

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav Dálého východu

Jazyky zemí Asie a Afriky – Japanologie

Hana Šmídová Zobalová

Aspektuálnost v japonštině

Aspectuality in Japanese

Disertační práce

vedoucí práce – Prof. Dr. Zdenka Švarcová

2008

Prohlašuji, že jsem tuto disertační práci vypracovala samostatně a za pomoci odborné literatury, kterou uvádím v seznamu použité literatury.

Za vedení disertační práce, cenné rady, připomínky a podněty upřímně děkuji paní prof. Dr. Zdence Švarcové. Za zapůjčení důležitého studijního materiálu děkuji panu PhDr. Pavlu Flanderovi.

Abstrakt

Práce se pokouší zmapovat kategorii aspektuálnosti v japonském jazyce. Na začátku uvádí obecnou definici aspektuálnosti a následně ji aplikuje v jazykovém kontextu japonštiny. V příslušných kapitolách popisuje jednotlivé roviny vyjádření aspektuálnosti. Detailně se zabývá kategoriemi gramatické času, vidu a modality a prostředky jejich vyjádření v japonském jazyce.

Cílem práce je ukázat, že v japonštině, přestože nemá samostatnou gramatickou kategorii vidu jako čeština, se aspektuální významy vyjadřují, i když jinými jazykovými prostředky, než na jaké jsme v češtině zvyklí.

Text práce je doplněn bohatým příkladovým materiálem ze současného jazyka.

Abstract

This thesis strives to survey the category of aspectuality in Japanese. In the beginning the general definition of aspectuality is presented and consequently applied in the language context of Japanese. In respective chapters the thesis describes individual levels of expressing aspectual meaning. It provides a detail study in the categories of grammatical tense, aspect and modality and in their means in Japanese.

The aim of the thesis is to show that in Japanese, although it does not assign a separate grammatical category of aspect as Czech language does, the aspectual meanings are being expressed, even if using different linguistic means than those used in Czech.

The thesis contains many examples from the current language usage.

OBSAH

Úvod	9
1. Aspektuálnost	
1.1 Jazyk jako aspektuální obraz skutečnosti	9
1.2 Aspektuálnost dějů a jevů	16
1.3 Aspektuálnost jako gramatická kategorie	18
2. Struktura japonštiny	20
3. Kategorie času v japonštině	24
3.1 Věta jednoduchá	24
3.1.1 Vyjádření minulosti	24
3.1.2 Vyjádření přítomnosti	28
3.1.3 Vyjádření budoucnosti	34
3.1.4 Závěr	38
3.2 Souvětí	40
3.2.1 Souvětí souřadné	41
3.2.2 Závěr	43
3.2.3 Souvětí podřadné	44
3.2.3.1 Vedlejší věty vztažné	44
3.2.3.2 Vedlejší věty jmenné	46
3.2.3.3 Vedlejší věty příslovečné časové	50
3.2.3.4 Vedlejší věty způsobové	60
3.2.3.5 Vedlejší věty příčinné a účelové	62
3.2.3.6 Vedlejší věty přípustkové	67
3.2.3.7 Vedlejší věty podmínkové	70
3.2.3.8 Vedlejší věty přirovnávací a srovnávací	73
3.2.3.9 Vedlejší věty obsahové	75
3.2.4 Závěr	77
3.3 Nepravidelné užití minulé částice TA	79
3.4 Závěr	85
4. Kategorie vidu v japonštině	86
4.1 Primární aspekt	88
4.1.1 Závěr	90
4.2 Sekundární aspekt	91
4.2.1 TE IRU	93
4.2.2 TE ARU	97
4.2.3 TE ŠIMAU	98
4.2.4 TE KURU	100
4.2.5 TE IKU	104
4.2.6 Závěr	106
4.3 Terciární aspekt	107
4.3.1 Vztah slovesa a modifikátoru	108
4.3.2 Typy aspektuálních významů	111

4.3.2.1	Časové hledisko – zahájení	111
4.3.2.2	Časové hledisko – trvání	115
4.3.2.3	Časové hledisko – ukončení jevu nebo jeho existence	116
4.3.2.4	Prostorové hledisko – směr pohybu nahoru a dolu	117
4.3.2.5	Prostorové hledisko – směr dovnitř, ven a kolem	120
4.3.2.6	Prostorové hledisko – směřování k určitému cíli	122
4.3.2.7	Hledisko stupně, míry a naplnění	124
4.3.3	Závěr	128
4.4	Vid ve vedlejších větách	130
4.5	Závěr	133
5.	Modalita	134
6.	Kategorie modality v japonštině	135
6.1	První skupina: Shrnutí	136
6.1.1	DARÓ	136
6.1.2	MAI	140
6.1.3	KAMOŠIRENAI	141
6.1.4	NI ČIGAINAI	143
6.1.5	SÓ DA	144
6.1.6	JÓ/MITAI DA	146
6.1.7	RAŠII	148
6.1.8	SÓ DA (prý)	150
6.2	Závěr	151
6.3	Druhá skupina: Vysvětlení	151
6.3.1	HAZU DA	152
6.3.2	WAKE DA	153
6.3.3	TOKORO DA	154
6.3.4	KOTO DA	157
6.3.5	MONO DA	158
6.3.6	NO DA	162
6.4	Závěr	167
7.	Celkový závěr	167
Příloha 1	Přehled dělení slov v japonštině	169
Příloha 2	Členění přísudkové části vyjádřené slovesem	170
Příloha 3	Sémantická klasifikace sloves a přídavných jmen	171
Příloha 4	Tabulka slovesných typů a jejich časování	173
Příloha 5	Přehled nečasovatelných a časovatelných částic	174
Bibliografie		175

ÚVOD

Ve své disertační práci jsem se pokusila o zachycení pojmu aspektuálnosti v japonském jazyce. Jazykovou aspektuálnost lze sledovat na několika rovinách a v rámci několika gramatických kategorií. Patří sem modalita větná a slovesná, kategorie vidu a času přísudku, typologie sloves, příslovečná doplnění nebo celkový kontext výpovědi. Způsoby a možnosti vyjádření aspektuálnosti však v první řadě závisí na potřebách daného jazyka aspektuální významy vyjadřovat.

Aspektuálnost jako taková je kategorie, která spíše než s formou souvisí s významem a účelem sdělení výpovědi. To znamená, že je velkou měrou ovlivněna osobou, která informaci sděluje. Ta je ale pro svou výpověď nucena použít jeden z předem kodifikovaných a ustálených způsobů sdělení daného jazyka. Tím chci říci, že musí do jisté míry ctít gramatická a stylistická pravidla daného jazyka, jinak může dojít k naprostému nepochopení nebo ke špatnému pochopení sděleného obsahu.¹ Každý se asi s podobným nedorozuměním setkal většinou při komunikaci v cizím jazyce. V jazykovém kontextu cizího jazyka navíc do hry vstupují i společensko kulturní faktory.

Japonština a čeština nepatří do stejné jazykové skupiny a také jejich morfologická klasifikace se liší. Japonština je jazyk v základě aglutinační, zatímco čeština se řadí mezi jazyky flektivní. Rozdílné jsou také jazykové prostředky, které oba jazyky pro vyjádření stejných nebo podobných významů mají k dispozici a používají. Tato práce je zaměřena právě na způsoby a možnosti vyjádření aspektuálnosti větného přísudku a celé výpovědi v japonštině.

Na začátku mé práce je vložena krátká filozofická esej, ve které na základě porovnání myšlenek Filozofických zkoumání a Traktátu prezentuji vývoj názorů Ludwiga Wittgensteina na osvojování jazyka, vnímání skutečnosti a způsob jejího odrazu v jazykovém sdělení.

Další část je vlastní rozbor kategorie aspektuálnosti v japonštině na základě členění aspektuálních rovin podle Teramury (1984). Teoretický text je doplněn řadou příkladů ze současné japonštiny a v případech, kdy jsem to považovala za prospěšné, jsou uvedeny také příklady z češtiny a angličtiny.

---

¹ Nabízí se otázka: Co bylo první forma nebo obsah?

Většinu příkladů uvedených v této práci jsem našla na internetu a odkaz na příslušnou internetovou stránku je uveden v odkazu po čarou. Další příklady jsem čerpala z literárních děl, jež uvádím na konci seznamu použité odborné literatury. V textu jsou název příslušné knihy i stránka uvedeny v opět v odkazu pod čarou. Zbývající příklady pocházejí ze sbírky příkladů gramatických struktur v japonštině Bunkei Džiten, ze skript Gramatika japonštiny I, z japonsko - anglického slovníku New College Japanese-English Dictionary a z jazykové učebnice Suru-šita-šite iru. Podrobné bibliografické údaje k těmto knihám jsou uvedeny v seznamu použité odborné literatury na konci práce.

Pro přepis japonských slov a příkladů jsem použila českou transkripci.

Věty označené * v japonštině buď neexistují nebo se daný význam vyjadřuje jiným způsobem.

1. ASPEKTUÁLNOST

1.1 JAZYK JAKO ASPEKTUÁLNÍ OBRAZ SKUTEČNOSTI

Jazyk slouží jako komunikační prostředek lidské společnosti. Jeho základní funkcí je funkce dorozumívací. Prostřednictvím jazyka probíhá naše interakce s okolním světem. Jazyk je také nástroj myšlení. Myšlení je výsledek mozkové činnosti, která vychází z předchozího smyslového vnímání, a prostřednictvím jazyka se myšlenky převádí na formy vyjádření, které je možné sdílet.

Řeč je nedílnou součástí lidského světa. Říkáme, že schopnost komunikovat jazykem nás odlišuje, podle některých i povyšuje, nad ostatní přírodu. Prostřednictvím jazyka sdělujeme své myšlenky, pocity a nálady, projevujeme své názory a postoje, nebo udílíme rozkazy a příkazy. Jazyk nám slouží i k popisu okolního světa.

Jak ale to vyřčené či napsané sdělení odpovídá svému obsahu? Jaký je jeho vztah ke světu kolem nás? Jsme schopni tuto sdělenou informaci správně pochopit? Jak vlastně naše řeč, prostředek dorozumívání, na který se nejvíce spoléháme, ve skutečnosti funguje? A co gramatická pravidla? Když se je naučíme, znamená to, že ovládám i daný jazyk? Jak probíhá učení se jazykům? Jak se liší způsob osvojování mateřského jazyka od studia jazyka dalšího?

V této úvodní části bych se budu zabývat několika myšlenkami Ludwiga Wittgensteina, které se vztahují k osvojování jazyka a našemu vnímání skutečnosti se zaměřením na aspektualitu našeho pohledu. Znamená to, že budu vycházet z Wittgensteinova díla Filozofická zkoumání a pro srovnání budu uvádět jeho názory uvedené v Traktátu. Filozofická zkoumání se ovšem neomezují na jazyk a jeho praktické fungování. Na základě pozorování jazyka vyvozuje Wittgenstein „pravidla“, která jsou aplikovatelná na lidskou společnost a lidské chování jako takové.

Ludwig Wittgenstein a jeho filozofie

Ludwig Wittgenstein se ke zkoumání jazyka dostal prostřednictvím svého zájmu o matematiku, logiku a filozofii. Za stěžejní díla týkající se filozofie jazyka jsou

považovány *Tractatus logico-philosophicus* (Traktát)² a *Filozofická zkoumání*³. Texty obou prací jsou velice hutné a nabité myšlenkami. Každá z nich je formulována tak, že se zdá nemožné ji vyjádřit jinými slovy nebo cokoli z myšlenky vypustit a tím ji zkrátit či si z ní vyvodit vlastní závěr. Obě díla jsou po formální stránce podobná, ale obsahově se diametrálně odlišují.

V předmluvě k Traktátu mluví Wittgenstein o vytyčení hranic našeho myšlení, tedy přesněji formulace našich myšlenek. Hranice jazyka jsou hranicemi našeho světa. Co se dá říci, dá se říci jasně. O čem se nedá mluvit, o tom se musí mlčet. Naše omyly mají původ v nepochopení logiky našeho jazyka.

Podle Wittgensteina se věta skládá ze jmen, která zastupují ve větě předměty okolního světa a mají se k sobě určitým způsobem. Ten odpovídá uspořádání předmětů v našem světě. „Obraz zobrazuje skutečnost tím, že představuje možnost existence či neexistence stavu věcí.“⁴ Každý obraz je logickým zobrazením skutečnosti na základě společných bodů. Vytváří se tím jakási síť ukotvení předmětů ve světě a analogicky také slov ve větě.

Věta je logickým obrazem situace. Musí mít stejnou logickou strukturu a rozlišení jako situace, kterou zobrazuje. Tedy jako skutečnost, jejímž zobrazením je. Wittgenstein klade důraz na vysvětlení významu znaků (slov). Výběr znaků označuje jako libovolný a jejich spojování ve větné znaky (věty) patří mezi náhodné rysy vět. Podstatným rysem je pro Wittgensteina vyjádření smyslu celé věty na základě pochopení jejích jednotlivých částí. Skutečnost, zda větu rozumíme či nikoli, závisí na pochopení těchto částí. To znamená, že například při překladu z jednoho jazyka do druhého se informace nejprve rozloží na jednotky, které se převedou do druhého jazyka, a následně spojí ve větu.⁵

Myšlenky Traktátu jsou formulovány v oznamovacích větách bez náznaku pochybností. Jejich obsah je velmi abstraktní, teoretický a přesný.

Filozofická zkoumání se zdají být pravým opakem Traktátu, skoro by se dalo říci až jeho negací. Wittgenstein jako by vystoupal po žebříku svého Traktátu a následně jej

---

² Napsán během 1.světové války, vydán 1922.

³ Napsána mezi 1937- 1945, vydáno 1953.

⁴ Traktát, 2.201

⁵ Tento způsob překládání dnes ale používá málokdo. Často vede ke kostrbatým větám, které kopírují gramatickou stavbu výchozího jazyka.

odhodil.⁶ Myšlenky jsou formulovány náznakově a často s otazníkem⁷, vysvětlování je nahrazeno popisem, objevuje se mnoho konkrétních příkladů a názorných přirovnání. Možná to byla jeho krátká učitelská praxe, která Wittgensteina přivedla ke zkoumání praktické funkce jazyka v každodenním životě a výrazným způsobem ovlivnila i názornou formu prezentace jeho názorů..

Ve Filozofických zkoumáních zavádí Wittgenstein pojem řečová hra, který označuje řeč a činnosti, se kterými je spojena. Tuto řečovou hru přirovnává ke hře v šachy. Slovo má význam jedině v souvislosti věty, popřípadě širšího kontextu a celém komunikační situace, stejně jako šachová figurka má význam pouze v šachové partii. Pravidla hry musí být zřejmá všem účastníkům hry (praxe, tabulky, zvyky) a jsou kritériem správnosti či nesprávnosti.

Pravidla použití slov nejsou vždy přesně ohraničena a závisí na významu v kontextu. Definici některých pojmenování nelze vyslovit⁸, lze na ni ale usuzovat z příkladů. Vysvětlování je vůbec velice ošidné, protože každý nepochopený výraz vyžaduje další vysvětlování a vyvolává pochybnosti. Logika by tudíž neměla hledat nic nového, ale měla by nám pomoci pochopit svět před našima očima. Ty jsou pro nás hranicí našeho světa. Stejně tak jako nejsme schopni nahlédnout zvenku na obecnou strukturu jazyka, nejsme ani schopni pochopit zákonitosti světa kolem sebe. V obou případech vnímáme jen projevy této vyšší struktury a bylo by chybné vyvozovat z těchto projevů jakékoli závěry.

Ani Wittgenstein ve Filozofických zkoumáních žádné závěry nevyvozuje. V duchu svého názoru, že vše máme před očima a není potřeba to vysvětlovat, představuje novou metodu pohledu. Provádí “terapii”, která vyvede filozofii z bludiště pravidel a teorií a umožní nové chápání skutečnosti. Pravidla představují ideál, který máme jak brýle⁹ nasazený na nose, a díváme se skrz něj na svět kolem sebe. Na příkladu řeči však Wittgenstein ukazuje, že “Čím důkladněji pozorujeme skutečnou řeč, tím silnější se stává rozpor mezi ní a naším požadavkem”¹⁰ na nastolení ideálu. Jen si ten rozpor musíme uvědomit. „Jakékoli vysvětlování musí odpadnout a na jeho místo musí nastoupit jedině

---

⁶ Traktát 6.54

⁷ „It is more important what is not written in my work than that what is written.“ (citováno z The Cambridge Companion of Wittgenstein)

⁸ V Traktátu Wittgenstein říká, že co nelze vyslovit, to není. Vše, co je, lze jasně pojmenovat.

⁹ Filozofická zkoumání, str.103.

¹⁰ Filozofická zkoumání, str.107.

popis. ...Problémy nejsou řešeny prezentováním nové zkušenosti, nýbrž přehledným sestavením toho, co je dávno známé.“¹¹

Učení se jazykům

Co z toho však vyplývá pro učení se cizím jazykům? Znamená to, že máme odhodit gramatické příručky a nasávat své znalosti čistě z toho, jak daný jazyk používají jeho mluvčí? Jak se vlastně jazyk učíme?

V japonské televizi jsem viděla pořad, kdy jednoho dospělého člověka zavřeli do karavanu a odvezli do neznámé země, jejíž jazyk neovládal. Musel pak plnit úkoly, které mu v té cizí řeči dávali a o kterých si mohl jen domýšlet, co znamenají. Pokud „uhádl“, čekala ho odměna – většinou jídlo, pokud neuhádl byl hladý nebo přišel jiný trest.

Wittgenstein říká, že: „Rozumět nějaké řeči znamená ovládat nějakou techniku,“¹² ale rozlišuje učení se prvnímu jazyku a učení se jazykům dalším. „Děti jsou vychovávány k tomu, aby vykonávaly *ty* a *ty* úkony, používaly při tom *těch* a *těch* slov, a na slova druhého reagovaly *tak* a *tak*.“¹³ Kromě učení se jazyku, vlastně současně s osvojováním prvního jazyka musí děti nejprve zvládnout techniky, které jim takové učení se vůbec umožní. Například: pochopit vztah mezi nataženým prstem a předmětem, rozlišit, na kterou vlastnost předmětu se právě odkazuje, dávat si věci do souvislostí, porovnávat a přiřazovat. Všechny tyto řečové hry nám pak pomáhají při učení se dalšímu jazyku. Právě to dávalo i jisté šance na úspěch člověku, kterého japonská televize trápila ve své reality šou.

Každá hra má svá pravidla. Podle nich se určuje správnost či nesprávnost postupu. Gramatická pravidla se konstruuje na základě normálního¹⁴ užívání jazyka. Abnormální užití se obvykle označuje jak výjimka. Použití jazyka je tedy primární a gramatická pravidla jsou jen naší představou o jeho fungování.¹⁵ Proto je v angličtině tolik výjimek. Proto existují v češtině případy, kdy je z gramatického hlediska správná jen jedna varianta

---

¹¹ Filozofická zkoumání, str.109.

¹² Filozofická zkoumání, str.199.

¹³ Filozofická zkoumání, str.6.

¹⁴ Rozumějme nejčastějšího a pravidelného.

¹⁵ Představou se rozumí skutečnost, že gramatická pravidla jsme si vydedukovali na základě používání konkrétního jazyka. Na otázku co bylo vlastně první: jazyk nebo pravidla? se asi těžko odpoví, že pravidla. A jak je dobře patrné ze studia vývoje jakéhokoli jazyka, pravidla se dynamicky mění a to, co kdysi bylo pravidlem se v průběhu času může stát výjimkou a naopak. Například anglická nepravidelná slovesa.

a případy, kdy je správných variant více. Jazyk a způsob jeho používání se vyvíjí. To, co bylo kdysi v angličtině výjimkou¹⁶ se stalo pravidlem a naopak, takže pravidelnost, která do té doby byla považována za jistotu, se změnila na výjimku. Podobně i čeština neexistovala vždy jen v jedné variantě a různé krajské odlišnosti a nářečí mohly způsobit zavedení nejednoznačností do gramatického systému.

Jazyk je živý, jazyk se vyvíjí a mění. Ovšem v každé řečové hře stejně jako v každé společnosti existují pravidla a skutečnosti, které vnímáme jako základní a neoddiskutovatelné. Jejich zpochybněním bychom znemožnili jakoukoli možnost další hry. Ve svém díle *O jistotě* Wittgenstein říká, že „pochybování předpokládá jistotu“¹⁷ a že „pochybnost přichází poté, co uvěříme.“¹⁸ Malé děti věří tomu, co jim říkají dospělí¹⁹, lidstvo věří výsledkům vědeckého poznání, dokud je někdo jiný věrohodným způsobem nevyvrátí.²⁰

Kulturně společenský kontextu

Jazyk je vždy existuje v kontextu nějaké řečové hry, a proto při učení se jazyku nesmíme zapomenout na skutečnost, že jazyk má společenský charakter a svému jazykovému společenství slouží ke komunikaci v rámci určitého kulturně sociálního kontextu. Jiné potřeby a způsoby komunikace se projeví u Čecha, Inda, Japonce nebo třeba Eskymáka. Ve filmu *Nikde v Africe* se německý žid, který utekl před Hitlerem, pozastavuje nad tím, jak některá slova ztrácí v Africe smysl a jako příklad uvádí slovo *tramvaj*. Když se tedy jazyk učíme, nestačí si jen zapamatovat gramatická pravidla a na jejich základě umět z jednotlivých slov sestavit větu. Může se totiž stát, že přestože nám bude připadat smysluplná, nebude mít v daném jazyce použití, a tudíž ani význam.

Stupeň odlišnosti jazykového vyjádření je přímo úměrný odlišnosti porovnávaných jazykových skupin. Například v česko – slovenském jazykovém kontextu je pravděpodobnost vytvoření chybné věty mnohem menší než třeba v česko – německém či

---

¹⁶ Například tvary minulé času sloves.

¹⁷ On Certainty, str. 115

¹⁸ On Certainty, str.160

¹⁹ Jaký by mělo smysl učit děti pochybovat o tom, co je chceme teprve naučit?

²⁰ Kdysi se například věřilo, že je Země placatá. Dnes věříme, že není.

česko –anglickém nebo francouzském. Napomáhá tomu blízkost kultur, společné dějiny, podobná mentalita a další faktory.

Jak to ale dopadne, když si vedle sebe položíme například češtinu a japonštinu? Co asi dostaneme, když si v japonské restauraci řekneme japonsky o vepřo knedlo zelo tak, jako bychom byli v Čechách? Buď se na nás budou dívat jako na blázny, nebo nám přinesou po japonsku upravené vepřové s čínským plněným knedlíčkem a čerstvým nastrohaným zelím. Jak se zdá pouhý překlad jednotlivých slov tu absolutně nestačí.

Rozdíly ovšem nejsou patrné jen ve věcech, které se v jedné kultuře vyskytují a v druhé nikoli. I ve stejné jazykové skupině „nevidí“ všichni účastníci stejnou situaci stejně²¹, natož pokud se sejdou zástupci různých skupin. Liší se také pohled na skutečnosti, které se zdají být pro všechny samozřejmě stejné, jako jsou například čas a prostor.

Plynutí času vnímáme jako lineární posun od minulosti do budoucnosti přes přítomnost, která bývá na časové ose vyznačena jako bod. Tradiční evropská lingvistika rozlišuje čas přítomný, minulý a budoucí. V některých evropských jazycích se ještě zachovaly časy relativní, které odkazují na vzájemné vztahy mezi jednotlivými ději či událostmi.²² Evropané obecně chápou minulost jako jistou a ukončenou, přítomnost jako něco stálého a trvalého a budoucnost jako jistou projekci svých plánů.

Současná japonština gramaticky rozlišuje pouze čas přítomný a minulý. Budoucnost, stejně jako vyjadřování pocitů či přání třetí osoby, se chápe jako nejistá a neurčitá a vyjadřuje se opisným způsobem. Minulost předchází přítomnosti a je chápána jako uzavřená, přítomnost je krátká a prchavá a na budoucnost můžeme jen usuzovat.

Rozdíl mezi chápáním času se zdá více než patrný. Evropané vnímají přítomnost jako vteřinovou záležitost a zaměřují se na budoucnost. Své plány považují za jisté a se stejnou jistotou hovoří i o svých pocitech a pocitech druhých lidí. V japonštině je jistá jen minulost a to z toho důvodu, že je uzavřená. Podstatná je přítomnost, kterou jako jedinou můžeme ovlivnit. Budoucnost se pro nás stává aktuální až ve chvíli, kdy se stane přítomností. Čas se nám sice jeví jak lineární, ale události v něm probíhají prostorově a vzájemně se ovlivňují. Proto, ať jsou naše plány či záměry jakékoli, závisí na tak velkém

---

²¹ Různá vnímání Jastrowova obrázku hlavy kachny a zajíce nebo výrazu přátelství v lidské tváři. Filozofická zkoumání, II.část, XI.

²² Například předminulý, předpřítomný a předbudoucí čas v angličtině: I had done.. , I have done..., I will have done...

množství splněných či nesplněných podmínek, které v mnoha ohledech nemůžeme ovlivnit, že pravděpodobnost jejich uskutečnění a výsledek se dají jen odhadovat.

Aspektuálnost našeho vnímání

Wittgenstein používá slovo aspekt pro vlastnosti objektů, skutečností a dějů, které vnímáme našimi smysly. Tyto vlastnosti se nám vyjevují různě v závislosti na okolnostech a souvislostech. To, že nějakou věc nebo situaci vnímáme jednou tak a podruhé jinak, nevychází ze změny objektu samého, ale ze změny našeho pohledu. Prostě jsme svou pozornost zaměřili na jiný projev jeho existence. Wittgenstein uvádí příklad obrázku kachny zajíce, který mění svou podobu podle toho, co v něm chceme a jsme schopni vidět.²³

Wittgenstein také hovoří o aspektové slepotě. Všechny předměty mají své aspekty (rysy).²⁴ Smysly se samozřejmě snažíme obsáhnout co nejvíce aspektů daného předmětu, ale jelikož naše smysly jsou selektivní a omylné,²⁵ nebo protože to prostě v některých situacích nechceme či odmítáme vidět, jsme vůči některým aspektům sledovaného objektu jako by slepí. Navíc naše zaostřování na jednotlivé aspekty věcí se v časově prostorovém horizontu mění.

Co je tedy aspekt?

Co je tedy vlastně aspekt neboli vid v naší komunikaci? Je to způsob interpretace skutečnosti, která nás obklopuje, způsob vidění světa, který je vázán na určitý prostor a čas. Stejně jako nevíme, jak se bude šachová partie vyvíjet, protože situace se mění každým tahem, nemůžeme ani vědět, jaký bude výsledek jakékoli řečové hry, do které se zapojíme.²⁶ Do hry vstupuje mnoho faktorů a okolností. Jedním z faktorů je způsob našeho vnímání a následná interpretace vnímaného. Každý předmět nebo situace se skládá z mnoha aspektů.

---

²³ Pokud jsme nikdy kachnu neviděli, ale známe zajíce, bude nám obrázek připadat vždy jako zajíc a naopak.

²⁴ Například barvu, tvar atd.

²⁵ Jak můžeme stoprocentně věřit například našemu zraku, když nám stejný obrázek jednou interpretuje jako kachu a jindy jako zajíce?

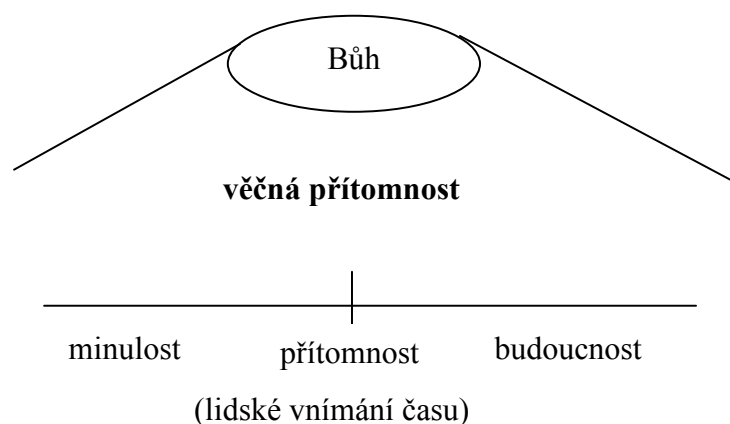
²⁶ „Řeč je jakési bludiště cest. Přijdeš z *jedné* strany a vyznáš se tu; přijdeš na totéž místo z jiné strany, a už se tu nevyznáš.“ Filozofická zkoumání, 203.

To, jak předmět nebo situaci vidíme, závisí na tom, na které aspekty se naše smysly v daném okamžiku zaměří.

Aspekt jako gramaticko-sémantická kategorie se v poslední době těší velkému zájmu jazykovědců. Z lingvistického hlediska je aspekt, v češtině označován jako „vid, verbální kategorie děje (obvykle, ne však vždy gramatická), vyjadřující povahu děje, především ve smyslu jeho ne/ohraničenosti.“²⁷ Otázkou zůstává, jestli se aspekt má chápat spíše jako projev formy nebo obsahu. Wittgensteinova chápe aspekt primárně jako kategorii obsahovou, protože určitou situaci nejprve vidíme určitým pohledem a na jeho základě sekundárně vybíráme prostředky pro její vyjádření. Forma je ale stejně důležitá jako obsah, protože jejím prostřednictvím se obsah stává srozumitelný a pochopitelný pro ostatní.

1.2 ASPEKTUÁLNOST DĚJŮ A JEVŮ

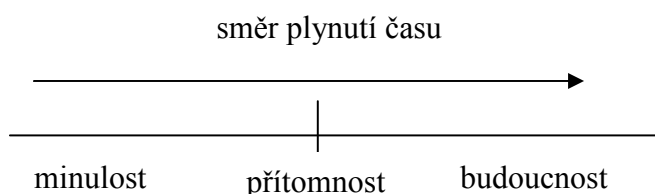
Aspekt je způsob pohledu. V reálném světě je na jeden a ten samý jev možné nahlížet z různých úhlů a rozdíly v jazykovém vyjádření nevyplývají jen ze změny mluvčího, ale z různosti kulturně sociálního zázemí mluvčích a také ze změny perspektivy pohledu. Do hry tu vstupují různé faktory: osoba mluvčího se všemi jeho společenskými charakteristikami, vlastní jev a odstup, jaký mluvčí od děje zaujímá. Například katolická církev učí, že pro Boha jsou všechny děje a naše činy přítomné. Pro Boha neexistuje minulé ani budoucí. Kdybychom si to znázornili na časové ose, tak dostaneme následující schéma:

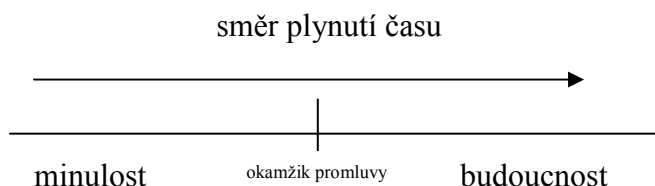
²⁷ Jazyk a jazykověda, str. 187

Člověk ale není Bůh a nedokáže na okolní děje a jevy nahlížet z výše boží perspektivy. Svým způsobem se dá říci, že stejně jako Bůh žijí lidé z fyzikálního hlediska neustále v přítomnosti. Liší se ale náš způsob vnímání. Nedokážeme celou šíři našeho prožitého života vnímat stále jako přítomnost. Také se stává, že zapomínáme. To, co jsme prožili, a čemu říkáme minulost, v nás zůstává a ovlivňuje nás. Stejně tak se v našem přítomném jednání a chování odráží i naše touhy a plány do budoucnosti. A protože člověk vnímá plynutí času a změny okolí v jeho průběhu a naučil se i plynutí času měřit a zaznamenávat, má potřebu jednotlivé časové úseky odlišit. Lidé přirozeně rozlišují minulost, přítomnost a budoucnost. Na časové ose to vypadá takto:

Přítomnost je to, co právě prožíváme. Přítomné děje a jevy se postupně stávají **minulostí**. **Budoucnost** je vlastně vždy svým způsobem nejistá, protože zahrnuje naše plány, touhy a přání, která se stávají realitou v okamžiku, kdy se z budoucnosti přesunou do přítomnosti. V jazykovém časovém systému se tento způsob pohledu nazývá čas absolutní. Okamžik promluvy, tedy v podstatě přítomnost, nám časovou osu rozdělí na minulost (nalevo od okamžiku promluvy) a budoucnost (napravo od okamžiku promluvy).

Aspektuálnost však není pouze rozlišení minulosti, přítomnosti a budoucnosti. Označuje i způsob, jakým mluvčí nazírá na děj a jakým prezentuje jeho jednotlivé fáze.

Mluvíme o ději jako o celku nebo jsme se zaměřili na některou jeho část, například počátek nebo konec? Je pro nás děj ukončený nebo stále trvá? Cožpak nelze obecně říci, že všechny minulé děje jsou ukončené, přítomnost právě probíhající a budoucnost otevřená. Z fyzikálního pohledu na plynutí času ano, ale na rovině skutečného jazykového projevu je situace mnohem složitější.

1.3 ASPEKTUÁLNOST JAKO GRAMATICKÁ KATEGORIE

Jak již bylo řečeno v předchozím textu, aspektuálnost není pouze otázkou kategorie času, ale označuje také způsob, jakým mluvčí nazírá na děj a jakým jej prezentuje. Aspektuálnost tudíž neexistuje jako jediná gramatická kategorie. Do jejího vyjádření se promítají charakteristické rysy sledovaného jazyka a jeho existující gramatické a lexikální prostředky, které lze pro vyjádření aspektuálnosti použít. Na úrovni obecných teorií se mluví o spojené kategorii TAM (tense/čas – aspect/vid – mood/modalita). To, v jaké míře se tyto kategorie na vyjádření aspektuálnosti uplatňují, závisí na existenci či neexistenci kategorie vidu v daném jazyce.

Obecně platí, že na jedné straně existují jazyky, které vid jako gramatickou kategorii vyčleňují. Patří sem čeština a ostatní slovanské jazyky.²⁸ Vidovost se u sloves projevuje již na lexikální úrovni.²⁹ To znamená, že vlastně každé sloveso lze ve tvaru infinitivu označit buď jako dokonavé (perfektivní) nebo nedokonavé (imperfektivní). Přesto i v takto na první pohled absolutně čistě rozděleném vnímání dokonavosti a nedokonavosti existují výjimky. V následujícím příkladě je pro vyjádření zjevně dokončeného děje použito slovesa nedokonavého.

Proč jsi ten dopis psal?³⁰ (= Proč jsi ten dopis napsal?)

²⁸ Vidovost sloves již na lexikální úrovni ve slovanských jazycích je jev vysoce specifický. V japonštině se označuje termínem 体 *tai* (konstrukce): 完了体 *kanrjótai* (perfektivum) x 不完了体 *fukanrjótai* (imperfektivum). Zatímco o aspektuálnosti v obecném smyslu, tak jak je prezentována v japonštině a ostatních jazycích, se japonština zmiňuje jako o 相 *só* (aspekt): 完成相 *kanseisó* (perfektivum, aspekt završení) x 非完成相 *hikanseisó* (imperfektivum, aspekt nezavršení) x 完了相 *kanrjósó* (perfektivum).

²⁹ Kategorie času a způsobu se v těchto jazycích s kategorií vidu nespojují. Obecné chápání aspektuálnosti není těmto jazykovým systémům vlastní.

³⁰ V tomto případě se na výsledné dokonavé interpretaci významu nedokonavého slovesa projeví jak kontext (například: *Držel v ruce dopis, který jsem včera poslal, a vykřikoval: „Proč jsi ten dopis psal?“*), tak eventuální lexikální doplnění třeba částicí JEN (Proč jsi *jen* ten dopis psal?).

Nedávno jsem to okno otevíral. (= Zase je zavřené.)

Kromě toho i imperfektivní a perfektivní slovesa lze ještě dále dělit na základě toho, jaký typ děj vlastně popisují. Podle Čermáka se nedokonavá (imperfektiva) a dokonavá (perfektiva) slovesa v češtině dále člení následujícím způsobem³¹:

Aspekty a subtypy **imperfektiva**:

- *ne/aktuálnost*: psát (obecně/právě teď), chodit/jít, zde někdy v tomto rámci ještě *in/determinovanost*: chodit/jít
- *uzuálnost*: slovesa na –ávat/-ívat, zde někdy navíc: *frekventativnost* s týmiž sufixy a –at
- *iterativnost* (opakovanost, násobenost): sázet (iterativum)
- *durativnost*: dělat (durativum)

Aspekty a subtypy **perfektiva**:

- *rezultativnost* (neutrální a obecný): napsat
- *momentálnost*: slovesa na –nout (slovesa momentální)
- *distributivnost*: pozavírat (distributivum)

Poldauf a Šprunk říkají, že dokonavé sloveso děj „filmuje“ (zaměřuje se na procesuální charakter děje, průběhovou, neukončenost, trvání, směřování děje k dosažení jistého cíle). Dokonavé sloveso děj „fotografuje“ (děj je „shrnut“, „kondenzován“, završen, vyčerpán, časově ohraničen, dále už neprobíhá).³²

Na druhé straně existují jazyky, ve kterých aspekt (vid) jako samostatná gramatická kategorie nefiguruje, a ve kterých se uplatňují obecné teorie aspektu³³ a aspektuálnosti. Do této skupiny patří například japonština nebo angličtina. Vidovost sloves v těchto jazycích se projevuje teprve na úrovni větného přísudku. Často se u této skupiny jazyků mluví i o tzv. teličnosti nebo ateličnosti slovesa.³⁴ Navíc při vyjádření aspektuálnosti

³¹ Čermák, str.115

³² I. Poldauf a K. Šprunk, *Čeština jazyk cizí* (1968): <http://www.aucej.cz/jakvykladamcizincumaspekt.htm>

³³ Například Comrie (1976) klasifikuje aspektuální opozice primárně na perfektivní a imperfektivní. Imperfektivní aspektuálnost se dále dělí na iterativní a průběhovou, která se ještě rozděluje na neprogresivní a progresivní.

³⁴ Tento jev se bývá označován jako teličnost. Slovesa, která takové směřování nevyjadřují, jsou označována jako atelická. Tento jev nebývá vlastní slovesu v jeho základní lexikální podobě, ale většinou se projevuje v rámci přísudkové

v těchto jazycích se uplatňují jak gramatické prostředky pro vyjádření kategorie času, tak i gramatické prostředky pro vyjádření modality.³⁵

Slovesná kategorie času v japonštině disponuje částicemi TA a (R)U: první pro popis minulých dějů a druhou pro popis dějů neminulých. Aspekty a subtypy jednotlivých částic se liší také podle typu přísudku.³⁶

Přísudek	Částice (R)U		Částice TA
stavový ³⁷	současný stav přesvědčení o budoucí události	pravda, skutečnost	minulý stav
dějový ³⁸	přesvědčení o budoucí události současný jev postup, pravidla		minulá událost minulý zvyk, opakování

V obou časových rovinách má japonština tvary průběhové. Ty mohou podle typu slovesa³⁹ vyjadřovat průběh nebo změny stavu, opakování, minulé činnosti, stav nebo příslušnost.

Modalita obecně udává způsob sdělení výpovědi. Dělí se na modalitu slovesnou, která se zabývá modálními slovesy a modalitou výpovědi ostatních sloves, a modalitu větnou, která určuje volbu typu věty.⁴⁰ Dá se říci, že tím, jakou mluvčí zvolí modalitu, určí také ráz celé výpovědi.

části a kontextu celé věty. Například: John built a house in a month. x John built houses in a month. (John postavil dům za měsíc. X John stavěl domy za měsíc)

³⁵ Modalita může být buď slovesná (reálnost nebo nereálnost děje) nebo větná (vztah mluvčího k ději nebo vztah děje ke skutečnosti)

³⁶ Kató, Fukuči, 1989, str. 5

³⁷ Podle Kinsuie (2000) vyjadřují stavová slovesa čas, ale ne aspektuálnost, a v případě, že vyjadřují obecně platné zákony, nevyjadřují ani čas ani aspektuálnost.

³⁸ Podle Kinsuie (2000) mohou dějová slovesa vyjadřovat jak čas tak aspektuálnost.

³⁹ Podrobnosti o typologii sloves v japonštině viz. následující kapitola 2. Struktura japonštiny.

⁴⁰ Typy vět jsou například oznamovací, rozkazovací, tázací, přací a zvolací.

2. STRUKTURA JAPONŠTINY

Japonština se typologicky řadí do skupiny altajských jazyků. Nejvíce společných rysů má s korejštinou a tunguzskými a mongolskými jazyky. Z hlediska morfologické klasifikace je japonština jazyk aglutinační⁴¹ s prvky flexe u sloves a přídavných jmen. Funkční částice následují za svými řídícími jmény, gramatické morfémy se připojují za příslušný tvar plnovýznamových časovatelných slov⁴². Přísudek v japonské větě může být vyjádřen slovesem, přídavným jménem nebo adjektivním slovesem se sponou a stojí na jejím konci. Struktura japonské věty v její přísudkové části vypadá takto⁴³:

sloveso – rod – vid – čas – modalita⁴⁴

KAKA – RETE – ŠIMAT – TA – JÓ DA

かかーれてーしまっーたーようだ (jako by bylo napsáno)

Kinsui dělí přísudkovou část podobným způsobem:

sloveso – rod – vid – zápor – čas – modalita⁴⁵

AKE – RARE – TE I – NA KAT – TA – KAI

開けーられーていーなかつーたーかい (Nebylo to otevřené?)

Přísudek v japonštině se dělí na stavový a dějový. Stavový přísudek se vyjadřuje stavovými slovesy, přídavnými jmény a adjektivními slovesy se sponou a popisuje nedynamické jevy a stavy a z vidového hlediska je primárně nedokonavý. Dějový přísudek zobrazuje děje jako události, zvyky, opakované děje buď v jejich celistvosti nebo v jednotlivých fázích jejich průběhu. Vyjadřuje se dějovými slovesy, která mohou vidově nabývat jak dokonavé tak nedokonavé významy. Proto se blíže podíváme na klasifikaci sloves v japonské gramatice.

⁴¹ Aglutinační jazyk používá pro vyjádření gramatických funkcí afixy, které se přidávají ke kořenovému slovu. Kořenové slovo se zpravidla nemění.

KAK (kmen) – A (A-kmen) – SER (kauzativum) – A (A-kmen) – RE (pasivum) – TA (minulý čas)
kakaserareta – byl nucen napsat od slovesa KAKU (psát), viz. Příloha 4 Přehled slovesných vzorů a částic

⁴² Watanabe, Přehled dělení slov v japonštině viz. Příloha 1

⁴³ A Dictionary of Japanese Language Learners Errors, Ichikawa 2000. Podrobný rozbor přísudkové části viz. Příloha 2

⁴⁴ Pro kompletní členění slovesného přísudku v japonské větě viz. Příloha 2

⁴⁵ Kinsui, 2000. Na rozdíl od předchozího dělení není koncová modalita jistotní, ale větná (KAI je tázací partikule).

Kindaiiči dělí slovesa na stavová a dějová. Do dějových sloves se pak řadí slovesa trvání, slovesa momentální a slovesa tzv.čtvrté skupiny. Podrobnější popis a charakteristiky jednotlivých skupin jsou uvedeny v následujícím textu.

Mezi stavová slovesa řadí slovesa existence ARU, IRU,⁴⁶ potřeby IRU,⁴⁷ schopnosti, například DEKIRU.⁴⁸ Dále sem patří slovesa jako KOTONARU (lišit se), TAIÓ SURU (odpovídat něčemu), FUKUMU (obsahovat), TEKI SURU (hodit se k). Ovšem v porovnání se slovesem ARU je stavový charakter těchto sloves oslabený. Důkazem toho je, že tato slovesa tvoří průběhový tvar⁴⁹. Dalšími stavovými slovesy, která se používají v průběhovém tvaru jsou stavová slovesa s abstraktním významem, například SONZAI SURU (existovat). Také sem patří slovesa typu MIERU (být vidět), KIKOERU (být slyšet) a spojení se stavovým významem ADŽI GA SURU (chutnat, mít chuť). Mezi stavová slovesa se dále řadí slovesa myšlenkových pochodů: OMOU (myslet), ŠINDŽIRU (věřit), KANGAERU (přemýšlet) apod., neboť v daném časovém úseku se jev, který tato slovesa představují stavově nemění.

Slovesa trvání mají jasně daný počátek a konec děje a sama obsahují význam změny, jako třeba HAŠIRU (běžet), TABERU (jíst) atd. Tvoří jak prosté, tak průběhové tvary. Do této skupiny patří také takzvaná slovesa spontánní. Jejich vznik a průběh nezávisí na vůli proživatele. Jsou to například NAKU (plakat), WARAU (smát se). Mezi slovesa trvání se řadí i slovesa tranzitivní jako JOMU (číst), KAKU (psát) apod. Další slovesa této skupiny vyjadřují pocity a nálady – JOROKOBU (radovat se), KANAŠIMU (být smutný), OKORU (zlobit se). Mezi slovesa trvání se řadí i slovesa tranzitivní jako JOMU (číst), KAKU (psát) apod.

Specifickým rysem momentálních sloves je skutečnost, že vyjadřují velmi rychlou změnu stavu v okamžiku, kdy se děj daného slovesa stal skutečností, například ŠINU (zemřít), KEKKON SURU (oženit se, vdát se). Vzhledem k charakteru okamžité změny průběhový tvar těchto sloves vyjadřuje spíše výsledný stav. Stejnou okamžitou změnu stavu

---

⁴⁶ ARU (být, mít), IRU (být o živých bytostech)

⁴⁷ IRU (být třeba)

⁴⁸ DEKIRU (moci) a potenciální tvary sloves

⁴⁹ Spojení přechodníku slovesa TE/DE a pomocného slovesa IRU.

vyjadřují také slovesa poznání a chápání jako WAKARU (rozumět), RIKAI SURU (chápat), ŠIRU (znát).⁵⁰

Slovesa čtvrté skupiny bývají většinou klasifikována jako součást přídavných jmen, protože označují trvalé vlastnosti nebo kvality podmětu. Patří sem slovesa jako SOBIERU (tyčit se), SUGURERU (vynikat). Tato slovesa v sobě spojují význam stavových sloves a sloves trvání. Nejčastěji se vyskytují v průběhovém tvaru.

Kindaiičiho dělení sloves ale není jediné. Daleko podrobnější sémantickou klasifikaci sloves najdeme u Makina a Cucuie.⁵¹

Ti slovesa rozdělují do osmi skupin na slovesa stavová (ARU – být, existovat, nalézat se, IRU – existovat o lidech a zvířatech, IRU – být potřeba), slovesa průběhová (TABERU – jíst, WARAU – smát se, KANGAERU – myslet), stavově průběhová (MIERU – být vidět, WAKARU – rozumět), slovesa okamžitá (ŠIRU – poznat, ŠINU – zemřít, KOMARU – dostat se do problémů), slovesa průběhově okamžitá (KIRU – obléci si, KAWARU – změnit se), nevolní slovesa, která se dále dělí na slovesa emotivní (YOROKOBU – radovat se, KANAŠIMU – být smutný) a neemotivní (DEKIRU – být schopný, IRU – potřebovat, MIERU – být vidět, WAKARU – rozumět), slovesa vzájemná (KEKKON SURU – oženit se, vdát se, AU – setkat se) a slovesa pohybu (IKU – jít, KURU – přijít, DERU – vyjít).

Zdá se, že klasifikace sloves v japonštině není jednotná ani v rámci jednoho dělení. U Makina a Cucuie se některá slovesa vyskytují ve více skupinách. Nedá se říci, že by si dělení sloves u Kindaiičiho a Makina s Cucuie odpovídalo. Kindaiičiho dělení sloves vychází primárně z rozdílů v možnosti připojování jednotlivých gramatických částic, zatímco Makino a Cucui se gramatickými omezeními řídí jen v první části své klasifikace, druhá část dělení je, zdá se, výhradně otázkou významů.

---

⁵⁰ V češtině mají tato slovesa spíše charakter stavu. V japonštině průběhový tvar těchto sloves označuje stav znalostí v okamžiku promluvy.

⁵¹ Makino, Cucui, A Dictionary of Basic Japanese Grammar, kompletní přehled sloves viz. Příloha 3

3. KATEGORIE ČASU V JAPONŠTINĚ

V rámci absolutního času japonština rozlišuje čas minulý, přítomný a budoucí. Pro jejich vyjádření má japonština dvě nečasovatelné částice⁵² (R)U a TA. Obecně řečeno (R)U slouží k vyjádření dějů a jevů neminulých a TA se používá pro popis dějů a jevů minulých. Stejných částic se používá i pro vyjádření časů relativních.

3.1 VĚTA JEDNODUCHÁ

3.1.1 VYJÁDŘENÍ MINULOSTI

Minulý čas se v japonštině ve větě jednoduché vyjadřuje nečasovatelnou částicí TA⁵³. Kromě sloves se tato částice pojí s přídavnými jmény, například ISOGAŠII – být zaneprázdněn (ISOGAŠI-KAT-TA = byl jsem zaneprázdněn) a se sponou DA⁵⁴ – být (DAT-TA = byl) ve jmenném přísudku. Částice TA se také váže na ohebné částicemi : TAI - chtít (TA-KAT-TA = chtěl), NAI – ne (NA-KAT-TA = nebyl).

そのあと、長崎へ行った。

Sono ato, Nagasaki he *it*-TA⁵⁵.

Pak *šel/odešel* do Nagasaki.

Částice TA se v případě slovesa IKU (jít) váže na jeho kmen IT-.⁵⁶

体が二つあっても足りないほど忙しかったが。。。。

Karada ga futacu atte mo tarinai hodo *isogašikat*-TA ga...⁵⁷

Měl tolik práce, že by na to nestačil, ani kdyby se rozdvojil,...

⁵² Přehled ohebných a neohebných částic viz. Příloha 5

⁵³ Ve znělé podobě DA. Například u sloves ojogu (plavat) – ojoi-DA (plaval).

⁵⁴ Sponu DA – být řadí japonci také do ohebných částic.

⁵⁵ Šiba, str.28

⁵⁶ Přehled časování sloves viz. Příloha 4

⁵⁷ Šiba, str.34

Částice TA se u přídavného jména ISOGAŠII (zaneprázdněný) váže na jeho rozšířený kmen ISOGAŠIKAT-.

国境の長いトンネルを抜けると、雪国であった。

Kunizakai no nagai tonneru wo nukeru to, yukiguni *de at-TA*⁵⁸.

Když se projelo dlouhým hraničním tunelem, *byla* tam sněhová země.

Částice TA se u spony DE ARU (být) váže na její kmen DE AT-. V prosté formě má spona tvar DA a minulý čas vytvořený připojením částice TA je DAT-TA.

Kromě minulého času prostého existuje v japonštině také minulý čas průběhový. Ten popisuje děj, který probíhal po určitou dobu v minulosti. Tvoří se připojením částice TA ke kmeni pomocného slovesa IRU, které spolu s přechodníkem⁵⁹ průběhový tvar vytváří.⁶⁰ Vzhledem k tomu, že většina stavových sloves, přídavná jména a adjektivní slovesa se sponou vyjadřují pouze stav, průběhový tvar lze tvořit jen od sloves dějových.

二人の若い紳士が。。。木の葉のかさかさしたところを。。。歩いておりました。

Futari no wakai šinši ga .... ki no ha no kasakasa šita tokoro wo .... *aruite orimašita*.⁶¹

Dva mladí gentlemani .... *kráčeli* .... šustícím listím

Slovesný tvar ORIMAŠITA je zdvořilým tvarem minulého času slovesa ORU⁶² v jeho zdvořilé⁶³ formě. V prostém tvaru by přísudek uvedeného příkladu byl: ARUITE I-TA.

U stavových sloves obecně platí, že se minulý čas vyjadřuje částicí –TA, která odkazuje na uskutečnění jevu v minulosti (například DAT-TA v následujícím příkladu)

---

⁵⁸ Kawabata, str.5

⁵⁹ Přechodník je neurčitý slovesný tvar, který se tvoří připojením částice TE/DE ke kmeni slovesa (viz. Příloha 4) nebo u přídavných jmen na jejich příslovečný tvar (OIŠI-I = chutný, OIŠI-KU-TE). Tvar přechodníku spony DA (být) je DE.

⁶⁰ Přechodník sloves TE/DE + IRU (pomocné sloveso).

⁶¹ Mijazawa, str.35

⁶² Ponižený ekvivalent pomocného neutrálního slovesa IRU (být). Pro vyjádření stejného významu je ještě možné použít uctivé sloveso IRAŠŠARU.

⁶³ I u gramatických částic rozlišuje japonština tvary prosté, například IK-U (jít) a tvary základní zdvořilosti, kam patří například neohebná částice MASU: IKI-MASU. Viz. Příloha 4 nebo Příloha 5

nebo na změnu stavu v minulosti (například u stavových sloves s potenciálním významem, viz. KAESETA⁶⁴ ve druhém příkladu).

電話してみようかと相談していると、ブルルルとベルが鳴った。出ると彼女だった。

Denwa šite mijó ka to sódan šite iru to, burururu to беру ga natta. Deru to kanodžo *dat-TA*.⁶⁵

Když jsem se radil, jestli jí mám zkusit zavolat, zazvonil zvonek. Když jsem otevřel dveře, byla to ona.

札幌に第一クール0-3の敗戦を返せし、第二クール鈴木ノミスも返せた。

Sapporo ni dai iči kúru 0-3 no haisen wo *kaese-TA* ši, dai ni kúru Suzuki no misu mo *kaese-TA*.⁶⁶

Dokázali Sapporu *vrátit* jak porážku 0-3 z prvního kola, tak *dokázali* *vrátit* i Suzukiho chybu v kole druhém.

Průběhový tvar u této skupiny sloves se příliš neshoduje s jejich významem. Výjimku tvoří stavová slovesa s abstraktním významem a stavová slovesa vyjadřující myšlenkové pochody. Tyto skupiny sloves mohou minulý čas tvořit nejen prostou ale i průběhovou formou. V uvedených příkladech vyjadřuje částice TA u slovesa OMOU (myslet si) změnu stavu v minulosti a průběhový tvar TE ITA označuje minulý stav.

大会社ってずいぶん冷たいのね、と思った。

Ókaiša tte zuibun cumetai none, to *omot-TA*.⁶⁷

Pomyslela si, že velké firmy jsou poměrně chladné.

タイはあまり体長が高くないので、いいボールを入れれば決められると思っていた。

Tai wa amari taičó ga takakunai node, ii bóru wo irereba kimerareru to *omotte i-TA*.⁶⁸

Protože Thajci nejsou příliš vysocí, *myslel jsem si*, že k rozhodnutí postačí střílet dobrý míč.

U sloves trvání neboli sloves průběhových vyjadřuje prostý minulý čas stav v minulosti, zatímco průběhový tvar minulého času označuje trvání daného děje v minulosti.

⁶⁴ Sloveso KAESU (vrátit), potenciální tvar KAESERU (být schopen, moci vrátit).

⁶⁵ Mure, str.142

⁶⁶ <http://masaya12.exblog.jp/6089099/>

⁶⁷ Mure, str.25

⁶⁸ <http://headlines.yahoo.co.jp/hl?a=20080206-00000031-spnavi-socc>

Pokud se prostý minulý tvar doplní konkrétním počtem opakování děje, chápe se tento děj jako završený. Bez doplnění jsou možné obě interpretace. V českém překladu se tento rozdíl ztrácí.

その夜ひい子は夢を見た。/ひい子は夢を二つ見た。

Sono joru Hiiko wa *jume wo mi-TA*.⁶⁹ / Hiiko wa *jume wo futacu mi-TA*.

Tu noc se Hiiko *zdál sen*. / Hiiko se *zdály dva sny*.

V následujícím příkladu je sice jednotlivý děj (předčítání nahlas) ukončen, ale současně je neustále opakován (jedno za druhým).

彼は紙を見ながら、次々に名前を読み上げていた。

Kare wa kami wo minagara, *cugi cugi ni namae wo jomiagete i-TA*.⁷⁰

Díval se do papíru a *předčítal jména jedno za druhým*.

Na druhé straně existují také slovesa trvání (podle Makina a Cucuie by sem patřila slovesa pohybu), která ve spojení s částicí minulého času TA odkazují spíše na (ne)změnu stavu nebo počáteční bod jevu.

脳島も動かなかった。

Nóšima san mo *ugokanakat-TA*.⁷¹

Ani pan Nóšima se *nepohnul/nehýbal*.

U momentálních sloves neboli u sloves okamžiku se prostý minulý tvar používá k vyjádření změny stavu v minulosti.

「何をいってるんだ」と島村は立ち上がった。

„Nani wo itte ru nda“ to, Šimamura wa *tačiagat-TA*.⁷²

„Co to říkáš?“ Šimamura *vstal*.

---

⁶⁹ Mure, str.66

⁷⁰ Mure, str.24

⁷¹ Ibuse, str.17

⁷² Kawabata, str.32

A s příslovci, která naznačují opakování jevu, mohou vyjadřovat i zvyk v minulosti.

彼は毎朝まどを開けた。

Kare wa mai asa mado wo *ake-TA*.

Každé ráno *otevíral/otevřel* okno.

V minulém průběhovém tvaru momentální slovesa popisují výsledný stav.

僕は死んでいた。死んでいたけど意識はあって、そして人と会話することもできた。

Boku wa *šinde i-TA*. *Šinde i-TA* kedo išiki wa atte, sošite hito to kaiwa suru koto mo dekita. ⁷³

Byl jsem mrtvý. Byl jsem sice mrtvý, ale byl jsem při smyslech a mohl jsem hovořit s lidmi.

Minulost u sloves takzvané čtvrté skupiny se vyjadřuje minulým průběhovým tvarem. Přestože tato slovesa jsou významově blízká slovesům stavovým, prostý tvar se u nich nepoužívá.

現存する壁は明治期のもの。建物の平行して二本のレンガ造りの煙突がそびえていた。

Genson suru kabe wa meidžiki no mono. Tatemono to heikó shite nihon no rengazukuri no entocu ga *sobiete i-TA*. ⁷⁴

Existující zeď je z doby Meidži. Souběžně s budovou *se tyčily* dva cihlové komíny.

3.1.2 VYJÁDŘENÍ PŘÍTOMNOSTI

Přítomnost se v japonské větě jednoduché nejčastěji vyjadřuje připojením neminulé⁷⁵ částice (R)U ke kmeni slovesa⁷⁶ nebo prostým tvarem přídavných jmen nebo v případě adjektivních sloves sponou DA/DE ARU.

私には、幸い、この世にたくさんのすばらしい友達がいる。

Wataši ni wa, saiwai, kono jo ni takusan no subarašii tomodači ga *i-RU*.⁷⁷

⁷³ Boku wa šinde ita to iu jume: http://www.greenplastic.net/2007/04/25_0003.php

⁷⁴ <http://www.city.arao.kumamoto.jp/information/mandak/mandak4.html>

⁷⁵ Neminulé označuje skutečnost, že se částice (R)U nepoužívá k vyjádření minulých událostí, ale současně ji nelze jednoznačně vyčlenit jako čistě přítomnou nebo budoucí částici, protože ji lze použít v obou významech.

⁷⁶ Viz. Příloha 4

Mám, naštěstí, tady na světě hodně skvělých přátel.

私の人生は、既に持ち時間が少ない。

Wataši no džinsei wa, sude ni moči džikan ga *sukunai*.⁷⁸

Času, který mě ještě zbývá, *je málo*.

もともと歴史が好きなのである。

Motomoto rekiši ga *suki nano de a-RU*.⁷⁹

Odedávna *mám rád* historii.

Přísudek vyjádřený přídavným jménem nebo adjektivním slovesem popisuje situaci, kdy jev je v okamžiku promluvy skutečností. U sloves se přítomný děj nevyjadřuje pouze částicí (R)U, ale u některých skupin sloves také přítomným průběhovým tvarem. Částice (R)U se připojuje na kmen pomocného slovesa IRU ve spojení s tvarem přechodníku daného slovesa.⁸⁰

Částice (R)U má význam přítomného výskytu jevu u stavových sloves (ARU - být) nebo u sloves potenciálních (JOMERU – umět číst).

やる気がある社員に責任のある仕事がどんどん任させる。

Jaru ki ga *a-RU* šain ni sekinin no aru šigoto ga dondon makasareru.⁸¹

Zaměstnanci, který *má motivaci*, je postupně přenechávána zodpovědná práce.

年輩者と知識階級は漢字が読めます。

Nenpaiša to čišikikaikjú wa kandži ga *jomemas-U*.⁸²

Starší a vzdělání lidé znaky *číst umí*.

Přítomný průběhový tvar se může ve významu přítomnosti pojit ke stavovým slovesům s abstraktním významem a ke stavovým slovesům smyslového vnímání. Tato slovesa se ve stejném významu objevují i v přítomném tvaru prostém.

---

⁷⁷ Šiba, str.4

⁷⁸ Šiba, str.6

⁷⁹ Šiba, str.4

⁸⁰ Přechodník slovesa TE/DE + I-RU

⁸¹ <http://www.kabuvalue.com/gopublic/archives/capital/stockoptiontax.html>

⁸² http://soudan1.biglobe.ne.jp/qa3429644.html?ans_count_asc=2

親にとって「子供はいつまでも子供だ」という言葉は親の心情を語って美しいが、そこには子供を自立させようという愛が存在しているのだろうか。

Oja ni totte „kodomu wa icumade mo kodomo da“ to iu kotoba wa oja no šindžó wo katatte ucukušii ga, soko ni wa kodomo wo džiricu sasejó to iu ai ga *sonzai šite ir-U* no daró ka.⁸³

Tím, že rodiče říkají, že „děti jsou pro ně stále děti“, sdělují své pocity a je to krásné, ale jestlipak v nich *je (existuje)* láska, která by dětem dovolila se osamostatnit?

デンマンさんは菊ちゃんの世界のほうがすばらしいと思っているのですか。

Denman san wa Kiku čan no sekai no hó ga subarašii to *omotte i-RU* no desu ka.⁸⁴

Myslí si Denman, že Kikučin svět je skvělý?

あなたは他の惑星に生き物が存在すると思いますか。

Anata wa hoka no wakusei ni ikimono ga *sonzai su-RU* to *omoimas-U* ka.⁸⁵

Myslíš si, že na jiných planetách *existují* živé bytosti?

Do stavových sloves řadí Kidaiiči také slovesa, která Makino a Cucui vyčleňují ve skupině nevolních neemotivních sloves.⁸⁶ Tato slovesa, jako například MIERU (být vidět) nebo IRU (potřebovat) a DEKIRU (být schopen), mají různé schopnosti připojovat přítomné prosté a přítomné průběhové tvary.

体の半分がカフェインでできています。

Karada no hanbun ga kafein de *deki-TE IMASU*.⁸⁷

Polovina těla *je tvořena* kofeinem.

チャンスは準備ができている人に微笑む。

Čansu wa džunbi ga *deki-TE IRU* hito ni hohoemu.⁸⁸

Štěstí přeje připraveným. (Příležitost se směje na lidi, kteří *jsou připraveni*).

Z výše uvedených příkladů vyplývá, že přítomný průběhový tvar slovesa DEKIRU (moci, umět, být schopen) vyjadřuje jistý stupeň dokončenosti. V tom smyslu, že vyjadřuje stav

⁸³ <http://www.t3.rim.or.jp/~u-minami/other/ronpyo/ronpyo04-3.html>

⁸⁴ <http://www.edita.jp/goo705/one/goo705575.html>

⁸⁵ Kenkyusha's New College

⁸⁶ Viz. Příloha 3.

⁸⁷ <http://mukadedancing.blog31.fc2.com/>

⁸⁸ <http://www.economyan.com/interview/7.html>

završení tvoření nebo příprav. Tomu odpovídá i český překlad pasivním tvarem. Je ovšem třeba vzít do úvahy, že význam slovesa DEKIRU se ve výše uvedených případech liší od modálního významu moci nebo umět. V takovém případě je pravděpodobnější užití slovesa DEKIRU v prostém přítomném tvaru.

ダウンロードしたファイルを安全にお手持ちのポータルデバイスに転送することができる。

Daunródo šita fairu wo anzen ni o temoči no pótaru debaisu ni tensó suru koto ga *deki-RU*.⁸⁹

Soubor, který jste si stáhli, *můžete* bezpečně přenést na vaše přenosné zařízení.

Další příklady srovnávají použití slovesa IRU (potřebovat) v přítomném prostém a průběhovém tvaru. Rozdíl v jejich použití ale není tak zřejmý jako u slovesa DEKIRU.

一年浪人（予備校）もしているので高卒後～大学卒業だけで八万円近く要っています。

Iči nen rónin (jobikó) mo šite iru node kósocu go ～ daigaku socugjó dake de hači man en čikaku *it-TE IMASU*.⁹⁰

Protože jsem také byl jeden rok mimo školu (přípravná škola), *je* od ukončení střední školy jen do promoce na vysoké škole *potřeba* téměř osmdesát tisíc jenů.

勇気が要る食べ物

Júki ga *i-RU* tabemono.⁹¹

Jídlo, na které *je potřeba* odvaha.

U sloves trvání neboli sloves průběhových vyjadřuje částice (R)U ve spojení s příslovci časového určení pravidelně opakovanou činnost nebo zvyk (IKU – jít, chodit), tedy dlouhodobou přítomnost. Užitím přítomného průběhového tvaru dostane výpověď význam právě probíhajícího děje, tedy aktuální přítomnosti, nebo význam pravidelného opakovaného trvání děje v určitém časovém úseku (MITE IRU - sledují).

失業してから二ヶ月たった。。。十二時にのそのそ起きて、寝ぼけ眼で近所の喫茶店に行く。

⁸⁹ <http://www.jp.real.com/realplayer.html>

⁹⁰ http://detail.chiebukuro.yahoo.co.jp/qa/question_detail/q1212532797

⁹¹ http://oyaji-bentou.cocolog-nifty.com/oyajibento/2006/07/post_fb67.html

Šicugjó šite kara nikagecu tatta. ... Džú ni dži ni nosonoso okite, nebokemanako de kindžo no kissaten ni *ik-U*.⁹²

Uběhly dva měsíce do chvíle, kdy jsem přišla o práci... Vstávám pomalu ve dvanáct hodin a ospale *jdu* do blízké kavárny.

「よく見る時間帯」は男女とともに19時～23時がトップ。男性の約70%、女性の約80%がその時間が一番ベレビを見ていると回答している。

„Joku miru jikantai“ wa dandžo to tomo ni 19dži ~ 23dži ga toppu. Dansei no jaku 70%, džosei no jaku 80% ga kono džikan ga ičiban terebi wo *mi-TE IRU* to kaitó šite iru.⁹³

Mezi „časovými pásmy vysoké sledovanosti“ vede jak u mužů tak u žen 19. ~ 23. hodina. Asi 70% mužů a asi 80% žen odpovídá, že v této době *sledují* televizi nejčastěji.

Slovesa čtvrté skupiny spíše než stav vyjadřují nějakou typickou vlastnost nebo charakter podmětu. Tím se blíží slovesům stavovým. Ovšem na rozdíl od nich se přítomnost u těchto sloves vyjadřuje přítomným průběhovým tvarem.

法起寺には現存最古の三重塔がそびえている。

Hókidži ni wa genson saiko no sandžú tó ga *sobie-TE IRU*.⁹⁴

V chrámu Hókidži *se tyčí* nejranější třístupňová pagoda.

あなたはあの有名人とどれくらい似ている？

Anata wa ano júmeidžin to dore kurai *ni-TE IRU*?⁹⁵

Jak moc *se podobáte* té známé osobnosti?

U momentálních sloves neboli sloves okamžiku se přítomnost vyjadřuje přítomným průběhovým tvarem *TE IRU*. Obecně platí, že přítomný průběhový tvar označuje výsledný stav děje v přítomnosti. Na rozdíl od přítomného průběhového tvaru sloves průběhových však nevyjadřuje aktuálně probíhající děj. Jak již název této skupiny sloves napovídá, trvání jejich děje je pouze chvilkové, a tak v přítomném průběhovém tvaru vlastně jen popisují situaci, která uskutečněním děje slovesa vznikla: někdo rozbil vázu, tudíž *JE ROZBITÁ*,

⁹² Mure, str.73

⁹³ <http://plusd.itmedia.co.jp/lifestyle/articles/0506/07/news057.html>

⁹⁴ http://www.kyuhaku.jp/roji/roji_yo-11.html

⁹⁵ <http://www.j-magic.co.jp/j/kaocheiki/>

někdo zavřel dveře, tudíž JSOU ZAVŘENÉ. Přítomný průběhový tvar nenaznačuje žádného původce děje, jen konstatuje vnímaný stav. Do češtiny se tato slovesa často překládají jako přísudek jmenný se sponou nebo slovesem v minulém čase.

先生、大変だよ。あの花瓶がわれてるんだ。

Sensei, taihen da jo. Ano kabin ga warete (i)-RU nda!⁹⁶

Pane učiteli, máme problém. Tamta váza je rozbitá. (se rozbila)

お金が溜まる人は歩きやすい靴を履いています。

O kane ga tamaru hito wa arukijasui kucu wo hai-TE IMASU.⁹⁷

Lidé, kteří šetří peníze, nosí boty, ve kterých se pohodlně chodí.

ちょっとシナリオを書いてみると、まずドアが開まっている。「開き」ボタンを押すとドアが開き始める。

Čotto šinario wo kaite miru to, mazu doa ga šimat-TE IRU. „hiraki“ botan wo osu to doa ga hirakihadžimeru.⁹⁸

Když si zkusíme napsat scénář: v první řadě jsou zavřené dveře. Když se stiskne tlačítko „otevřít“, dveře se začnou otevírat.

V určitém kontextu mohou slovesa této třídy v přítomném průběhovém tvaru označovat kromě výsledného stavu i možnost opakování v průběhu delšího časového úseku (ŠINDE IRU – umírá, UMARETE IRU – se rodí). Přestože se ale jedná o opakování jevu, dá se i to užití momentálních sloves v přítomném průběhovém tvaru označit za popis výsledného stavu: umírá = je mrtvých, se rodí = je zrozených. Pravidelné opakování v přítomnosti je možné také vyjádřit neminulou částicí (R)U s příslovečným doplněním (OKIRU – vstává). Bez příslovečného doplnění (mainiči – každý den) by věta vypovídala o ději budoucím (vstane).

米国では毎日平均して 117 人が道路交通事故で死んでいる。1986 年から 2002 年までで、最低が 45 人。最大が 252 人だそうだ。

---

⁹⁶ Inoue, FF union

⁹⁷ <http://chokinhouhou.ti-da.net/e1275468.html>

⁹⁸ http://cafeandverify.blogspot.com/2007/08/blog-post_02.html

Beikoku de wa mainiči heikin šite 117 nin ga dórokócú džiko de *šin-DE IRU*. 1986 nen kara 2002 nen made de, saitei ga 45 nin. Saidai ga 252 nin da só da.⁹⁹

V Americe každý den při dopravních nehodách *umírá* v průměru 117 lidí. V letech 1986 – 2002 minimálně 45 lidí. Maximálně prý 252 lidí.

世界中に、映画が毎日何本くらい生まれているのでしょうか。

Sekaidžú ni, eiga ga mainiči nan bon kurai *umare-TE IRU* no dešó ka.¹⁰⁰

Kolik *se* asi ve světě denně *z/rodí* filmů?

毎朝かめよは六時に起きる。

Mai asa Kamejo wa roku dži ni *oki-RU*.¹⁰¹

Kamejo *vstává* každé ráno v šest hodin.

3.1.3 VYJÁDŘENÍ BUDOUCNOSTI

Japonština nemá zvláštní gramatickou částici pro vyjádření budoucího času. To však neznamená, že se v japonštině budoucí děje vůbec nevyjadřují. Pro jejich vyjádření má japonština hned několik prostředků. Z gramatických částic se pro vyjádření budoucích dějů u sloves používá neminulá částice (R)U velmi často doplněna časovými příslovci s odkazem na budoucnost. I v české překladu je možnost užití jako budoucího tak přítomného času. V hojné míře se pro vyjádření budoucího děje také používají modální prostředky, do kterých se promítá subjektivní pohled mluvčího, stupeň jistotní modalita a orientace promluvy.

今夜ですか。

Kon'ja *des-U* ka.

Je/bude to dnes večer?

今夜だ。

Kon'ja *DA*.¹⁰²

Je/bude to dnes večer.

明日は、六本木へいくさあ。

Ašita wa, Roppongi e *ik-U* sá.¹⁰³

Zítří *jdu/půjdu* na Roppongi, ne.

⁹⁹ <http://quantification.air-nifty.com/risk/accident/index.html>

¹⁰⁰ http://detail.chiebukuro.yahoo.co.jp/qa/question_detail/q107053945

¹⁰¹ Mure, str.179

¹⁰² Kawabata, str.13

¹⁰³ http://mamaemon.cocolog-nifty.com/blog/2008/02/post_e1fe.html

来週は最終回だよ。

Raišú wa *saišúikai DA jo!*¹⁰⁴

Příští týden to *bude/je* naposledy.

U stavových sloves stejně jako u přídavných jmen je potřeba širší kontext, příslovečné určení nebo doplnění pravděpodobnostním tvarem spony DARÓ¹⁰⁵ v modálním významu (snad, pravděpodobně, asi) nebo KAMOŠIRENAI (možná, asi), aby se jejich tvary s nemnulou částicí (R)U daly chápat jako odkaz na stav v budoucnosti.

明日の今ころには、あなたはどこにいるんだろう

Ašita no imakoro ni wa, anata wa doko ni i-RU n DARÓ¹⁰⁶

Kde *asi* budete zítra *touhle* dobou?

今、机の上にほんがある。明日も机の上に本がある（だろう）。

Ima cukue no ue ni hon ga aru. Ašita mo cukue no ue ni hon ga *a-RU (daró)*.

Na stole je kniha. I zítra (*asi*) bude na stole kniha.

とんでもないところに來たな。すぐ家へ帰れるかい。

Tonde mo nai tokoro ni kita na. Sugu uči e *kaere-RU* kai.¹⁰⁷

To jsem se tedy dostal do pěkné kaše. Jestlipak *se budu moci* hned vrátit domů?

送電線の風下の住民は発癌リスクが高い。。。送電線付近に居住していれば、癌にかかる危険性は高くなるでしょうね。

Sódensen no kazašimo no džúmin wa hacugan risuku ga takai. ... Sódensen fukin ni kjodzú šite ireba, gan ni kakaru kikensei wa takaku *na-ru dešó*.¹⁰⁸

Obyvatelé vystavení drátům vysokého napětí mají vysoké riziko vzniku rakoviny. ... Pokud byste žili v blízkosti drátů vysokého napětí, (pravděpodobně) *vzroste* (=stane se vysokým) nebezpečí, že budete trpět rakovinou.

¹⁰⁴ http://www.b2engine.co.jp/dit/archives/2007/01/post_7.html

¹⁰⁵ DARÓ se v přítomném čase připojuje za slovníkový tvar slovesa. Zdvořilá forma je DEŠÓ. Pozor DARÓ/DEŠÓ nemusí ve všech kontextech odkazovat kromě modality také na budoucnost. Někdy se používá jen v čistě modálním významu pravděpodobnosti.

¹⁰⁶ <http://www.3zai.com/mypage/tirsdag/diary/11122/>

¹⁰⁷ Mijazawa, str.147

¹⁰⁸ <http://www.asyura.com/sora/bd10/msg/368.html>

Pokud se ovšem sloveso ARU (být, mít) použije ve významu „konat se“, neminulá částice (R)U s příslovečným doplněním vyjadřuje budoucí uskutečnění děje.

明日はスタッフ会議があります。ひさびさにスタッフの方々と顔をあわせるので楽しみです。

Ašita wa sutaffu kaigi ga *arimas-U*. Hisabisa ni sutaffu no katagata to kao wo awaseru node tanošimi desu.¹⁰⁹

Zítřa *se koná (bude/je)* schůzka zaměstnanců. Těším se na ni, protože se se zaměstnanci setkám po dlouhé době.

Nejen budoucí stavy, ale také děje lze kromě modálního modifikátoru DARÓ¹¹⁰ vyjádřit i prostřednictvím pomocných podstatných jmen s modálním významem záhodnosti nebo přání a vůle doplněných sponou DA, jako například HAZU DA¹¹¹ (být záhodno, očekává se), CUMORI DA (mít přání).

こういうスレだと「スーパーで買ってるから関係ねえ」って書き込みが多いけど、希望小売価格が上がれば卸値も、ひいてはスーパーの売価も上がるはずだぞ。

Kó jú sure da to „súpá de katte ru kara kankei nee“ tte kakikomi ga ói kedo, kibó kourikakaku ga agareba orošine mo, hiite wa súpá no baika mo *agaru HAZU DA* zo.¹¹²

Sice se tu hodně píše, že za těchto okolností „to spolu nesouvisí, protože nakupuju v supermarketu“, ale pokud by se zvýšily doporučené maloobchodní ceny, přece *vzrostou*¹¹³ ceny velkoobchodní tak s tím i ceny v supermarketech.

U sloves trvání neboli průběhových sloves se budoucí děje vyjadřují také neminulou částicí (R)U. Ale i zde je však potřeba význam doplnit časovým příslovcem nebo kontextem.

明日の昼は何食べる？

Ašita no hiru wa nani *tabe-RU*?¹¹⁴

Co *budete jíst* zítra k obědu?

¹⁰⁹ <http://www.harui-218.net/blog/?p=504>

¹¹⁰ Také viz. kapitola Kategorie modu v japonštině

¹¹¹ Také viz. kapitola Kategorie modu v japonštině

¹¹² <http://tokyo-ethno.jugem.jp/?eid=707>

¹¹³ *dojde (mělo by dojít) ke zvýšení*

¹¹⁴ <http://www.web.at.webry.info/>

来年本を書くぞ。

Rainen hon wo *ka-KU* zo. ¹¹⁵

Příští roku *budu psát/napišu* knihu.

V případě doplnění časovým příslovcem naznačujícím pravidelné opakování (*mainiči* – každý den, *maišú* – každý týden) se jedná o zvyk nebo opakovanou činnost v přítomnosti.

私の弟（交2）が毎日以上に氷を食べます。

Wataši no otóto (kó2) ga mainiči idžó ni kóri wo *tabemas-U*.¹¹⁶

Můj mladší bratr (2.třída střední školy) *jí každý den* nezvykle led.

毎週 PASSJ ニュースレターを書く

Maišú PASSJ njúsu retá wo *ka-KU* ¹¹⁷

Každý týden *píši* PASSJ informační bulletin

Momentální slovesa (*NARU* – stát se nebo *KAWARU* – změnit se), fungují v japonštině stejným způsobem. Budoucí význam děje se vyjadřuje prostřednictvím neminulé částice (*R*)*U* ve spojení s příslovečnými nebo kontextovými doplněními, popřípadě ještě doplněním *DARÓ* nebo *KAMOŠIRENAI* (v hovorové podobě *KAMO*).

音やまどから差し込んでいる光が刻々と変化して、あっという間に夜になる。

Oto ya mado kara sašikonde iru hikari ga kokkoku to henka šite, atto iú ma ni joru ni *na-RU*.¹¹⁸

Zvuky a světlo, které svítí oknem, se každou chvílí mění a najednou *nastane/nastává/je* noc.

夢を追う 24 歳。努力しても中々変わらない日々ですが、明日は何か変わるかも!!と毎日頑張っています。

Jume wo ou 24 sai. Dórjoku šite mo nakanaka kawaranai hibi desu ga, ašita wa nani ka *kawa-RU kamo!!* to *mainiči ganbatte imasu*.¹¹⁹

24letá, která si jde za svými sny. I když se snaží, pokračují stále stejné dny, ale já se snažím s tím, že zítra se možná něco změní!!

¹¹⁵ http://blog.livedoor.jp/arca_japan/archives/282128.html

¹¹⁶ http://detail.chiebukuro.yahoo.co.jp/qa/question_detail/q11580976

¹¹⁷ <http://blogs.sqlpassj.org/yoshihirokawabata/archive/2007/10/18/24149.aspx>

¹¹⁸ Mure, str.73

¹¹⁹ <http://yumeoibito.gunmablog.jp/>

O slovesech čtvrté skupiny by se mohlo předpokládat, že budou při vyjadřování budoucího děje fungovat stejně jako slovesa průběhová nebo momentální. Ovšem vzhledem k jejich významové podobnosti se slovesy stavovými se jen těžko hledá takový kontext, kde by se sloveso čtvrté skupiny znělo stoprocentně jako odkaz na budoucí děj. Často je možný i překlad pomocí přítomného času.

「これはA. Tフィールドについて何も分かってない証拠でしょうね。」

「なるほどね。」

「それに、四本足なら安定性に優れるでしょうけど、近接戦闘は不可能ね。加えて防御も心許ないわ。前線で体張ってもパイロットが無駄死にするだけね。」

„Kore wa A.T. fīrudo ni cuite nani mo wakatte nai šóko dešó ne.“

„Naru hodo ne.“

„Sore ni, jonhon aši nara anzen sei ni *sugure-RU dešó* kedo, kinsecu sentó wa fukanó ne. Kuwaete bógjo mo kokoromotonai wa. Zensen de karada hatte mo pairotto ga muda ši ni suru dake ne.“¹²⁰

„To je přece důkaz, že o A.T. poli nic neví.“

„Jasně.“

„A k tomu, jestliže bude na všech čtyřech, *bude asi vynikat/asi vyniká* z hlediska (vlastní) bezpečnosti, ale není možná přímá bitva. Navíc obrana také není lehká, víš. I když dáš vojáky na přední linii, jen necháš pilota zbytečně zemřít.“

3.1.4. ZÁVĚR

Ve větách jednoduchých rozlišuje japonština tři časové roviny: minulost, přítomnost a budoucnost. K jejich vyjádření však disponuje pouze dvěmi částicemi: částicí TA pro vyjádření minulých dějů a částicí (R)U pro vyjádření dějů neminulý, tedy přítomných a budoucích. Kromě prostých časů má japonština také časy průběhové, které se tvoří spojením přechodníku slovesa TE/DE a pomocného slovesa IRU v příslušném čase.¹²¹

Minulá částice TA sice obecně odkazuje na minulé děje a neminulá částice (R)U se v zásadě používá při vyjádření přítomných a budoucích situací, ale význam jednotlivých konkrétních časových tvarů přísudku závisí též na typu slovesa.¹²²

¹²⁰ <http://aveshin.fc2web.com/bokura-07.html>

¹²¹ IRU pro přítomný čas průběhový a ITA pro minulý čas průběhový.

¹²² Viz. kapitola 2. Struktura japonštiny

Částice TA u stavových sloves, přídavných jmen a adjektivních sloves se sponou popisuje minulý stav nebo existenci děje. U některých stavových sloves, jako jsou stavová slovesa s abstraktním významem a stavová slovesa vyjadřující myšlenkové pochody, je možné použít také minulý čas průběhový TE ITA. Průběhový tvar v tom případě označuje minulý stav, zatímco minulý čas prostý popisuje změnu stavu v minulosti.

U dějových sloves je možné tvořit jak prosté tak průběhové tvary u sloves trvání. Prostý minulý čas těchto sloves o ději mluví jako o ději v minulosti ukončeném a často se používá v minulém vyprávění při řazení dějů za sebou následujících. Průběhový tvar sloves trvání vypovídá o tom, že daným děj v minulosti probíhal po určitou dobu. S některými slovesy pohybu, jako například IKU (jít, jet) nebo KURU (přijít, přijet) může také průběhový tvar TE ITA vyjadřovat výsledný stav.

Momentální slovesa vzhledem ke svému charakteru rychlé změny v minulém čase prostém vyjadřují změnu stavu v minulosti. Ve výjimečných případech mohou odkazovat také na opakovaný zvyk v minulosti. V minulém průběhovém tvaru TE ITA popisují výsledný stav, který v minulosti nastal právě tím, že proběhl děj daného slovesa. Pokud by se věta s tímto přísudkem obsahovala příslovečné doplnění s významem opakování děje, bude taková výpověď mluvit o opakování výsledku změny v minulosti.¹²³

Slovesa tzv. čtvrté skupiny sice významem připomínají stavová slovesa, ale jejich minulý děj se vyjadřuje pouze minulým průběhovým tvarem.

Částice (R)U se používá jak pro popis přítomných, tak minulých dějů a stavů. U stavových sloves vyjadřuje stav a vlastnosti předmětu v aktuálním přítomném okamžiku i v nadčasové (boží) přítomnosti. Přítomný průběhový tvar TE IRU se může tvořit od stavových sloves s abstraktním významem a stavových sloves smyslového vnímání. Odkaz výpovědi vyjádřené přítomným časem průběhovým zdůrazňuje význam aktuálního průběhu děje, zatímco přítomná prostá forma těchto sloves působí spíše jako odkaz do budoucnosti. Oproti tomu užití přítomného průběhového tvaru u stavových sloves nevolně neemotivních¹²⁴ vyjadřuje stav výsledku děje, zatímco prostý tvar s částicí (R)U informuje o stavu nebo vlastnosti předmětu v aktuální nebo neaktuální přítomnosti. Stavová

---

¹²³ そのとき、毎日多くの人々がペストで死んでいた。Sono toki, mainiichi óku no hitobito ga pesuto de šin-DE ITA. Tenkrát umíralo každý den na mor hodně lidí.

¹²⁴ Viz. Příloha 3

slovesa ve spojení s neminulou částicí (R)U obvykle odkazují pouze na přítomnost, ale v určitém kontextu mohou vyjadřovat také budoucí stav.

U sloves trvání přítomný prostý tvar s částicí (R)U obvykle popisuje pravidelně opakovanou činnost nebo zvyk. Užitím přítomného průběhového tvaru TE IRU nabývá děj přísudku významu aktuálně probíhajícího děje nebo děje který započal v minulosti a v současné době stále trvá. V poslední době sílí tendence použít přítomné průběhové tvary i pro vyjádření pravidelně se opakujících činností s důrazem na trvání jejich děje v rámci určitého časového úseku. Při vyjádření budoucího času neminulou částicí (R)U je potřeba příslovečného doplnění s budoucím odkazem nebo širšího kontextu. U sloves pohybu je přítomný prostý čas bez jakéhokoli doplnění výpovědí o budoucím ději.

Momentální slovesa popisují okamžitou změnu, a tudíž jejich průběhový tvar TE IRU nemůže vyjadřovat aktuálně probíhající děj jako je tomu u sloves trvání. Přítomný průběhový tvar TE IRU popisuje trvání výsledku změny, ke které došlo působením děje slovesa. Stejně jako u minulého TE ITA lze také TE IRU u této skupiny sloves použít k popisu opakování situace v určité časovém úseku. Se stejným významem tu ale funguje i přítomný tvar prostý. Ten u momentálních sloves v případě příslovečného nebo kontextového doplnění také odkazuje na budoucí uskutečnění děje.

Slovesa čtvrté skupiny se používá jak ve formě přítomné průběhové, tak ve formě přítomné prosté. Oba tvary vypovídají o přítomném stavu jevu. Spojení těchto sloves s neminulou částicí (R)U může v určitém kontextu naznačovat budoucí existenci situace nebo její trvání i v budoucnosti.

3.2 SOUVĚTÍ

V jednoduchých větách jsou časové odkazy slovesných koncovek závislé také na kontextu. V souvětích, která se skládají ze dvou vět hlavních nebo z věty hlavní a vět vedlejších, je vzájemný vztah obou jejich částí do určité míry důležitý pro výsledný časový odkaz celého souvětí. Výběr gramatických časových částic ale současně ovlivňuje také typ souvětí. Proto se teď na jednotlivé typy podíváme podrobněji. Nejobecněji se souvětí dělí na souřadné a podřadné.

3.2.1 SOUVĚTÍ SOUŘADNÉ¹²⁵

Ke spojování vět hlavních se používají souřadné spojky, neurčitý tvar slovesa, přídavného jména tvar nebo spony (tzv. I-kmen¹²⁶) a v některých případech nabývá významu souřadného spojení také spojení přechodníkem slovesa nebo spony.

Souřadné spojky¹²⁷ se připojují za slovníkový tvar slovesa, přídavného jména nebo sponového slovesa věty první a obě jimi spojené části mají svoji autonomii ve výběru koncového tvaru přísudku a také času, na který tato slovesa odkazují.

Mezi souřadné spojky v japonštině patří GA (ale, a pak, a tak), KEREDOMO (avšak), ŠIKAŠI (ale), ŠI (a, současně), KARA (protože), NODE (protože), NONI (přestože) a KA (nebo).

Před spojkou NONI předchází sloveso v přítomném průběhovém tvaru TE IRU, ale protože přísudek věty hlavní odkazuje na minulost pomocí částice minulého času TA, je také přísudkový tvar první věty ve svém významu posunut do minulosti.

暗い大部屋で眼鏡をかけていないのに、体温表が読めるはずがなかった。

Kurai óheja de megane wo *kakete inai* NONI, taionhjó ga jomeru hazu ga nakat-TA.¹²⁸

V temném sále a bez brýlí (*přestože* neměl nasazené brýle) na přehled naměřených teplot stejně nemohl nevidět.¹²⁹

V následujícím příkladu jsou dvě věty souřadně spojeny pomocí I-kmenu slovesa MAU – tancovat. Stejně jako v předchozím případě je i zde výsledný význam posunut do minulost díky tomu, že souřadné spojení dvou vět (kolem ní tančily květy růží a motýli a v očích měla hvězdy) zastřešeno po větu „vypadala, jako by“ (jó ni mieta), která odkazuje do minulosti.

¹²⁵ V češtině se rozlišuje šest typů souřadných souvětí na základě vzájemného vztahu jejich složek: kopulativní (slučovací – „a“), gradační (stupňovací – „ba, i“), adverbativní (odporovací – „ale“), disjunktivní (vylučovací – „nebo“), konklusivní (důsledkové – „proto“), kauzální-explikativní (důvodově-vysvětlující – „vždyť, však“). Čermák (1994), str. 136

¹²⁶ Viz. Příloha 4. Tento tvar se také nazývá *renjókei* (spojovací tvar).

¹²⁷ Nazývaný také koncový tvar neboli *šúšikei*.

¹²⁸ Endó, str. 33

¹²⁹ Překlad L. Boháčková, str. 36

彼が名前と電話番号を書いている間に、彼女の周囲にはバラの花と蝶が舞い、目には星が入っているように見えた。

Kare ga namae to denwa bangó wo kaite iru aida ni, kanodžo no šúi ni wa bara no hana to čó ga *ma-i*, me ni wa hoši ga haitte iru jó ni mie-TA.¹³⁰

Zatímco psal své jméno a telefonní číslo, ona vypadala, jako by kolem ní tančily květy růží a motýli a v očích měla hvězdy.

V další ukázce spojce NONI předchází přísudek v minulém čase, ve druhé větě je také čas minulý. Výsledný význam je takový, že děj druhé věty pokračoval ještě po ukončení děje věty první.

彼はもう帰ってしまったのに、せっちゃんはまだニコニコしていた。

Kare wa mou *kaette šimat-TA NONI*, Setčan wa mada nikoniko šite i-TA.¹³¹

Přestože on už odešel, Setčan se stále usmíval.

V následující větě se vyskytují hned dva případy souřadného spojení: spojení přechodníkem a souřadnou spojkou KARA (protože).

Přechodník jako takový je z hlediska času neutrální a jeho časový odkaz se většinou řídí časem posledního slovesa.¹³² Na druhou stranu ale spojení vět přechodníkem naznačuje možnost, že děj vyjádřený slovesem ve tvaru přechodníku následujícímu ději předchází.¹³³

V následující větě se objevují oba případy. Následnost dvou dějů je spojení „vdala se a narodilo se mi dítě“ a spojení „narodilo se mi dítě a pracuji“ je spojením bez jakékoli vzájemné závislosti. Do češtiny se spojení přechodníkem podle kontextu překládá jako „a, a pak, a tak“.

結婚して子供を生んで仕事をしているから、幸せだ。

Kekkon ši-TE kodomo wo *un-DE* šigoto wo *šite i-RU kara*, šiwase da.¹³⁴

Jsem šťastná, *protože* jsem se vdala, narodilo se mi dítě a pracuji.

---

¹³⁰ Mure, str.135

¹³¹ Mure, str. 116

¹³² Hiru gohan wo tabete, ikimašita. Snědl jsem oběd a šel.

¹³³ Hiru gohan wo tabete, ikimasu. Sním oběd a půjdu.

¹³⁴ Mure, str.116

Prísudky, ktoré predchádzajú pred súradnou spojkou KARA, tak i pred spojkou KEREDOMO (avšak) a jejimi variantami KEREDO, KEDO, majú vzhľadom k ostatným přísudkům v souvětí svoji autonomii.¹³⁵

失礼ですけど、おいくつですか。

Šicurei *de-SU KEDO*, o ikucu *de-SU ka*.¹³⁶

Je to sice nezdvůřilé, ale kolik je vám let?

Mezi souřadící spojení podle mého názoru patří také spojení zápornou částicí ZU (aniž, bez, ne-sloveso a). Toto spojení má lehký archaický nádech.¹³⁷

Z toho důvodu se také často vyskytuje v příslovích. Pro zachování archaičnosti v překladu je možné užití českého přechodníku (nevědouc).

ひい子はいつ花を処分していいか分からず、困り果てて花を眺めていた。

Hiiko wa icu hana wo šobun šite ii ka *wakara-ZU*, komari hatete hana wo *nagamete i-TA*.¹³⁸

Hiiko *nevěděla (nevědouc)*, kdy se květiny mohou vyhodit, a rozpačitě je *pozorovala*.

3.2.2 ZÁVĚR

Možnosti souřadného spojení dvou vět lze rozdělit do dvou skupin. První tvoří spojení pomocí tzv. I-kmene (neboli spojovacího tvaru), přechodníku a archaického záporu ZU. Do druhé skupiny patří spojení prostřednictvím souřadných spojek.

První skupina se vyznačuje tím, že spojovací prostředek se přímo váže na slovesný tvar a celá přísudková část je z hlediska kategorie času neurčitá. To, jestli věta připojená těmito spojovacími prostředky odkazuje na přítomnost, minulost nebo budoucnost, vyplývá z časového určení přísudkové části druhé věty. Vzájemný vztah dějů obou částí souvětí při spojení I-kmenem nebo přechodníkem obecně vyjadřuje prosté přiřazení (a), ale podle kontextu může naznačovat následnost (a pak, a tak). Souřadné spojení pomocí archaického

¹³⁵ Je v podstatě možná jakákoli vzájemná kombinace časových tvarů obou přísudků.

¹³⁶ Mure, str.87

¹³⁷ ZU je v klasické japonštině spojovacím tvarem (ren'jōkei) od záporné částice NU.

¹³⁸ Mure, str.62

záporu ZU uvozuje děj, který ději druhé části souvětí předcházet, popřípadě doplňuje okolnost průběhu druhého děje.

Pro druhou skupinu je typické, že tyto spojovací prostředky následují po určitých tvarech sloves, přídavných jmen nebo spony. Podle významu by se daly rozdělit na spojky vyjadřující vztah slučovací (ŠI – a, jak ... tak i), odporovací (GA - ale, ŠIKAŠI - avšak, KEREDOMO - ale), důvodově-vysvětlovací (NODE, KARA - neboť), vylučovací (KA - nebo) a přípustkový (NONI – přestože). Přísudek, který uvozují může být jak v čase přítomném nebo minulém, tvaru průběhovém i prostém. Před spojkami ŠI, GA, KEREDOMO, KARA, KA a NONI i ve zdvořilostní formě¹³⁹ přítomné a minulé.

Spojovací výrazy odporovací a slučovací mají ve výběru formy vyjádření děje, který uvozují, volnost v rámci typologie sloves a významu, který chce mluvčí vyjádřit. Forma děje uvozeného ostatními spojkami je také nezávislá na čase druhé věty. Pouze v případě, že přísudek, který před těmito spojkami stojí, je v čase přítomném (ať již prostém nebo průběhovém) a sloveso druhé věty je v čase minulém, je podle celkového kontextu věty možné i děj první věty posunout do minulosti. Výběrem spojovacího výrazu současně není ani ovlivněno to, jestli takto uvozený děj bude interpretován dokonavě nebo nedokonavě. Samozřejmě u dějů vyjadřujících popis minulé události je dokonavá interpretace pravděpodobnější než u dějů odkazujících na události budoucí.

3.2.3 SOUVĚTÍ PODŘADNÉ

Způsob vyjádření časového odkazu ve větách vedlejších závisí na typu věty vedlejší, čase věty hlavní a způsobu připojení věty vedlejší k větě hlavní.

3.2.3.1 VEDLEJŠÍ VĚTY VZTAŽNÉ

Vedlejší věta vztažná má stejný pořádek slov jako věta hlavní a je zakončena slovesem v prostém nebo průběhovém tvaru s minulou částicí (TA) nebo neminulou částicí ((R)U). Za tímto slovesem stojí příslušné řídicí jméno věty hlavní.

---

¹³⁹ Zakončení v přítomném čase na MASU nebo v záporu MASEN a v minulém čase na MAŠITA nebo v záporu na MASEN DEŠITA.

メディアが独占してきた情報はネットで一般読者に公開され、「知りたい情報を知りたいときに入手」できるようになった。

Media ga dokusen shite ki-TA džóhó wa netto de ippandokuša ni kókai sare, „širitai džóhó wo širitai toki ni njúte“ dekiru jó ni natta.¹⁴⁰

Informace, na která média získala monopol, byla na internetu zpřístupněna všem čtenářům a měli možnost „získat informace, které chtějí vědět, v době, kdy je chtějí vědět.“

なるほど立派な青い瀬戸の塩つぼは置いてありましたが、今度という今度は二人ともぎょっとしてお互いにクリームをたくさん塗った顔を見合わせました。

Naru hodo rippana aoi seto no šio cubo wa oite arimašita ga, kondo to iu kondo wa futari tomo giotto šite otagai ni kurímu wo takusan nut-TA kao wo miawasemašita.¹⁴¹

A opravdu tam ležela pěkná modrá keramická nádoba na sůl a najednou se oba dva vyděsili a podívali se jeden druhému do tváře silně natřené krémem. (...do tváře, kteřou si silně natřeli krémem.)

新聞配達している長男、学校の先生になりたい長女。。

Šinbun haitacu šite i-RU čónan, gakkó no sensei ni naritai čódžo...¹⁴²

Nejstarší syn, který rozváží noviny, nejstarší dcera, která se chce stát učitelkou...

Ve vztažných větách závisí čas slovesa ve větě vedlejší spíše na skutečném časovém odkazu a typu slovesa ve vztažné větě, než na typu souvětí nebo na čase slovesa věty hlavní. Existují ale i případy – například u sloves oblékání nebo u momentálních sloves, kdy může sloveso vedlejší věty vztažné jak v minulém tak i v přítomném čase mít stejný význam.

確かに日常死活において着物を着ている人はそれほど多く見かけませんが、なにか特別なことがあるときに着物を着た人をしばしば見かけるようになりました。

Tašika ni ničidžó seikacu ni oite kimono wo ki-TE IRU hito wa sore hodo óku mikakemasen ga, nanika tokubecuna koto ga aru toki ni kimono wo ki-TA hito wo šibašiba mikakeru jó ni narimašita.¹⁴³

¹⁴⁰ Mainiči šinbun, 16.5.2007, str.2

¹⁴¹ Mijazawa, str.43

¹⁴² Mainiči šinbun, 16.5.2007, str. 13

¹⁴³ <http://ninniku.emergencychords.com/>

V každodenním životě nejsou lidé v kimonu (kteří mají oblečené kimono) příliš vidět, ale když je nějaká extra příležitost, tak se lidé v kimonu (kteří mají oblečené kimono) začali často objevovat.

3.2.3.2 VEDLEJŠÍ VĚTY JMENNÉ

Vedlejší věty jmenné, jinak také nazývané vedlejší věty podmětne nebo předmětne, připomínají svou strukturou vedlejší věty vztahné. Řídícími jmény v tomto případě mohou být pomocná jména, nejčastěji NO a KOTO¹⁴⁴, za kterými následuje partikule vymezující podmětne nebo předmětne postavení řídícího členu věty vedlejší ve větě hlavní. Další pomocná jména, která se u tohoto typu vedlejších vět používají, jsou například TOKORO (místo), WAKE (důvod)¹⁴⁵.

友達と遊びに行ったこと、男の子に振られたこと、面白かった先生のこと、こういうこと
しか頭に浮かんでこない。

Tomodači to asobi ni it-TA KOTO, otoko no ko ni furare-TA KOTO, omoširokatta sensei NO KOTO, kó i-U KOTO šika atama ni ukande konai.¹⁴⁶

V hlavě se jí honí jen to, jak se byla s přáteli bavit, to, jak ji opustil kluk, a učitel, který byl zajímavý.

「何をやってんのあんたは。自分でやってることが分からないの。」

„Nani jatte n no anta wa. Džibun de jatte (i-)RU KOTO ga wakaranai no.“¹⁴⁷

„Ty, co děláš? Copak nerozumíš tomu, co sama děláš?“

Substantivizující funkce partikule NO je ještě zdůrazněna partikulí, která za ní následuje. V prvním příkladě je to kontextová partikule WA, která celou předchozí část věty tematizuje. V druhém příkladě se jedná o tázací partikuli KA, která předcházející větě dodává význam řečnické otázky.

でも、求人欄に出ているのは、どれもこれも普通の会社だった。

Demo, kjúdžinran ni dete i-RU NO wa, dore mo kore mo fucú no kaiša datta.¹⁴⁸

¹⁴⁴ KOTO a NO jsou v podstatě synonymní, avšak KOTO je specifitější než NO. Obě pomocná jména se používají také k vyjádření modálního významu. Viz. kapitola Kategorie vidu v japonštině – Druhá skupina: Vysvětlení.

¹⁴⁵ Také slouží k vyjádření modálního významu. Viz. kapitola Kategorie vidu v japonštině – Druhá skupina: Vysvětlení.

¹⁴⁶ Mure, str.47

¹⁴⁷ Mure, str.101

Ale to, co se objevuje v rubrice nabídky zaměstnání, byly všechno obyčejné firmy.

私は突然のできごとにびっくりしながらも、いったいどうなるのかと興味心身だった。

Wataši wa tocuzen no deki goto ni bikkuri shinagara mo, ittai dó na-RU NO ka to kjómi šinšin datta.¹⁴⁹

I když jsem byla tou náhlou situací překvapena, současně jsem byla zvědavá na to, co se asi stane.

Stejně jako u vět vztažných je čas slovesa vedlejší věty jmenné závislý na skutečném čase uskutečnění daného děje. V japonštině neexistuje pravidlo souslednosti časů ve vedlejších větách.¹⁵⁰

Ovšem při doplnění pomocného jména KOTO partikulí NI a slovesem SURU (udělat rozhodnutí, rozhodnout se) nebo v případě vazby podobného významu JÓ NI NARU (dojít k něčemu, nastat), je sloveso vedlejší věty jmenné pouze v čase přítomném a odkazuje na budoucí děje.¹⁵¹

子供たちが成長して学校へ行くようになり、再び自由な時間が取れるようになった母ちゃん。

Kodomotači ga seičó šite gakkó e i-KU jó ni nari, futatabi džijú na džikan ga tore-RU jó ni natta hahačan.¹⁵²

Maminka, jejíž děti vyrostly a začaly chodit (nastal čas jít) do školy a které se znovu podařilo získat volný čas.

ベロニカは死ぬことにした

Beronika wa šinu koto ni šita¹⁵³

Veronika se rozhodla zemřít

Pokud se v souvětí s vazbou KOTO NI SURU objeví příslovečné určení s příznakem minulosti, nutně náleží do věty hlavní, nikoli do věty vedlejší. Ta totiž díky svému

---

¹⁴⁸ Mure, str.12

¹⁴⁹ Mure, str.19

¹⁵⁰ Jako je tomu například v angličtině.

¹⁵¹ Vyplývá to z logické úvahy, že okamžik rozhodnutí vždy předchází provedení vlastního rozhodnutí.

¹⁵² <http://sarobetu.info/monogatari/yado051.htm>

¹⁵³ Japonský překlad titulu knihy Paula Coelho, který v originále zní Veronika Decide Morrer.

budoucímu časovému odkazu minulost nepřipouští. Naopak v případě příslovečného určení budoucnosti patří toto vyjádření časového odkazu do věty vedlejší.

去年にカナダに住むことにした。

Kjonen ni Kanada ni *sumu KOTO NI ŠITA*.

Loni jsem se rozhodla, že budu žít v Kanadě.

彼らは来年から東京に住むことにしたことを聞きました。

Karera wa rainen kara Tókjó ni *sumu KOTO NI ŠITA* koto wo kikimašita.¹⁵⁴

Slyšela jsem, že se od příštího roku rozhodli bydlet v Tokiu.

Ustálená vazba minulého času slovesa (minulá částice TA) a spojení KOTO GA ARU se slovesem ARU v přítomném čase odpovídá anglickému předpřítomnému času (present perfect) s významem prodělané zkušenosti.¹⁵⁵

また、「使っている/使ったことがある」と回答した 261 人の内、USB メモリを 1 個所有しているのは 28.7% (75 人) で、31.0% (81 人) が 2 個、17.6% (46 人) が 3 個、6.5% (17 人) が 4 個、10.7% (28 人) が 5 個以上所有していると回答した。

Mata, „cukatte iru/cukat-TA KOTO GA ARU“ to kaitó šita 261 hito no uči, USB memori wo 1ko šojú šite iru no wa 28.7% (75nin) de, 31.0% (81nin) ga 2ko, 17.6% (46nin) ga 3ko, 6.5% (17nin) ga 4ko, 10.7% (28nin) ga 5ko idžó šojú šite iru to kaitó šita.¹⁵⁶

Z 261 lidí, kteří odpověděli, že „USB paměť někdy použili/ používají“ je 28,7% (75 lidí), kteří vlastní jednu, odpovědělo 31,0% (81 lidí), že mají dvě, 17,6% (46 lidí), že mají tři, 6,5% (17 lidí), že mají čtyři, a 10,7%, že mají více než pět.

V případě užití prostého přítomného času (neminulá částice (R)U) ve spojení s vazbou KOTO GA ARU se už neptáme, jestli daná zkušenost proběhla nebo ne. Toto spojení vyjadřuje obecný nebo aktuální zvyk. Ať již kladný (IKU KOTO GA ARU = se chodí) nebo záporný (IKU KOTO GA NAI = nechodím, IKU KOTO GA ARIMASEN DEŠITA = nechodil jsem).

¹⁵⁴ <http://twellev.269g.net/archives/200612.html>

¹⁵⁵ Do češtiny se překládá minulým časem s příslovečným určením již.

¹⁵⁶ <http://japan.internet.com/research/20080215/1.html>

V případě vyjádření zvyku v minulosti je sloveso, které pomocnému jménu KOTO předchází v čase přítomném s neminulou částicí (R)U a koncový přísudek věty ARU je v čase minulém.

電車に乗ったことはありません

Denša ni *not-TA KOTO GA ARIMASEN*¹⁵⁷

Ještě jsem (nikdy) nejel vlakem

あなたは海外の動物を見るために動物園に行くことがある。

Anata wa gaikoku no dóbucu wo miru tame ni dóbucuen ni *i-ku KOTO GA ARU*.¹⁵⁸

Abys viděl zahraniční zvířata, *chodí se* do ZOO (*děláš to, že chodíš*).

カラオケでこの歌歌えると凄い！って思う曲はなんですか？最近カラオケに行くことがないので皆さんの一押しの難曲を教えてください！

Karaoke de kono uta utaeru to sugoi! tte omou kjoku wa nan desu ka?

Saikin karaoke ni *i-KU KOTO GA NAI* node, minasan no hitooši no nankjoku wo ošiete hošii desu!¹⁵⁹

U jaké písničky si řeknete, že jste skvělí, když ji na karaoke dokážete zazpívat? Protože poslední dobou *nechodím* na karaoke, řekněte mi, jaká je vaše doporučená těžká písnička.

私はお蔭様で今まで生きているうちに特に大病にかかったこともなく、大怪我もなく、体調はいつも良好でお医者様とは縁がないので、スペインでも病院に行くことはありませんでした。そんなある日、口の奥の方がうずうずしてきて、...

Wataši wa okagesama de ima made ikite iru uči ni toku ni taibjó ni *kakat-TA KOTO mo NAKU*, ókega mo naku taičó wa icumo rjóké de oišasama to wa en ga nai node, supein demo bjóin ni *i-KU KOTO GA ARIMASEN DEŠITA*.

Sonna aru hi, kuči no oku no hó ga uzuuzu šite kite, ...¹⁶⁰

Díky bohu jsem během svého života zatím *nikdy nebyl vážně nemocný*, ani jsem neměl žádné velké zranění a můj zdravotní stav byl vždy vynikající, a protože mi jsou páni doktoři cizí, ani ve Španělsku *jsem nechodil* do nemocnice.

Až jednoho dne mě rozbolelo vzadu v puse...

¹⁵⁷ <http://kotonoha.cc/no/150086>

¹⁵⁸ <http://globalmind.media.mit.edu/viewcountry.php?page=11&ccode=JA>

¹⁵⁹ http://detail.chiebukuro.yahoo.co.jp/qa/question_detail/q1012688365

¹⁶⁰ <http://www.terra.es/personal5/xpadne2q/perez.jp4.htm>

3.2.3.3 VEDLEJŠÍ VĚTY PŘÍSLOVEČNÉ ČASOVÉ

Vedlejší věty časové nejčastěji uvádí partikule TO (když). Přechodník ve spojení s partikulí KARA uvozuje vedlejší větu časovou s významem následnosti dvou dějů. K uvozování vedlejších vět časových se používají také pomocná jména s významem časové následnosti, trvání apod.¹⁶¹

なぜ気温が低いと湿度が高くなるのですか。

Naze kion ga *hiku-I TO* šicudo ga takaku naru no desu ka. ¹⁶²

Proč se zvýší vlhkost, *když je nízká* teplota?

寒い冬になると鼻がよく詰まります。

Samui fujū ni *na-RU to* hana ga joku cumarimasu. ¹⁶³

Když nastane/bude studená zima, často se mi ucpe nos.

男性のほうが参加されると、いつもと雰囲気は違いましたが、楽しかったです。

Dansei no hō ga sankā *sare-RU TO*, icumo to fun'iki ga čigaimašita ga, tanošikatta desu. ¹⁶⁴

Když se zúčastnili/účastnili muži, byla atmosféra jiná než jindy a bylo to zábavné.

雨天だと中止になります。

Uten *DA TO* čúši ni narimasu. ¹⁶⁵

Když bude pršet, bude to zrušeno.

この道をまっすぐ行くと、昔の慶應大学病院の古い建物がある。

Kono miči wo massugu *i-KU TO*, mukaši no Keio daigaku bjōin no furui tatemono ga aru. ¹⁶⁶

Když půjdete rovně touto cestou, dojdete ke staré budově bývalé nemocnici univerzity Keio.

玄関を出ると銀世界だった。

Genkan wo *de-RU TO* ginsekai datta. ¹⁶⁷

Když jsem vyšel z předsíně, bylo venku bílo.

¹⁶¹ TOKI (doba), AIDA (interval), ATO (potom), MAE (před), MADE (do) a TOKORO (určitý čas, doba).

¹⁶² http://detail.chiebukuro.yahoo.co.jp/qa/question_detail/q1410775499

¹⁶³ <http://mainichi.jp/life/health/news/20080125ddm013100076000c.html>

¹⁶⁴ <http://www.e-soleil.biz/seminar/main/matsumoto/m02.html>

¹⁶⁵ <http://www.earl.co.jp/index.php/news?page=4>

¹⁶⁶ <http://allabout.co.jp/travel/sanpo/closeup/CU20060315A/index3.htm>

¹⁶⁷ <http://n0end1ng.blog.shinobi.jp/Entry/50/>

Ze všech příkladů je patrné, že před partikulí TO vždy stojí sloveso v přítomném čase prostém. Výsledné ukotvení času promluvy v rámci časového odkazu celé věty vyplývá z času slovesa věty hlavní. Z hlediska aspektuálnosti je děj uvozený partikulí TO chápán jako završený a uzavřený pouze v případech, kdy se jedná o konkrétní popis jednorázové situaci v minulosti (Když jsem vyšel z předsíně, Když se zúčastnili).

Partikule KARA (poté, pak) se ve významu časové následnosti pojí s přechodníkem a je z hlediska času neutrální. Stejně jako v případě partikule TO závisí čas věty vedlejší na časovém odkazu přísudku věty hlavní.

日本に来てから困ったことがありますか。

Nihon ni *ki-TE KARA* komatta koto ga arimasu ka.¹⁶⁸

Měl jste nějaké problémy *poté, co* jste přijel do Japonska?

私は日本に来てからもうすぐ三年になります。

Wataši wa nihon ni *ki-TE KARA* mó sugu sannen ni narimasu.¹⁶⁹

Brzy to už budou tři roky, *co jsem přijel* do Japonska.

オーストラリアに着いてから、直前に予約することは可能ですか。

Ósutoraria ni *cui-TE KARA*, čokuzen ni jojaku suru koto wa kanó desu ka.¹⁷⁰

Je možné si udělat rezervaci na poslední chvíli *poté, co dorazíme* do Austrálie?

Pomocná jména s časovým odkazem, která se používají ve vedlejších větách časových (přestože tyto věty strukturou odpovídají větám vztahným), můžeme pracovní rozdělit do dvou skupin: na pomocná jména, kterým předchází sloveso v určitém předem daném čase, a na taková, před kterými může stát sloveso jak v čase minulém, tak i v čase přítomném nebo v průběhovém tvaru.

Do první skupiny patří například pomocné jméno ATO (potom, pak). Sloveso, které mu předchází, má vždy tvar prostého minulého času a to i v případě, že se děj celého souvětí stane skutečností teprve v budoucnosti.

¹⁶⁸ http://www.jpf.go.jp/j/japan_j/publish/tsushin/hellowwork/hellowwork08.html

¹⁶⁹ http://www.ynu.ac.jp/exchange/report/rep_3.html

¹⁷⁰ <http://www.australian-diving.com/info/faq/index.html>

Do češtiny se vedlejší věta s významem následnosti překládá v čase, který odpovídá výslednému časovému odkazu souvětí a následnost dvou dějů je vyjádřena lexikálně. V japonštině je při užití pomocného jména ATO časová posloupnost dvou dějů dána nejen lexikálně (sémantikou pomocného jména ATO), ale i užitím rozdílných časů ve větě vedlejší a hlavní. Japonština vychází z logického předpokladu, že v okamžiku, kdy probíhá děj věty hlavní, je již událost věty vedlejší minulostí. Proto se ve větě vedlejší před pomocným jménem ATO užije sloveso v prostém minulém čase.¹⁷¹

ヨーロッパチャンピオンになった後に、何か変化した？

Jóroppa čampion ni *nat-TA ATO* ni, nani ka henka šita?¹⁷²

Změnilo se něco *potom*, *co jste se stal* mistrem Evropy?

教育とは、学校で習った全てを忘れた後に残るものをいう。

Kjóiku to wa, gakkó de naratta subete wo *wasure-TA ATO* ni nokoru mono wo iu.¹⁷³

Vzdělání je to, co zůstane *potom*, *když zapomenete* vše, co jste se naučili ve škole.

カップラーメンを食べた後、おにぎりを作る。

Kappu rámen wo *tabe-TA ATO*, onigiri wo cukuru.¹⁷⁴

Až sním/Po té, co sním, instantní nudle, udělám onigiri.

Dalším pomocným jménem, které se řadí do této skupiny, je MAE (NI). Bez ohledu na to, jestli hlavní věta odkazuje na budoucí, přítomnou nebo minulou událost, je slovesný tvar před pomocným jménem MAE (NI) vždy ve slovníkovém tvaru. Děj věty vedlejší totiž proběhne až po ději věty hlavní, a protože japonština nemá budoucí čas, je taková časová následnost dvou dějů vyjádřena tvarem přítomného času. V překladu do češtiny je časová posloupnost dějů stejně jako u ATO (pak, potom) vyjádřena lexikálními prostředky.

私が生まれる前には、何億年もの時間が存在していたはずです。

Wataši ga *umare-RU MAE* ni wa, nan oku nen mo no jikan ga sonzai šite ita hazu desu.¹⁷⁵

¹⁷¹ Dokončenost děje před započítím děje jiného lze v angličtině vyjádřit předpřítomným tvarem slovesa. Například: After I have eaten/having eaten instant noodles, I will make onigiri.

¹⁷² <http://www.teammatsushita.com/archives/wtt1999crosstalk1.htm>

¹⁷³ http://suginami-waku2.net/2008/01/post_79.html

¹⁷⁴ <http://www.excite.co.jp/News/bit/00091201091314.html>

¹⁷⁵ <http://www2.odn.ne.jp/seimei/essay2.htm>

Než jsem se narodil, určitě existovala doba až několika sta milionů let.

死ぬ前に一度味わってみたい感覚。

Ši-NU MAE ni ičido adžiwatte mitai kankaku. ¹⁷⁶

Smyslový vjem, který bych chtěla zkusit zažít, *než zemřu/před svou smrtí*.

食事をする前には、手を洗いましょう。

Šokudži wo su-RU MAE ni wa, te wo araimašó. ¹⁷⁷

Před jídlem/než budeme jíst, umyjeme si ruce.

Podobný význam jako MAE (NI) má také pomocné jméno UČI (NI) (během, dokud). Sloveso před tímto jménem je vždy ve slovníkovém nebo průběhovém tvaru. Nejčastěji se UČI (NI) používá se slovesem v záporném tvaru s významem „dokud ne“.

ほとんど寝ないうちに、朝になってしまった。

Hotondo nena-I UČI ni, asa ni natte šimatta. ¹⁷⁸

Než jsem stihl usnout ¹⁷⁹, nastalo ráno.

巨人が帰らないうちに逃げてください。

Kjodžin ga kaerana-I UČI ni nigete kudasai. ¹⁸⁰

Utečte, než se obr vrátí. (Utečte, dokud se obr nevrátí.)

ハムスターを飼っているうちに、湿疹ができました。

Hamusutá wo kat-TE IRU UČI ni, šiššin ga demašita. ¹⁸¹

Při chovu/během chovu morčete, se objevil ekzém.

覚えているうちに投稿してしまいましょう。

Oboe-TE IRU UČI ni tókó šite šimaimašó. ¹⁸²

Pošleme příspěvek, dokud si to pamatujeme.

¹⁷⁶ <http://news4vip.livedoor.biz/archives/50659925.html>

¹⁷⁷ <http://www3.ocn.ne.jp/~koguma/syokuji/syokmemo/13.htm>

¹⁷⁸ <http://www.ccnet-ai.ne.jp/kinchan/bike/bikemain/funrun7.html>

¹⁷⁹ Doslovný překlad z japonštiny by zněl: Zatímco jsem téměř nespál.

¹⁸⁰ <http://hukumusume.com/douwa/pc/world/12/20.htm>

¹⁸¹ http://health.nifty.com/cs/catalog/idai_qa/catalog_3731_1.htm

¹⁸² http://www.1101.com/iimatugai/archive_more080214.html

朝の涼しいうちに草むしりをしましょう。

Asa no *suzuš-I UČI* ni kusamuširi wo šimašó.¹⁸³

Vyplejeme, *dokud* je po ránu *chládek*.

Vedlejší věta časová uvozená UČI (NI) vymezuje dobu, jejíž konec nelze přesně určit nebo naplánovat. Pokud je sloveso věty, která UČI (NI) předchází, v kladném tvaru, vyjadřuje tato věta aktuální stav situace (pamatujeme si, chováme), během které nastal nebo nastane jiný děj. Pokud je sloveso před UČI (NI) záporné (NENAI – nespát, KAERANAI – nevrátit se), vymezuje tato věta hranici završení uvedeného děje a proto se do češtiny překládá dokonavým slovesem (usnout, vrátit se).

Pomocné jméno AIDA (NI) (během, mezitím) má koncové sloveso vedlejší věty výhradně v přítomném čase, ale jak ve tvaru prostém (například IRU), tak i ve tvaru průběhovém (například NEMUTTE IRU).

眠っている間に全ては解決できる。

Nemut-TE IRU AIDA ni subete wa kaikecu dekiru¹⁸⁴

Když spíte, můžete všechno vyřešit.

コルナはチェコにいる間に使い切るのが良い。

Koruna wa Čeko ni *i-RU AIDA* ni cukaikiru no ga joi.¹⁸⁵

Koruny je dobré utratit *během doby*, *co jste* v Čechách.

彼が名前と電話番号を書いている間に、彼女の周囲にはバラの花と蝶が舞い、目には星が入っているように見えた。

Kare ga namae to denwa bangó wo *kai-TE IRU AIDA* ni, kanodžo no šúi ni wa bara no hana to čó ga ma-i, me ni wa hoši ga haitte iru jó ni mieta.¹⁸⁶

Zatímco psal své jméno a telefonní číslo, ona vypadala, jako by kolem ní tančily květy růží a motýli a v očích měla hvězdy.

頭をやってもらっている間、彼はどんなことを考えていたんだろうか。

¹⁸³ <http://shiroyamaen.miyachan.cc/e7785.html>

¹⁸⁴ Název knihy o snech.

¹⁸⁵ <http://homepage2.nifty.com/artshin/tabi.czech.html>

¹⁸⁶ Mure, str.135

Atama wo jatte *morat-TE IRU AIDA*, kare wa donna koto wo kangaete ita n daró ka.
Na co asi myslel, *zatímco* mu dělali hlavu?

AIDA se svým významem a způsobem užití podobá pomocnému jménu UČI. Vzhledem k tomu, že vedlejší věta má vždy sloveso v přítomném čase, její časový odkaz z hlediska pohledu absolutního času závisí na čase slovesa věty hlavní. Pokud za pomocným jménem AIDA stojí partikule NI (tak jako ve výše uvedených prvních třech příkladech) znamená to, že děj hlavní věty neprobíhal bez přestávky celou dobu.

Pomocné jméno TOKI (doba, čas) je první ze skupiny pomocných časových jmen, která žádným způsobem nevymezují tvar přísudku, který jim předchází. Přísudek vztažné věty, která pomocnému jménu TOKI předchází, je buď ve prostém tvaru přítomném (MUKAU - směřuji) nebo v minulém (ITA - byl) nebo v průběhovém tvaru přítomném (NETE IRU - spí) nebo minulém (HATARAITE ITA - pracoval). Přestože se z hlediska větné struktury následující s pomocným jménem TOKI formálně řadí mezi vedlejší věty přívlastkové, jejich význam je časový. V některých příkladech je navíc substantivizující funkce pomocného jména TOKI podpořena větnou partikulí (např. NI nebo WA).

寝ているとき、妻が百足に刺された。

Ne-TE IRU TOKI, cuma ga mukade ni sasareta.¹⁸⁷

Zatímco žena spala, štípla ji stonožka.

昔、東京で働いていたときは、いろんな本屋さんを探して、やっと必要な本を見つけていました。

Mukaši, Tókjó de *hatarai-TE ITA TOKI* wa, ironna hon'jasan wo sagašite, jatto hicujóna hon wo micukete imašita.¹⁸⁸

Kdysi, *když jsem pracoval* v Tokiu, prohledával jsem různá knihkupectví a nakonec jsem potřebné knihy nalézal.

破水したトイレから歩いて診察室へ向かうとき、内診台に乗るとき、どんどん出てきました。

Hasui šita toire kara aruite šinsacušicu he *muka-U TOKI*, naišindai ni *no-RU TOKI*, dondon dete kimašita.¹⁸⁹

¹⁸⁷ <http://www.karashi.org/~poppen/d/20070806.html#p01>

¹⁸⁸ <http://gifu-note.jp/archives/uturnqanda/>

¹⁸⁹ <http://angel.circle.ne.jp/hiroro.html>

Znovu a znovu se objevovaly, *když jsem* z toalety, kde mi praskla voda *šla* směrem k vyšetřovací místnosti a *když jsem si lehala* na vyšetřovací stůl.

東京にいた時は、クラスの副級長をしていた。

Tókjó ni *i-TA TOKI* wa, kurasu no fukukjúčó wo šite ita.¹⁹⁰

Když byl v Tokiu, dělal zástupce předsedy třídy.

そこで一度、自分が食事をしているときにどんな「音」を出しているかを気にしてみてください。

Soko de ičido, džibun ga šokudži wo *ši-TE IRU TOKI* ni donna „oto“ wo dašite iru ka wo ki ni šite mite kudasai.¹⁹¹

Tak se jednou zkuste všimát toho, jaké „zvuky“ sami vydáváte, *když jíte*.

横断歩道を歩くとき、車道を歩くとき、車に注意してください。

Ódanhodó wo *aruk-U TOKI*, šadó wo *aruk-U TOKI*, kuruma ni čúi šite kudasai.¹⁹²

Když jdete/půjdete po přechodu, *když jdete/půjdete* po silnici, dávejte si pozor na auta.

今回のこのネットドラマでは、すごく努力したのが分かりました。以前は、正直、日本語を話すときは、話すスピードが極端に遅くなっていました。

Konkai no kono netto dorama de wa, sugoku dorjoku šita noga wakarimašita. Izen wa, šódžiki, nihongo wo *hanas-U TOKI* wa, hanasu supído ga kjokutan ni osoku natte imašita.¹⁹³

Pochopil jsem, že se tentokrát v tomto internetovém dramatu hodně snažil. Upřímně, *když* dosud *mluvil* japonsky, rychlost řeči se extrémně zpomalila.

私の小学生時代、父はよく東京に行くとき、銀河の二等寝台を利用していた。

Wataši no šógakusei džidai, čiči wa joku Tókjó ni *ik-U TOKI*, Ginga no nitó šindai wo rijó šite ita.¹⁹⁴

Za mých školních let tatínek často, *když jel* do Tokia, využíval lůžka druhé třídy (nočního expresního) vlaku Ginga.

友達/親しい人に会ったとき、別れるときには、Ciao (チャオ) です。

Tomodači/šitašii hito ni *at-TA TOKI*, *wakare-RU TOKI* ni wa, Ciao (čao) desu.¹⁹⁵

¹⁹⁰ <http://ja.wikipedia.org/wiki/%E5%B0%91%E5%B9%B4%E6%99%82%E4%BB%A3>

¹⁹¹ <http://allabout.co.jp/career/womencareer/closeup/CU20051017C/>

¹⁹² <http://www.sanyo-railway.co.jp/sanpo/hiking/chuui.html>

¹⁹³ http://home.goo.ne.jp/community/1762/bbs/list/_TqrZtdGKWp-

¹⁹⁴ <http://www1.harenet.ne.jp/~ja4wal/sleeping%20exprs%20GINGA.html>

¹⁹⁵ <http://www.geocities.co.jp/SilkRoad/5769/linguab.html>

Když potkáme/jsme potkali kamaráda/blízkého člověka, a když se s ním rozcházíme, používá se Ciao (čao).

Protože sám význam pomocného jména TOKI implikuje trvání děje nebo stavu, je sloveso vedlejší věty až na jedinou výjimku přeloženo slovesem nedokonavým. První tři příklady popisují situaci, kdy během trvání děje vedlejší došlo buď jednorázově (sloveso hlavní věty je v minulém čase prostém) nebo opakovaně (sloveso hlavní věty je v minulém čase průběhovém) k výskytu děje věty hlavní. Slovesa předcházející pomocné jméno TOKI jsou v přítomném čase prostém nebo průběhovém nebo v minulém čase průběhovém, ale na výsledném nedokonavém odkazu výpovědi to nic nemění.

Další příklady popisují souběžný výskyt dějů věty vedlejší a věty hlavní. Ať je v těchto větách slovesný tvar předcházející pomocnému jménu TOKI v minulém prostém čase (ITA = byl), přítomném průběhovém tvaru (šokudži wo ŠITE IRU = jíte) nebo v přítomném prostém tvaru (ARUKU = jdete), odpovídá to českému slovesu nedokonavému. Pomocné jméno TOKI je v těchto větách možné nahradit částicí vyjadřující souběžnost dějů NAGARA nebo partikulí TO (když).

V posledním příkladu je TOKI možné zaměnit za pomocné jméno TOKORO, které je ve svém významu stejně obecné jako TOKI, nebo v konkrétnějším významu v prvním případě za pomocné jméno ATO (poté, co) a ve druhém případě za pomocné jméno MAE (dříve, než). Jak již bylo dříve zmíněno, minulý čas v některých případech implikuje ukončení děje věty vedlejší před započítím děje věty hlavní. Podobně i čas přítomný, vzhledem k jeho budoucímu významu, někdy uvozuje děj následný. Minulý čas slovesa AU (setkat se) ATTA, který před pomocným jménem TOKI stojí, vyjadřuje dokončenost děje: nejprve se potkáme, pak se pozdravíme. Naopak přítomný prostý tvar slovesa WAKARERU (rozejít se) se přeloží nedokonavě jako rozcházíme. Pokud by se ale v této větě TOKI nahradilo MAE zněl by výsledný překlad dokonavě: než se s ním ROZEJDEME. MAE klade důraz na hraniční bod završení děje, který MAE předchází, zatímco TOKI ve stejné situaci staví do popředí stav trvání děje, který uvozuje.

Významově mnohem širší a neutrálnější než pomocné jméno TOKI je pomocné jméno TOKORO (místo, chvíle, situace, když). Jeho význam závisí na významu přívlastkové věty, která jej rozvíjí. Zatímco v případě vyjádření místa v prvních dvou

příkladech se slovesy pohybu je význam pomocného jména TOKORO jednoznačný, v případě časového významu může pomocné jméno TOKORO vyjadřovat jak dobu trvání děje, tak i chvilkovou událost nebo následnost dvou dějů.

通行止めの看板が出ていたが、とにかく行けるところまで行ってみようと自動車を進めた。

Cúkódome no kanban ga dete ita ga, tonikaku *ike-RU TOKORO* made itte mijó to džidóša wo susumeta.¹⁹⁶

Sice se objevila vývěska, že silnice je uzavřena, ale jeli jsme autem dál s tím, že pojedeme *tam, kam až to půjde*.

私が行っているところは、上下で 900 円です。ワイシャツは 157 円。

Wataši ga *it-TE IRU TOKORO* wa, džóka de 900 en desu. Waišacu wa 157 en.¹⁹⁷

Tam, kam chodím/chodívám já, je to plus mínus 900 jenů. Bílá košile 157 jenů.

Tvar slovesa v minulém čase prostém před pomocným jménem TOKORO naznačuje ukončenost takto uvozeného děje před tím, než nastal děj následující věty hlavní. V tomto příkladu lze TOKORO nahradit pomocnými jmény TOKI (když) nebo ATO (poté, co).

ホテルに忘れ物をしてきてしまい、香港の空港で気が付いてホテルに電話したところ、すぐに日本への発送の手配をしていただき、大変たすかりました。

Hoteru ni wasuremono wo šite kite šimai, Honkon no kúkó de ki ga cuite hoteru ni denwa ši-TA TOKORO, sugu ni Nihon e no hassó no tehai wo šite itadaki, taihen tasukarimašita.¹⁹⁸

Zapomněl jsem si něco v hotelu, a ve chvíli, kdy jsem si toho na letišti v Hong Kongu všiml a zavolal do hotelu, okamžitě zařídili zaslání do Japonska a moc mi pomohli.

V následujících příkladech pomocnému jménu TOKI předchází sloveso v přítomném průběhovém tvaru. První popisuje aktuální stav, druhý navozuje právě probíhající děj, který byl přerušen jednorázovou událostí (ta je vzhledem ke své jednorázovosti přeložena dokonavě), a ve třetím případě se jedná o vyjádření výsledného stavu. Průběhový tvar

¹⁹⁶ <http://f58.aaa.livedoor.jp/~ngaokobo/sub9-78.htm>

¹⁹⁷ http://detail.chiebukuro.yahoo.co.jp/qa/question_detail/q1414627284

¹⁹⁸ http://www.hotelog.sakura.ne.jp/archives/2005/09/post_58.html

slovesa je v tomto případě dán skutečností, že NORU (nastoupit) je sloveso momentální, a výsledný stav jako takový vyjadřuje vlastně dokonání děje slovesa.

とぼけた顔をしているところです。

Toboketa kao wo *ši-TE IRU TOKORO* desu.¹⁹⁹

Tváří se nezúčastněně/nevinně.

ある夜、家族で夕食をしているところに、我が家の裏のおばさんが目の色を変えて飛び込んできました。

Aru joru, kazoku de *júšoku wo ši-TE IRU TOKORO* ni, waga ie no ura no obasan ga me no iro wo kaete tobikonde kimašita.²⁰⁰

Jednou večer, *když jsme* s rodinou *večeřeli*, k nám přihnala našťvaná teta, co bydlí za naším domem.

乗っているところから撮影が始まりました。

Not-TE IRU TOKORO kara sacuei ga hadžimarimašita.²⁰¹

Po té, *co jsme nastoupili*, začalo natáčení.

Pokud před pomocným jménem TOKORO předchází sloveso v přítomném tvaru prostém s nemnulou částicí (R)U, znamená to, že tento děj je před svým zahájením a právě se schyluje k jeho uskutečnění.

とんこつダシの、細麺の、高菜と紅しょうがが乗った、おいしいラーメンを食べたいの！
思いながら、携帯にでる。

そして一気に言う。「もしもし、今ラーメン食べるところだから、食べながらでいい？」

Tonkocu daši no, hosomen no, kósai to benišóga ga notta, oišii rámen wo tabetai no! omoinagara, keitai ni deru.

Sošite ikki ni iu. „Moši moši, ima rámen *tabe-RU TOKORO* da kara, tabenagara de ii?“²⁰²

Myslím na to, jak si chci dát vynikající rámen ve vepřovém vývaru se skelnými nudlemi nahoře posypaný zeleninou a červeným naloženým zázvorem, a zvedám telefon.

A jedním dechem říkám: „Haló, haló, protože *se právě chystám jíst* rámen, můžu u toho jíst?“

¹⁹⁹ http://detail.chiebukuro.yahoo.co.jp/qa/question_detail/q1114399826

²⁰⁰ <http://homepage2.nifty.com/GENKIMURA/page1.htm>

²⁰¹ <http://www.tv-asahi.co.jp/announcer/personal/women/yajima/essay/13.html>

²⁰² <http://plaza.rakuten.co.jp/smilemogul/diary/?ctgy=9>

V následující větě je ale význam přítomného tvaru slovesa KIKU jiný. Jedná se o ustálenou vazbu a výraz „KIKU TOKORO“ je součástí vedlejší věty s významem komentáře, úvodní fráze, která nemá přímou souvislost s dějem nebo skutečností věty hlavní, a tudíž ani čas slovesa KIKU nezávisí na časovém odkazu věty hlavní.

聞くところによれば、同じような野鳥被害は全国あちこち起きているらしい。

*Kik-U TOKORO ni joreba, onadži jóna jačo higai wa zenkoku ačikoči okite iru rašii.*²⁰³

Podle toho, co se říká/jsem slyšel, se prý stejná poranění divokých ptáků vyskytují na různých místech po celé zemi.

3.2.3.4 VEDLEJŠÍ VĚTY ZPŮSOBOVÉ

Vedlejší věta způsobová může být v japonštině uvedena třemi pomocnými jmény: JÓ (NI) – způsob, jak, TÓRI (NI) – způsob, cesta a MAMA – status quo.

三年生がカレン先生がおっしゃったように（通りに）、既にかなり高いコミュニケーション能力を身に付けています。

*Sannensei ga Karen sensei ga oššat-TA JÓ ni (tóri ni), sude ni kanari takai komjunikéšon nórjoku wo mi ni cukete imasu.*²⁰⁴

Jak řekla/říká učitelka Karen, studenti třetího ročníku si již osvojili/mají osvojenou poměrně vysoké dovednosti komunikace.

この知見は、後述するように後に役に立つことになる。

*Kono čiken wa, kódžucu su-RU JÓ ni ato ni jaku ni tacu koto ni naru.*²⁰⁵

Tento nález, jak bude uvedeno dále, se nám pak stane užitečným.

既に述べたように（通りに）、規模 300 人以上では 1960 年代までにほとんど全ての会社が定年制を実施していた。

*Sude ni nobe-TA JÓ ni (tóri ni), kibo 300 nin idžó de wa 1960 nendai made ni hotondo subete no kaiša ga teinensei wo džišši šite ita.*²⁰⁶

²⁰³ <http://www.m-nomura.com/bird/aoko.html>

²⁰⁴ <http://pr.inter-edu.com/050715/04.html>

²⁰⁵ <http://www.nsg-ntr.com/GLASS/glass22.htm>

²⁰⁶ <http://www.econ.tohoku.ac.jp/~nomura/LazearCritics.pdf>

Jak již bylo uvedeno, v měřítku více než 300 lidí téměř všechny firmy do šedesátých let 20.století praktikovaly povinný odchod do důchodu..

Jak vyplývá z uvedených příkladů, pomocná jména JÓ a TÓRI (I-kmen od slovesa TÓRU – procházet něčím) jsou si syntakticky velmi podobná a mohou být rozvíjena přívlastkem v postavení vztažné věty se slovesem v čase přítomném i minulém. Užití času závisí pouze na tom, jestli děj vedlejší věty už proběhl, pak je předcházející sloveso v čase minulém prostém (minulá částice TA) nebo se teprve uskuteční, a v tom případě se u předcházejícího slovesa použije čas přítomný prostý. Přesto je ale v prvním příkladu OŠŠAT-TA JÓ NI vzhledem k přítomnému času koncového přísudku CUKETE IMASU možný překlad nedokonavým slovesem v čase přítomném nebo, díky tomu, že momentální sloveso v průběhovém tvaru vyjadřuje aktuální výsledný stav, který významově odpovídá uskutečnění děje následující věty v minulosti (mají osvojeno = OSVOJILI SI) je také možné přeložit OŠŠAT-TA JÓ NI minulým dokonalým tvarem řekla.

Pomocné jméno MAMA, které značí trvání průvodních okolností, vyjádřených větou vedlejší, po celou dobu trvání děje věty hlavní, vyžaduje na konci vedlejší věty vztažné, která jej rozvíjí, sloveso v minulém čase prostém. Tedy nikoli v průběhovém tvaru, jak bychom mohli očekávat vzhledem k významu pomocného jména MAMA. Je častý překlad pomocí příslovečného určení udávajícího okolnosti průběhu jiného děje. Přesto je ale z minulého tvaru slovesa v japonštině cítit završenost děje a trvání tohoto završeného stavu.

ホテルはクーラーがなく、窓を開けたまま寝ました。

Hoteru wa kúrá ga naku, *mado wo ake-TA MAMA* nemašita.²⁰⁷

V hotelu nebyla klimatizace, spal *při otevřeném okně*.

しばらく戸口に立ったまま、彼らは泣いていました。落ち着いたころには日が暮れていて、あたりは真っ暗になっていました。

Šibaraku toguči ni *tat-TA MAMA*, karera wa naite imašita. Očicuita koro ni wa hi ga kurete ite, atari wa makkura ni natte imašita.²⁰⁸

Chvilí plakali *ve stoje* ve dveřích. Když se uklidnili, slunce zapadlo a všude byla úplná tma.

²⁰⁷ <http://red-deer.air-nifty.com/reddeerannex/2006/08/index.html>

²⁰⁸ <http://hachi-ro.hp.infoseek.co.jp/wds/station3.html>

Pokud před pomocným jménem MAMA předchází sloveso v záporném tvaru jedná se opět o vyjádření okolnosti současně probíhajícího děje, ale v tomto případě ve stavu jeho neuskutečnění. Protože se jedná o jednorázový děj, je chápán jako dokonavý, i když neprovedený. V následující větě je MAMA možné nahradit souřadným spojovacím výrazem záporného významu -ZU²⁰⁹ (dasa-ZU = bez podání, aniž by podal).

転出届を出さないまま新住所に引越ししてしまいました。

Tenšucutodoke wo *dasana-I MAMA* šindžúšo ni hikkoši šite šimaimašita.²¹⁰

Odstěhoval jsem se na novou adresu, *aniž bych podal* oznámení o odstěhování.

Pouze v případě, kdy děj věty hlavní neprobíhá současně s dějem věty vedlejší, ale spíše vyjadřuje předčasnost děje věty vedlejší před dějem věty hlavní stojí před pomocným jménem MAMA sloveso v přítomném čase prostém.

最初は「深夜まで勤務できるので他のバイトより給料がいい」という理由で友人に誘われるまま働いていたが、次代にお金目的ではなくなってきた。

Saišo wa „šin’ja made kinmu dekiru node hoka no baito jori kjúrjó ga ii“ to iu rijú de júdžin ni *sasoware-RU MAMA* hataraita ita ga, džidai ni okane mokuteki de wa naku natte kita.²¹¹

Ze začátku jsem tu pracoval proto, že mě kamarád řekl *nalákal* slovy, že „kvůli práci dlouho do noci, je tu oproti jiným brigádám lepší plat“, ale pak přestal být plat mým cílem.

3.2.3.5 VEDLEJŠÍ VĚTY PŘÍČINNÉ A ÚČELOVÉ

Vedlejší věty příčinné bývají většinou uvozeny spojkami KARA (protože), NODE (jelikož, protože, neboť) nebo pomocným jménem TAME (pro, kvůli).

Spojky KARA a NODE jsou v podstatě zaměnitelné, jen s tím rozdílem, že před KARA může stát sloveso jak v prostém, tak i v uctivém tvaru (zakončené –MASU). Přísudek vedlejší věty před důvodovou spojkou KARA mohou být v přítomném i minulém čase více méně bez ohledu na to, jestli celé souvětí odkazuje na děj přítomný, budoucí nebo

²⁰⁹ Tenšucu todoke wo dasa-ZU šindžúšo ni hikkoši šite šimaimašita. Nepodal jsem oznámení o odstěhování a odstěhoval se na novou adresu.

²¹⁰ <http://www.city.kodaira.tokyo.jp/faq/003/003773.html>

²¹¹ http://www.in-shoku.info/kyu_toku/hospitality/index.php

minulý. Svou roli hraje také typ slovesa, jako například ve druhém příkladu, kde momentální sloveso DERU ve tvaru DETE IRU znamená výsledný stav, a tudíž jej lze do češtiny přeložit i slovesem v minulém čase. Žádné obecné pravidlo o souvislosti spojky KARA nebo NODE s výběrem vidově dokonavého nebo nedokonavého slovesa však neexistuje.

中小企業の経営者は忙しいですから、試算表を見ないという人も珍しくありません。

Čúkokigjó no keieiša wa *isogaši-I DESU KARA*, šisanhjó wo minai to iu hito mo mezurašiku arimasen.²¹²

Protože manažeři malých a středních podniků mají mnoho práce, není málo těch, co říkají, že nesledují obratovou převahu.

星が出ているから、明日は晴れるでしょう。

Hoši ga *de-TE IRU KARA*, ašita wa hareru dešó.²¹³

Protože vyšly (jsou vyšlé) hvězdy, bude asi zítra jasno.

交歓会で結構いろんなもの残るだろうと思っていたのでかばんを持っていって。そしたらやっぱりいろんなものが残ったからかばんの中に詰め込んだ。

Kókankai de kekkó iro n na mono nokoru daró to *omotte i-TA NODE* kaban wo motte itta. Sošitara jappari iro n na mono ga *nokot-TA KARA* kaban no naka ni cumekonda.²¹⁴

Protože jsem si myslel, že na slavnostním večírku asi zbude docela hodně věcí, vzal jsem si s sebou tašku. A taky samozřejmě, protože tam různé věci zbyly, nacpal jsem je do tašky.

デジタル化されても、2011年まではアナログの放送は残りますから、悪質な電気屋に騙されてテレビ等を買って替えないように気をつけて下さい。

Dedžitaruka sarete mo, 2011 nen made wa anarogu no hósó wa *nokori- MASU KARA*, akušicu na denkiya ni damasarete terebi nado wo kaikae šinai jó ni ki wo cukete kudasai.²¹⁵

I když dojde k digitalizaci, tak, *protože* analogové vysílání *zůstane* do roku 2011, si dejte pozor, abys vás nevypekli nekvalitní obchody s elektronikou a abyste nekoupili třeba novou televizi.

²¹² <http://www.ntt.com/bizit/contents/soho/hito/29.html>

²¹³ http://blog.tostudy.com.cn/blog/show_2394.html

²¹⁴ <http://www.geocities.jp/ogaman42195/04iwakiyama.html>

²¹⁵ <http://www33.ocn.ne.jp/~westriver/bs.html>

Přestože lze spojku KARA v některých případech nahradit spojkou NODE a naopak, existuje mezi nimi jistý významový rozdíl. KARA označuje důvod, zatímco NODE uvozuje příčinu. Z toho důvodu se NODE nepoužívá v souvětí s rozkazovacím způsobem.

勉強しなかったから、試験に落ちた。

Benkjó šinakat-TA KARA, šiken ni očita.

Protože jsem se neučil, propadl jsem u zkoušky.

勉強しなかったなので、試験に落ちた。

Benkjó šinakat-TA NODE, šiken ni očita.

Neboť jsem se neučil, propadl jsem u zkoušky.

予定の電車の出発の15分だというのに、駅員は時間がないから急げ！としきりにせかせる。

Jotei no denša no šuppacu no 15fun da to iu noni, ekiin wa džikan ga na-I KARA isoge! to shikiri ni sekaseru.²¹⁶

Přestože říkají, že do plánovaného odjezdu vlaku je 15 minut, výpravčí nás neustále popohání: pospěšte si, *protože není čas!*

Pomocné jméno TAME (pro) uvádí nejenom vedlejší větu příčinnou, ale také vedlejší větu účelovou TAME (kvůli). Co se týká vyjádření příčiny, je sloveso přívlastkové věty, která pomocné jméno TAME rozvíjí, nejčastěji v minulém čase. A to právě vzhledem k příčinnému významu věty vedlejší.

江戸時代までの地方民話、物語などで人が人肉を食べたために鬼になってしまうという話をご存知の方いましたら詳しいことを教えてください。

Edo džidai made no čihó minwa, monogatari nado de hito ga džinniku wo *tabe-TA TAME ni* oni ni natte šimau to iu hanaši wo gozondži no kata imašitara kuwašii koto wo ošiete kudasai.²¹⁷

Pokud někdo znáte z krajových nebo starých příběhů před dobou Edo vyprávění o tom, že se lidé stali ďábly *kvůli tomu, že snědli lidské maso*, napište mi, prosím.

去年の夏は気温が低かったために、この地方では米は不作だった。

Kjo nen no nacu wa kion ga *hikukat-TA TAME ni*, kono čihó de wa kome wa fusaku datta.²¹⁸

²¹⁶ <http://www.poison-arts.com/tattoo/travel/china/040114.html>

²¹⁷ <http://q.hatena.ne.jp/1099578360>

Protože bylo loni v létě chladno, byla v tomto kraji špatná úroda rýže.

27 歳のときに、父が死んだため家督を相続します。

27 sai no toki ni, čiči ga *šin-DA TAME* katoku wo sózoku šimasu.²¹⁹

Protože mu zemřel otec, zdědí ve 27 letech rodinný statek.

Užití průběhového času ve dalším příkladu souvisí s tím, že věty hlavní a vedlejší vyjadřují postupné rozvíjení obou dějů, přičemž rostoucí intenzita děje věty vedlejší vyvolává nárůst intenzity děje věty hlavní.

深夜 2 時、しかも台風が近づいているためにすごい風と雨。

Šinja 2 dži, šika mo taifú ga *čikazui-TE IRU TAME* ni sugoi kaze to ame.²²⁰

2 hodiny v noci, navíc *protože se blíží* taifun, příšerný vítr a déšť.

V případě, že pomocné jméno TAME uvozuje vedlejší větu účelovou, tedy skutečnost, která je mířena do budoucnosti, je sloveso přívlastku, který jej rozvíjí, v prostém přítomném tvaru.

そこで、家を買うためにお金を貯める、その代わりに当面かなり格下げのところに住もう、ということになった。

Soko de, ie wo *ka-U TAME* ni okane wo tameru, sono kawari ni tómen kanari kakusage no tokoro ni sumó, to iu koto ni natta.²²¹

Ted' budu šetřit peníze, *abych si koupil* dům, a rozhodlo se, že místo toho budu dočasně bydlet na výrazně levném místě.

オーストラリアに来たのはゴールドコーストの高校に留学するためでしたが、残念ながらいくつかの主要な科目で思うような成績を取ることができませんでした。

Ósutoraria ni kita no wa góruudo kósuto no kókó ni *rjúgaku su-RU TAME* dešita ga, zannen nagara ikucuka no šujó na kamoku de omou jó na seiseki wo toru koto ga dekimasen dešita.²²²

---

²¹⁸ 210.46.96.21/jpsystem/UploadFile/2005718104613860.doc

²¹⁹ <http://www.geocities.co.jp/HeartLand-Yurinoki/7136/busyouH.html>

²²⁰ <http://www.asahi-net.or.jp/~uf2e-inmt/sub27.htm>

²²¹ <http://homepage3.nifty.com/licc/html/seikatsu/life1.htm>

²²² http://myibt.qibt.qld.edu.au/languages/jp/index.php?option=com_content&task=section&id=7&Itemid=82

Do Austrálie jsem přijel, *abych studoval* na Golden Coast střední škole, ale bohužel se mi nepodařilo dosáhnout očekávaných výsledků v několika hlavních předmětech.

Vedlejší věta příčinná a vedlejší věta účelová se liší tím, že v případě vyjádření účelu jsou podmínky obou vět shodné. V souvětí s vedlejší větou příčinnou se podněty věty hlavní a věty vedlejší liší. Účel vždy vyjadřuje náš vlastní důvod (motivaci) pro naše jednání. Na druhé straně příčina představuje vliv okolí na naše jednání. Stejně jako u KARA a NODE ani pomocné jméno TAME nevymezuje přesná pravidla pro použití slovesa dokonavého nebo nedokonavého.

Vedlejší věta účelová může být ještě uvozena pomocným jménem JÓ (aby) s významem vlastní vůlí neovlivnitelného děje, před kterým vždy stojí přívlastek v postavení vedlejší věty vztažné se slovesem ve přítomném prostém tvaru. Do češtiny se překládá tvarem podmiňovacího způsobu.

忘れないように、その記憶だけは毎日復習するように思い出していました。誤認逮捕だけは、絶対に避けたかったので。

Wasurena-I JÓ ni, sono kioku dake wa mainiči *fukušú su-RU JÓ ni* omoidašite imašita. Gonin taiho dake wa, zettai ni saketakatta node.²²³

Abych nezapomněla, každý den jsem si tuhle vzpomínku *pro procvičení* (*abych se procvičila*) vybavovala. Protože jsem právě chtěla vyloučit mylné zatčení.

。。。他の人に聞こえないように、「私たちはキリシタンである」ことをつけた。

...Hoka no hito ni *kikoena-I JÓ ni* „watašitači wa kirišitan de aru“ koto wo cugeta.²²⁴

...a, *aby* to ostatní *neslyšeli*, oznamovali: „my jsme křesťané.“

次に、よく冷えるようにかき混ぜる。

Cugi ni, joku *hie-RU JÓ ni* kakimazeru.²²⁵

Pak to zamíchám, *aby se* to (voda) dobře *vychladilo*.

²²³ <http://moura.jp/bungei/joshikon/>

²²⁴ <http://www.mirokuya.co.jp/syokubunka/bunka25.html>

²²⁵ <http://fragments.g.hatena.ne.jp/debedebe/20060823>

Skutečná časová výpověď věty vedlejší vzhledem k soustavě absolutního času je dán časem slovesa věty hlavní. V případě, že vedlejší věta účelová je uvozena pomocným jménem JÓ, může se – na rozdíl od pomocného jména TAME - podmět věty vedlejší lišit od podmětu věty hlavní. Dokonavá nebo nedokonavá výpověď slovesa vedlejší věty je dána vlastním typem slovesa a příslovečnými doplňkami.

3.2.3.6 VEDLEJŠÍ VĚTY PŘÍPUSTKOVÉ

Vedlejší věty přípustkové se tvoří pomocí tvaru přechodníku slovesa a partikule MO nebo prostřednictvím spojky NONI (přestože) .

Vzhledem k tomu, že přechodník nemá v japonštině kategorii času²²⁶, je výsledný časový odkaz souvětí je dán časem slovesa věty hlavní.

その相談室にお世話になった何万人の留学生は国に帰っても、彼らを忘れることがないでしょう。

Sono sódanšicu ni o sewa ni natta nan man nin no rjúgakusei wa kuni ni *kaet-TE MO*, karera wo wasureru koto ga nai dešó. ²²⁷

Několik desítek tisíc zahraničních studentů, kterým tato poradna pomohla, na ně nezapomenou *ani po návratu (i když se vrátí)* do své země.

Thunderbird のアイコンを押しても、何も開かなくなりました。

Thunderbird no aikon wo *oši-TE MO*, nani mo hirakanaku narimašita. ²²⁸

I když jsem klikl na ikonu Thunderbirdu, nic se mi neotevřelo.

Přestože přechodník primárně nemá vlastnost ani dokonavého ani nedokonavého tvaru slovesa, výpověď přípustkové věty vyjádřená přechodníkem s partikulí MO se v předchozích příkladech do češtiny překládá slovesem dokonavým. Souvisí to se vzájemným vztahem obou vět v souvětí. Přestože se nějaký děj uskutečnil nebo neuskutečnil, nastal děj vyjádřený ve větě hlavní.

²²⁶ Jak již bylo dříve zmíněno, sám o sobě neodkazuje přímo ani na přítomnost, minulosti nebo budoucnost.

²²⁷ <http://waseda-links.com/goabroad/voice/kaku.html>

²²⁸ <http://forums.mozillazine.jp/viewtopic.php?t=6207&sid=cd1762a31316dad23a04658645207020>

Na druhou stranu, pokud je přechodník utvořený z průběhové tvaru slovesa, vyjadřuje vedlejší věta děj, který probíhá nebo probíhal po určitou dobu, popřípadě nějaký zvyk, a tudíž se do češtiny nepřekládá slovesem dokonavým.

最近－ 正座してるわけでもなく 普通に椅子に座っていても↓な ぜか足が痺れます。寝ても足が痺れます。

Saikin – seiza *šite ru wake DE MO* naku fucú ni isu ni *suwatte i-TE MO* ↓ naze ka aši ga šibiremasu. *Nete TE MO* aši ga šibiremasu.²²⁹

Poslední dobou – i když nesedávám na patách, i když sedím normálně na židli, z nějakého důvodu mi mravenčí v nohách. I když spím, v nohách mi mravenčí.

Vedlejší věta přípustková bývá dále v japonštině vyjádřena pomocí spojky NONI (přestože). Sloveso, které spojce NONI předchází může být jak v prostém tvaru času přítomného nebo minulého, tak v průběhovém tvaru přítomném i minulém. Čas slovesa vedlejší věty většinou není řízen časem, který vyjadřuje sloveso věty hlavní. První příklad popisuje případ nepřímé úměrnosti, kde obě části souvětí jsou navzájem významově propojeny. Vzhledem k tomu, že se v obou částech vyskytují slovesa momentální, je možná i interpretace popisu výsledných stavů. Zatímco v druhém příkladu je, vzhledem ke slovesu HERU v minulém čase HETTA, možná jen interpretace výsledného stavu (přeloženo do češtiny slovesem dokonavým)

体脂肪率は減っているのに、体重が増えている。

Taišibóricu wa *het-TE IRU NONI*, taidžú ga fuate iru...²³⁰

Přestože procento tělesného tuku *klesá*, tělesná váha roste...

Přestože procento tělesného tuku *kleslo* (je nižší), tělesná váha vzrostla (je vyšší)...

体脂肪率が減ったのに何故その増えた一キロが腹に付くのだ？

Taišibóricu ga *het-TA NONI* naze sono fueta iči kiro ga hara ni cuku no da?²³¹

Přestože mi *klesla* procenta tělesného tuku, proč vlastně mi to 1 kilo, které jsem přibrala, přibýlo na břicho?

²²⁹ http://detail.chiebukuro.yahoo.co.jp/qa/question_detail/q1114377451

²³⁰ http://detail.chiebukuro.yahoo.co.jp/qa/question_detail/q1112362226

²³¹ <http://plaza.rakuten.co.jp/marco77/diary/?ctgy=15>

V dalších příkladech jsou slovesa předcházející před spojkou NONI v přítomném průběhovém tvaru. V první i druhé větě se jedná o slovesa trvání a popisují buď aktuálně probíhající děj v rámci časového odkazu hlavní věty (FUTTE IRU = prší) nebo zvyk (NARATTE IRU = učíme se). Momentální sloveso ŠINDE IRU ve třetí větě vyjadřuje výsledný stav. Proto se tento význam dá do češtiny přeložit buď přídavným jménem se sponou nebo slovesem dokonavým.

住み始めてまだ2ヶ月も減っていないが、洗濯物をめらしてしまったり、雨が降っているのに気付かずに、傘を持たず家を出ることがなんとかあった。

Sumihadzimate mada 2kagecu mo hette inai ga, sentakumono wo merašite šimattari, ame ga fut-TE IRU NONI kizukazu ni, kasa wo motazu ie wo deru koto ga nandoka atta.²³²

Ještě neuběhly ani 2 měsíce, co jsem tu začala bydlet, ale několikrát se mi stalo, že jsem nechala zmoknout prádlo a že jsem si, *přestože pršelo*, toho nevšimla a odešla z domova bez deštníku.

でも、暗記するというのはアルゴリズムではないですよ。本来、算数はアルゴリズムというやり方、生き方を習っているのに、そんなことは誰も教えてくれなかった。

Demo, anki suru to iu no wa arugorizumu de wa nai desu jo ne. Honrai, sansú wa arugorizumu to iu jarikata, ikikata wo *narat-TE IRU NONI*, sonna koto wa daremo ošiete kurenakatta.²³³

Ale algoritmy nejsou to, co bychom se měli učit nazpaměť. V podstatě *se sice* v aritmetice *učíme* o vytváření a fungování algoritmů, ale tohle nám nikdo neřekl.

駅で見かけた彼は、死んでいるのに、元気そうに歩いていた。

Eki de mikaketa kare wa, *šin-DE IRU NONI*, genki só ni aruite ita.²³⁴

On, kterého jsem zahlédl na nádraží, si zdravě vykračoval, *přestože je mrtvý (zemřel)*.

V následujících příkladech se před spojkou NONI objevuje sloveso v minulém čase ve tvaru průběhovém i prostém. Průběhový tvar KAITE ITA (psala) popisuje děj, který probíhal po určitou dobu před nějakým jiným dějem. Prostý minulý tvar ŠIHARATTA ve druhé větě vyjadřuje dokončenost děje.

²³² <http://kaden.watch.impress.co.jp/cda/column/2007/02/15/474.html>

²³³ <http://plaza.bunka.go.jp/museum/meister/mediaart/vol1/keyword.php>

²³⁴ http://www.ne.jp/asahi/nsc/gon/_018.html

夫が一時帰国中ですが、息子のことはあんなにいろいろ日記に書いていたのに夫についてはあまり書いていません。

Otto ga ičidži kikokučú desu ga, musuko no koto wa anna ni iroiro nikki ni *kaite i-TA NONI* otto ni cuite wa amari kaite imasen.²³⁵

Muž je teď dočasně u něj doma v jeho zemi a já, *přestože* o synovi *jsem* do deníku *psala* tolik různých věcí, o manželovi moc nepíšu.

お金支払ったのに、届かない。

Okane šiharat-TA NONI, todokanai.²³⁶

Přestože jsem peníze zaplatil, (zboží) nejde.

3.2.3.7 VEDLEJŠÍ VĚTY PODMÍNKOVÉ

V japonštině existují pro vyjádření podmínky dva slovesné tvary: I. kondicionál tvořený připojením částice –EBA/-REBA (jestli, kdyby, pokud) ke slovesnému kořenu a II. kondicionál tvořený připojením částice – TARA/-DARA (jestli, kdyby) ke slovesnému kmeni.²³⁷ Podmiňovací způsob se dále může vyjadřovat také podmínkový tvar starší spony NARA („v případě“), který se pojí na prostý tvar přítomného času.

Protože částice²³⁸ vytvářející připojením ke kořenu a kmeni²³⁹ významových sloves tvary I. i II. kondicionálu patří mezi částice neohebné a protože se připojují za časově nespecifikované slovesné tvary, jejich forma se ve větách nemění a jejich časový vztah k realitě je dán časovou, popřípadě modální výpovědí slovesa věty hlavní. Podmínkové věty zahrnují minimálně tři typy podmínky: podmínku reálně uskutečnitelnou (do češtiny se překládá jako „jestli“, „jestliže“), podmínku aktuálně neuskutečnitelnou, ale reálně možnou, jejíž splnění je představitelné (v češtině jí odpovídá „kdyby“) a podmínku nereálnou („kdyby byl býval“). Jednotlivé typy podmiňovacího způsobu sice vyžadují určitou formu vyjádření, ale na druhou stranu žádným způsobem neovlivňují, zda bude interpretace jimi uvozeného děje vidově dokonavá nebo nedokonavá. To závisí čistě na typu slovesa, větných doplněních a kontextu.

²³⁵ http://blogs.dion.ne.jp/uni_verse/archives/7048531.html

²³⁶ <http://www.itmedia.co.jp/news/articles/0710/29/news076.html>

²³⁷ Viz přehled časování sloves Příloha 4.

²³⁸ Viz. Příloha 5

²³⁹ Viz. Příloha 4

Sloveso s reálnou podmínkou (případně) uskutečnitelnou má ve větě hlavní sloveso v přítomném čase prostém. V případě, že věta označuje zvyk spojený s reálnou podmínkou v minulosti, je sloveso na konci věty hlavní v minulém čase.

暇があったらやってみます。

*Hima ga at-TARA jatte mimasu.*²⁴⁰

Jestli budu mít čas, zkusím to udělat.

天気さえよければ、飛行機をお勧めしたい。

*Tenki sae joke-REBA, hikóki wo osusume šitai.*²⁴¹

Pokud bude pěkné počasí, chci vám doporučit letadlo.

子供ころは、天気がよければ、よく母とこの公園を散歩したものだ。

Kodomo koro wa, tenki ga joke-REBA, joku haha to kono kóen wo sanpo šita mono da.

Jako dítě jsem se do tohoto parku chodil s matkou často na procházky, pokud bylo pěkné počasí.

Pro vyjádření podmínky aktuálně neuskutečnitelné, ale možné je sloveso věty hlavní v čase přítomném často postmodifikováno opisem pravděpodobnosti DARÓ (ve zdvořilém tvaru DEŠÓ).

Užití partikule SAE (jen, pouze) ve spojení s I. kondicionálem představuje ustálenou formu, která označuje jedinou uskutečnitelnou nebo neuskutečnitelnou reálnou podmínku pro uskutečnění děje věty hlavní.

天気さえよければ、きっと目の前に上がる朝日を堪能できるだろう。

*Tenki sae joke-REBA, kitto me no mae ni agaru asahi wo kannó dekiru. daró.*²⁴²

Bude-li pěkné počasí, určitě pocítím uspokojení z ranního slunce, které vyjde před mýma očima.

第1次の学科に対しては、勉強さえすればなんとかなるだろうと思っておりました。

*Dai 1dži no gakka ni taišite wa, benkjó sae su-REBA nantoka naru daró to omotte orimašita.*²⁴³

²⁴⁰ <http://kittys.blog.so-net.ne.jp/2007-07-01>

²⁴¹ <http://www.bravotouring.com/~yano/?d=2005-10-28>

²⁴² <http://shiirro.at.webry.info/>

²⁴³ <http://www.asahi-survey.co.jp/kon-dan-kai-3/sikaku-1.html>

Myslel jsem si, že ohledně předmětů 1. zkoušky by to mohlo nějak dopadnout, *kdybys se učil*.

この石は食べ物ではありません。だから栄養ありません。食べたらお腹を壊すかもしれません。

Kono iši wa tabemono de wa arimasen. Da kara eijó mo arimasen. *Tabē-TARA* onaka wo kowasu kamoširemasen.²⁴⁴

Tento kámen není k jídlu. Proto nemá ani žádné živiny. *Kdybys ho snědl*, bylo by ti možná špatně od žaludku.

Vedlejší věty vyjadřující reálnou podmínku bývají často uvozeny podmínkovou uvozovací spojkou MOŠI („jestli“, „kdyby“, „v případě, že“, „pokud“, „-li“ atp.). Ta ještě zdůrazňuje hypotetický význam celého souvětí. V některých případech MOŠI také uvádí zdvořilejší formu otázky, jako například ve druhé větě. MOŠI ve spojení s I. kondicionálem vyjadřuje menší pravděpodobnost uskutečnění děje věty vedlejší, než je tomu v ostatních příkladech.

もし暇な時間があるのなら。。。。

*Moši hima na džikan ga aru no NARA...*²⁴⁵

Jestli budete mít čas...

どの模試を受ければよいのか分からない。もし暇だったら、傾向を教えてください。

Dono moši wo ukereba joi na no ka wakaranai. *Moši hima dat-TARA*, keikó wo ošiete kure.²⁴⁶

Nevím, na kterou cvičnou zkoušku bych se měla zapsat. *Pokud budete mít čas*, poraďte mi směr?

もし、暇があれば、「いい男、いい女ランキング」というサイトにいて男性のところ KAT-TUN メンバーの誰かに投票してみてください。

Moši, hima ga *AREBA*, „ii otoko ii onna rankingu“ to iu saito ni itte dansei no tokoro KAT-TUN menbá no dareka ni tóhjó šite mite kudasai.²⁴⁷

Kdyby jste měli čas, jděte na stránku „hodnocení dobrého muže, dobré ženy“ a v části muži zkuste hlasovat pro někoho ze členů KAT-TUN.

²⁴⁴ <http://plaza.rakuten.co.jp/Jeremiah2006/diary/200609050000/>

²⁴⁵ <http://m.z-z.jp/thbbs.cgi?id=mizuno&p3=&th=14>

²⁴⁶ <http://school7.2ch.net/test/read.cgi/jsaloon/1204662094/>

²⁴⁷ http://www.kat-tun.jp/bbs_info/show.php?kiji_id=552

Jednotlivé způsoby vyjádření reálné podmínky ve větách se liší podle stupně hypotetičnosti děje vedlejší věty. Podmínka uvozená podmínkovým tvarem spony NARA je významově zaměnitelná s tvarem II. kondicionálu –TARA/-DARA.

Nereálná podmínka se v japonštině vyjadřuje tvarem I. nebo II. kondicionálu ve větě vedlejší a slovesa v minulém čase prostém postmodifikovaném opisem pravděpodobnosti DARÓ (ve zdvořilé formě DEŠÓ).

「地震が起こるのがもう後3時間遅かったら、勤務中であったということを考えるととても恐ろしい」と宮根さんは語った。

„Džišin ga okoru no ga mó ato 3 džikan *osokat-TARA*, kinmučú de *at-TA* to iu koto wo kangaeru to totemo osorošii“ to Mijane san wa katatta.²⁴⁸

„*Kdyby bylo bývalo* k zemětřesení *došlo* o tři hodiny později, *byl bych* v práci, a když na to myslím, děsí mě to“ řekl pan Mijane.

あのまま氷の上にいたらきっと死んだでしょう。

Ano mama kóri no ue ni *i-TARA* kitto *šin-DA DEŠÓ*.²⁴⁹

Kdyby byl býval zůstal takhle na ledě, určitě *bych byl umřel*.

Užití opisu pravděpodobnosti DARÓ/DEŠÓ v případech vyjádření podmínky reálné neuskutečnitelné a podmínky nereálné je dáno hypotetickým charakterem neuskutečněného děje věty hlavní, který nemůžeme nikdy s jistotou prohlásit za absolutně pravdivý. Důležitým příznakem je i minulý čas ve větě hlavní.

3.2.3.8 VEDLEJŠÍ VĚTY PŘIROVNÁVACÍ A SROVNÁVACÍ

Vedlejší věty přirovnávací a srovnávací jsou nejčastěji uvozeny pomocnými jmény HODO (NI) – „tak“, „do té míry“, GURAI/KURAI – „asi až“, KAGIRI – „tak dalece, že“, UE (NI) – „nadto“, MADE (NI) – „až dokonce“ a partikulí JORI – „více než“. Přísudek vztažné věty, která uvedená srovnávací a přirovnávací pomocná jména rozvíjí, stejně tak

²⁴⁸ http://www.hyogo-c.ed.jp/~maiko-hs/memorial/2002/m2002_2-04.htm

²⁴⁹ <http://yproart.cocolog-nifty.com/seisaku/2008/01/index.html>

jako i přísudek vedlejší věty, které stojí před partikulí JORI jsou v prostém ((R)U) nebo průběhovém (TE IRU) tvaru času přítomného.

Pokud před některým z výše uvedených pomocných jmen předchází sloveso v prostém čase přítomném (ŠINU HODO = k smrti), jeví děj takto vyjádřený jistý stupeň hypoteticky možné završenosti. V případě, že před některým z výše uvedených pomocným jménem stojí sloveso v průběhovém tvaru času přítomného (BENKJÓ ŠITE IRU UE NI = kromě toho, že se učí), je děj popisován jako aktuálně probíhající nebo jako popis opakovaného zvyku.

3時間ほど山道を歩いて死ぬほど疲れたが、どうせ筋肉痛になるのは明日以降だから今日の僕にはなんの問題もない。

3 džikan hodo jamamiči wo aruite *šin-U HODO cukareta* ga, dóse kinnikucú ni naru no wa ašita ikó da kara kjó no boku ni wa nan no mondai mo nai.²⁵⁰

3 hodiny jsem chodil po horských cestách *a jsem k smrti unavený/k smrti jsem se unavil*, ale protože mě svaly mě budou bolet od zítřka, dnes mi nic není.

社員は研究で書き方を勉強している上に、詳細は本部から通達がきているしマニュアルもあります。Šain wa kenkjú de kakikata wo *benkjó ši-TE IRU UE NI*, šósaí wa honbu kara cútacu ga kite iru ši manjuaru mo arimasu.²⁵¹

Kromě toho, že zaměstnanci se na školení učí způsob psaní, byly podrobnosti oznámeny z ústředí a také máme návod.

Pokud před pomocným jménem KAGIRI stojí sloveso v záporném tvaru přítomného času –NAI a vyjadřuje tak děj, který nenastal, a podle kontextu může tato vedlejší věta mít časový nebo podmínkový význam. V obou významech je ale završení děje vedlejší věty uvozené pomocným jménem KAGIRI jednou z podmínek splnění děje věty hlavní a z toho důvodu je nutné děj vedlejší věty vnímat a překládat jako završený.

最低でも、「40%」カットしない限り、仕事のやり方は絶対に変わらないでしょう。

Saitei demo „40%“ *katto šina-I KAGIRI*, šigoto no jarikata wa zettai ni kawaranai dešó.²⁵²

²⁵⁰ <http://d.hatena.ne.jp/p17n/searchdiary?word=%5B%A5%B8%A5%A7%A5%D5%A5%EA%A1%BC%A1%A6%A3%C1%A1%A6%A5%E9%A5%F3%A5%C7%A5%A3%A5%B9%5D>

²⁵¹ <http://www.citywave.com/cgi-bin/working/bbs/000000/bbs.cgi?bbs=defaultbbs&thread=10773>

²⁵² <http://www.asyura2.com/0505/hasan42/msg/688.html>

Pokud to nesnížíme minimálně o „40%“, způsob práce se vůbec nezmění.

Ve vedlejších větách srovnávacích se používá i tvar I. kondicionálu v ustálené vazbě ve spojení s pomocným jménem HODO, kterému vždy předchází sloveso v přítomném čase. Jelikož se vlastně jedná o vyjádření přímé úměry dvou dějů, jsou jednotlivé děje obou částí souvětí popisovány jako stále se měnící ve vzájemné závislosti, tudíž nedokonavé.

食べれば食べるほど痩せる食品。

*Tabereba taberu hodo jaseru šokuhin.*²⁵³

Potraviny, které čím více jíte, tím více hubnete.

3.2.3.9 VEDLEJŠÍ VĚTY OBSAHOVÉ

Obsahové věty vedlejší, které buď reprodukuje výrok jiné osoby (tzv. nepřímá řeč), nebo podávají zprostředkovanou informaci o ději, o vnímání děje nebo o vlastních myšlenkových pochodech, bývají uvozeny výrokovou spojkou TO (že). Ve větě hlavní se pak objevují slovesa mluvení IU (říkat), smyslového vnímání KIKU (slyšet, poslouchat), MIRU (vidět, uvidět) a mentální činnosti OMOU (myslet), ŠIRU (vědět), ŠINDŽIRU (věřit) apod.

Čas slovesa, které spojce TO předchází, není nijak determinován časem slovesa věty hlavní (na rozdíl od souslednosti časů v angličtině). Oba slovesné tvary jsou z hlediska jejich vztahu k soustavě absolutního času naprosto autonomní. Stejně tak platí, že výroková spojka TO žádným způsobem neovlivňuje ani nedeterminuje výběr dokonavého nebo nedokonavého vyjádření.

Samozřejmě že s jakoukoli změnou času slovesa, ať již ve větě hlavní nebo vedlejší, se změní i výsledný smysl celého souvětí.²⁵⁴ Jediným omezením pro vedlejší větu obsahovou je pravidlo, že před výrokovou spojkou TO stojí sloveso v prostém tvaru přítomném, minulém nebo průběhovém.

²⁵³ <http://www.mybestinfosite.com/my4.html>

²⁵⁴ Například u prvního příkladu: Jande ita to omou = Myslím, že trpěl, Jande iru to omotta = myslel jsem si, že trpí, Jande ita to omotta = myslel jsem si, že trpěl.

病んでると思う

*Jan-DE RU to OMO-U*²⁵⁵

Myslím si, že churaví

良かったと思う航空会社は？

Jokat-TA to OMO-U kókúgaiša wa? ²⁵⁶

Letecká společnost, o které si myslíte, že byla dobrá?

自分一人でも、ごみを捨てなかつたり、拾つたりすれば、町のごみが減ると思いました。

Džibun hitori demo, gomi wo sutenakattari, hirottari sureba, mači no gomi ga he-RU to OMOIMAŠI-TA. ²⁵⁷

Pomyslela jsem si, že jestliže i já sama nebudu odpadky odhazovat a budu je sbírat, sníží se jejich množství ve městě.

ウイルスにやられたと思った。

Wairusu ni jarare-TA to OMOT-TA. ²⁵⁸

Myslel jsem si, že mě napadl virus.

V případě doslovných citací výroků jiných osob se v souvětí žádná časová ani formální omezení neuplatňují. Sloveso vedlejší věty může tudíž mít i formu zdvořilého stylu např. MASU.

ある日旅に出かけることに決めました。おじいさんとお祖母さんに「僕は都に行きます。」と言いました。

Aru hi tabi ni dekakeru koto ni kimemašita. Odžisan to obásan ni „boku wa mijako ni iki-MASU.“ to iimašita. ²⁵⁹

Jednoho dne se rozhodl, že se vydá na cestu. Dědečkovi a babičce řekl: „Já jdu do hlavního města.“

²⁵⁵ <http://blogs.dion.ne.jp/galaxy/archives/6731957.html>

²⁵⁶ <http://www.chinatravel.nu/cgi-bin/vote/multiq.cgi?mode=enquete&number=22>

²⁵⁷ <http://www.gsi.go.jp/MUSEUM/SAKUHIN/8sakuhin/8gifu.html>

²⁵⁸ <http://kuri226.blog33.fc2.com/blog-entry-696.html>

²⁵⁹ http://www.logoslibrary.eu/pls/wordtc/new_wordtheque.w6_context_baby.more_context_baby?parola=0&n_words=1&v_document_code=1510&v_sequencer=1&lingua=ja

Pokud je vedlejší věta obsahová formulována jako otázka zakončená tázací partikulí KA nebo tázacím spojením KADÓKA „zda“, spojka TO se nepřipojuje. Na způsob vyjádření aspektuálnosti to ale žádný vliv nemá.

あの人が来るかどうか知っているか。

Ano hito ga kuru kadóka šitte iru ka.

Víte, jestli ten člověk přijde?

今日の新聞に何を書いてあるか知らなかった。

Kjó no šinbun ni nani ga kaite aru ka širnakatta.

Nevěděl jsem, co se píše v dnešních novinách.

3.2.4 ZÁVĚR

Jak vyplývá z předchozího textu, je oblast vedlejších vět v souvětích podřadných bohatá a je poměrně těžké vygenerovat co nejobecnější pravidla používání neminulé částice (R)U a minulé částice TA. K uvozování různých typů vedlejších vět se používají jak přechodník doplněný partikulí, tak pomocná podstatná jména, nebo spojky, popřípadě slovesné částice a partikule. Některé z těchto výrazů se váží jen na jeden určitý slovesný tvar, jiné mohou následovat v podstatě za všemi tvary (prostými i průběhovými). Výsledný čas vedlejší věty také často ovlivňuje čas přísudku věty hlavní.

Pokud je tedy vedlejší věta uvozena partikulí, která stojí za tvarem přechodníku daného slovesa,²⁶⁰ je děj, který je přechodníkem vyjádřen, časově neurčitý a celkový čas souvětí je dán časem přísudku hlavní věty. Jak v případě vedlejší věty příslovečné časové, tak v případě vedlejší věty přípustkové platí, že pokud je přechodník vytvořený z prostého slovesného tvaru²⁶¹, je děj přechodníkem vyjádřený chápán jako završený. Pokud je ale přechodník utvořen z průběhového tvaru slovesa²⁶² popisuje v buď děj opakovaný nebo završení děje, který probíhal po určitou dobu.

---

²⁶⁰ Spojení přechodníku a partikule ve vedlejších větách časových (TE KARA – po té, co) a ve vedlejších větách přípustkových (TE MO – i když).

²⁶¹ TABERU (jíst): přechodník TABE-TE

²⁶² TABETE IRU (právě jím): přechodník TABETE I-TE

Jako další skupinu výrazů, které uvozují vedlejší věty podřadné, bych vyčlenila ty, které následují za jedním pevně určenými slovesnými tvary. Sem patří pomocná jména MAE (před), ATO (pak), partikule TO (když), způsob vyjadřující MAMA (status quo) a spojení JÓ NI (aby) s významem účelu. Před ATO a MAMA se vyskytují slovesa v minulém čase prostém, který v prvním případě popisuje dokončení děje vedlejší věty před zahájením děje věty hlavní a ve druhém výsledek dokončení děje vedlejší věty, který trval po dobu děje věty hlavní (průvodní okolnost).²⁶³

Před pomocným jménem MAE nebo partikulí TO stojí naopak vždy přísudek v přítomném tvaru prostém. U pomocného jména MAE vyjadřuje děj, který tento spojovací výraz uvozuje, hranici před jejímž započatím byl nebo bude děj věty hlavní završen. To, jestli děj věty vedlejší popisuje budoucnost nebo minulost určuje časový odkaz slovesa věty hlavní. Pokud se doplní vhodným příslovečným určením s významem pravidelného opakování nebo zvyku, může také, pokud je sloveso věty hlavní v přítomném čase, odkazovat na přítomný zvyk.

Před partikulí TO ve vedlejších větách časových stojí vždy sloveso v přítomném čase prostém, jehož skutečné časové ukotvení v rámci celé věty se odvozuje z časového tvaru slovesa věty hlavní. Děje obou vět mohou být buď ve vztahu kauzálním²⁶⁴ nebo mohou vyjadřovat jen jejich náhodné spojení bez jakékoli příčiny.

Další skupinu tvoří spojovací výrazy, které následují za slovesy v přítomném čase, a to jak prostém, tak průběhovém tvaru. Oba vymezují hranici: UČI (než, dokud) nejasně vymezenou hranici pro možnost uskutečnění děje věty hlavní, AIDA (během) obě hranice dané dobou trvání děje věty vedlejší. V obou případech je čas věty vedlejší určen časem přísudku věty hlavní. Děj věty hlavní může vyjadřovat jak jednorázovou událost, která v rámci hranic děje věty vedlejší proběhla nebo proběhne, tak, ale pouze v případě pomocného jména AIDA, také děj, který trval po celou dobu průběhu děje věty vedlejší.

Následující skupina obsahuje taková spojení, která se pojí za dvě různé slovesné formy s významem stupně, míry nebo způsobu děje věty hlavní. Za minulý nebo přítomný prostý tvarem slovesa se připojují výrazy uvozující věty vedlejší způsobové JÓ NI (jak)

---

²⁶³ MAMA se výjimečně také vyskytuje po slovesech v přítomném čase prostém s významem neprovedené akce nebo aktuální přítomnosti.

²⁶⁴ Děj věty hlavní je vyvolán dějem věty vedlejší.

a TÓRI (jak). Za přítomnými tvary prostými nebo průběhovými stojí výrazy používané k uvození vedlejších vět přirovnávacích a srovnávacích.

Do poslední skupiny bych shrnula všechna ostatní spojení, kde tvar slovesa, který před těmito výrazy předchází, není determinován typem souvětí nebo typem uvození, ale pouze typem slovesa nebo významem, který chce mluvčí danou výpověď vyjádřit. Děje věty hlavní a vedlejší jsou z hlediska vyjádření času jejich děje autonomní. Výjimky mohou nastat v případě, že děj věty vedlejší je v čase přítomném a děj věty hlavní v čase minulém. To se pak časové umístění děje celého souvětí může podle kontextu posunout do minulosti, ale není to pravidlem.

Patří sem vedlejší věty přípustkové (NONI), účelové (TAME, KARA, NODE), vztažné, jmenné (KOTO, NO) a příslovečné časové (TOKI, TOKORO). To, jestli se v těchto vedlejších větách bude minulá částice TA interpretovat dokonavě, forma TE IRU/TE ITA průběhově nebo aktuálně a neminulá částice (R)U nedokonavě, není pravidlem, ale tendence tyto významy vyjadřovat je u této skupiny poměrně silná.

Úplně mimo toto dělení bych vyčlenila za prvé vedlejší věty obsahové s vypovídací partikulí TO a JÓ NI ve spojení se slovesy mluvení, které obsah sděleného jen uvozují a jejich děj s dějem druhé věty nesouvisí,²⁶⁵ a vedlejší věty podmínkové a spojení JÓ NI porovnání minulé částice TA a neminulé částice (R)U je částice TA v mnoha v účelovém významu, které bych zařadila do prostředků vyjádření modality.

3.3 NEPRAVIDELNÉ UŽITÍ MINULÉ ČÁSTICE TA

Jak již je patrné z předchozích kontextech tou, která má příznak ukončenosti a završenosti, zatímco neminulá částice (R)U obvykle vyjadřuje význam bez příznaku. Proto se tato kapitola zaměřuje právě na užití částice TA z hlediska subjektivního vnímání jevu mluvčím. Na začátek je ale potřeba zdůraznit, že tento subjektivní pohled mluvčího se ve většině případů omezuje na přísudek vyjádření stavovými slovesy.

Prvním případem užití minulé částice TA pro vyjádření subjektivního pohledu mluvčího je popis přítomné existence či výskytu nějakého předmětu nebo informace.

---

²⁶⁵ V případě JÓ NI je obsahem sdělení věta hlavní, u vypovídací partikule TO je to věta vedlejší.

・・・ココロって皮膚に似ている。意識しないと乾いているって気がつかないし、潤っているとも感じない。だけど不思議だね。ここに来るとホッとするんだ。

ああ。ここにあったなあ。って意識させる。なんだろう。癒しに似ている。それが、ゆーやさんの絵です。

...Kokoro tte hifu ni nite iru. išiki šinai to kawaite iru tte ki ga cukanai ši, uruotte iru to mo kandžinai. Da kedo fušigi da ne. Koko ni kuru to hotto suru n da.

Á. *Koko ni AT-TA ná.* tte išiki saseru. Nan daró. Ijaši ni nite iru. Sore ga, Júja san no e desu. ²⁶⁶

Srdce jako takové se podobá kůži. Když si ji neuvědomíme, tak si nevšimneme, že je vysušená, ani necítíme, že je zvlhčená. Proto je to zvláštní. Když přijdu sem, uleví se mi.

Uvědomím si: aha, *tady je/tady bylo*. Čím to asi je. Podobá se to hojivému léku. Jsou to obrazy pana Júji.

駅を出て桜を探す。が、見つからない。てっきり、わかりやすい場所にあるのだと思ったのだが…。携帯電話で、知り合いのライターに聞いてみる。

場所は早稲田口を出て道を渡った商店の前であった。小さな木だ。寒桜であろう。ああ、ここにあったのかと感動。

Eki wo dete sakura wo sagasu. GA, micukaranai. Tekkiri, wakarijasui bašo ni aru no da to omotta no da ga.... Keitai dewna de, širiai no Raitá ni kiite miru.

Bašo wa Waseda guči wo dete miči wo watatta šóten no mae *DE AT-TA*. Čísa na ki da. Kanzakura de aró. Á, *koko ni AT-TA* no ka to kandó. ²⁶⁷

Vyjdu z nádraží a hledám sakury. Ale nenacházím. Sice jsem si myslel, že jsou na dobře viditelném místě... Zkusím se mobilním telefonem zeptat svého známého Reitera.

Místo *je/bylo* před malým krámkem, když se vyjde východem k Wasedě a přejde ulice. Jsou to malé stromky. Asi zimní sakury. Aha, tak *tady jsou/byly*, říkám si okouzleně.

昔ながらの寿司屋という雰囲気で清潔感がある。目の前のガラスケースには新鮮なネタがあふれている。私の大好きなコハダが見える。シメサバもある。ああ、ここにある光り物すべてを食べ尽くしたい…。

Mukaši nagara no sušija to iu fun'iki de seikecukan ga aru. Me no mae no garasu késu ni wa šinsen na neta ga afurete iru. Wataši no daisuki na kohada ga mieru. Šimesaba mo *ARU*. Á, *koko ni ARU* hikarimono subete wo tabecukušitai... ²⁶⁸

²⁶⁶ <http://www5b.biglobe.ne.jp/~miraitei/links.html>

²⁶⁷ <http://allabout.co.jp/travel/sanpo/closeup/CU20070313A/>

²⁶⁸ <http://www16.ocn.ne.jp/~untekata/yanone.html>

Má atmosféru starobylé suši restaurace a máte pocit čistoty. Ve skleněné vitríně před vašima očima to přetéká lákadly. Je vidět moje oblíbená ryba placka. *Je* tu také makrela. Umm, chci sníst všechna ty blýskavé kousky, co *tu mají*.

V prvních dvou příkladech mluvčí vyjadřuje skutečnost, že věc, kterou hledal, se po celou dobu jeho hledání nacházela na stále stejném místě, ale on ji z nějakého důvodu neviděl nebo necítil. Může se jednat o věc konkrétní nebo abstraktní, o sakury nebo o vlastní srdce. Současně s nalezením této věci mluvčí vyjadřuje i jistý stupeň překvapení nebo splněného očekávání. V podstatě mluvčí oznamuje, že existenci této věci na tomto místě předpokládal a že ta daná věc se na tomto místě nacházela již celou tu dobu, co ji hledal.²⁶⁹

Naopak ve třetím ukázce je popsána existence daného předmětu na daném místě pouze v aktuálním přítomném okamžiku. Nejedná se o to, že bychom existenci právě těchto věcí (v konkrétním případě ryb) na daném místě neočekávali. V suši restauraci se samozřejmě očekává, že ve skleněné vitríně bude vystavené syrové rybí maso. Ale uvedený příklad je jen prostým popisem skutečné situace v daném okamžiku a nevyjadřuje žádná splněná očekávání mluvčího.

Dalším příkladem subjektivního pohledu je rozpomínání se na zapomenuté skutečnosti jako v prvním příkladě nebo ujišťování se o budoucích událostech. Mluvčí již prve zmiňovanou informaci získal a nyní si znovu ověřuje její platnost. Tato informace se může týkat jak přítomného stavu, tak budoucího děje.

syantea 2007/06/19 23:47

...そういえば、広島出身とのことですが、どちらの方ですか？ぼくは因島市出身なんですよ。.....

riku 2007/06/21 08:51

...いえいえ、私は生まれも育ちも大阪なんです。...

syantea 2007/06/22 23:19

出身は大阪でしたか...失礼しました。

---

²⁶⁹ V češtině také používáme minulý čas podobným způsobem. Ovšem ne v okamžiku, kdy jsme hledaný předmět našli (to obvykle zvoláme: „Tady je!“ nebo „Našla jsem to.“), ale v situaci, kdy naše hledání popisujeme někomu dalšímu nebo jako další komentář po nález: „Celou dobu byla tady pod těmi sešity.“ a podobně. To již ale popisujeme minulou stav hledaného předmětu.

syantea 2007/06/19 23:47

...Só ieba, Hirošima šuššin to no koto desu ga, dočira no hó desu ka? Boku wa Innošimaši nan desu jo. ....
riku 2007/06/21 08:51

...Ie ie, wataši wa umare mo sodači mo Ósaka nan desu. ...

syantea 2007/06/22 23:19

Šuššin wa Ósaka *DEŠI-TA* ka...šicurei šimašita. ²⁷⁰

syantea 2007/06/19 23:47

...Takže ty tedy pocházíš z Hirošimy, a odkud? Já jsem Innošimaši, víš. ....

riku 2007/06/21 08:51

...Ne, ne. Já jsem se narodil i vyrostl v Ósace....

syantea 2007/06/22 23:19

Takže ty *jsi* z Ósaky?...Omlouvám se.

「お～い。来週の土曜日だからな！ちゃんと練習しとけよ。」（コーチ）

「やべっ！！もう来週だった！」（私）

„Ói. Raišú no dojóbi da kara na! Čanto renšú šitoke jo.“ (kóči)

„Jabb!! Mó raišú *DAT-TA!*“ (wataši)²⁷¹

„Hele. Je to přece příští týden v sobotu! Koukej pořádně trénovat, jo.“ (trenér)

„To snad ne!! To *je* už příští týden!“ (já)

Pokud bychom v uvedených příkladech minulou částici TA nahradili neminulou částicí (R)U, byla by věta z prvního příkladu (Šuššin wa Ósaka des-U ka. = Pocházíte z Ósaky?) otázkou na přítomný stav bez jakéhokoli náznaku předchozí znalosti této informace a věta z druhého příkladu (Mó raišú des-U = Už je to příští týden.) by ztratila charakter zděšení a vypovídala by o plánované události. V prvním příkladě by se celá věta dala opsat jako: „Takže ty jsi říkal, že pocházíš z Ósaky“. Ve druhém úryvku by se věta dala přeformulovat slovy: „Říkal jste, že to bude příští týden!“

Přípona –TA může z hlediska subjektivního pohledu vyjadřovat také rozhodnutí mluvčího o uskutečnění děje v budoucnosti (s důrazem na definitivnost daného rozhodnutí). Tento příklad by se dal opsat jako: „Rozhodla jsem se, že si to koupím.“ Na rozdíl od výše uvedeným případů se nejedná o sloveso stavové, ale sloveso dějové KAU (koupit). Do češtiny je tedy možné jej přeložit dokonavým slovesem.

²⁷⁰ http://31742127.at.webry.info/200706/article_2.html

²⁷¹ <http://www.swimmail.jp/sumika/016.html>

買ったわよ〜ん

今月は、ヒョンビン関連本いっぱい出るね・・・

KAT-TA wa jo ~ n

Kongecu wa, Hjon Bin kanrenbon ippai deru ne...²⁷²

Koupím si to, jóóó

Víte, tento měsíc vyjde/vychází spousta knih o Hjon Binovi....

Neminulá částice TA dále může uvozovat naléhavou žádost, která sice není rozkazem, ale vyznívá poněkud neuctivě a hrubě.

どいた！どいたー！こちとら急いでるんでーえい

DOI-TA! DOI-TÁ! Kočira isoide ru n de -é²⁷³

Uhni! Uhniii! Já pospíchááám

Dalším příkladem subjektivního pohledu mluvčího je vyjádření jeho soudů, hodnocení, nálad a pocitů v přítomném okamžiku jako reakce děj, který proběhl v minulosti. První příklad je jedna z nejběžnějších frází každého jazyka: děkuji.

ありがとうございました。

Arigató *GOZAIMAŠI-TA*.

Velmi *děkuji*. (za to, co jste pro mě udělal).

猫好きな電腦茶人のホームページへようこそいらっしゃいました。

Neko suki na dennó čadžin no hómupédži he jókoso *IRAŠŠIMAŠI-TA*.²⁷⁴

Srdečně *vítejte* na stránkách kybermistryně čajového obřad, která miluje kočky.

Ve následujícím příkladě přídavné jméno JOI popisuje současný stav pocitů podmětu ohledně jevu, který předtím proběhl. Jako by se dokončenost prvního děje přenesla na konec věty a vyjadřovala smysl, že ve chvíli, kdy to viděl, byl rád, že to viděl, a ten pocit stále trvá.

²⁷² <http://yukiponn67.blog107.fc2.com/blog-entry-5.html>

²⁷³ http://www.karakara.com/note/some/record/day/20080325_gkl3.html

²⁷⁴ <http://etsuko.officeboya.jp/>

見てよかった!

Mite *JOKAT-TA!*²⁷⁵

Jsem rád, že jsem to viděl!

Posledním významem, který neminulá částice TA v subjektivních větách vyjadřuje, je pochopení skutečné reality, důvodu, povahy jevu. Mluvčí tak reaguje na informaci, kterou mu poskytl jeho partner v konverzaci. Přesný překlad následujícího příkladu samozřejmě závisí na kontextu, ve kterém se použije.

麗子：先生！先ほどからず～っと黒板のほうばかり向いてますが、わたしたちの顔を見てもらえませんか？わたしたちは、先生のお尻ばかり見ていますよ！

(生徒の笑い声)

漫治郎先生：あつはあ～ん。あ、そうでした。... 失礼しました。

Reiko: Sensei! Saki hodo kara zu～tto kokuban no hó bakari muite masu ga, watašitači no kao wo mite moraemasen ka? Watašitači wa, sensei no oširi bakari mite imasu jo!

(Seito no warai koe)

Mandžiró sensei: Ahha～n. A, *só DEŠI-TA*. ... Šicurei šimašita. ²⁷⁶

Reiko: Pane učiteli! Už od prve jste pořáád otočený k tabuli. Nemohl byste se dívat na nás? Víte, my se díváme jen na učitelská pozadí!

(studenti se smějí)

učitel Mandžiró: Aháá. Aha, *tak to je*. Omlouvám se.

大家：「ああ、今日はありがとう……あれ？　そういえば私に何か用事があったんじゃないかったの？」

タロウ：「あ！　そうでした。ええ一っと、その一、ちょっと言いづらいんですけど……」

Ója: „Á, kjó wa arigató...are? Só ieba wataši ni nani ka jódži ga atta n dža nakatta no?“

Taró: „A! *Só DEŠITA*. É-tto, sonó, čotto iizurai n desu kedo....“²⁷⁷

Pan domácí: „Tak vám dnes děkuji...Hmm? Když tak mluvíme, neměl jste nějakou záležitost, co jste chtěl se mnou probrat?“

Taró: „Aha! *Je to tak*. No, ono, těžko se to říká, ale...“

²⁷⁵ <http://www.walkerplus.com/movie/ranking/>

²⁷⁶ <http://archive.mag2.com/0000115263/20030920203000000.html>

²⁷⁷ <http://go.e-frontier.co.jp/cplife/20080314/>

Jako nepravdivé užití částice minulého času TA lze také chápat její užití ve větách, které vyjadřují záhodnost nebo podmínku. O nich se bude podrobněji mluvit v kapitole Vid ve vedlejších větách.

3.4 ZÁVĚR

Ve všech uvedených případech nepravdivého užití minulé částice TA pro vyjádření přítomného nebo budoucího stavu či děje má sdílený obsah výpověď s minulostí nějakou souvislost. Z hlediska typu této souvislosti je možné uvedené příklady nepravdivého užití minulé částice TA rozdělit do dvou skupin.

První skupina jsou taková užití, která se přímo k minulosti vztahují. Sem patří objevení toho, co jsme hledali,²⁷⁸ ověřování toho, zda si dobře pamatujeme již sdělenou informaci,²⁷⁹ přítomná reakce na situaci, která v minulosti proběhla²⁸⁰ a pochopení stavu věcí v minulosti.²⁸¹ Ve většině těchto případů se používá minulý čas stavových sloves „být“ (DATTA, DEŠITA, DE ATTA) a „existovat“ (ARU – o neživých věcech, IRU – o osobách) a přídavného jména „dobrý“ (JOKATTA). V ustálených spojeních se vyskytují minulé stavových sloves uctivých „být“ (GOZAIMAŠITA, IRAŠŠAIMAŠITA).

Druhá skupina popisuje událost, která teprve nastane, jako by již nastala. To jsou případy ve kterých uskuteční děje v budoucnosti je rozhodnuté a definitivní²⁸² nebo se jedná o naléhavou žádost.²⁸³ Slovesa, která se v těchto větách objevují jsou dějová slovesa momentální: „koupit“ (KATTA) a „uhnout“ (DOITA).

Ve větách s přímým vztahem k minulosti užití minulého času popisuje myšlenkový návrat mluvčího v čase zpět do minulého okamžiku, ale protože se jedná o důsledek tohoto děje pro přítomnost, nepřibližuje nám minulý děj tím, že by jej zpřítomnil, ale naopak posouvá přítomnou situaci do minulosti, aby vyjádřil její souvislost se skutečností, která v té

²⁷⁸ A ono to vlastně na daném místě celou dobu našeho hledání BYLO. V češtině bychom řekli „je“.

²⁷⁹ BYLO to, co jsme si zapamatovali, správně?

²⁸⁰ Děkuji (že jste to UDEĚLAL). Vítejte (jsme rádi, že jste PŘIŠLI). Jsem rád, že jsem to VIDĚL.

²⁸¹ Chápu.(Ano, tak to bylo.)

²⁸² Koupím si to. (Rohodl jsem se, že si to koupím.)

²⁸³ I když tento způsob vyjádření není považován za zdvořilý.

minulosti proběhla.²⁸⁴ Nejedná se tedy o vyjádření dokončenosti nebo završenosti. Naopak v případě významů druhé skupiny se děj, který ještě neproběhl, popisuje jako již provedený, a tudíž dokončený.

4. KATEGORIE VIDU V JAPONŠTINĚ

Japonští lingvisté mají na aspekt v japonštině různé názory. V této kapitole se především budu zabývat rozdělením podle Hideo Teramury,²⁸⁵ které považuji za systematické a adekvátní strukturu japonského jazyka. Ten v rámci japonské gramatiky rozlišuje tři vrstvy aspektu: primární, sekundární a terciární.

Jako primární aspekt bývá označována opozice časových částice (R)U a TA: neukončenost neminulé částice oproti zřetelně časově danému ohraničení částice minulé. Ovšem, jak již bylo řečeno v závěru předchozí kapitoly, i sloveso s přítomnou částicí (R)U může vyjadřovat ukončenost v případě odkazu na jistou budoucnost.²⁸⁶

Sekundární aspekt oproti aspektu primárnímu bývá hodnocen jako čistě vidový. Zahnuje spojení přechodníku s pomocnými slovesy, například IRU (být, pobývat, vyskytovat se - o živých bytostech), ARU (být, nalézat se, vyskytovat se - o neživých objektech), ŠIMAU (uzavřít, uklidit), IKU/KURU (jít/přijít), OKU (položít, odložit, založit), MIRU (vidět), MISERU (ukázat) a se slovesy osobní orientace v japonštině označovanými jako slovesa dávání a dostávání.²⁸⁷

Do terciárního aspektu Teramura řadí spojení slovesa v I-kmenu²⁸⁸ (v japonštině označovaný jako spojovací tvar *renjōkei*) a pomocných sloves. Toto spojení také vyjadřuje aspektuálnost děje z pohledu jeho průběhu. Na rozdíl od sekundárního aspektu nepojí se pomocná slovesa této skupiny se všemi slovesy. Navíc takto vzniklá spojení časem z kategorie gramatické přechází do kategorie lexikální a stávají se samostatnými lexikálními jednotkami.²⁸⁹

²⁸⁴ Stejně jako v angličtině se pro vyjádření děje, který sice v minulosti proběhl, ale má důsledkový vztah k přítomnosti, používá čas předpřítomný.

²⁸⁵ Teramura (1984)

²⁸⁶ Odkaz na příklad a pod. modální charakter sdělení.

²⁸⁷ Jari-morai dóši.

²⁸⁸ Tvoření I-kmenu viz. Příloha 4

²⁸⁹ Například UČI-AKERU (svěřovat se), TAČI-IRU (vměšovat se).

Patří sem pomocná slovesa HADŽIMERU (začínat), KOMU (být přeplněný, překračovat hranici, míru), DASU (začít, vyndat), AU (vzájemně vyhovovat, hodit se, „štimovat“), CUZUKERU (pokračovat), KAKERU (začít, chystat se), AKERU (otevřít se), KIRU (ukončit, přerušit), CUKERU (přiložit, připojit), CUKU (dorazit k cíli, konečnému bodu).

Ovšem tyto tři vrstvy aspektuálního vyjádření se vzájemně nevylučují a je možné je kombinovat v pořadí hlavní sloveso – terciární – sekundární – primární aspekt. Přičemž sekundární a terciární aspekty je možné kombinovat i opakovaně. V případě následujícího příkladu je na sloveso FURU (padat o sněhu, dešti) ve tvaru I-kmene připojeno sloveso s významem terciárního aspektu (HADŽIMERU – začínat), které je zakončeno tvarem přechodníku TE v kombinaci se sekundárním aspektem vyjádřeným IRU ve významu právě probíhaného děje. Pomocné sloveso IRU je zakončeno minulou částicí TA (primární aspekt).

大潟本町に到着、雪が降り始めていた。

Ógata honmači ni tóčku, juki ga *fu-RI HADŽIME-TE I-TA*.²⁹⁰

Přijeli jsme do Ógata honmači a začínalo sněžit.

Tím je současně naznačena i jazyková nezbytnost vyjádření jednotlivých aspektuálních vrstev, přičemž toto pořadí nezbytnosti odpovídá struktuře japonského jazyka²⁹¹. To znamená, že dominantním prvkem je částice minulého času TA (koncový tvar) rozvíjená vlevo modifikátory s příznaky trvání a začínání. Výsledné pořadí nezbytnosti vyjádření aspektuálních vrstev vypadá takto: primární (čas) – sekundární (přechodník s modifikátorem) – terciární (I-kmen s modifikátorem). Ve stejném pořadí se také projevuje stupeň subjektivity, kterou jednotlivé aspektuální vrstvy vyjadřují.

²⁹⁰ <http://www.geocities.co.jp/SilkRoad-Ocean/6288/n-tour5/3rdL.html>

²⁹¹ V tom smyslu, že řídicí složka stojí za složkou řízenou.

4.1 PRIMÁRNÍ ASPEKT

Jak již bylo zmíněno, primárním aspektem Teramura rozumí pozice neminulé slovesné částice (R)U a minulé částice TA. Popis jevu a ukázky příkladů byly již uvedeny ve třetí kapitole, která se kategorií času v japonštině zabývala.

Na časové ose určitě existuje jasná hranice mezi minulostí vyjádřenou minulou částicí TA a přítomností a budoucností, pro jejichž popis se používá neminulá částice (R)U. Minulost jako taková je samozřejmě uzavřená a nelze ji změnit. Oproti tomu přítomnost je situace, která právě probíhá a budoucnost představuje události, která nás čekají. Z tohoto pohledu se zdá být opozice částice TA a (R)U naprosto jasná a zřejmá.

Existují samozřejmě i výjimky jako třeba příklady uvedené v části Nepravidelné užití minulé částice TA nebo v celé kapitole o kategorii času v japonštině. Také je možné říci, že do výjimek patří i to, že průběhový tvar TE\DE IRU momentálních sloves vlastně vyjadřuje děj, který proběhl v minulosti.²⁹² Samozřejmě, že je možné namítnout, že spojení přechodníku s pomocným slovesem IRU Teramura zahrnuje do aspektu sekundárního, a tudíž to s primárním aspektem nesouvisí, ale vzhledem k tomu, že pomocné sloveso IRU je zakončeno neminulou částicí RU, z gramatického hlediska je takovýto přísudek v čase přítomném. A přesto popisuje děj, který proběhl v minulosti. Zde se nabízí otázka, zda je možné dokonale oddělit význam kategorie času od významu slovesných forem, které Teramura nazývá sekundárním aspektem.

Kinsui například říká, že aspektuálnost mají jen dějová slovesa a u nich rozlišuje vzájemné opozice mezi slovesnými tvary (R)U, TE IRU, TA a TE ITA. V následující tabulce je dělení podle Kinsuie ukázáno na slovese SURU (dělat)²⁹³:

	Aspekt završenosti	Aspekt trvání
Neminulost	SU-RU	ŠI-TE IRU
Minulost	ŠI-TA	ŠI-TE ITA

²⁹² Například: Šin-DE IRU. = Zemřel. (Je mrtvý), Kawat-TE IRU.= Změnil se. (Je změněný).

²⁹³ Kinsui (2000)

Ovšem i Kinsui uznává, že toto chápání aspektuálnosti není dokonalé a že ve výsledku záleží ještě na typu slovesa, jeho předmětovém nebo podmětovém charakteru a různých časových a způsobových příslovečných určeních. Aspekt završenosti²⁹⁴ pro Kinsui představuje zobrazení děje jako jednoho bodu. Aspekt trvání²⁹⁵ Kinsui dále dělí na progresivní²⁹⁶ a výsledný.²⁹⁷ To odpovídá dělení dějových sloves na slovesa trvání, u kterých slovesné tvary TE IRU a TE ITA vyjadřují rozvíjející děj, a na slovesa momentální, u kterých jejich průběhové tvary TE IRU a TE ITA vyjadřují trvání výsledku děje.

Kudó Majumi²⁹⁸ stejně jako Kinsui ve svém členění aspektuálnosti v japonštině také neodděluje užití částic (R)U a TA od průběhového tvaru sloves TE/DE IRU. Ale její členění časově vidových opozic je bohatší, neboť do něj přidává kategorie budoucnosti²⁹⁹ a perfektnosti.³⁰⁰

	Završení	Trvání	Perfektnost
Budoucnost	SU-RU	ŠI-TE IRU	ŠI-TE IRU
Přítomnost	/	ŠI-TE IRU	ŠI-TE IRU ŠI-TA
Minulost	ŠI-TA	ŠI-TE ITA	ŠI-TE ITA

Perfektnost u Kudó v jednotlivých časových rovinách představuje ekvivalent anglickému času předbudoucím, předpřítomnému a předminulému. Navíc Kudó u přítomné perfektnosti uvádí dvě formy: TE IRU a TA. Průběhový přítomný tvar TE IRU je aplikovatelný například u sloves momentálních. Užitím minulého času slovesa pro vyjádření děje, který se vztahuje k přítomnosti, lze vysvětlit některá nepravidelná užití minulé částice TA.³⁰¹

²⁹⁴ 完成相 (kanseisó).

²⁹⁵ 継続相 (keizokusó).

²⁹⁶ 進行 (šinkó).

²⁹⁷ 結果 (kekka).

²⁹⁸ Kudó (1995)

²⁹⁹ 未来 (mirai).

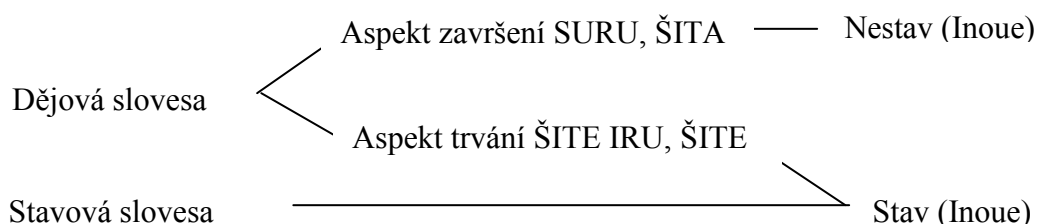
³⁰⁰ パーフェクト性 (páfekutosei).

³⁰¹ Viz. kapitola Nepravidelné užití minulé částice TA.

Inoue³⁰² z hlediska času a vidu rozlišuje základní opozice neminulost a minulost,³⁰³ nestav a stav.³⁰⁴

	Nestav	Stav
Neminulost	SU-RU	ŠI-TE IRU
Minulost	ŠI-TA	ŠI-TE ITA

Inoue při tomto svém popisu vychází z dělení Okudy,³⁰⁵ jehož dělení aspektu na završení a trvání v plné míře přejal Kinsui, a ke skupině aspektu trvání přidává slovesa stavová. Takto vzniklou skupinu tak nazývá „Stav“.

4.1.1 ZÁVĚR

Jak je vidět, není Teramurova kategorie primárního aspektu tak jednoznačně oddělitelná od průběhového tvaru TE/DE IRU, který Teramura řadí do kategorie sekundárního aspektu. Na základě výše uvedených přehledů je patrné, že neminulá části (R)U označuje sice vždy neminulost (zahrnující jak budoucnost, tak přítomnost), ale že současně může (R)U vyjadřovat také završení, trvání nebo perfektnost. A to celé je vlastně

³⁰² Inoue (2002)

³⁰³ 非過去 (hikako) x 過去 (kako)

³⁰⁴ 非状態 (hidžótai) x 状態 (džótai)

³⁰⁵ Okuda (1978), převzato z Inoue (2002), str.103.

ještě podmíněno tím, jaký na jaký typ slovesa se dané slovesné zakončení váže, popřípadě na dalšími příslovečnými doplněními.

Navíc Kudó u perfektnosti v přítomnosti udává jak výskyt přítomného průběhové tvaru TE IRU, tak i minulého prostého tvaru TA. Tím se liší od ostatních členění, kde se užití minulého času pro vyjádření děje, který odkazuje k přítomnosti, vyčleňují jako výjimku. Na druhé straně tím, že Kudó v rámci jedné časové roviny (přítomnost) povoluje jak užití neminulé částice (R)U, tak minulé částice TA, stírá se jejich vzájemná opozice jakožto částic gramatické kategorie času.

Jsou tedy (R)U a TA primárně částice kategorie času nebo by bylo vhodnější je od začátku interpretovat jen v rámci kategorie vidu, do které spolu s nimi patří také přítomné a minulé průběhové tvary? Teramura všechny čtyři možné slovesné formy sice do aspektuálnosti řadí, ale následně je rozděluje na primární a sekundární aspekt. Primární aspekt, tedy vyjádření času, je nutnou součástí každé výpovědi, která přísudkovou část obsahuje. Vyjádření sekundárního aspektu je fakultativní.

Podle mého názoru má samostatné vyčlenění kategorie času tak, jak to uvádí Teramura, svůj smysl. Z lingvistického hlediska je dobré pokud možno jasně oddělit a popsat jednotlivé gramatické složky, které se na výsledném významu výpovědi podílejí. Ovšem na druhé straně je pravda, že v japonštině, kdy není vidovost sloves dána již jejich lexikální formou a kdy se k vyjádření vidovosti často používají stejná slovesná zakončení jako pro vyjádření gramatické kategorie času, může být jednoznačné oddělení kategorie času a kategorie vidu problematické.

4.2 SEKUNDÁRNÍ ASPEKT

Sekundární aspekt představuje spojení přechodníku TE/DE s modifikátorem. Obecně existují tři skupiny spojení přechodníku s pomocným slovesem. První skupinu tvoří slovesa osobní orientace³⁰⁶ JARU/ AGERU (dát), MORAU/ ITADAKU (dostat), KURERU a KUDASARU. Do druhé skupiny se řadí pomocná slovesa s významem záměru

---

³⁰⁶ Taková slovesa, která vyjadřují směr provedení děje mezi dvěma osobami. V japonštině jsou označována termínem „jarimorai dóši“ (slovesa dávání a dostávání). V češtině se tento význam vyjadřuje dativem (pro koho, komu).

mluvčího OKU (nechat/dát – s významem přípravy)³⁰⁷, MIRU (zkusit)³⁰⁸ a MISERU (ukázat, dokázat).³⁰⁹ Třetí skupina se skládá z pomocných sloves IRU, ARU, ŠIMAU, IKU a KURU. Jako sekundární aspekt Teramura ale uznává jen slovesa uvedená ve třetí skupině. V následujících kapitolách se budu zabývat podrobným popis jejich užití a významu.

Teramura nabízí obecný vzorec aspektuálního modifikátoru.³¹⁰ Pro něj platí, že *X (podmět) ga V (hlavní sloveso) –TE (tvar přechodníku) v (modifikátor)*. Přičemž současně nelze vytvořit větu, kde by platilo, že *X (podmět) ga v*. Tento vzorec lze uplatnit u modifikátorů IRU,³¹¹ ARU, ŠIMAU, KURU. Pokud tento vzorec neplatí, není dané pomocné sloveso v takové větě užitě jako aspektuální modifikátor. Pro ověření správnosti vzorce nabízí Teramura například tyto příklady:

ピアノの音が聞こえてきた。	*ピアノの音がきた。
Piano no oto ga kikoe-TE KITA. ³¹²	*Piano no oto ga KITA ³¹³
<i>Bylo slyšet zvuk píána.</i>	<i>*Zvuk píána přišel.</i>
雨が降っている。	*雨がいます。
Ame ga fut-TE IRU.	*Ame ga IRU. ³¹⁴
<i>Prší. (Padá déšť.)</i>	<i>*Déšť je.</i>

Ovšem v případě, že dané sloveso ve větě nefunguje jako aspektuální modifikátor,³¹⁵ výše uvedený vzorec a další s ním spojená pravidla neplatí.

毎朝会社へ歩いてくる。	会社へ歩く。
Maiasa kaiša e arui-TE KURU.	Maiasa kaiša e KURU. ³¹⁶
Každé ráno <i>chodím</i> pěšky do firmy.	Každé ráno <i>chodím</i> do firmy.

³⁰⁷ Například: Hijaši-TE OKU. Dát vychladit.

³⁰⁸ Například: kai-TE MIRU. Zkusím napsat.

³⁰⁹ Například: Džon to kekkon ši-TE MISERU. Rozhodně si vezmu Johna.

³¹⁰ Teramura, str.159.

³¹¹ Pokud není podmět životný, protože pak „X ga v“ říci lze.

³¹² Kikoeru (být slyšet) + minulý čas od modifikátoru KURU (směr k mluvčímu). Plnovýznamové sloveso KURU znamená „přijít“.

³¹³ Teramura (1984), str.157

³¹⁴ Plnovýznamové sloveso IRU znamená „být“, „existovat“ o živých osobách nebo zvířatech.

³¹⁵ Pro kompletní významy připojení jednotlivých modifikátorů viz. kapitoly, které se těchto modifikátorům podrobně věnují.

³¹⁶ Teramura (1984), str.157

Výjimka nastane v případě, kdy je podmět životný, protože pak neplatí, že nelze vzorec pro odlišení aspektuálního a neaspektuálního užití slovesných modifikátoru neplatí vytvořit větu *X (podmět) ga v*.

子どもたちが遊んでいる。

Kodomotači ga ason-DE IRU.

Děti *si hrají*.

子どもたちがいる。

Kodomotači ga IRU.³¹⁷

Děti *jsou*.

Jak je vidět, Teramurův pro všechny modifikátory, které Teramura v sekundárním aspektu rozebírá, a i u těch, pro které platí, existují výjimky v případě, že se jedná o životný podmět. Je tudíž otázkou, zda je takový obecný vzorec pro odlišení užití slovesa jako aspektuálního modifikátoru vůbec co platný.

4.2.1 TE IRU

Se slovesy trvání vyjadřuje spojení přechodníku a pomocného slovesa IRU trvání děje nebo jevu v jeho průběhu. Průběhovost může být ještě zdůrazněna uvedením délky trvání děje nebo jevu. Často se ale objevuje i v ději pravidelně opakovaném.³¹⁸

近所の犬がうるさいのです。朝から晩まで吠えています。

Kindžo no inu ga urusai no desu. Asa kara ban made hoe-TE IMASU.³¹⁹

Pes od sousedů dělá rámus. Od rána do večera štěká.

日本人は年間に、どれくらいの長さのパスタを食べているのか。

Nihondžin wa nenkan ni, dore kurai no nagasa no pasuta wo *tabe-TE IRU* no ka?³²⁰

Jakou délku nudlí *jí/sní* ročně japonci?

私たちは毎日ダイオキシンを食べている

Watašitači wa mainiči daiokišin wo *tabe-TE IRU*³²¹

³¹⁷ Teramura (1984), str.160

³¹⁸ Na rozdíl od angličtiny, kde se pravidelně opakované přítomné děje vyjadřují prostřednictvím přítomného času prostého (present simple).

³¹⁹ <http://q.hatena.ne.jp/1188863833>

³²⁰ <http://www.excite.co.jp/News/bit/00091201612050.html>

³²¹ <http://www2.health.ne.jp/library/3000/w3000219.html>

Každý den *jíme* dioxiny

毎日ご飯をおいしく食べていますか。

Mainiči gohan wo oišiku *tabe-TE IMASU* ka.³²²

Jíte každý den dobrou rýži?

S přechodníkem sloves okamžiku modifikátor IRU reprezentuje existenci výsledku minulého děje. Důraz je kladen na ukončení děje, který je prezentován ve svém výsledku.

見た目が変わっていますが味の良さは評判の南瓜です。

Mitame ga kawat-TE IMASU ga adži no josa wa hjóban no kaboča desu.³²³

Je to kaboča, která sice vypadá na pohled jinak/se na pohled změnila, ale je vyhlášená svou chutí.

V některých případech může přechodník sloves trvání nebo okamžiku ve spojení s IRU vyjadřovat také přítomný zvyk nebo opakování. Často bývá doplněn příslovečnými určeními vymezujícími dobu platnosti jako například KONOKORO (v té době, tenkrát) nebo SAIKIN (v poslední době). Ta ještě podtrhují dočasnost takového zvyku. Na druhé straně přítomný zvyk vyjádřený přítomnou částicí (R)U popisuje daný zvyk jako opakující se pravidlo.

なぜ最近あほな両親が増えていますか。

Naze saikin aho na rjóšin ga *fue-TE IMASU* ka.³²⁴

Proč poslední dobou *roste* počet hloupých rodičů?

何度も死んでいる TBS

Nando mo *šin-DE IRU* TBS³²⁵

TBS, které tolikrát *zemřelo*

---

³²² <http://www.momoso-net.com/~farm/>

³²³ <http://www.belluna.net/gourmet/prd/060515/NE019-42.html>

³²⁴ http://detail.chiebukuro.yahoo.co.jp/qa/question_detail/q127803507

³²⁵ http://mrta1975.cocolog-nifty.com/thethe/2006/07/tbs_4ed5.html

Tím, že přechodník sloves okamžiku ve spojení s modifikátorem IRU vyjadřuje výsledek děje, není nutné, abych mluvčí průběh změny přímo zaregistrovali. Mohou vlastně jen popisovat stav věcí v daném okamžiku a z něj na změnu usuzovat.

今朝配達の途中のマンション前の歩道で財布が落ちているのを見つけました。

Kesa haitacu no točú no manšon mae no hodó de saifu ga *oči-TE IRU* no wo micukemašita.³²⁶

Dnes ráno jsem během roznášky na chodníku před jedním domem našel *ležet/vypadlou* peněženku.

Přechodník ve spojení s modifikátorem IRU se často používá ve vyprávění jako vysvětlení minulé události nebo vzpomínání na minulou událost. Je také možné tak aktualizovat minulou událost na pozadí jiného kontextu.

競売大手クリスティーズのオークションで、女優のキム・ベイジンガー（50歳を超えています）の3.7カラットの婚約指輪が5万9750ドル(約650万円)で落札された。ティファニー製の指輪で、元夫で俳優のアレック・ボールドウィンから贈られたもの。2人は2002年に離婚している。

Kjóbaiôte Kurisutízu no ókušon de, džojú no Kimu Beidžingá (50sai wo *koe-TE IMASU*) no 3.7 karatto no kon‘jaku jubiwa ga 5man 9750 doru (jaku 650 man en) de rakusacu sareta. Tifaní sei no jubiwa de, ganbu de haiju no Arekku Bórudouinu kara okurareta mono. 2ri (futari) wa 2002nen ni *rikon ši-TE IRU*.³²⁷

Na aukci v aukční síni Christie's byl za 59 750 dolarů (přibližně 6 500 000 jenů) odklepnut 3.7 karátový zásnubní prsten herečky Kim Basinger (*překročila 50 let*). Prsten byl vyrobený u Tiffaniho a daroval jej herec Alec Baldwin. V roce 2002 *se ti dva rozvádějí (rozvedli)*.

Slovesa 4.skupiny nabývají ve tvaru s modifikátorem IRU charakter přídavných jmen. Podle kontextu je možný jak aspektuální, tak adjektivní výklad. V prvním příkladu se jedná o interpretaci slovesného tvaru FUTOT-TE³²⁸ IRU jako přídavného jména. Osoba, která ztloustla se porovnává s ostatními lidmi v okamžiku promluvy. Nejedná se o změnu stavu, ale o konstatování, že stav trvá. Ve druhém případě se jedná o dějovou změnu tloustnutí, kdy FUTOT-TE IRU prezentuje výsledek změny.³²⁹

³²⁶ <http://ch08996.kitaguni.tv/e280618.html>

³²⁷ <http://blog.kunio.raindrop.jp/?cid=19879>

³²⁸ Sloveso FUTORU znamená „tloustnout/ztloustnout“.

³²⁹ Jako je tomu u momentálních sloves.

私も太っているほうです。でも食べるのが大好き！

Wataši mo *futot-TE IRU* hó desu. Demo taberu no ga dai suki!³³⁰

Já jsem taky *tlustá*. Ale velice miluju jídlo!

現地では重量計がないので、ズボンがきついなと思ったら、2-3kg が太っています。

Genči de wa džúrjókei ga nai node, zubon ga kicui na to omottara, 2-3 kg (ni san kiro) ga *futot-TE IMASU*.³³¹

Tady ale není váha, a tak když mi došlo, že jsou mi kalhoty těsné, jsou tu 2-3 kg navíc. (*přibrala jsem 2-3 kg*)

Jednoznačně ve funkci přívlastku se toto sloveso objevuje před podstatnými jmény. Před podstatnými jmény může stát jak sloveso v přítomném průběhovém tvaru, tak v minulém prostém tvaru. Příkladem prvního typu je výše uvedená věta „Já jsem taky tlustá“, kde za průběhovým přítomným tvarem slovesa FUTOTTE IRU následuje podstatné jméno HÓ (ta, osoba). V následujícím příkladu je sloveso FUTORU v minulém čase prostém. Ten má stejný význam jako tvar přítomný průběhový.

太った犬も太った猫もかわいくないよ。

Futot-TA inu mo *futot-TA* neko mo kawaiku nai jo.³³²

Tlustí psi ani *tlusté* kočky nejsou roztomilí.

Přechodník slovesa ve spojení s modifikátorem IRU ve tvaru minulého času se uplatňuje při minulém vyprávění. Pokud děje následují chronologicky za sebou, bývají uváděny v prostém minulém čase. V případě, že jsou nějaké jevy nebo události vyjádřeny v minulém čase průběhovém, znamená to, že během nich došlo k jiné další události.³³³

自分は、今日最初の地震の時は、寝ていました。地震で揺れで起こされました。起き上がった直後はなにが起こっているのかがわからず、10秒ほど経って地震だと気づきました。

³³⁰ <http://komachi.yomiuri.co.jp/t/2008/0226/171120.htm?g=06>

³³¹ <http://www.rosy37.net/13diet.html>

³³² http://detail.chiebukuro.yahoo.co.jp/qa/question_detail/q148282199

³³³ Stejně jako u anglického průběhové času v minulosti: It was Friday afternoon. I was going home. My phone started to ring. I stopped the car to answer it.

Džibun wa, kjó saišo no džišin no toki wa, *ne-TE IMAŠITA*. Džišin de jure de *okosaremaši-TA*. *Okiagat-TA* čokugo wa nani ga *okot-TE IRU* no k aga wakarazu, 10 bjó hodo hette džišin da to kizukimaši-TA.³³⁴

Já sama jsem dnes při prvním zemětřesení *spala*. Byla jsem probuzena zemětřesením a chvěním. Hned po té, co jsem vstala, jsem nechápala, co se děje, a uběhlo skoro 10 vteřin a já si uvědomila, že je to zemětřesení.

4.2.2 TE ARU

Stejně jako přechodník ve spojení s modifikátorem IRU, tak také přechodník ve spojení s modifikátorem ARU (v plném významu „být“ o neživých objektech) popisuje situaci, která se vyvinula jako výsledek určité změny. Narozdíl od modifikátoru IRU však použití modifikátoru ARU naznačuje, že aktuální stav je výsledkem záměrného působení určité osoby nebo vnější síly.

První příklad popisuje prosté zkonstatování stavu, zatímco druhý příklad s modifikátorem ARU ukazuje na záměrnost provedení děje a implikuje činitele. Ve třetím příkladu je pro srovnání uvedena věta se slovesem IRERU (vložit) ve tvaru trpného rodu IRERARERU (být vložen) ve spojení s modifikátorem IRU. Toto spojení popisuje výsledek změny, která byla někým provedena, ale nebyla záměrná.

チーズをトッピングした風味豊かなチーズケーキが6個入っています。

Čízu wo toppingu šita fúmi jutaka na čízu kéki ga 6ko (rokko) *hait-TE IMASU*.³³⁵

Uvnitř *je (vlozeno)* 6 kusů chuťově bohatých tvarohových koláčků s tvarohovou polevou.

私が以前住んでいた北陸では、スーパーのお刺身の下に保冷剤が入れてありました。

Wataši ga izen sunde ita Hokuriku de wa, súpá no osašimi no šita ni horeizai ga *ire-TE ARIMAŠITA*.³³⁶

V Hokuriku, kde jsem předtím bydlel, se pod syrové rybí maso v supermarketech *dávala* látka na udržení chladu.

普通ウォーターマークを横長な中央で2つ折にしたとき、どちらかの側の中央に位置するように入れられています。

³³⁴ <http://d.hatena.ne.jp/monch71/20050421>

³³⁵ http://www.circleksunkus.jp/special/whiteday_0803/index.html

³³⁶ http://detail.chiebukuro.yahoo.co.jp/qa/question_detail/q1113848601

Fucú wótá máku wa jokonaga na čúó de 2cu ori ni šita toki, dočiraka no kawa no čúó ni iči suru jó ni *IRERARETE Imasu*.³³⁷

Obvykle *je* vodoznak *umístěn* tak, aby byl uprostřed obou stran papíru, když se přehne po délce na polovinu.

4.2.3 TE ŠIMAU

Modifikátor ŠIMAU vyjadřuje dokončenost a uzavřenost. Děj, který trval určitý čas, dosáhl svého konečného bodu a byl završen. Na rozdíl od modifikátorů OWARU/OERU (skončit)³³⁸ lze modifikátor ŠIMAU použít jak subjektivně i objektivně a víceméně se všemi typy sloves.³³⁹

座りながら眠ってしまう子猫。

Suwari nagara *nemu-Te ŠIMAU* koneko.³⁴⁰

Koťátko, které *usne* v sedě.

Přechodník momentálních sloves ve spojení s modifikátorem ŠIMAU vyjadřují nevratné změnu stavu. Modifikátor ŠIMAU se také často využívá k navození pocitu lítosti, bolesti a smutku.³⁴¹

若い女性は船に戻り、子供たちの母は救助のボートに乗り込みました。そのすぐ後タイタニック号は水の中に沈んでしまったのです。

Wakai džosei wa fune ni modori, kodomotači no haha wa kjúdžo bóto ni norikomimašita. Sono sugu ato Taitanikku gó wa mizu no naka ni *šizun-DE ŠIMATTA* no desu.³⁴²

Mladá žena se vrátila na loď a matka dětí nastoupila na záchranný člun. Hned poté se Titanik potopil pod hladinu.

³³⁷ <http://www.ndl.go.jp/incunabula/chapter3/index.html>

³³⁸ Ty se připojují za I-kmen sloves a vyjadřují aktivně subjektivní završení děje. Distinkce nepřechodné/přechodné (džudo/tadó).

³³⁹ Kromě sloves stavových a sloves 4.skupiny.

³⁴⁰ <http://catalog.typepad.jp/catalog/2008/03/v-8b6b.html>

³⁴¹ Je zajímavé, že ve stejném významu se v japonštině používá také pasivum (trpný rod). Ame ni fur-a-re-ta. Promokl jsem (Byl jsem „propršen“ deštěm.) Čiči ni šin-a-re-ta. Zemřel mi otec.

³⁴² <http://www16.tok2.com/home/nasutori/eigodata2.html>

Někdy sloveso pohybu ve spojení s modifikátorem ŠIMAU naznačuje samovolný pohyb těla provedený ještě dříve, než si jej uvědomíme.

トイレのドアを開けたら、びっくり…。人が入っていた…。わたしの方が、かなりあわててしまった。すかさずドアは閉めたけど、中の人とは、目がぱっちりあってしまっていたので、バツが悪い…。ごめんなさい…。やっぱり、先に手が動いてしまった…。

Toire no doa wo aketara, bikkuri... Hito ga haitte ita... Wataši no hó ga, kanari *awate-TE ŠIMATTA*.
Sukasazu doa wa šimeta kedo, naka no hito wa *me* ga baččiri *at-TE ŠIMATTE ITA* node, bacu ga warui... gomenasai... jappari, saki ni te ga *ugoi-TE ŠIMATTA*.³⁴³

Když jsem otevřel dveře na toaletu, překvapení... Někdo tam byl... Docela *jsem upadl do rozpaků*. Bez váhání jsem sice dveře zavřel, ale s tím člověkem uvnitř *jsme si pohlédli přímo do očí*, a proto mi bylo trapně... omlouvám se... a ruka *se mi už prve pohnula*. (prostě ruka udělala předčasný pohyb)

ŠIMAU jevu dodává psychologické zdůraznění dokončenosti. Při doplnění příslovcem CUI (právě, pouze) se ŠIMAU může vyskytovat s částicí JÓ vyjadřující pravděpodobnost (v podstatě budoucnost) ve tvaru ŠIMAÓ nebo s modifikátorem používaným pro vyjádření rozkazovacího způsobu NASAI. Výsledný tvar je ŠIMAI NASAI.

忘れてしまおう

Wasure-TE ŠIMAÓ ³⁴⁴

Zapomeň/me

起こったこと全てを受け入れてしまいなさい。それも良いこととして受け入れなさい。それが成功への第一歩です。

Okotta koto subete wo *ukeire-TE ŠIMAI NASAI*. Sore mo joi koto tošite ukeirenasai. Sore ga seikó e no dai ippó desu. ³⁴⁵

Přijmi vše, co se stalo. Přijmi to jako něco dobrého. To je první krok k úspěchu.

³⁴³ <http://aromaharinezumi.blog61.fc2.com/blog-entry-41.html>

³⁴⁴ Titul písně japonské skupiny Sunny Day Service

³⁴⁵ Slova Josepha Murphyho. http://za-yu.com/2007/09/post_1727.html

4.2.4 TE KURU

KURU (přijít) je typickým slovesem pohybu. Jako aspektuální modifikátor ve spojení s přechodníkem slovesa danému ději dodá několik významových nuancí. Teramura užití modifikátoru KURU dělí do tří skupin.

Do první patří případy, kdy jsou obě přechodníkem spojená slovesa vlastně významově samostatná a přísudková část se dá rozložit do dvou samostatných vět, přičemž celkový význam výpovědi se nezmění. V těchto případech Teramura modifikátor KURU nepovažuje za nositele aspektuálního významu. Viz. následující příklad.

女房は、くもさんが、金を持って、出かけると必ず外出先でお酒を飲んでくる。

Njóbó wa, Kumo san ga, kane wo motte, dekakeru to kanarazu gaišucusaki de o sake wo *non-DE KURU*.³⁴⁶

Manželka ví, že když pan Kuma má peníze a jde do města, vždy *přijde* z venku *napítý*. (= napije se a přijde)

Druhá skupina jsou taková slovesa pohybu ve spojení se slovesem KURU, kde sloveso KURU je se řídícím členem a sloveso, kterém mu předchází je jeho sémantickým modifikátorem. Jen dokresluje, jakým způsobem pohyb slovesa KURU probíhá. Bývá vyjádřen hlavně slovesy pohybu. Ani v tomto případě není KURU použito ve významu aspektuálního modifikátoru. Toto spojení je podobné předchozímu případu kombinace dvou plnovýznamových sloves, a vlastně to také dvě plnovýznamová slovesa jsou, ale vzhledem k tomu, že obě slovesa popisují pohyb (ARUKU – jít pěšky, KURU – přijít) ve stejném okamžiku, děje obou sloves se překrývají,³⁴⁷ a tudíž Teramura chápe sloveso obecného pohybu KURU jako základní a sloveso konkrétnějšího způsobu pohybu ARUKU jako sémanticky doplňující.

誰かが急いでこっちに歩いてきている。

Dareka ga isoide kočči ni arui-TE KITE iru.³⁴⁸

³⁴⁶ <http://www.og3.jp/~enmaru/gogatunobori.html>

³⁴⁷ Samozřejmě záleží na způsobu pohledu. Někdo může ARUKU chápat jako „jít pěšky“ a KURU jako „směrem sem“, čímž se pak význam celého slovesného spojení změní.

³⁴⁸ <http://ww5.tiki.ne.jp/~qyoshida/sinrei/010nokku.htm>

Někdo sem rychle přichází.

Teprve třetí skupina představuje případy, kdy první sloveso je modifikováno slovesem KURU v aspektuálním významu. Teramura uvádí dvě podmínky, které musí být pro zařazení do této skupiny splněny: Lze říci **X ga V-TE KURU a X ga V**, ale neplatí, že **X ga KURU**. Druhým pravidlem je, že pokud se jedná o modifikaci hlavního slovesa pomocí KURU s významem posunu v rámci významového rozpětí slovesa,³⁴⁹ platí, že **X ga V suru**.

足音は A さんの部屋の前で止まり、「コンコンコン」とドアをノックしてきた。

Ašio to wa A san no heja no mae de tomari, „kon kon kon“ to doa wo *nokku ši-TE KITA*.³⁵⁰

Zvuk kroků se zastavil před pokojem pana A a „ťuk ťuk ťuk“ *zaklepal* někdo na dveře.

Do aspektuálního významu se také řadí slovesa pohybu ve spojení s KURU, pokud je podmětem osoba nebo zvíře.

しかし、考えてみてください。なぜ、彼女たちは専門的な知識に加えて日本語まで身に付けて、わざわざ海を渡ってくるのか。

Šikaši, kangaete mite kudasai. Naze, kanodžotači wa senmonteki na čišiki ni kuwaete nihongo made mi ni cukete, wazawaza umi wo *watat-TE KURU* no ka.³⁵¹

Ale, zkuste se nad tím zamyslet. Proč si (ony) kromě odborných znalostí osvojily dokonce japonštinu a schválně *se přeplavily* přes moře?

猫は家に付くと言いますから、無事であれば家に戻ってくると思います。

Neko wa ie ni cuku to iimasu kara, budži de areba ie ni *modot-TE KURU* to omoimasu.³⁵²

Říkáme, že kočka se drží domu, tak si myslím, že, pokud je v pořádku, *vrátí se* do domu.

V podstatě platí, že aspektuální KURU vyjadřuje fyzikální nebo mentální přiblížení k mluvčímu nebo určité hranici. Jinými slovy je to částečný nebo úplný pohyb po časové

³⁴⁹ Ne fyzikálního přiblížení jak bylo uvedeno výše.

³⁵⁰ <http://ww5.tiki.ne.jp/~qyoshida/sinrei/010nokku.htm>

³⁵¹ <http://www.yorozubp.com/0507/050715.htm>

³⁵² http://detail.chiebukuro.yahoo.co.jp/qa/question_detail/q127022337

ose v rámci rozsahu děje slovesa ve směru k mluvčímu.³⁵³ Tedy k jakémusi ukončení či završení, čím děj nabývá významu dokončenosti. To se projeví i při výběru sloves, ke kterým je modifikátor KURU možné připojit. Teramura například říká, že modifikátor KURU se nekombinuje se slovesy ŠINU (zemřít) a TÓZAGARU (jít pryč).

Na internetu jsem ale našla příklad, kde se spojení ŠIN-DE KURU objevuje. Možná je to pouhá výjimka potvrzující Teramurou uvedené pravidlo, možná se uplatnila obecná tendence jazyka rozšiřovat platnost jazykové pravidelnosti za účelem jejich sjednocení. Nebo se v tomto případě nejedná o aspektuální význam, ale pouze o vyjádření způsobu provedení „příchodu“ (přijdu mrtvý).

戦争を経験している祖母の前で、孫の僕が「。。。、頑張って、お国のために死んできます」というのは禁句ですか。

Sensó wo keiken šite iru sobo no mae de, mago no boku ga „ ...., ganbatte, o kuni no tame ni *šin-DE KIMASU*“ to iu no wa kinku desu ka.³⁵⁴

Je zakázané, abych já vnuk řekl před babičkou, která zažila válku, „ .... Udělám, co bude v mých silách a půjdu zemřít za svou zemi.“

Fyzikální změnu v rámci rozsahu slovesa představuje posun mezi limitními pozicemi: například existence vs neexistence, malé vs velké, skryté vs projevené. V psychologické změně se také projevuje posun od neexistence k existenci (*wakatte kuru*), dosažení krajního bodu (*kimoči ga šizunde kuru*). Pokud je podmět životný (osoba nebo zvíře) první sloveso vyjadřuje vůli a omezuje se na slovesa pohybu.

Tyto přísudky je možné rozdělit do 3 druhů. První vyjadřuje směr dovnitř (například *de-TE*³⁵⁵ KURU, *ori-TE*³⁵⁶ KURU), druhý popisuje pohyb prostorem (například *arui-TE*³⁵⁷ KURU, *watat-TE*³⁵⁸ KURU) a třetí naznačuje směr dovnitř (například *hait-TE*³⁵⁹ KURU, *acumat-TE*³⁶⁰ KURU). Pro ilustraci uvádím následující příklady.

³⁵³ Teramura, str.158

³⁵⁴ http://detail.chiebukuro.yahoo.co.jp/qa/question_detail/q1015205515

³⁵⁵ Sloveso DERU (vyjít)

³⁵⁶ Sloveso ORIRU (sestoupit, vystoupit z dopravního prostředku)

³⁵⁷ Sloveso ARUKU (jít pěšky)

³⁵⁸ Sloveso WATARU (přejít)

³⁵⁹ Sloveso HAIRU (vstoupit)

³⁶⁰ Sloveso ACUMARU (shromáždit se)

自分自身の職場のことを考えていると、勝手に涙が出てきます。

Džibun džišin no šokuba no koto wo kangaete iru to, katte ni namida ga *de-TE KIMASU*.³⁶¹

Když přemýšlím o svém vlastním pracovišti, najednou mi *vyhrknou* slzy.

特急が来るとたくさんの人が降りてきた。

Tokkjú ga kuru to takusan no hito ga ori-TE KITA.³⁶²

Když přijel rychlík, vystoupilo hodně lidí.

しかし、考えてみてください。なぜ、彼女たちは専門的な知識に加えて日本語まで身に付けて、わざわざ海を渡ってくるのか。

Šikaši, kangaete mite kudasai. Naze, kanodžotači wa senmonteki na čišiki ni kuwaete nihongo made mi ni cukete, wazawaza umi wo *watat-TE KURU* no ka.³⁶³

Ale, zkuste se nad tím zamyslet. Proč si (ony) kromě odborných znalostí osvojily dokonce japonštinu a schválně *se přeplovily* přes moře?

皆様、知恵を貸してください、こんなメールが入ってきました。

Minasama, čie wo kašite kudasai, konna méru ga *hait-TE KIMAŠITA* ³⁶⁴

Dobrý den, porad'te mi, *přišel mi* tento email

皆次回も元気に集まってきてください。皆に会えるの楽しみにしてます。

Mina džikai mo genki ni *acumat-TE KITE* kudasai. Mina ni aeru no tanošimi ni šite masu.³⁶⁵

Všichni se i příště sejděte v plné síle. Těším se, až se s vámi setkám.

Pokud je podmětem věc, spojení slovesa a modifikátoru KURU vyjadřuje přirozenou charakteristickou vlastnost podmětu. Sloveso může být jak v aktivním, tak pasivním tvaru.

いん石を知っていますか。。。宇宙から飛んでくるため「星石」とも呼ばれます。

Inseki wo šitte imasu ka. ... Učú kara *ton-DE KURU* tame, „hoši iši“ to mo jobaremasu. ³⁶⁶

Znáte meteority? ... Protože *přilétají/přiletí* z vesmíru, říká se jim také „hvězdné kameny.“

³⁶¹ <http://okwave.jp/qa3864519.html>

³⁶² <http://homepage2.nifty.com/ribble/minamiarupusu20060617.html>

³⁶³ <http://www.yorozubp.com/0507/050715.htm>

³⁶⁴ http://detail.chiebukuro.yahoo.co.jp/qa/question_detail/q1312916808

³⁶⁵ <http://taekoohyama06.blog29.fc2.com/blog-entry-169.html>

³⁶⁶ <http://www.chugoku-np.co.jp/Nie/question114.html>

Modifikátor KURU se také často připojuje za sloveso NARU ve spojení s přídavnými jmény nebo adjektivními slovesy, popřípadě podstatnými jmény.³⁶⁷ Pokud je modifikátor KURU v minulém čase, ještě zdůrazňuje celkový význam dosažení popsaného stavu. Jestliže je modifikátor KURU v čase přítomném, jako v následujícím příkladu, odkazuje na budoucí dosažení uvedeného stavu.

円相場の変動は、ざっくり言って株価の変動と同じです。安くなると買いやすいため購入が増え、そのため高くなってくる、高くなると儲かるので売る人が増え、そのため安くなってくる、の繰り返しです。

Ensóba no hendó wa, zakkuri itte kabuka no hendó to onadži desu. Jasuku naru to kaijasui tame kónjú ga fue, sono tame *taka-KU NATTE KURU*, takaku naru to mókaru no de uru hito ga fue, sono tame *jasu-KU NATTE KURU*, no kurikaeši desu.³⁶⁸

Pohyb tržní ceny jenu je zhruba stejný jako pohyb akcií. Když zlevní, dají se lehce koupit, a proto prodej vzroste, a z toho důvodu *se zdraží*, a když se zdraží, přibude lidí, kteří prodávají, protože na tom vydělají, a proto *se zlevní*, a to se stále opakuje.

Význam aspektuálního modifikátoru KURU bývá také velmi často podtržen příslovečným doplněním stupně nebo míry (například dandan - postupně)

心がだんだん晴れてくるほん

Kokoro ga dandan hare-TE KURU hon³⁶⁹

Kniha, při které *se postupně rozjasní* srdce

4.2.5 TE IKU

Modifikátor IKU (jít) také označuje směřování, ale opačným směrem než KURU (přijít). Spojení slovesa s modifikátorem IKU může tedy stejně jako u KURU být jak aspektuální, tak neaspektuální. Ve druhém případě jsou hlavní sloveso a modifikátor IKU na sobě nezávislé a lze je rozdělit do dvou vět beze změny významu výpovědi.

³⁶⁷ Přídavná jména nebo adjektivní slovesa ve spojení se slovesem NARU (stát se) vyjadřují dosažení stavu, který tato přídavná jména nebo adjektivní slovesa popisují. Například Ókiku NARU. Stát se velkým. (ókii – velký)

³⁶⁸ http://oshiete1.goo.ne.jp/qa1767748.html?ans_count_asc=2

³⁶⁹ <http://www.bk1.jp/product/02164888?partnerid=freelink>

当日出発前に近く百貨店でお土産と母の日のプレゼントを買っていきました。

Tódžicu šuppacu mae ni čikaku hjakkaten de omijage to haha no hi no purezento wo *kat-TE IKIMAŠITA*.³⁷⁰ (= *kat-TE KARA, IKIMAŠITA*)³⁷¹

Ten samý den před odjezdem *jsem* v blízkém obchodním domě *koupil* suvenýr a dárek ke dni matek, *a pak jsem šel*. (= *po té, co jsem koupil, jsem šel*)

Další možností je, že skutečným modifikátorem není sloveso IKU, i když se tak gramaticky tváří, ale sloveso, které mu předchází. Stejně jako u modifikátoru KURU se jedná o vyjádření příslovečný doplnění způsobu, jakým se pohyb provádí. Ovšem, jak již bylo zmíněno u modifikátoru KURU, není možné zcela vyloučit ani možnost, že se jedná o spojení dvou plnovýznamových sloves, přičemž ARUITE (jít pěšky) nese sémantický význam a IKU doplňuje informaci o posun „dál“ od mluvčího.

歩いていくと、登山口に着く。

Arui-Te IKU to, tozanguči ni cuku.³⁷²

Když *jdete pěšky dál/pokračujete v chůzi*, dorazíte patě výstupu na horu.

IKU ve funkci aspektuálního modifikátoru popisuje posun děje v rámci významového rozsahu slovesa od pozice mluvčího. Není tam žádný cílový bod, ke kterému by se děj posouval, takže výsledná výpověď uvádí děje jako významově nedokonavé. Často se k nedokonavosti přidává ještě význam opakování. Z toho důvodu se modifikátor IKU pojí i se slovesy, která kombinaci s modifikátorem KURU nepřipouštějí, například sloveso ŠINU (zemřít).³⁷³

脳細胞が死んでいく

Nósaibó ga *šin-DE IKU*³⁷⁴

Mozkové buňky *odumírají*

³⁷⁰ <http://ameblo.jp/happoubizinn/archive1-200705.html>

³⁷¹ Přísudek je možné převést na dvě části s významem následnosti dějů.

³⁷² <http://homepage2.nifty.com/ribble/minamiarupusu20060617.html>

³⁷³ I když právě u slovesa ŠINU uvádím v sekci TE KURU příklad jejich spojení.

³⁷⁴ http://akatsumekusa.blogzine.jp/blog/2007/07/post_d15a.html

V následujícím příkladu je význam aspektuálního modifikátoru IKU ještě zdůrazněn příslovečným určením DONDON (postupně), které však nabízí jak interpretaci postupného rozvíjení děje, tak jeho opakování. Vzhledem k druhé části souvětí asi ve výsledku převáží význam opakování. Ve druhém příkladu ale vzhledem k výrazu IKKI NI (naráz) přísudek vyjadřuje pokračující rozvíjení děje.

どんどん飲んでいくと甘味を感じなくなるので、少しずつ飲んでいくのが良いだろう。

*Dondon non-DE IKU to kanmi wo kandžinaku naru node, sukoši zucu non-DE IKU no ga joi daró.*³⁷⁵

Protože když to postupně pijete, přestanete tu sladkost cítit, tak je dobré to popíjet po troškách.

ゴクゴクと音が聞こえてくるほど一気に飲んでいく。が、半分くらい飲んだ所で、晃司は缶を置いた。

*Goku goku to oto ga kikoete kuru hodo ikki ni non-DE IKU. Ga hanbun kurai nonda tokoro de, Kódži wa kan wo oita.*³⁷⁶

Pije to naráz až je slyšet, jak hltavě polyká. Ale když vypil asi polovinu, postavil Kódži plechovku.

4.2.6 ZÁVĚR

Do sekundárního aspektu řadí Teramura pět modifikátorů: IRU, ARU, ŠIMAU, KURU a IKU. Ovšem ne každé jejich užití vždy vyjadřuje aspektuální význam. Svou roli hraje také to, že přechodník, na který se modifikátory sekundárního aspektu váží, má také význam spojovací, a tak některé přísudky tvořené přechodníkem slovesa a slovesem KURU mohou popisovat pouze souřadné spojení dvou sloves s významem „a, a pak, a tak“.

Slovesa, která se jako modifikátory sekundárního aspektu vyčleňují, lze podle jejich slovesné typologie rozdělit na stavová (IRU, ARU), slovesa momentální (ŠIMAU) a slovesa trvání nebo přesněji slovesa pohybu (KURU, IKU). Z jejich typologie vyplývá to, jakých slovesných tvarů mohou nabývat. IRU a ARU se objevují v minulém nebo přítomném čase prostém, ŠIMAU může vytvářet jak tvary prosté, tak i průběhové a to v minulém i přítomném čase a stejně fungují slovesa pohybu KURU a IKU. Ovšem neplatí, že by stejné gramatické formy popisovaly u všech modifikátorů stejný význam.

³⁷⁵ http://www.ts9.jp/cgi-bin/mt/ts9/archives/2005/10/post_414.html

³⁷⁶ <http://ww1.enjoy.ne.jp/~giftig/bronze/99.08.html>

Modifikátor IRU ve spojení s přechodníkem slovesa vyjadřuje aktuální průběh děje nebo trvání stavu výsledku děje. Obecně se oba významy dají označit jako popis situace, ale v případě trvání stavu výsledku děje bývá tento často interpretován jako dokončený (ŠIN-DE IRU = zemřel, je mrtvý), zatímco průběh děje se popisuje jako nezavršený (TABE-TE IRU = právě jí).

Připojením modifikátoru ARU za přechodník slovesa dochází k celkové pasivizaci přísudku, který vyjadřuje výsledek změny jako záměrně provedenou činnost. Stejně jako u IRU i zde se jedná o popis situace. Výsledný stav se interpretuje jako završený.

Spojení modifikátoru ŠIMAU s přechodníkem slovesa naznačuje ukončenost a nevratnost děje a v některých případech se projeví také význam útrpnosti. Tento modifikátor vždy vyjadřuje zavrženost.

Užitím modifikátoru KURU se naznačuje směřování děje ke jeho cíli nebo posun děje k jeho hraničnímu bodu v rámci jeho významu. Průběhový tvar modifikátoru KURU popisuje opakovaný výskyt završeného děje. Děj modifikovaný aspektuálním modifikátorem KURU je vždy chápán jako završený.

Význam směřování má také poslední z modifikátorů sekundárního aspektu IKU. Na rozdíl od KURU nevyjadřuje směřování k cílovém bodu, ale směr od stanoveného bodu pryč. Modifikátor IKU popisuje rozvíjení děje nebo jeho opakování. Děj jako takový není završený.

4.3 TERCIÁRNÍ ASPEKT

Terciární aspekt podle Teramury představuje spojení I-kmene³⁷⁷ slovesa s modifikátorem. Na rozdíl od aspektu sekundárního není tato skupina modifikátorů přesně ohraničena jak do počtu modifikátorů, tak do množství vazebných možností jednotlivých modifikátorů. V podstatě lze říci, že se jedná o takový způsob tvoření aspektuálních významů, kdy se lingvisté nemohou shodnout, zda se jedná o sloveso s modifikátorem nebo již o slovesa složená.³⁷⁸ Pro argument složených sloves mluví i skutečnost, že většinu těchto spojení je již možné najít ve slovníku, zatímco případy sekundárního aspektu se

³⁷⁷ V japonské gramatice se nazývá tvar spojovací renjókei.

³⁷⁸ Například Jamamoto (1983) je považuje za slovesa složená s tím, že jedna jejich skupina může nabývat aspektuálních významů.

ve slovníku nevyskytují. Na druhou stranu je toto tvoření progresivní i v současné době a dají se nalézt i novotvary, které ve slovníku uvedené nejsou.

Každopádně se ve funkci modifikátoru terciárního aspektu vyskytují vždy slovesa s vysokou vazebnou schopností, například HADŽIMERU (začínat), KOMU (být přeplněný), DASU (začít, vyndat), AU (setkat se), CUZUKERU (pokračovat), KAKERU (začít, chystat se), AKERU (otevírat), KIRU (skončit), CUKERU (vložit), CUKU (dorazit, dojet).

4.3.1 VZTAH SLOVES A MODIFIKÁTORU

Teramura tvary vytvořené tímto způsobem dělí do čtyř skupin podle toho, jaký je vzájemný vztah prvního slovesa a modifikátoru. V první skupině jsou slovesa složená, kdy obě slovesa jsou na sobě navzájem nezávislá. Tato spojení lze nalézt ve slovníku.

ビヨン様&スエが訪日...ファン約1000人が出迎える

Bjon sama & Sue ga hóniči ... fan jaku 1000 nin ga *DE-MUKAERU*³⁷⁹

Bjon a Sue v Japonsku... *vítá* je asi 1000 fanoušků

りんごを片手で握りつぶすためには、なん kg くらいの握力が必要ですか？腕の太い男がテレビでやっているのを見たのですが、その時はりんごが飛び去りました。

Ringo wo katate de *NIGIRI-CUBUSU* tame ni wa, nan kg kurai no akurjoku ga hicujó desu ka? Ude no futoi otoko ga terebi de jatte iru no wo mita no desu ga, sono toki wa ringo ga *TOBI-SARIMASITA*.³⁸⁰

Jak asi velká síla sevření v kg je potřeba k rozmáčknutí jablka jednou rukou? Viděla jsem v televizi, jak to dělá jeden muž s tlustou paží, a to jablko *se rozprsklo*.

Druhou skupinu představují slovesná spojení, kdy jedno ze sloves modifikuje nebo zintenzivňuje význam toho druhého. I tato spojení se ve slovníku vyskytují. Spojení TORIMODOSU³⁸¹ v následujícím příkladu lze popsat jako upřesnění významu prvního slovesa pomocí slovesa druhého.

³⁷⁹ <http://japanese.joins.com/article/article.php?aid=83747&servcode=700&sectcode=710>

³⁸⁰ <http://oshiete1.goo.ne.jp/qa21672.html>

³⁸¹ „dostat zpět“, „vzít zpět“, doslovně přeloženo jako „uchopit a přitáhnout zpět“.

私は現在、夫婦生活に悩みを持っている方たちへ、新婚生活の時のような楽しい生活を取り戻すための支援活動をしています。現在も多くの会員の方に夫婦生活のアドバイスをしています。

Wataši wa genzai, fūfuseikacu ni najami wo motte iru katatači he, šinkonseikacu no toki no jó na tanošii seikacu wo *TORIMODOSU tame* no šien kacudó wo šite imasu. Genzai mo óku no kaiin no kata ni fūfuseikacu no adobaisu wo šite imasu.³⁸²

Já v současnosti zajišťuji podporu těch, kteří mají starosti v manželském životě, *aby se vrátil (obnovil)* ten radostný život jako v době jejich novomanželského života. I dnes mnoha členům poskytují rady pro manželský život.

手を差し出すだけで水が出る！

Te wo *SASIDASU* dake de mizu ga deru!³⁸³

Jen natažením ruky teče voda!

死から引き返すことができる。

Ši kara HIKIKAESU koto ga dekiru.³⁸⁴

Umím se vrátit ze smrti.

そのあと、ジョン・エントウィッスルにも握手してもらおうと思い大声で「ジョン！！」と叫びました。そうすると大勢に握手の最中、私の方を振り向きました。

Sono ato, Džon Entouissuru ni mo akušu šite moraó to omoi ógoe de „Džon!!“ to jobimašita. Só suru to ózei ni akušu no saičú, wataši no hó wo *FURIMUKI-mashita*.³⁸⁵

Pak jsem se chystal si potřást rukou s Johnem Entwistlem a velkým hlasem jsem zavolal „Johne.“

Když jsem to udělal, on *se* během potřásání si rukou se spoustou lidí *otočil* mým směrem.

Do třetí skupiny patří ustálená spojení, kdy ani jedno ze sloves není modifikátorem a současně ani jedno z nich není hlavním nositelem výsledného významu. Zde se již nejedná o gramatický jev, ale o součást lexika.

第7条によりその土地を払い下げたとき。

Dai7džó ni jori sono toči wo *HARAIAGE-ta* toki.³⁸⁶

Podle 7.článku když *je* tato půda vládou *prodána*.

³⁸² <http://www.siwasehuuhu.com/>

³⁸³ <http://tenant.depart.livedoor.com/t/yamaden/item2946139.html>

³⁸⁴ <http://hampremium.blog110.fc2.com/blog-entry-256.html>

³⁸⁵ http://www5.airnet.ne.jp/gohiro/beatl_1/live_ringo.htm

³⁸⁶ http://joreimaster.leh.kagoshima-u.ac.jp/yaku_town/document/main/ma00000075.htm

金が取り持つ親子関係

Kane ga *TORIMOCU* oyako kankei³⁸⁷

Vztahy mezi rodiči a dětmi, které *zprostředkují* peníze

「主は人ひとりいないのを見、執り成す人がいないのを驚かれた。」 (イザヤ 59・16)

„Šu wa hito hitori inai no wo mi, *TORINASU* hito ga inai no wo odorokareta.“³⁸⁸

Když tedy viděl, že není žádného muže, až se užasl, že není žádného *prostředníka*. (Izaiáš 59, 16)
(*člověka, který zprostředkuje*)

Ve čtvrté skupině najdeme taková slovesná spojení, kdy první sloveso je nositelem významu, který druhé sloveso aspektuálně modifikuje. Aspektuální modifikaci Teramura chápe jako vyjádření zahájení, ukončení, směřování a podobně.

お客さんの多くが駅に降り始める。

Okjaku san no óku ga eki ni *ORIHADŽIMERU*.³⁸⁹

Velké množství lidí *začne vystupovat*.

中国の政府観光関係者がフランス・パリ (Paris)の高級デパート、ギャラリー・ラフアイエ
ット (Galeries Lafayette)での買い物のボイコットを強く呼びかけている。

Čúgoku no seifu kankó kankeiša ga Furansu Pari (Paris) no kókjú depáto Gjararí rafaietto (Galleries
Lafayette) de no kaimono no boikotto wo kujoku *JOBIKAKE-te iru*.³⁹⁰

Představitelé cestovního ruchu čínské vlády naléhavě *vyzývají* k bojkotu nákupů v luxusní
obchodním domě Galleries Lafayette ve Francii v Paříži.

タリバンはムハンマドの教えを思い出すべき

Tariban wa Muhanmado no ošie wo *OMOIDASU* beki³⁹¹

Taliban by si měl *vzpomenout* na Mohamedovo učení

電車で女が突然泣き出した。

³⁸⁷ <http://www.chosunonline.com/article/20071211000053>

³⁸⁸ <http://www5c.biglobe.ne.jp/~N-Church/N-tayori/N-tayori0709-01.htm>

³⁸⁹ <http://www2.next.ne.jp/~masakazu/rossia2002tetudo.htm>

³⁹⁰ <http://www.actiblog.com/newstopics/53457>

³⁹¹ <http://www.chosunonline.com/article/20070802000062>

Denša de onna ga tocuzen NAKIDAŠITA.³⁹²

Ve vlaku se žena najednou rozplakala.

4.3.2 TYPY ASPEKTUÁLNÍCH VÝZNAMŮ

V rámci čtvrté skupiny je možné slovesné modifikátory dále rozdělit podle toho, zda se jejich význam týká času, prostoru nebo míry děje hlavního slovesa. Modifikátory času lze rozřadit do tří skupin s významem začátku, trvání nebo zakončení jevu. Modifikátory prostoru se dělí na slovesa s odkazem na směr pohybu nahoru - dolu, dovnitř – ven – kolem a směr k určitému cíli. Poslední skupina vyjadřuje stupeň, míru, sílu a úplnost, důkladnost dokončení.

4.3.2.1 ČASOVÉ HLEDISKO – ZAHÁJENÍ

Jedním z modifikátorů, které navozují zahájení děje, je sloveso HADŽIMERU (začít, zahájit). Sloveso, které mu předchází, může být jak podmětové, předmětové, volní nebo nevolní, pasivum i aktivum. Nepoužívá se u tělesných pohybů a projevů, které neovládáme naší vůlí. Teramura jako příklad uvádí slovesa WARAU (smát se) a NAKU (plakat).

V prvním příkladu je HADŽIMERU připojeno za stavové sloveso IRU („být“ o živých osobách). Spojení IHADŽIMERU nenaznačuje náhlé objevení, ale uvozuje spíše přeměnu z jednoho stavu (nestředoškolák) do stavu jiného (středoškolák) s tím, že nový stav bude dále pokračovat.

確かに、家族に高校生が居始めると、徐々に家族全員の時間が取れなくなりますよね。

Tašika ni, kazoku ni kókósei ga IHADŽIMERU to, džodžo ni kazoku zenin no džikan ga torarenaku narimasu jo ne.³⁹³

Určitě, když v rodině začne být (se objeví) středoškolák, ztratí postupně všichni členové rodiny svůj volný čas.

³⁹² http://blogs.yahoo.co.jp/a_iboki/17239118.html

³⁹³ <http://d.hatena.ne.jp/chichibu/comment?date=20070502&section=1178063105>

Zahájení provozování jistých činností je popsáno v následujících třech příkladech. Obě slovesa v japonském přísudku těchto vět se dají převést na samostatná slovesa v českém překladu. Modifikátor HADŽIMERU tu modifikuje celou činnost vyjádřenou prvním slovesem.

年賀状、いつ書き始める？

Nengadžó, icu KAKIHADŽIMERU?³⁹⁴

Kdy začínáte psát novoročenky?

歯医者に行き始めると気になるのが。。。。

Haiša ni IKIHADŽIMERU to ki ni naru no ga...³⁹⁵

Když začnete chodit k zubaři, děláte si starosti z...

ピラミッドテキストは第5王朝のウナス王のときから書かれ始めた。

Piramiddo tekisuto wa dai 5 óó no Unasu ó no toki kara KAKAREHADŽIMETA.³⁹⁶

Texty v pyramidách začaly být psány od doby krále Unase z 5. dynastie.

Další dva příklady vyvrací Teramurovo tvrzení, že se modifikátor HADŽIMERU nepoužívá se slovesy, která vyjadřují projevy neovládané naší vůlí. Je pravda, že obvykle se ke slovesu NAKU ve významu „rozplakat se“ pojí modifikátor DASU (spustit se, začít). Autorka následujících vět však mohla užitím spojení NAKIHADŽIMETA chtít vyjádřit samovolnost spuštění děje (tedy „pláče“, v tomto kontextu možná míněno „deště“), který ale nemá žádnou příčinu nebo důvod.³⁹⁷

今日は両親が沖縄にいる最終日！空が泣き始めた

Kjó wa rjóšin ga Okinawa ni iru saišúbi! Sora ga NAKIHADŽIMETA³⁹⁸

Dnes jsou rodiče na Okinawě poslední den! Obloha se rozplakala(začala plakat).

³⁹⁴ <http://cobs.jp/vote/result021106.html>

³⁹⁵ <http://cyobo.jugem.jp/?eid=21>

³⁹⁶ http://planetmobile.blog.ocn.ne.jp/oplanet/2005/10/post_5b56.html

³⁹⁷ Při užití slovesa NAKU s modifikátorem DASU je sice „rozplakání se“ neovlivněné naší vůlí, ale dá se najít nějaký důvod nebo příčina v okolní situaci nebo našem rozpoložení.

³⁹⁸ <http://marineparadise.ti-da.net/e1720603.html>

Ve druhém příkladu užití modifikátoru HADŽIMERU se slovesem, jehož projevy neovládáme svou vůlí, se prezentuje sloveso WARAU (smát se).

叔父や叔母も笑い始めた。

Odži ja oba mo WARAIHADŽIMETA.³⁹⁹

Strýc a teta se také začali smát.

Dalším modifikátorem ze skupiny zahájení děje je DASU (začít, zahájit). Původně toto sloveso vyjadřovalo pouze pohyb (vyndat, předat)⁴⁰⁰. Předcházející sloveso může být jakékoli, stejně jako u HADŽIMERU, ale obvykle se ale nepoužívá ve spojení se stavovými a momentálními slovesy. Přísudek s modifikátorem DASU vyjadřuje náhlou nečekanou změnu.

走り出したら止まらない。

HASIRIDAŠITARA⁴⁰¹ tomaranai.⁴⁰²

Když se rozjede, nezastaví

ツクヨミがウケモチの所に行くと、ウケモチが陸を向いて口から飯を吐き出しました。ウケモチが海を向くと口から魚を吐き出しました。

Cukujomi ga Ukemoči no tokoro ni iku to, Ukemoči ga riku wo muite kuči kara meši wo

HAKIDAŠIMAŠITA⁴⁰³. Ukemoči ga umi wo muku to kuči kara sakana wo HAKIDAŠIMAŠITA.⁴⁰⁴

Když Cukujomi šel k Ukemočimu domů, Ukemoči se otočil k pevnině a z úst vyvrhl rýži. Když se Ukemoči otočil k moři, vyvrhl z úst rybu.

Při spojení s momentálním slovesem JASERU (zhubnout) vyjadřuje modifikátor DASU jednorázovou náhlou změnu, zatímco v případě spojení slovesa JASERU s modifikátorem sekundárního aspektu IRU se jedná o vyjádření výsledného stavu.

一日で 500 グラムつつ痩せ出したのです。

³⁹⁹ <http://www.honya.co.jp/contents/manjimaruru/34.html>

⁴⁰⁰ Ve slovníku je uvedeno DASU psáno znakem jako plnovýznamové sloveso a modifikátor DASU s významem zahájení je psaný jen hiraganou.

⁴⁰¹ HASIRU (jet, běžet)

⁴⁰² <http://www.matsuaz.com/konpeitou/2008/01/28/1201499289336.html>

⁴⁰³ HAKU (zvracet)

⁴⁰⁴ <http://www.asahi-net.or.jp/~NR8C-AB/afjpkamiumi.htm>

Ičiniči de 500 guramu zucu *JASEDAŠITA* no desu.⁴⁰⁵

Za jeden den *jsem zhubla* pokaždé o 500 gramů.

V následujících dvou příkladech je ukázáno, že pokud je děj přísudku s modifikátorem DASU doplněn vhodnými příslovečnými určeními, může vyjadřovat opakování děje. Jestliže se jedná o opakování u většího počtu podmětů, dostane výsledné opakování rys aktuálního průběhu děje, přestože sloveso ŠINU (umřít) to svojí typologií vylučuje.

注意する点は、あまりたくさんカラス具を入れ過ぎない事。少し死に出すと、あつと言う間に水が濁って全滅してしまいます。

Čúi suru ten wa, amari takusan karasukai wo iresuginai koto. Sukoši *ŠINIDASU* to, atto iu ma ni mizu ga nigotte zenmecu šite imasu.⁴⁰⁶

Dejte si pozor, abyste tam nedali příliš mnoho slávek. Když *začnou* trochu *umírat* (*chcípát*), najednou se voda zakalí a hned je po nich.

その頃、元気な人がばたばた死に出した。

Sono koro, genki na hito ga bata bata *ŠINIDAŠITA*.⁴⁰⁷

Tou dobou pomalu umírali zdraví lidé.

(mizuumi no sakana ga šinidašita – opakování jevu u většího počtu se stane šířkou děje)

Pokud se modifikátor DASU použije se slovesy, která vyjadřují náhlé hnutí mysli,⁴⁰⁸ jedná se spíše o vytvoření nového stavu, než-li o začátek děje jako takového.

そんな話をしたら、みんなが驚き出したんです。

Sonna hanaši wo šitara, mina ga *ODOROKIDAŠITA* n desu.⁴⁰⁹

Když jsem to řekla, všechny to *překvapilo*.

大学院でこんな授業のやり方しかできない教授にもがっかり出し、こんなことをするクラスメートにもがっかり

⁴⁰⁵ <http://shogo61.blog.ocn.ne.jp/weblog/2005/07/index.html>

⁴⁰⁶ <http://park21.wakwak.com/~kurodai-jv/esahokan.htm>

⁴⁰⁷ <http://mphoto.sblo.jp/article/4495963.html>

⁴⁰⁸ jako jsou ODOROKU (být překvapen), GAKKARI SURU (být zklamán)

⁴⁰⁹ <http://suzukiaoi.blog23.fc2.com/blog-date-200601.html>

Daigakuin de konna džugjó no jarikata šika dekinai kjódžu ni mo *GAKKARIDAŠI*, konna koto wo suru kurasuméto ni mo *GAKKARI*⁴¹⁰

Byl jsem zklamáný jak z přednášejícího, který na postgraduálním studiu neumí učit jinak než takhle, tak i z kolegů studentů, kteří se takhle chovají.

Dále do skupiny sloves zahájení patří modifikátory KAKERU (zahájit, začít)/KAKARU (chystat se). Platí, že KAKERU (aktivní) může nahradit KAKARU (pasivní) ve všech případech, ale v opačném případě to neplatí.

小説はジェイクが、愛人サラ・ジョンソン（２７）のアパートで不倫中に痙攣を起こして死にかかるところから始まる。

Šósecu wa Džeiku ga, aidžin Sara Džonson (27) no apáto de furinčú ni keiren wo okošite *ŠINIKAKARU* tokoro kara hadžimaru.⁴¹¹

Román začíná od okamžiku, kdy Jake v bytě milenky Sary Johnson (27) dostane při sexu záchvat a *umírá* (začíná umírat).

KAKERU se slovesy trvání popisuje činnost, která byla zahájena, ale došlo k jejímu přerušení. Nebo může naznačovat, že stavu bylo dosaženo těsně před proběhnutím děje.

いろんな所でいろんな本を読みかけています。

Iro n na tokoto de iro n na hon wo *JOMIKAKE*te imasu.⁴¹²

Na různých místech *začínám číst* (mám rozečtené) různé knihy.

外国人に話しかけられた時にとっさにやってしまう行動ランキング

Gaikokudžin ni *HANAŠIKAKE*reta toki ni tossa ni jatte šimau kódó rankingu⁴¹³

Klasifikace okamžité reakce ve chvíli, kdy *jste* byli osloveni cizincem

4.3.2.2 ČASOVÉ HLEDISKO – TRVÁNÍ

Sloveso CUZUKERU (pokračovat) vyjadřuje aktuální průběh děje a pojí se slovesy trvání. Varianta CUZUKU (trvat) se pojí víceméně jen se slovesem FURU (padat o dešti,

⁴¹⁰ <http://beiyani11.blog4.fc2.com/blog-entry-779.html>

⁴¹¹ <http://www.koubundo.net/syadoku/ganmi0603.html>

⁴¹² <http://ninuckey.exblog.jp/3724624/>

⁴¹³ http://ranking.goo.ne.jp/ranking/015/foreign_cope/

sněhu apod.). Modifikátor CUZUKERU se používá také v průběhovém tvaru⁴¹⁴ a znamená trvání dané situace.

問い続ける男に訊く

TOITUZUKERU otoko ni kiku⁴¹⁵

Vyslechnu muže, který se stále ptá (pokračuje v ptaní)

次の日も、次の日も。雪は、とうとうと降り続きます。長い長い夏の後で、長い長い冬がやって来たのです。

Cugi no hi mo, cugi no hi mo. Juki wa, dódó to *FURICUZUKImasu*. Nagai nagai nacu no ato de, nagai nagai fuju ga jatte kita no desu.⁴¹⁶

I další den, i další den. *Stále* hustě *padá* sníh. Po dlouhém dlouhém létě přišla dlouhá dlouhá zima.

粘性の高い黒い液体が、ずっと降り続けている。その液体は、大多数の人間にとっては、致命的だったらしい。ほとんどが間もなく死亡した。

Nensei no takai kuroi ekilai ga, zutto *FURICUZUKETE* iru. Sono ekilai wa, daitasú no ningen ni totte wa, čimeiteki datta rašii. Hotondo ga ma mo naku šibó šita.⁴¹⁷

Stále padá (pokračuje v padání) vysoce viskózní černá tekutina. Zdá se, že tato tekutina byla pro většinu lidí fatální. Téměř všichni okamžitě zemřeli.

4.3.2.3 ČASOVÉ HLEDISKO – UKONČENÍ JEVU NEBO JEHO EXISTENCE

Do této skupiny patří slovesa OWARU (skončit se), OERU (skončit) a JAMU (zastavit, ustat). OWARU se pojí s volnými ději předmětových sloves. Modifikátor OERU je vazebně slabší. OWARU a OERU jsou zaměnitelná, pokud je děj chápán jako cíl. Vzhledem ke svému významu dokončení modifikátory této skupiny popisují děje jako završené a ukončené.

書き終わると、生徒は、I'm finished. と言うことになっている。

KAKIOWARU to, seito wa, I'm finished. to iu koto ni natte iru.⁴¹⁸

⁴¹⁴ Přechodník ve spojení s modifikátorem IRU (sekundární aspekt).

⁴¹⁵ <http://www.questioning.jp/>

⁴¹⁶ <http://www.yamacha.jp/lemon/kitakaze.html>

⁴¹⁷ <http://www.page.sannet.ne.jp/touzin/03/net21.html>

⁴¹⁸ <http://www.chichibu.ne.jp/~takizawa/english/01words/bingo.HTM>

Je to udělané tak, že když studenti *dopíší*, řeknou: I'm finished.

キムチが好きなのですが、全部食べ終わる前に賞味期限が過ぎてしまい、いつも捨ててしまいます。

Kumuči ga suki na no desu ga, zenbu *TABEOERU* mae ni šómikigen ga sugite šimai, icumo sutete šimaimasu.⁴¹⁹

Mám ráda kimči, ale než ho celé *sním*, projde záruční doba spotřeby a vždycky ho vyhodím.

最初から食べ終わるまで、中身を具の味を味わえることを特徴とする三角おにぎり。

Saišo kara *TABEOWARU* made, nakami wo gu no adži wo kuwaeru koto wo tokučó suru sankaku onigiri.

Trojhranné onigiri, pro které je typické, že od začátku až do jeho snědení si mohu pochutnat na jeho náplni.

Modifikátor JAMU se používá ve spojení s přirozenými jevy nebo ději, které nezávisí na lidské vůli a jsou impulzivní. V prvním příkladu je v první větě použit modifikátor OERU pro vyjádření ukončení děje volního a ve druhé části se ukončení děje nevolního slovesa FURU („padat“ o dešti) vyjadřuje modifikátorem JAMU.

映画を観終えて外に出ると、雨が降り止んでいる。

Eiga wo *MIOEte* soto ni deru to, ame ga *FURIJANDE IRU*.⁴²⁰

Když jsme *shlédli* film a vyšli ven, už *přestalo pršet* (*neprší*).

4.3.2.4 PROSTOROVÉ HLEDISKO – SMĚR POHYBU NAHORU A DOLU

Do této skupiny patří modifikátory AGERU/AGARU (zvednout/zvednout se), OROSU (spustit), KUDASU (spustit), SAGARU/SAGERU (jít dolů/snížit), OČIRU (spadnout). Obvykle platí, že předmětové modifikátory se pojí s předmětovými slovesy⁴²¹ a podmětové modifikátory se pojí se slovesy podmětovými⁴²². Přísudky, které tyto modifikátory obsahují, popisují rozvinutí děje slovesa směrem, který aspektuální modifikátor vyjadřuje: nahoru nebo dolů.

⁴¹⁹ http://detail.chiebukuro.yahoo.co.jp/qa/question_detail/q109238880

⁴²⁰ <http://satokaz.seesaa.net/archives/200612-1.html>

⁴²¹ Předmětová slovesa vyžadují doplnění předmětem ve 4.pádu.

⁴²² Podmětová slovesa nevyžadují předmětové doplnění.

伸び上がる瞬間を見つめる

*NOBIAGARU šunkan wo micumeru*⁴²³

Sledovat okamžik rozvinutí

パソコンが勝手に立ち上がります。2週間前に VISTA に変えたんですが、毎朝、7 時になるとパソコンが起動しています。

Pasokon ga katte ni *TACIAGARIMASU*. 2 šukan mae ni VISTA ni kaeta n desu ga, mai asa, 7dži ni naru to pasokon ga kidó šite imasu.⁴²⁴

Počítač se sám od sebe *spouští (zapíná)*. Před 2 týdny jsem přešel na VISTA, ale každé ráno, když nastane 7 hodin, počítač se spouští (zapíná).

たまには空を見上げよう

*Tama ni wa sora wo MIAGEjō*⁴²⁵

Občas se podívejme (vzhledněme) k nebi

D 子さんの言ったカードとは、預金から引き下ろす銀行のキャッシュカードではない。

Dsan no itta kádo to wa, jokin kara *HIKIOROSU* ginkó no kjaššu kádo de wa nai.⁴²⁶

Karta, o které mluví pan D, není bankovní platební karta, která *vybír*á z účtu.

Ne všechna slovesná spojení v této skupině však vyjadřují aspektuální význam. Teramura zvláště vyčleňuje taková spojení, kde první sloveso modifikuje způsob provedení děje slovesa druhého.⁴²⁷

V následujícím příkladu je uvedeno spojení TOBIAGARU (vyskočit), které se skládá ze slovesa TOBU (skákat, létat) a slovesa AGARU (vstát). Pro vstávání ze židle se běžně užívá i pouze sloveso AGARU (vstát) tak, jak je uvedeno dále.

僕は無言で大きく椅子から飛び上がりました。

*Boku wa mugen de ókiku isu kara TOBIAGARImašita.*⁴²⁸

Beze slova jsem vyskočil (skokem vstal) ze židle.

⁴²³ http://masaru86.cocolog-nifty.com/masaru_asos_photo/2005/08/post_e1c3.html

⁴²⁴ http://detail.chiebukuro.yahoo.co.jp/qa/question_detail/q1415342069

⁴²⁵ <http://d.hatena.ne.jp/cou/>

⁴²⁶ <http://www.smaedalaw.com/ron2.htm>

⁴²⁷ V1 šite – V1 no jarikata de – V2 suru. Provedením V1 – způsobem provedení V1 – provedu V2.

⁴²⁸ http://dps.dengeki.com/2007/09/27_40.html

私のおばあちゃんは足こしが悪くトイレや、イスから上がる時などにとっても困っています。
Wataši no obāchan wa ašikoši ga waruku toire ja, isu kara AGARU toki nado ni totemo komatte imasu.⁴²⁹
Moje babička je špatná na kříž, a když vstává ze záchodu nebo z židle a tak, má s tím velké problémy.

Dále se jako aspektuální modifikace nepočítají jednoslovná pojmenování jako například: JOMIAGERU (přečíst), KAIAGERU (koupit) nebo ŠIAGERU (dodělat).

読ませたいところにマウスを動かすだけで読み上げます。
Jomasetai tokoro ni mausu wo ugokasu dake de *JOMIAGEmasu*.⁴³⁰
Jen tím, že posunete myš na místo, které si chcete nechat přečíst, *přečte se*.

会社が、有給休暇を買い上げると言いました。
Kaiša ga, júkjú kjúka wo *KAIAGERU* to iidašimašita.⁴³¹
Firma se vyslovila, že *koupí* placenou dovolenou.

ウルトラミニ2号を仕上げました
Urutoramini 2gó wo *ŠIAGEmašita*⁴³²
Dodělal jsem utramini č.2

Stejně tak sem Teramura neřadí případy slovesných spojení se slovesy AGERU (dát) a KUDASARU (uctivé „dát“), která patří do skupiny modifikátorů osobní orientace.⁴³³

同じ意見お方に500コイン差し上げます。
Onadži iken no o kata ni 500 koin *SAŠIAGEmasu*.⁴³⁴
Člověku se stejným nástrojem *dám* 500 minci.

ご利用の前に、ぜひお読み下さるようお願いします。
Go rijó no mae ni, zehi o *JOMIKUDASARU* jó o negai šimasu.⁴³⁵
Před použitím *si* to prosím *račte přečíst*.

⁴²⁹ http://www.pref.shizuoka.jp/ud/cases/ud_syo/monoteniken.html

⁴³⁰ <http://www.chugai-pharm.co.jp/accessibility/start.html>

⁴³¹ <http://www.hou-nattoku.com/consult/127.php>

⁴³² http://nazowada-bike.way-nifty.com/minivelo/2004/02/post_9.html

⁴³³ Viz tabulka sloves osobní orientace v příloze.

⁴³⁴ http://detail.chiebukuro.yahoo.co.jp/qa/question_detail/q1012026175

⁴³⁵ <http://www.kitamishiyokuhin.co.jp/chu.html>

4.3.2.5 PROSTOROVÉ HLEDISKO – SMĚR DOVNITŘ, VEN, KOLEM

Součástí této skupiny jsou slovesa KOMU (být plný, přecpaný), KOMERU (naložit), DASU (vyndat), MAWASU (otáčet), výjimečně se vyskytují také spojení s modifikátory WATARU (překročit) nebo WATASU (předat).

Modifikátor KOMU se vyskytuje poměrně často. Vyjadřuje pohyb směřující dovnitř a pojí se jak s podmětovými, tak předmětovými slovesy.

悪いことを自分のせいだと思込む

Warui koto wo džibun no sei da to *OMOIKOMU*⁴³⁶

Jsem přesvědčený, že špatné věci jsou moje vina

被害者が勤めていた会社に聞き込みましたが「イメージが悪くなるので話したくない。」
で終わりです。

Higaiša ga cutomete ita kaiša ni *KIKIKOMImašita* ga „imédži ga waruku naru node hanašitaku nai.“
de owari desu.⁴³⁷

Vyptali jsme se ve firmě, kde oběť pracovala, ale skončilo to tím, že „nechceme o tom mluvit, protože by to poškodilo jeho obraz.“

Modifikátor DASU vyjadřuje směřování ven. V prvním příkladu by se sloveso OMOIDASU (vzpomenout si) dalo opsat jako „vytažení“ myšlenky z naší mysli, ve druhém příkladu modifikátor DASU naznačuje směr pohybu od výchozího bodu pryč.

中学時代好きだった人を今でも思い出しますか？

Čógaku džidai suki datta hito wo ima de mo *OMOIDAŠImasu* ka?⁴³⁸

Vzpomínáte si i nyní na osobu, kterou jste měli rádi na střední škole?

足音がやっと押し入れの前まで来ました。彼女は、大喜びで飛び出しました。しかし、そこには誰もいませんでした。彼女は急に怖くなって、そのまま家を飛び出しました。

⁴³⁶ <http://kotonoha.cc/no/51301>

⁴³⁷ http://www.tanteifile.com/diary/2007/11/30_01/index.html

⁴³⁸ <http://alfalfa.livedoor.biz/archives/51212933.html>

Aši oto ga jatto ošiire no mae made kimašita. Kanodžo wa, ójorokobi de *TOBIDAŠImašita*. Šikaši, soko ni wa dare mo imasen dešita. Kanodžo wa kjú ni kowaku natte, sono mama ie wo *TOBIDAŠImašita*.⁴³⁹

Zvuk kroků konečně přišel až před šatnu. Dívka velmi radostně *vyběhla (vyskočila)*. Tam ale nikdo nebyl. Náhle dostala strach a tak, jak byla, *vyběhla* z domu.

Modifikátor DASU se ale nepoužívá jen pro vyjádření prostorové aspektuálnosti, ale také funguje jako modifikátor aspektuálnosti časové, a to s významem zahájení.⁴⁴⁰

ようやく馬は草のたくさんはえている所に止まり、草を食べだしました。

Jójaku uma wa kusa no takusan haete iru tokoro ni tomari, kusa wo *TABEDAŠImašita*.⁴⁴¹

Konečně se kůň zastavil na místě, kde rostlo hodně trávy, a *začal* trávu *žrát*.

Modifikátor MAWASU (otočit) se pojí s předmětovými slovesy. Spojení slovesa s modifikátorem MAWASU vyjadřuje rozvinutí děje v rámci daného prostoru. V prvním příkladu je tento prostor vymezený pokojem.

屈託ない笑顔は、まさにアイドル。だが、部屋を見回すと、冷蔵庫に「次にナコに帰るときは——」というメモが。

Kuttaku nai egao wa, masa ni aidoru. Da ga, heya wo *MIMAWASU* to, reizóko ni „cugi ni Nako ni kaeru toki wa...” to iu memo ga.⁴⁴²

Nenucený usměv, hotová kráska. Ale, když *se rozhlédneme* po místnosti, na lednici poznámka „Až příště přijedete do Nako.“

Existují také spojení se slovesem MAWARU (otočit se), ale na rozdíl od spojení s MAWASU se do aspektuálních významů neřadí.

今日は初めて ann さんちのお庭を見回りました。

Kjó wa hadžimete ann sanči no o niwa wo *MIMAWARImašita*.⁴⁴³

Dnes jsem poprvé *hlídal* (mite mawaru = díval se a obcházel) zahradu domu paní Anny.

⁴³⁹ <http://i.shoukaiya.fc2web.com/kyoufu/hlog02/40.html>

⁴⁴⁰ Více příkladů viz. Časové hledisko – zahájení.

⁴⁴¹ http://www.innovation.or.jp/members/story/megumi_kobayashi/index.html

⁴⁴² <http://www.asahi.com/komimi/TKY200705170210.html>

⁴⁴³ <http://annoniwa.jugem.jp/?eid=811>

Ovšem stejně tak do aspektuálního významu nepatří ani všechny případy s modifikátorem MAWASU. Přísudek NOMIMAWAŠIMASU v následující větě se dá také rozložit na dva samostatné děje: NOMU (vypít) a MAWAŠIMASU (poslat dál).

抹茶の量は一人分が茶杓三杯 3.75 g 程です 一人三口半づつ飲み回します。

Mačča no rjó wa hitori bun ga čašaku sanpai 3.75g teido desu. Hitori sankuči han zucu
NOMIMAWAŠImasu.⁴⁴⁴

Množství mačči jsou tři čajové naběračky asi 3,75g na osobu. Každý *postupně* vypije tři doušky a půl.

4.3.2.6 PROSTOROVÉ HLEDISKO – SMĚŘOVÁNÍ K URČITÉMU CÍLI

Do této skupiny podle Teramury patří slovesa KAKERU/KAKARU (začít/začít se), která jsou již zmíněna výše ve skupině modifikátorů zahájení děje. Jejich přesný význam však závisí na kontextu.

私は入学式の時、後ろに座っていた子に話しかけました。初授業の時、今度は別の子から話かけられました。自己紹介とかしながら、どんどん知り合いを作っていきます。

Wataši wa njúgakušiki no toki, uširo ni suwatte ita ko ni *HANAŠIKAKEmašita*. Šodžugjó no toki, kondo wa becu no ko kara *HANAŠIKAKERaremašita*. Džikošókai to ka šinagara, dondon širiai wo cukutte ikimasu.⁴⁴⁵

Při imatrikulaci *jsem oslovila* kolegyni, co seděla vzadu. Při první hodině *jsem byla* tentokrát *oslovena* jinou spolužačkou. Představily jsme se, a tak jsem si postupně vytvářela známé.

今から夕食作りに取り掛かりますが皆さんの今晚のメニューは何ですか？

Ima kara júšokucukuri ni *TORIKAKARImasu* ga mina san no konban no menjú wa nan desu ka?⁴⁴⁶

Ted' *začnu* připravovat večeři a co budete mít dnes večer na jídelním lístku vy?

Dalšími modifikátory této skupiny jsou CUKERU/CUKU (dát/přidat se). CUKU se pojí jak se slovesy podmětovými, tak předmětovými. CUKERU se pojí jen se slovesy předmětovými a funguje stejně jako KAKARU.

⁴⁴⁴ <http://kimkim123.web.fc2.com/mnsadouv1.htm>

⁴⁴⁵ http://detail.chiebukuro.yahoo.co.jp/qa/question_detail/q1110876496

⁴⁴⁶ http://detail.chiebukuro.yahoo.co.jp/qa/question_detail/q1011812525

V prvním příkladu je užit modifikátor CUKERU s předmětovým slovesem NAGURU (uhodit), v dalších příkladech se vyskytuje sloveso CUKU jak s podmětovými (SUMU – žít, bydlet, NAGARERU – plynout, téct), tak s předmětovými slovesy (DAKU - obejmout). Všechny příklady vyjadřují směřování nebo zacílení děje do jednoho místa nebo oblasti.

男はそう言っていきなり夫のことを殴りつけました。

Otoko wa só itte ikinari otto no koto wo *NAGURICUK*Emašita.⁴⁴⁷

Ten muž to řekl a najednou mého manžela *uhodil*.

私たちのからだには、口腔や鼻咽頭にもたくさんの細菌が住みついています、ウイルスはほとんどいません。

Watašitači no karada ni wa, kókó ja biintó ni mo takusan no saikin ga *SUMICU*Ite imasu ga, wairusu wa hotondo imasen.⁴⁴⁸

V našem těle *sídlí* také v ústech a nosohltanu mnoho bakterií, ale viry tam téměř nejsou.

「58 万 9,315」は何の数字? 海岸に流れ着くゴミから環境問題を考える

„58man 9,315“ wa nan no súdži? Kaigan ni *NAGARECUKU* gomi kara kankjo mondai wo kangaeru⁴⁴⁹

Co je za číslo „589 315“? Uvažujme o problému životního prostředí podle odpadků, které *se naplaví* na mořský břeh

ホップとロディとを合わせたようなボールです。その結果、子ども達にぴったりの抱きつけるペットのようになりました。

Hoppu to rodi to wo awaseta jó na bóru desu. Sono kekka, kodomotači ni pittari no *DAKICUKERU* petto no jó ni narimašita.⁴⁵⁰

Je to míč, který jako by spojil skákací míč a (zvířátko) Rody. A ve výsledku se z něho stal jako by domácí mazlíček, kterého děti *mohou obejmout* a je přesně pro ně.

木に抱きつくヒッピー族

Ki ni *DAKICUKU* hippízoku⁴⁵¹

⁴⁴⁷ <http://www.ebookbank.jp/galge/ep/item/1-18766/>

⁴⁴⁸ <http://www.esampo.com/health/bewell/theme25.htm>

⁴⁴⁹ <http://journal.mycm.co.jp/articles/2008/03/11/ocean/index.html>

⁴⁵⁰ http://www.gymnic.co.jp/Product_j/Spiel_tiere.htm

⁴⁵¹ http://www.allposters.co.jp/-sp/-Posters_i1037500_.htm

Hippies, kteří *objímají* stromy

Směr návratu děje k partnerovi popisuje modifikátor KAESU (vrátit).

もし教師に怒られたときに殴られたら生徒が殴り返したとする。これは「自己防衛」といえば認められるの？

Moši kjóši ni okorareta toki ni nagurareta seito ga *NAGURIKAESŪ*Ita to suru. Kore wa „džikobóei“ to ieba mitomerareru no?⁴⁵²

Jestliže se učitel na studenta rozzlobil a udeřil jej, a řekněme, že student mu *ránu vrátil*. Bude to považováno za „sebeobranu“?

しかし、この説明にも納得しない人がいて、次のように問い返されたことがあります。
Šikaši, kono secumei ni mo nattoku šinai hito ga ite, cugi no jó ni *TOIKAESARE*ta koto ga arimasu.⁴⁵³
Ale ani s tímhle vysvětlením nebyli někteří spokojeni, a tak *se mě zase takhle zeptali*.

Vzájemnost provedeného děje navozuje modifikátor AU (setkat se). Pojí se předmětovými slovesy s přímým i nepřímým předmětem.

不明な点、改善して欲しい点があれば、よく話し合しましょう。

Fumei na ten, kaizen šite hošii ten ga areba, joku *HANAŠIAI*mašó.⁴⁵⁴

Pokud byste měli nejasné body, body, které chcete vylepšit, dobře to *probereme* (*domluvíme*).

この前、新宿駅の人混みの中で若い女性同士が殴り合っていた。

Kono mae, Šindžuku eki no hitokomi no naka de wakai džoseidóši ga *NAGURIAT*te ita.⁴⁵⁵

Nedávno *se* v davu lidí na nádraží Šindžuku *praly* dvě kamarádky.

4.3.2.7 HLEDISKO STUPNĚ, MÍRY A NAPLNĚNÍ

Prísudky spadající do této skupiny vyjadřují potřebu speciální síly a pocitu dotažení. Řadí se sem modifikátory NUKU (vytáhnout, minout), KIRU (dokončit), KOMU (být plný), TÓSU (pustit skrz, nechat), CUMERU (sbalit, naplnit), CUKUSU (udělat, zkusit).

⁴⁵² <http://cheese.2ch.net/ihan/kako/990/990716812.html>

⁴⁵³ <http://matsuura05.exblog.jp/5273257/>

⁴⁵⁴ <http://www.city.hiroshima.jp/www/contents/00000000000000/1119248789742/index.html>

⁴⁵⁵ <http://sagisou.sakura.ne.jp/~sakuchin/chiharu/09/58.html>

První tři příklady prezentují užití modifikátoru NUKU. Ve spojeních se slovesy IKIRU (žít), GANBARU (snažit se), MIRU (vidět) dodává modifikátor NUKU významu těchto sloves přidech těžkostí, které jsou s provedením jejich děje za daných okolností spojené.

フランクは、強制収容所の塙のなかで、自分のロゴセラピーの構想を確かめながら、生き抜きました。

Furankuru wa, kjóseišújódžó no hei no naka de, džibun no rogošerapí no kósó wo tašikamenagara, *IKINUKI*mašita.⁴⁵⁶

Frankl se mezi zdmi koncentračního tábora ujišťoval o základech své logoterapie a *přežil*.

成功する秘訣は、成功するまでがんばりぬくことなのです。

Seikó suru hikecu wa, seikó suru made *GANBARINUKU* koto na no desu.⁴⁵⁷

Tajemství dosažení úspěchu je *snažit se*, dokud úspěchu nedosáhnete.

先生に初めてお会いした時に、私を一目見て、私に水子がいる事を見抜きました。

Sensei ni hadžimete o ai šita toki ni, wataši wo hitome mite, wataši ni suiko ga iru koto wo *MINUKI*mašita.⁴⁵⁸

Když jsem se s léčitelkou setkal poprvé, jednou se na mě podívala a *prohlédla*, že mám nenarozené dítě.

Následující příklady představují užití modifikátoru KIRU. Ten popisuje dotažení děje až do úplného konce. Nejčastěji se objevuje ve spojeních URIKIRU (vyprodat) a TABEKIRU (dojíst). Ve zde uvedených větách se modifikátor KIRU nachází ve spojení se slovesy HAŠIRU (běžet) a SUMU (čistit, očistit).

マラソンランナーだから、最後まで走りきります。

Marason ranná da kara, saigo made *HAŠIRIKIRI*masu.⁴⁵⁹

Protože jsem maratónský běžec, *doběhnu* až do konce.

心澄み切る教え

⁴⁵⁶ <http://logotherapie.blog.ag/index.php/logotherapie/0/0/%C0%A4%A4%CE%C3%E6%A4%CE%BB%F6%A4%F2%A5%ED%A5%B4%A4%EB%A4%C8%A1%C4>

⁴⁵⁷ <http://www.ianbai.com/~youzyuku/>

⁴⁵⁸ <http://www.gold-marry.com/example.html>

⁴⁵⁹ http://blog.livedoor.jp/ssf_tokyomarathon/archives/51373040.html

Kokoro SUMIKIRU ošie ⁴⁶⁰

Učení, které *očistí* duši

Dalším modifikátorem této skupiny je sloveso TÓSU. V kombinaci s jiným slovesem znamená posun děje slovesa určitým prostorem nebo časem. V následujících příkladech se modifikátor TÓSU pojí se slovesy trvání HAŠIRU (jet, běžet), GANBARU (snažit se) a MIRU (vidět).

途中、休憩はタバコ休憩3回とガソリンの給油だけ。ご飯も食べずに10時間走りとおしました。死ぬかと思った。

Točú, kjúkei wa tabako kjúkei 3kai to gasorin no kjúju dake. Gohan mo tabezu ni 10džikan
HAŠIRITÓŠImašita. Šinu ka to omotta.⁴⁶¹

Během cesty jen 3krát přestávka na kouření a doplnění paliva. Bez jídla *jsme (pro)jeli celých* 10 hodin. Myslel jsem, že umřu.

しかし、ゴールまで頑張りとおす粘り強さはある。

Šikaši, góru made *GANBARITÓSU* nebaricujosa wa aru.

Ale má vytrvalost *vydržet (dotáhnout to)* až do cíle.

私は目を大きくして、その中の一冊をとり、見通しました。

Wataši wa me wo ókiku šite, sono naka no issacu wo tori, *MITÓŠImašita*.⁴⁶²

Otevřela jsem doširoka oči, vzala z nich jednu knihu a *prohlédla si* ji.

Modifikátor CUMERU vyjadřuje důkladné provedení děje jím modifikovaného slovesa. V následujících příkladech jsou uvedena spojení se slovesy OMOU (přemýšlet, myslet), NIRU (dusit při pečení), TOU (ptát se).

最近では自殺するか心中するかと思ひ詰めています。どうしたら優しいママになれるでしょうか？

Saikin wa džisacu suru ka šindžú suru ka to *OMOICUMete imasu*. Dó šitara jasašii mama ni nareru dešó ka?⁴⁶³

Poslední dobou *neustále (usilovně) přemýšlím*, jestli spáchat sebevraždu nebo hromadnou sebevraždu. Co mám udělat, abych byla laskavá máma?

⁴⁶⁰ <http://ameblo.jp/moonlight-neo0710/entry-10081631995.html>

⁴⁶¹ http://blog.livedoor.jp/m-24_05242/archives/cat_1281232.html

⁴⁶² <http://blog.canpan.info/kagakukyokai/archive/103>

⁴⁶³ <http://mikle.jp/family/dispthrep.cgi?th=5421&disp=1>

リンゴを煮詰めてシナモンをふります。

Ringo wo NICUMete šinamon wo furimasu.⁴⁶⁴

Podusíme jablka a posypeme skořicí.

怒り心頭、そのまま夫を起こして問い詰めました。夫の口から出てきた言葉は、「離婚してほしい・・・」

Okorišintó, sono mama otto wo okošite *TOICUMemašita*. Otto no kuči kara dete kita kotoba wa, „rikon šite hošii...”⁴⁶⁵

V návalu vzteku hned vzbudila manžela a *vyptala se* ho. Slova, která vyšla z manželových úst, byla: „chci, aby ses se mnou rozvedla...”

Posledním modifikátorem v této skupině je sloveso CUKUSU. Ději slovesa, které modifikuje, dodává smysl maximálního až dokonalého naplnění významu. Například sloveso ŠIRU (poznat) s tímto modifikátorem získává význam „úplně/dokonale poznat“, sloveso TACU (stát) ve spojení s CUKUSU vyjadřuje „zastavit se bez pohybu“ a sloveso KATARU (vyprávět) se záporným tvarem potenciálu CUKUSENU⁴⁶⁶ se přeloží jako „nebýt schopen vypovědět“.

沖縄を知り尽くしたいなら博物館へ行こう！

Okinawa wo *ŠIRICUKUŠItai* nara hakubucukan e ikó!

Pokud *chcete důkladně poznat* Okinawu, běžte do muzea!

ここはカッパドキアとは違い、人が作った遺跡という感じがします。昔の人がこれを作った目的に想いを馳せながら、しばらくその場に立ち尽くします。

Koko wa Kappadokia to wa čigai, hito ga cukutta iseki to iu kandži ga šimasu. Mukaši no hito ga kore wo cukutta mokuteki ni omoi wo hasenagara, šibaraku sono ba ni *TACICUKUŠImasu*.⁴⁶⁷

Tady se to od Kappadokie liší, vypadá to jako ruiny, které vytvořili lidé. Zamyslíte se nad cíli, s jakými dávní lidé tohle vytvořili, a na chvíli se na tom místě *zastavíte (postojíte)*.

硬いきずなに 思いを寄せて

語りつくせぬ 青春の日々

⁴⁶⁴ <http://yaplog.jp/ken-bo/archive/139>

⁴⁶⁵ <http://www.rikon-style.jp/avoid/example.html>

⁴⁶⁶ CUKUS-E-NU (kořen slovesa CUKUSU – potenciální částice – archaická záporka). Viz. Příloha 4

⁴⁶⁷ <http://zoonfish.blog48.fc2.com/blog-date-20070905.html>

Katai kizuna ni omoi wo josete
KATARICUKUSEnu seišun no hibi⁴⁶⁸
Vzpomeň si na silné kamarádské vztahy
dny mládí, které *se nedají úplně vypovědět*

Ve stejném smyslu naplnění děje rozvíjeného slovesa se dá použít také modifikátor
AGERU, který vyjadřuje završení.

小説を書き上げたら、出版社に投稿する前にコピーを取っておきたいのですがどこでコピーすればいいのでしょうか？

Šósecu wo *KAKIAGEtara*, šuppanša ni tókó suru mae ni kopí wo totte okitai no desu ga doko de kopí sureba ii no dešó ka.⁴⁶⁹

Dopsal jsem povídku, a než ji pošlu vydavateli, chtěl bych si udělat kopii, kde bych si ji měl zkopírovat?

もしも、髪を染め上げるなら何色？アンケート

Moši mo, kami wo *SOMEAGERU* nara nan iro? Ankéto ⁴⁷⁰

Kdyby jste *si obarvili* vlasy, jakou barvou? Anketa

4.3.3 ZÁVĚR

Terciární aspekt se tvoří spojením aspektuálního modifikátoru za sloveso ve tvaru tzv. I-kmenu. Vzhledem k tomu, že tento slovesný tvar je z hlediska kategorie času neutrální, je čas celého přísudku dán zakončením druhého slovesa, tedy modifikátoru. Ten se může vyskytovat ve všech slovesných tvarech a formách.

Z hlediska významu terciární aspekt popisuje průběh slovesného děje z několika rovin pohledu. První z nich je rovina časová. Ta se dále dělí na modifikátory vyjadřující zahájení, trvání a ukončení. Druhou je rovina prostorová, která může vyjadřovat směr nahoru a dolů, dovnitř, ven a kolem nebo směřování k určitému cíli. Třetí je rovina stupně, míry a naplnění.

⁴⁶⁸ http://www.momo-mid.com/mu_title/kanpai.htm

⁴⁶⁹ <http://book3.2ch.net/test/read.cgi/books/1105250975/>

⁴⁷⁰ <http://lislog.livedoor.com/r/5390>

Na časové rovině mohou modifikátory terciárního aspektu popisovat všechny tři fáze průběhu děje. Pro význam zahájení děje lze použít modifikátory HADŽIMERU, DASU a KAKERU/KAKARU, z nichž každý má kromě obecného významu zahájení děje i význam, který jej od těch ostatních odlišuje. HADŽIMERU popisuje aktivní zahájení, DASU se používá pro náhlý a nečekaný začátek děje a KAKERU/KAKARU označuje děj, který sice začal, ale byl z nějakého důvodu přerušen. Trvání děje se vyjadřuje pomocí modifikátoru CUZUKERU (nebo v omezené míře jen CUZUKU). Mezi modifikátory ukončení děje patří OWARU, OERU a JAMU, která mají význam zakončení ve svém významu již jako slovesa plnovýznamová. Modifikátor JAMU na rozdíl od OWARU/OERU používá k vyjádření dějů nevolních a impulzivních.

Prostorová rovina zahrnuje posun děje všemi možnými směry. Ovšem ne vždy se směr, který tato slovesa vyjadřují ve svém plném významu, plně projeví i v jeho funkci aspektuálního modifikátoru.

Směr nahoru nebo ve směru rozvití děje v prostoru, popřípadě také „zapnutí“ popisují modifikátory AGERU/AGARU. K vyjádření směru dolů a vlastně také svým způsobem ven slouží modifikátory OROSU, KUDASU, SAGARU/SAGERU a OČIRU. Posun děje modifikovaného slovesa k jeho naplnění vyjadřují modifikátory KOMU/KOMERU, zatímco použití slovesa DASU obrací směr průběhu děje ven a modifikátor MAWASU obrací děj slovesa k celému okolnímu prostoru. Modifikátory, které označují směřování k určitému cíli, usměrňují děj slovesa k jednomu bodu, místu nebo osobě (KAKERU/KAKARU, CUKERU/CUKU), nebo vyjadřují přesměrování děje zpět k mluvčímu (KAESU), popřípadě odkazují na vzájemnou interakci dvou či více stran (AU).

Poslední rovinou terciárního aspektu jsou modifikátory stupně, míry a naplnění děje prvního slovesa. Modifikátor NUKU a TÓSU implikují pohyb: NUKU směrem ven za současného překonávání těžkostí, TÓSU v rámci časového úseku nebo prostoru. Na druhé straně modifikátory KIRU, KOMU, CUMERU a CUKUSU popisují dotažení děje až do úplného konce. Může se tak stát buď dosažením jeho cílového bodu (KIRU), nebo dokonalým naplněním děje, který toto sloveso vyjadřuje (KOMU, CUMERU, CUKUSU).

Terciární aspekt se co do svého charakteru podstatně liší od aspektu primárního, neboť nevyjadřuje přímé propojení s osou absolutního času. Významy, které vyjadřuje, se omezují na vnitřní šíři dějů v rámci konkrétního slovesa. Liší se také od aspektu

sekundárního, ale v některých případech vyjadřují sekundární a terciární aspekt stejné významy, jako například aktuální průběh děje. V jiných případech se ale určitý význam vyjadřuje jen jedním z obou aspektů, jako například zahájení děje.

4.4 VID VE VEDLEJŠÍCH VĚTÁCH

Existuje vůbec něco takového jako vid ve vedlejších větách? Pokud budeme vycházet z předchozí kapitoly, že vid může zahrnovat všechny charakteristiky primárního, sekundárního i terciárního aspektu, zjistíme, že oblast vedlejších vět, které tento význam mohou vyjadřovat, je poměrně široká a určitě by si zasloužila podrobnější analýzu. Následující členění vychází z aspektuálního významu, který daná vedlejší věta popisuje.⁴⁷¹

Největší zastoupení aspektuálních významů najdeme u vedlejších vět příslovečných časových. Partikule TO může vyjadřovat završení nebo uskutečnění stavu děje věty vedlejší, pokud je toto podmínkou pro uskutečnění děje věty hlavní.

寒い冬になると鼻がよく詰まります。

Samui fuju ni *na-RU to* hana ga joku cumarimasu.⁴⁷²

Když nastane/bude studená zima, často se mi ucpe nos.

Partikule ATO a MAE označují jeden z dějů souvětí jako završený před tím, než dojde k ději vyjádřeném v druhé větě.

ヨーロッパチャンピオンになった後に、何か変化した？

Jóroppa čanpion ni *nat-TA ATO* ni, nani ka henka šita?⁴⁷³

Změnilo se něco potom, co jste se stal mistrem Evropy?

死ぬ前に一度味わってみたい感覚。

Ši-NU MAE ni ičido adžiwatte mitai kankaku.⁴⁷⁴

Smyslový vjem, který bych chtěla zkusit zažít, než zemřu/před svou smrtí.

⁴⁷¹ Pro podrobnosti o vedlejších větách v japonštině viz. kapitola Souvětí pořadné.

⁴⁷² <http://mainichi.jp/life/health/news/20080125ddm013100076000c.html>

⁴⁷³ <http://www.teammatsushita.com/archives/wtt1999crosstalk1.htm>

⁴⁷⁴ <http://news4vip.livedoor.biz/archives/50659925.html>

Pomocné podstatné jméno UČI uvozuje děj, který směřuje ke svému završení (cíli) a pomocné jméno AIDA uvádí děj v jeho průběhu.

巨人が帰らないうちに逃げてください。

Kjodžin ga *kaerana-I UČI* ni nigete kudasai.⁴⁷⁵

Utečte, než se obr vrátí. (Utečte, dokud se obr nevrátí.)

眠っている間に全ては解決できる。

Nemut-TE IRU AIDA ni subete wa kaikecu dekiru⁴⁷⁶

Když spíte, můžete všechno vyřešit.

Podobnou průběhovost děje ještě vyjadřuje pomocné jméno MAMA ve vedlejších větách způsobových.

ホテルはクーラーがなく、窓を開けたまま寝ました。

Hoteru wa kúrá ga naku, *mado wo ake-TA MAMA* nemašita.⁴⁷⁷

V hotelu nebyla klimatizace, spal při otevřeném okně.

Ve vedlejších větách účelových se slovesné děje uvozené jak JÓ NI, tak TAME dají považovat děje směřující k dosažení určitého cíle.

次に、よく冷えるようにかき混ぜる。

Cugi ni, joku *hie-RU JÓ* ni kakimazeru.⁴⁷⁸

Pak to zamíchám, aby se to (voda) dobře vychladilo.

Završení děje vedlejší věty ve větách podmínkových u všech třech typů podmínky je nezbytné pro uskutečnění, byť nereálné anebo dokonce čistě hypotetické, děje věty hlavní.

暇があったらやってみます。

Hima ga *at-TARA* jatte mimasu.⁴⁷⁹

---

⁴⁷⁵ <http://hukumusume.com/douwa/pc/world/12/20.htm>

⁴⁷⁶ Název knihy o snech.

⁴⁷⁷ <http://red-deer.air-nifty.com/reddeerannex/2006/08/index.html>

⁴⁷⁸ <http://fragments.g.hatena.ne.jp/debedebe/20060823>

Jestli budu mít čas, zkusím to udělat.

この石は食べ物ではありません。だから栄養ありません。食べたらお腹を壊すかもしれません。

Kono iši wa tabemono de wa arimasen. Da kara eijō mo arimasen. *Tabē-TARA* onaka wo kowasu kamoširemasen.⁴⁸⁰

Tento kámen není k jídlu. Proto nemá ani žádné živiny. *Kdybys ho snědl*, bylo by ti možná špatně od žaludku .

Částice podmiňovacího způsobu EBA/REBA je také součástí ustáleného spojení s významem stupně rozvinutí děje jedné části přímé nebo nepřímé úměrnosti „čím více, tím...“.

食べれば食べるほど痩せる食品。

Tabereba taberu hodo jaseru šokuhin.⁴⁸¹

Potraviny, které čím více jíte, tím více hubnete.

Aspektuální význam naplněné nebo nenaplněné zkušenosti vyjadřuje ustálené vazba částice minulého času TA a KOTO GA ARU.

また、「使っている/使ったことがある」と回答した 261 人の内、USB メモリを 1 個所有しているのは 28.7% (75 人) で、31.0% (81 人) が 2 個、17.6% (46 人) が 3 個、6.5% (17 人) が 4 個、10.7% (28 人) が 5 個以上所有していると回答した。

Mata, „*cukatte iru/cukat-TA KOTO GA ARU*“ to kaitó šita 261 hito no uči, USB memori wo 1ko šojú šite iru no wa 28.7% (75nin) de, 31.0% (81nin) ga 2ko, 17.6% (46nin) ga 3ko, 6.5% (17nin) ga 4ko, 10.7% (28nin) ga 5ko idžó šojú šite iru to kaitó šita.⁴⁸²

Z 261 lidí, kteří odpověděli, že „USB paměť někdy použili/ používají“ je 28,7% (75 lidí), kteří vlastní jednu, odpovědělo 31,0% (81 lidí), že mají dvě, 17,6% (46 lidí), že mají tři, 6,5% (17 lidí), že mají čtyři, a 10,7%, že mají více než pět.

Nepravidelné užití částice minulého času TA pro odkaz do budoucnosti s významem doporučení představuje ustálená vazba TA HÓ GA II (měl bys).

---

⁴⁷⁹ <http://kittys.blog.so-net.ne.jp/2007-07-01>

⁴⁸⁰ <http://plaza.rakuten.co.jp/Jeremiah2006/diary/200609050000/>

⁴⁸¹ <http://www.mybestinfosite.com/my4.html>

⁴⁸² <http://japan.internet.com/research/20080215/1.html>

お父さん！僕、生きていたほうがいい？

Otósan! Boku, ikite i-TA HÓ GA II?⁴⁸³

Tatínku! Měl bych žít?

Jistě jsem tímto stručným výčtem vedlejších vět, které se na vyjádření aspektuálnosti v japonštině podílejí, nevyčerpala všechny případy takového použití. Navíc u každého výše uvedeného typu by bylo dobré přesněji vymezit pravidla pro vidovou interpretaci. To bych ponechala pro další podrobnější zkoumání tohoto jevu.

4.5 ZÁVĚR

Kategorie vidu přísudku lze z hlediska použitých prostředků rozdělit do tří rovin: primární aspekt, sekundární aspekt a terciární aspekt.

Primárním aspektem se rozumí ukotvení času na děje na časové ose a to v rámci času absolutního i relativního. Prostředky pro vyjádření primárního aspektu jsou částice kategorie času TA a (R)U, které ve svém základním významu popisují děje minulé (TA) nebo děje neminulé ((R)U). Pokud se jich použije v kontextu času relativního, mohou označovat děje předcházející (TA) nebo děje následující ((R)U). Platnost tohoto pravidla však často závisí na příslovečném doplnění nebo kontextu daného sdělení.

Mnozí lingvisté dokonce popírají nutnost vyčleňovat gramatické koncovky kategorie času samostatně a včetně slovesného tvaru průběhového (TE IRU) je řadí do kategorie vidu. Tím se aspektuální opozice mění z dvoučlenné na čtyřčlennou, protože průběhový tvar může mít jak formu minulou, tak neminulou.

V Teramurově dělení aspektuálních prostředků patří průběhový tvar TE IRU do aspektu sekundárního. Ten zahrnuje spojení slovesa ve tvaru přechodníku s modifikátory IRU, ARU, ŠIMAU, KURU a IKU. Významy modifikátorů sekundárního aspektu popisují stav děje nebo jeho opakování.⁴⁸⁴

V případě užití modifikátoru IRU je tento děj ve stavu právě probíhající. Spojení slovesa s modifikátorem ARU označuje stav výsledku záměrně provedené akce. Modifikátor ŠIMAU vyjadřuje stav zakončenosti a uzavřenosti. Slovesa pohybu KURU a

⁴⁸³ <http://www.linkclub.or.jp/~rio123/>

⁴⁸⁴ Podle primárního aspektu přísudku, typu slovesa a kontextu se jedná o stav minulý, přítomný nebo budoucí.

IKU ve funkci modifikátorů sekundárního aspektu popisují v případě KURU stav směřování děje k určitému cíli a v případě IKU stav rozvíjení děje směrem k jeho dokončení.

Terciární aspekt stejně jako aspekt sekundární se tvoří spojením časově neurčitěho tvaru slovesa (I-kmen) s modifikátorem. Na rozdíl od sekundárního aspektu však terciární aspekt popisuje průběh slovesného děje v rámci fází jeho průběhu a to na třech rovinách: časové, prostorové a měrové. Rovina časová vyjadřuje fázi zahájení, trvání a ukončení děje. Rovina prostorová rozlišuje fáze posunu děje nahoru a dolů, dovnitř, ven a kolem nebo směřování k určitému cíli. Rovina míry určuje v jaké fázi naplnění se uvedený děj nachází.

Všechny tři výše uvedené stupně aspektuality se projevují jak v přísudku věty hlavní, tak v přísudku věty vedlejší. Ale jak ukazuje kapitola věnovaná vidu ve vedlejších větách, existují i takové větné konstrukce, které aspektualitu vyjadřují. A to buď ve všech případech jejich výskytu nebo za určitých podmínek. Takže aspektuálnost jako obecná kategorie se neomezuje pouze na obsah sdělení, ale zahrnuje také to, jakým způsobem je sdělení prezentováno, jeho formu.

5. MODALITA

Modalita je definována jako „oblast významu, respektive výrazu postoje mluvčího k obsahu promluvy, věty, zvláště vzhledem k realitě a jejím podmínkám.“⁴⁸⁵ Nejobecněji se modalita dělí na subjektivní a objektivní. Subjektivní modalita sděluje postoj mluvčího k obsahu promluvy (také se nazývá postojová nebo dispoziční). Objektivní modalita vypovídá o vztahu promluvy k realitě (bývá nazývána také jistotní). Modalitu lze chápat jako vztah mluvčího k obsahu promluvy nebo vztah obsahu k realitě. V tomto významu se označuje jako *modus* a je chápána jako „gramatická kategorie verba vyjadřující povahu jeho děje podle vztahu k realitě nebo mluvčímu, obvykle indikativ, imperativ, kondicionál a konjunktiv.“⁴⁸⁶

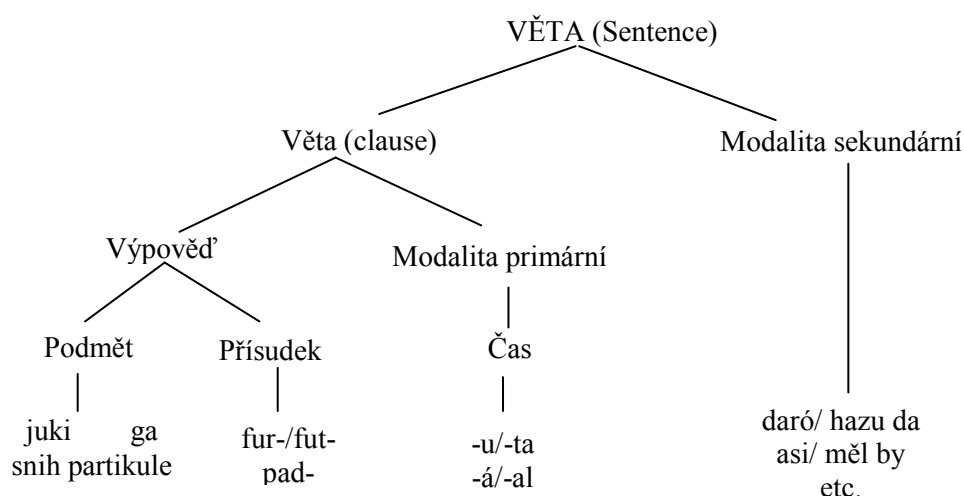
---

⁴⁸⁵ Čermák, str.215

⁴⁸⁶ Čermák, str.215

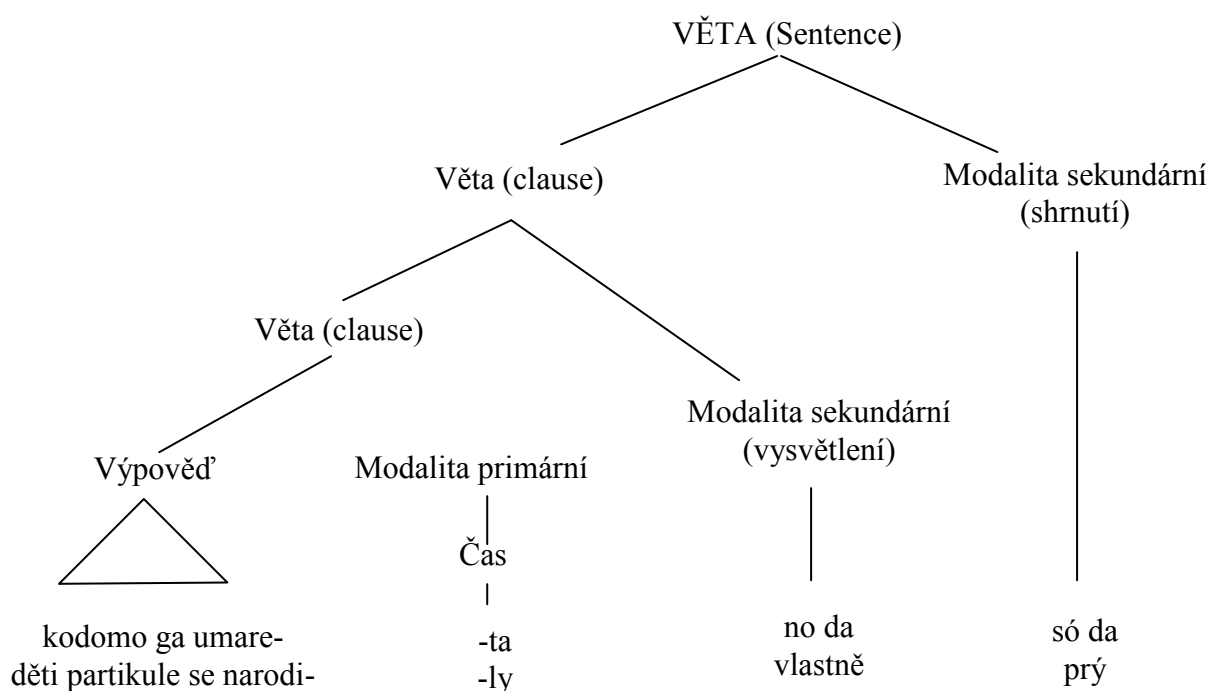
6. KATEGORIE MODALITY V JAPONŠTINĚ

Teramura rozlišuje modalitu primární a sekundární. Primární způsob se týká vyjádření času a je vlastní každé gramaticky utvořené větě, která obsahuje přísudek. Sekundární způsob je modální nadstavbou věty.⁴⁸⁷

Sekundární modalitu dále Teramura dělí na dvě skupiny: pomocné výrazy, která vyjadřují shrnutí, a pomocné výrazy, která vyjadřují vysvětlení. První skupina vyjadřuje shrnutí, závěr na základě minulých zkušeností, současných znalostí nebo informací od někoho jiného a patří sem DARÓ, JÓ DA, RAŠII, SÓ DA. Pomocné výrazy druhé skupiny vyjadřují vysvětlení pozadí, příčiny, důvodu a patří sem jmenná spojení se sponou HAZU DA, WAKE DA, MONO DA, NO DA. Pokud se obě modalities vyskytují v téže větě, předchází slovesné vazby druhé skupiny před slovesnými modifikátory skupiny první.

⁴⁸⁷ Následující schéma je z Teramura (1984), str.220

6.1 PRVNÍ SKUPINA: SHRUTÍ

Výrazy v této skupině popisují odhad na základě vlastní zkušenosti nebo na základě zkušeností, poznatků a zpráv nebo je zpráva podávána tak, jak jsme ji slyšeli. V japonštině se tato modalita vyjadřuje gramaticky, ale například čeština ji vyjadřují spíše lexikálním doplněním (*Prý* se stane prezidentem. *Asi* bude pršet.) V angličtině se tato skupina významů často vyjadřuje pomocnými slovesy (He looks happy. Zdá se šťastný. He may come soon. Možná přijde brzy.)

6.1.1 DARÓ

Prvním z této skupiny výrazů je **DARÓ**⁴⁸⁸ (pravděpodobně, asi). **DARÓ** je pravděpodobnostní tvar sponového slovesa **DA** (být někým, něčím).⁴⁸⁹ Vyjadřuje jak primární⁴⁹⁰ tak sekundární⁴⁹¹ modalitu a často před ním stojí volní slovesa. Pomocné

⁴⁸⁸ Zdvořilý tvar DEŠÓ.

⁴⁸⁹ Se stejným významem se používá částice Ó/JÓ, která ale kromě pravděpodobnosti vyjadřuje také záměr nebo výzvu. Z hlediska stylu je DARÓ upřednostňováno v hovorovém stylu.

⁴⁹⁰ Subjektivní názor mluvčího

⁴⁹¹ stav mysli v okamžiku promluvy

sloveso samo o sobě minulý tvar netvoří, ale ve svém modálním významu může následovat za částicí minulého času TA.

Jestliže se DARÓ váže na sloveso zakončené neminulou částicí (R)U, vyjadřuje pravděpodobné uskutečnění děje v budoucnosti. Pokud DARÓ stojí za slovesem v minulém čase (s minulou částicí TA), vyjadřuje pravděpodobnost uskutečnění děje v minulosti.

ピーマンが嫌いだという子供は多い。ピーマン自体、あの緑の未成熟なものは美味くない。生で、そのまま齧って美味しいピーマンなら、子供も食べるだろう。

Píman ga kirai da to iu kodomo wa ói. Píman džitai, ano midori no miseidžuku na mono wa oišiku nai. Nama de, sono mama kadžitte oišii píman nara, kodomo mo *taberu DARÓ*.⁴⁹²

Je hodně dětí, které říkají, že nemají rády papriku. Paprika jako taková, ta zelená nezralá věc není dobrá. Pokud si v syrovém stavu děti kousnou a bude to dobrá paprika, i oni ji *asi budou jíst*.

夜、消灯時（８時）に泳いでいたのは２匹。９時には１匹も泳いでいない。２匹程度がケースの底で動いている。おそらく明日の朝までには死んでいるだろう。

Joru, šótódži (8dži) ni ojoide ita no wa 2 hiki. 9dži ni wa 1piki mo ojoide inai. 2hiki teido ga késu no soko de ugoite iru. Osoraku ašita no asa made ni *šinde iru DARÓ*.⁴⁹³

V noci, v době zhašení světel (8 hodin) plavaly 2 ryby. V 9 hodin neplave ani jedna. Tak dva kusy se pohybují na dně bedny. *Pravděpodobně budou* do zítřejšího rána *mrtvé*.

以上の議論によって大体何が起きているか分かっただろう。

Idžó no giron ni jotte daitai nani ga okotte iru ka *wakatta DARÓ*.⁴⁹⁴

Podle výše uvedeného tvrzení *jste asi pochopili*, co se pravděpodobně děje.

DARÓ může také stát za přídavnými jmény, adjektivními slovesy a podstatnými jmény. Jako jeden z příkladů přídavného jména je v následující větě uvedena záporná částice NAI.

殺される側としても、ウルトラマンに殺されたのでは納得が行かないだろう。

Korosareru kawa to šite mo, Urutoraman ni korosareta node wa nattoku ga *ika-nai DARÓ*.⁴⁹⁵

I když to vezmu ze strany zabitých, *asi neuspokojí* to, že byli zabiti Utramanem.

⁴⁹² <http://hp.vector.co.jp/authors/VA018633/mna038.htm>

⁴⁹³ <http://houtoumusko.pepper.jp/hanshoku/hanshoku-kiroku-2.htm>

⁴⁹⁴ http://homepage2.nifty.com/eman/electromag/const_vel.html

⁴⁹⁵ <http://home4.highway.ne.jp/hiyuki0/wos/ranbun013.html>

Stejný význam jako DARÓ má částice pravděpodobnostního způsobu Ó/JÓ. Ta ale kromě pravděpodobnosti může vyjadřovat také záměr nebo výzvu k provedení děje. Užití pravděpodobnostního způsobu Ó/JÓ je typičtější pro psaný styl.

雨が降ろうが、槍が降ろうが

Ame ga *fur-Ó* ga, jari ga *fur-Ó* ga⁴⁹⁶

Ať se děje, co se děje (ať si prší, ať si létají kopí)

V hovorovém stylu se více uplatňují DARÓ nebo jeho zdvořilá forma DEŠÓ. Stupeň pravděpodobnosti, který oba výrazy vyjadřují, může zahrnovat celou škálu od „snad“ až po „určitě“.

(3月28日)曇り、夜になると雨が降るでしょう。

(3gacu 28niči) Kumori, joru ni naru to *ame ga furu DEŠÓ*.⁴⁹⁷

(28.březen) Zataženo, v noci bude pravděpodobně pršet.

奈良もすごく降ったでしょうね～。昨日生駒のほうを通ったらまだ雪が残ってましたもん。

Nara mo sugoku *futta DEŠÓ* ne～. Kinó Ikoma no hó wo tóttara mada juki ga nokotte mashita mon.⁴⁹⁸

V Naře *asi/určitě* taky hodně *padal*, jo. Když jsem včera šla po Ikomě, ještě tam totiž zůstával sníh.

V případě podmínky aktuálně neuskutečnitelné, ale reálně možné, jejíž splnění je představitelné (v češtině jí odpovídá „kdyby“) a podmínky nereálné ve vedlejších větách podmínkových stojí DARÓ za slovesem věty hlavní a výpověď doplňuje o stupeň pravděpodobnosti splnění děje věty hlavní.

しかしもし飢えていて、他に食べるものがなかったら食べるだろう。まずいと言いながら一丁食べるだろう。

Šikaši moši uete ite, hoka ni taberu mono ga nakattara taberu DARÓ. Mazui to iinagara iččó taberu *DARÓ*.⁴⁹⁹

Ale kdyby jste hladověli a nebylo nic jiného k jídlu, jedli *byste* to. Říkali byste, že to není dobré, a (*určitě*) *byste* to jedli.

⁴⁹⁶ <http://photoxp.daifukuya.com/exec/tsuchiyatomonokai/7152>

⁴⁹⁷ http://japanese.ningbo.gov.cn/art/2008/03/28/art_850_85304.html

⁴⁹⁸ <http://yaplog.jp/karl/archive/570>

⁴⁹⁹ http://blog.auone.jp/koizuka/?p=0&disp=entd_p&EP=17870099

DARÓ lze v případech subjektivního názoru nahradit výrazy KAMOŠIRENAI (asi), TO OMOU (myslím si), NI ČIGAINAI (rozhodně, určitě).

朝からひどく不安定な天候で、短時間に強い雨が降ったかと思うとぴたりとやみ、日が差したかと思うとまた降り出す。このくり返しに加え、とうとう夕方には雷まで鳴り出した。この様子だと、場所によっては雹が降ったかもしれない。

Asa kara hidoku fuantei na tenkó de, tandžikan ni cujoi ame ga futta ka to omou to pitari to jami, hi ga sašita ka to omou to mata furidasu. Kono kurikaeši ni kuwae, tótó júgata ni wa kaminari made naridašita. Kono jósu da to , bašo ni jotte wa *arare ga futta KAMOŠIRENAI*.⁵⁰⁰

Od rána je velmi nestabilní počasí. Když si po chvílce uvědomím, že nám to ale silně přšelo, už neprší, když si pomyslím, že vysvitlo sluníčko, zase se rozprší. To se neustále opakuje a kromě toho nakonec navečer začlo dokonce hřmít. V této situaci *možná* někde *padaly kroupy*.

人を殺してはいけない。これは誰もが知っていると思う。幼い頃に親などに聞いて育ったものだろう。

Hito wo korošite wa ikenai. Kore wa dare mo ga *šitte iru TO OMOU*. Osanai koro ni oja nado ni kiite sodatta mono daró.⁵⁰¹

Lidé se nesmí zabíjet. To *asi* (, *myslím*,) ví každý. Jako děti jsme to slyšeli od rodičů a vychovali nás tak.

この写真は「強大な国の頂点にいる人物」である。知らない人はほとんどいないに違いないアメリカのブッシュ大統領だ。

Kono šašin wa „kjódai na kuni no čóten ni iru džinbucu“ de aru. Širanai hito wa hotondo *inai NI ČIGAINAI* Amerika no Buššu daitórijó da.⁵⁰²

Na této fotce je „člověk, který je na špičce mocné země.“ Je to Americký prezident Bush, kterého všichni *určitě/rozhodně* znají. (*určitě* téměř *nejsou* lidé, kteří jej neznají)

竜宮城に、きっと居たに違いない

Rjúgúdžó ni, kitto ita NI ČIGAINAI⁵⁰³

Rozhodně na hradě Rjúgú určitě byla

Pomocí DARÓ se mluvčí může také dovolávat názoru posluchače nebo jej může oslovovat. V tom případě má DARÓ stoupavě tázavou intonaci (že ano?).

⁵⁰⁰ http://homepage2.nifty.com/karakkaze/2002_5-6th.html

⁵⁰¹ <http://yasai.2ch.net/shikaku/kako/1002/10021/1002118960.html>

⁵⁰² http://www.hirax.net/dekirukana7/ctrl_a/

⁵⁰³ http://nekomaru7.cocolog-nifty.com/blog/2006/12/post_8add.html

熱海駅の新幹線と伊東線の乗換えが不便だという証拠を見せろ、じゃなければ納得しねーぞ。何も証拠がないだろう、え？

Atami eki no šinkansen to Ito sen no norikae ga fuben da to iu šóko wo misero, dža nakereba nattoku šiné zo. Nani mo šóko ga *nai DARÓ*, e?⁵⁰⁴

Ukaž mi důkaz, že přestup mezi šinkansenem na nádraží Atami a linkou Ito je nevýhodný, jestli nic nemáš, nesouhlasím, víš. Nemáš žádný důkaz, že *ne*?

ワトスン君、すごいところに気付くんですね（笑） どうしてわかったんでしょう（笑）

Watosun kun, sugoi tokoro ni kizuku n desu ne (warai) Dó šite wakatta n DEŠÓ (warai)⁵⁰⁵

Watson, máš úžasné postřehy (smích) Jakpak jsi na to asi přišel, že ano?

6.1.2 MAI

Do stejné skupiny patří také pravděpodobnostní nebo volní zápor MAI, který se pojí na slovníkový tvar⁵⁰⁶ sloves a u některých sloves i na I-kmen. V prvním případě vyjadřuje MAI většinou pravděpodobnostní zápor („asi ne“), ve druhém případě představuje zápor volní („nechci“).

もう食べるまいと思っても好きなのでやっぱり食べてしまいます

Mó *taberu MAI* to omotte suki na node jappari tabete šimaimasu⁵⁰⁷

I když jsem si myslela, že už to (*pravděpodobně*) *nebudu*, mám to ráda, a tak to samozřejmě dojím.

息子が私をばばあと呼ぶ日が来ても、この日を忘れるまい。息子が私を無視する日が来ても、この日を忘れるまい。

Musuko ga wataši wo babá to jobu hi ga kite mo, kono me wo *wasureru MAI*. Musuko ga wataši muši suru hi ga kite mo, kono me wo *wasureru MAI*.⁵⁰⁸

I když přijde den, kdy mi syn bude říkat babčo, tyhle oči (*určitě, asi*) *nezapomenu*.

I když přijde den, kdy mě syn bude přehlížet, tyhle oči (*určitě, asi*) *nezapomenu*.

見ようか見まいか

⁵⁰⁴ <http://piza.2ch.net/log/traf/kako/956/956385232.html>

⁵⁰⁵ <http://ameblo.jp/resso/entry-10082320171.html>

⁵⁰⁶ tvar slovesa s částicí -(R)U

⁵⁰⁷ http://detail.chiebukuro.yahoo.co.jp/qa/question_detail/q1010652495

⁵⁰⁸ <http://blog.goo.ne.jp/maruru223/m/200710>

Mijó ka *mi-MAI* ka ⁵⁰⁹

Podívám se, *nepodívám se*

阪神大震災を生涯忘れまい

Hanšin ódžišin wo šógai *wasure-MAI* ⁵¹⁰

Do konce života nezapomenu na velké zemětřesení v Ósace a Kóbe

V hovorové řeči se MAI nahrazuje NAI⁵¹¹ DARÓ (jako pravděpodobnostní zápor „asi není“) a jako volní záporny se používají opisy NAI JÓ NI SURU („zařídit tak, aby nebylo“) nebo NAI DE OKÓ („uskutečnit jako neexistující“).

行くしかないだろう!!

Iku šika NAI DARÓ!!⁵¹²

Takže mi nezbývá než jít!! (musím asi jít)

他人に暗証番号を教えないようにしましょう。

Tanin ni anšóbangó wo ošieNAI JÓ NI ŠIMAŠÓ.⁵¹³

Nesděľujte svůj PIN kód cizím lidem.

Stejně jako DARÓ i MAI může pomocí intonace vyžadovat zapojení posluchače (že ne?)

ま、こんなところで愚痴ってる子にはわかるまいか。

Ma, konna tokoro de gučitte ru ko ni wa *wakaru MAI* ka.⁵¹⁴

No, *jestlipak* to děti, které se teď rozčilují, *pochopí?*

6.1.3 KAMOŠIRENAI

Dalším představitelem této skupiny je KAMOŠIRENAI (asi). Jedná se o ustálené spojení partikulí KA a MO se záporným tvarem⁵¹⁵ slovesa. Jak již bylo zmíněno u DARÓ

⁵⁰⁹ <http://ochamasensei.blog4.petitmall.jp/blog-entry-1334.html>

⁵¹⁰ <http://official.iza.ne.jp/blog/entry/102661/>

⁵¹¹ částice vyjadřující zápor

⁵¹² <http://blog.livedoor.jp/door5296/>

⁵¹³ <http://www.fsa.go.jp/ordinary/card/index.html>

⁵¹⁴ <http://teri.2ch.net/senmon/kako/980/980667288.html>

vyjadřuje KAMOŠIRENAI vlastní subjektivní odhad. Stupeň přesvědčení je ale oproti DARÓ nižší. Často se vyskytuje s příslovečnými výrazy HJOTTO SURU TO (možná) nebo ARUI WA (možná).

ひょっとすると男女の性差がなくなってくるかもしれない。同じような骨格、筋力。。

Hjotto suru to dandžo no seisa ga nakunatte kuru KAMOŠIRENAI. Onadži jó na kokkaku, kinrjoku⁵¹⁶
Možná se zruší pohlavní rozdíly mezi mužem a ženou. Stejná anatomie, stejné svaly...

ひょっとすると彼はメールを見落としたのかもしれない、返事を出したつもりでいたのかもしれない、この先何年かの間あなたはこういったあやふやな気持ちでいることになりますよ。

Hjotto suru to kare wa méru wo mintošita no KAMOŠIRENAI, hendži wo dašita cumori de ita no KAMOŠIRENAI, kono saki nan nenkan no aida anata kó itta ajafuja na kimoči de iru koto ni narimasu jo.⁵¹⁷

Možná mohl email přehlédnout, možná mohl ctít odpověď, a takovýhle nejistý pocit budeš mít dalších několik let.

KAMOŠIRENAI má také tvar minulého času KAMOŠIRENAKATTA, který slouží k vyjádření minulé pravděpodobnosti uskutečnění děje.

それまで走れないかもしれなかったんですか？

そうですね。400 の予選で上位二人は確定したんですが、あと二枠を 400 の予選で一番遅かった人と僕と向井さんで。そこで僕は一番だったので。

Sore made haširenai KAMOŠIRENAKATTA n desu ka.

Só desu ne. 400 no josen de džói futari wa kakutei šita ndesu ga, ato niwaku wo 400 josen de ičiban osokatta hito to boku to Mukai san de. Soko de boku wa ičiban datta node.⁵¹⁸

Takže *jste možná* do té doby *neměl možnost* toto běžet?

Máte pravdu. V rozběhu na 400 se potvrdili první dva, a pak byli ve druhém rozběhu na 400 ten nejpomalejší, já a pan Mukai. A tam jsem byl první já.

あと、ミリの「すげー、すげー！」連発の変身（笑）シーンはやっぱり可愛かった。あのシーン、なくなっていたかもしれなかったんですねえ。なくならなくて良かった。

---

⁵¹⁵ NAI je částice záporu.

⁵¹⁶ <http://knowledge.livedoor.com/21584>

⁵¹⁷ http://detail.chiebukuro.yahoo.co.jp/qa/question_detail/q1315111383

⁵¹⁸ <http://www.nikkansports.com/univ/hosei/h-as2004olympic22.html>

Ato, Miri no „sugé, sugé!“ renpacu no henšin (warai) šín wa jappari kawaikatta. Ano šín , *nakunatte ita KAMOŠIRENAKATTA* desu né. Nakunaranakute jokatta.⁵¹⁹

A pak ta scéna dvojznačné proměny (smích) Millina „skvělé, skvělé“ byla rozkošná. Ta scéna *možná měla být vypuštěna*. Ale je dobře, že zůstala.

6.1.4 NI ČIGAINAI

Silnější stupeň vlastního přesvědčení než DARÓ a KAMOŠIRENAI se vyjadřuje pomocí spojení partikule NI se zápořem slovesa ČIGAU (lišit se). Výraz NI ČIGAINAI se překládá jako „určitě“, „rozhodně“ a stojí za prostou formou sloves jak v čase přítomném, tak v čase minulém.

兵役に就くと、色々な物騒な事件に遭うに違いますが、それでも、怖くても、危険でも、無意識にピストルを軽く撃ってもいいというわけでは全くありません。

Heieki ni cuku to, iroiro na bussó na džiken ni *au NI ČIGAIMASEN* ga, sore de mo, kowakute mo, kiken de mo, muišiki ni pisutoru wo karuku utte mo ii to iu wake de wa mattaku arimasen.⁵²⁰

Když se přidáte k armádě, *určitě se setkáte* se různými nebezpečnými situacemi, ale navzdory tomu, i když se bojíte, i když je to nebezpečné, ale rozhodně to není tak, že neúmyslně můžete někoho jen tak zastřelit.

以前日本に帰国した時、方向を聞きたくて、駅のキオスクの女性に声をかけました。そのぶっきらぼうなこと。取り付く島もありません。たぶんガムの一つでも買えば、もう少し親切に教えてもらえたに違いません。

Izen nihon ni kikoku šita toki, hókó wo kikitakute, eki no kiosuku no džosei ni koe wo kakemašita. Sono bukkirabó na koto. Toricuku šima mo arimasen. Tabun gamu no hitocu de mo kaeba, mó sukoši šinsecu ni *ošiete moraeta NI ČIGAIMASEN*.⁵²¹

Když jsem se jednou vrátil do Japonska, chtěl jsem se zeptat na cestu a oslovil jsem dívku v nádražním kiosku. Taková neomalenost. Nestál jsem jí ani za slovo. Možná, kdybych si koupil i jen jednu žvýkačku, *určitě by mi to mohla sdělit* trochu laskavěji.

私を侮辱して楽しんでいるんですよきっと。人は激昂すると顔が真っ青になると聞きました。が、その時の顔はきっとそうだったに違いません。

⁵¹⁹ <http://celest.serio.jp/index-returner.html>

⁵²⁰ http://www.k-shimba.com/policy/policy_dataroom_20040507_04.html

⁵²¹ <http://www.users.globalnet.co.uk/~michiej/abextra.html>

Wataši wo bušoku šite tanošinde iru n desu jo kitto. Hito wa gekkó suru to kao ga massao ni naru to kikimašita ga, sono toki no kao wa kitto só *datta NI ČIGAIMASEN*.⁵²²

Urazil mě a teď se z toho určitě těší. Slyšel jsem, že když jsou lidé vzrušení, obličej jim zbělá, a jeho tvář tehdy *určitě byla* taky taková.

6.1.5 SÓ DA

Dalším ze skupiny modifikátorů, které slouží k vyjádření očekávání nebo tušení, je SÓ DA (vypadá to, zdá se), které se pojí na I-kmen sloves a kořen⁵²³ přídavných jmen. Ve spojení s přídavnými jmény a stavovými slovesy SÓ DA vyjadřuje současný stav nebo v některých případech budoucnost. SÓ DA se nekombinuje s podstatnými jmény a s adjektivními slovesy se pojí jen v omezené míře. SÓ DA naznačuje silný stupeň očekávání převážně na základě smyslových vjemů z okolí.

京都ですけど雨がふりそうですのでどこいくかまよっています、家族3人ででかける今日のおすすめスポットはありますか？

Kjóto desu kedo *ame ga fuRI SÓ DESU* node doko iku ka majotte imasu, kazoku 3nin de dekakeru kjó no osusume supotto wa arimasu ka? ⁵²⁴

Jsem v Kjótu, no a protože to *vypadá, že bude pršet*, váhám, kam máme jít, rodina 3 lidí, máte nějaké dnešní doporučení?

V následujících dvou příkladech je SÓ DA v pozici za adjektivními slovesy GENKI (být zdravý) a BAKA (být hloupý, bláznivý). Ve druhém příkladu se navíc objevuje minulý čas výrazu SÓ DA, který se tvoří od spony DA. Výsledný výraz má potom formu SÓ DATTA nebo zdvořilý tvar SÓ DEŠITA.

ちょっと心配しています。今時点では元気そうですが、様子を見て病院に連れて行こうかとも思っています。

Čotto šinpai šite imasu. Ima džiten de wa *genki SÓ desu* ga, jósu wo mite bjóin ni curete ikó ka to mo omotte masu.⁵²⁵

⁵²² http://sskeитай.web.fc2.com/ss/i_20060505_1_1.html

⁵²³ Kořen přídavných jmen se tvoří odtržením koncovky I. U modifikátoru NAI před SÓ DA předchází tvar NASA, u přídavného jména JOI (dobrý) je příslušným tvarem JOSA.

⁵²⁴ http://detail.chiebukuro.yahoo.co.jp/qa/question_detail/q1111385221

Mám trošku strach. V tuhle chvíli *vypadá zdravá*, ale také uvažuji o tom, že budu sledovat její stav a možná ji vezmu do nemocnice.

面接でブロック長と話をしましたが、俺よりバカそうでした。

Mensecu de burokkučó to hanaši wo šimašita ga, boku jori *baka SÓ DEŠIta*.⁵²⁶

Na pohovoru jsem mluvil s ředitelem oddělení, ale *zdál se být větší blázen než já*.

Tvar prostého záporu v minulém čase může vypadat také následujícím způsobem, i když podle pravidel spisovné japonštiny jsou správné tvary SÓ MO NAKATTA, SÓ NI NAKATTA nebo SÓ NI MO NAKATTA.⁵²⁷

今までありそうでなかったゲーム。

Ima made ari *SÓ DE NAKATta* gému.⁵²⁸

Hra, která dosud *nevypadala jako možná*.

Modifikátor SÓ DA je z hlediska japonských slovních druhů adjektivní sloveso a podle toho se i chová. Například v následujícím příkladu úplně vypouští sponové DA a nahrazuje jej partikulí NA.⁵²⁹

禁煙できそうな魔法の一言をください。

Kin'en deki SÓ na mahó no hitokoto wo kudasai.⁵³⁰

Prosím o jedno kouzlo, kterým *bych se mohla zbavit kouření*.

V omezené míře se SÓ DA používá také pro vyjádření očekávání na základě vnitřních předpokladů jednání třetí osoby.⁵³¹ V první osobě může naznačovat přehánění pocitů.

体育で後転したら背中が死にそうでした

Taiiku de goten šitara senaka ga *šini SÓ DEŠITA*.⁵³²

---

⁵²⁵ <http://inu.or.tv/k-16.html>

⁵²⁶ <http://money.2ch.net/haken/kako/1041/10414/1041432173.html>

⁵²⁷ V čase neminulém má zápor tvary: SÓ MO NAI, SÓ NI NAI nebo SÓ NI MO NAI.

⁵²⁸ http://byokan-sunday.haru.gs/2007/08/post_11.html

⁵²⁹ Pomocí partikule NA se adjektivní slovesa připojují k podstatným jménům, která rozvíjí.

⁵³⁰ http://detail.chiebukuro.yahoo.co.jp/qa/question_detail/q1015269290

⁵³¹ I když většinou v japonštině platí pravidlo, že o pocitech třetí osoby se nelze s určitostí vyjadřovat.

Když jsem na tělesné výchově udělal přemet vzad, *málem mi odešla záda*.

犬が、死にそうで、死なない。

Inu ga, šini SÓ DE, šinanai.⁵³³

Pes vypadá na umření a neumírá.

6.1.6 JÓ/ MITAI DA

Výrazy JÓ nebo MITAI se sponou DA vyjadřují přirovnání nebo dohady, které jsou blízké skutečnosti na základě pozorování, kontextu, situace a dostupných údajů. Na rozdíl od SÓ DA není tento odhad podložen přímým smyslovým vjemem, což výpovědi uvozené pomocí SÓ DA dodává větší stupeň subjektivity.

Za podstatná jména se JÓ DA a MITAI DA pojí bez jakéhokoli uvození, za adjektivní slovesa pomocí adjektivizujícího NA a u přídavných jsem se připojuje na jejich slovníkový tvar.

ちょっとポストペットみたいです。

Čotto posuto petto MITAI DESU ne.⁵³⁴

Vypadá to trochu jako PostPet.

U sloves stojí modifikátory JÓ DA a MITAI DA za jejich slovníkovými tvary a většinou vyjadřují současný stav děje.

地図をみたら 国鉄の駅が 近くにあるようだ。

Čizu wo mitara, kokutecu no eki ga čikaku ni a-RU JÓ DA.⁵³⁵

Když se dívám na mapu, nádraží státních drah *se zdá být blízko*.

無料アップデートがあるみたいです。

Murjó appudéto ga a-RU MITAI DESU ne.⁵³⁶

Zdá se, že je aktualizace zdarma, jo.

---

⁵³² <http://hatayukako.blog34.fc2.com/blog-entry-725.html>

⁵³³ <http://blog.goo.ne.jp/tamakachi1953/e/ae6c161abcc2ecc03184d08ec6143fc>

⁵³⁴ <http://nacck.blog.so-net.ne.jp/2007-06-15>

⁵³⁵ <http://tmnabe.hp.infoseek.co.jp/home/zpusan,2.htm>

⁵³⁶ <http://blog.livedoor.jp/snowstorm1/archives/51082343.html>

この店員は 日本語がわかるようだ。

Koko no ten'in wa nihongo ga *waka-RU JÓ DA*.⁵³⁷

Zdá se, že zdejší prodavač rozumí japonsky.

親の言う事は全然聞かない息子も、大学生の先生の言う事は素直に聞くようです。あまり息子に聞くと怒られるので、先生伝いで色々と様子を伺っています。

Oja no iu koto wa zenzen kikanai musuko mo, daigakusei no sensei no iu koto wa sunao ni *ki-KU JÓ DESU*. Amari musuko ni kiku to okorareru no de, sensei cudai de iro iro to jōsu wo ukagatte imasu.⁵³⁸

I syn, který vůbec neposlouchá rodiče, *zdá se* oddaně *poslouchá*, co říká jeho vysokoškolský učitel. Když se syna moc ptám, rozzlobí se na mě, a proto se na situaci a tak informuji přes učitele.

なんか、よく見ると、チャットって言ってもやたらに話せるわけではなく、いろんな文例があって、そこから選んで話みたいです。

Nanka, joku miru to, čatto tte itte mo jatara ni hanaseru wake de wa naku, iro n na bunrei ga atte, soko kara *erande hana-SU MITAI DESU*.⁵³⁹

No ale, když se dobře podíváte, i když se říká povídání, neznamená to, že můžete volně mluvit. Jsou různé příkladové věty a *zdá se, že si z nich vyberete a mluvíte*.

JÓ DESU nebo MITAI DESU se v modálním významu nepoužívají v minulém čase, ale mohou stát za slovesy, které minulý čas vyjadřují. Věta pak popisuje například zdání o výsledku minulé události (jako je tomu v následujícím příkladu). To ovšem není pravidlem a záleží především na typu slovesa a kontextu.

子供の心を捕らえてしまったようです。

Kodomo no kokoro wo toraete šimat-TA JÓ DESU.⁵⁴⁰

Zdá se, že se mu podařilo získat dětská srdce.

Jak je vidět v dalším příkladu před MITAI DESU nebo JÓ DESU mohou stát také slovesa v průběhovém tvaru. I zde modifikátor MITAI DESU význam slovesného tvaru neovlivňuje.

⁵³⁷ <http://tmnabe.hp.infoseek.co.jp/home/zpusan,2.htm>

⁵³⁸ <http://eikoh-katekyo.com/other/taikendan.html>

⁵³⁹ <http://nacck.blog.so-net.ne.jp/2007-06-15>

⁵⁴⁰ http://www.ehonnavi.net/ehon00_opinion.asp?No=24

日頃から、なるべく国産の野菜を食べようと思っているのですが、外食などをすると中国産の毒野菜を食べているみたいです。

Higoro kara, narubeku kokusan no jasai wo tabejó to omotte iru no desu ga, gaišoku nado wo suru to Čúgokusan no doku jasai wo tabe-TE IRU MITAI DESU.⁵⁴¹

Vždycky máme v úmyslu jíst co nejvíce domácí (japonskou) zeleninu, ale když třeba jíme venku, *zdá se, že jíme čínskou jedovatou zeleninu.*

6.1.7 RAŠII

Modifikátor ve tvaru přídavného jména RAŠII (jako) vyjadřuje dohad a přirovnání k normálnímu chování dané osoby na základě vlastního pozorování nebo z doslechu. Jak je vidět v dalším příkladu za podstatná jména se připojuje bez jakékoli partikule.

スペインの人が悪いのでは無く、他の国から来てる人がだいたい泥棒らしい。

Supein no hito ga warui no de wa naku, hoka no kuni kara kite ru hito ga daitai *dorobó RAŠII*.⁵⁴²

Španělé nejsou špatní lidé, lidé, kteří pocházejí z jiných zemí, *jsou prý (se zdají být) většinou zloději.*

U slovesného přísudku se RAŠII pojí na slovníkový tvar, jak je uvedeno v prvním příkladu, a nebo za prostý minulý tvar, jak ukazuje druhý příklad.

最近の大学生は携帯メールでレポートを書くらしい

Saikin no daigakusei wa keitai méru de repóto wo *ka-KU RAŠII* ⁵⁴³

Současní vysokoškoláci *údajně píš* práce na mobilu v emailovém programu

しかし、ドライバーは「・・・??」な状態。「グラセルストリートとチャップマンアヴェニューが交差する場所で・・・」「あ～行くよ、行く！」ようやく分かったらしい。

Šikaši, doraibá wa „...??“ na džótai. „Guraseru sutoríto to Čappuman abenjú ga kósa suru bašo de...“ „Á- iku jo, iku!“ jójaku *wakat-TA RAŠII*. ⁵⁴⁴

Ale řidič vypadal nechápavě: „...??“ „Tam, jak se kříží Glaser street a Chapman avenue...“ „Á ... jedu, jo, jedu!“ *zdá se, že konečně pochopil.*

⁵⁴¹ http://detail.chiebukuro.yahoo.co.jp/qa/question_detail/q1310855513

⁵⁴² <http://www.noritake.gr.jp/travel/espana/day01.html>

⁵⁴³ <http://www.atmarkit.co.jp/news/200703/09/mail.html>

⁵⁴⁴ <http://www.scn-net.ne.jp/~palmtree/usa2001/usa8/usa09092001.htm>

U přídavných jmen stojí modifikátor RAŠII za jejich slovníkovým tvarem. V následující ukázce je jako přídavné jméno uvedena záporná částice NAI.

でもそんな逃亡希望者は私だけじゃないらしい。「ほぼ毎週、どこかしら行っています。1
泊くらいでおいしいものを食べてリフレッシュ」

De mo sonna tóbó kibóša wa wataši dake dža *nai* RAŠII. „Hobo maišú, doko kašira itte imasu.

Ippaku kurai de oišii mono wo tabete rifuřeššu“⁵⁴⁵

Ale jak *se zdá*, nejsem to jen já, kdo má touhu si vyletět. „Téměř každý týden někam jezdím.

Přespím tak jednu noc, dám si něco dobrého k jídlu a zrelaxuju.

RAŠII je možné zaměnit s JÓ DA. Ale ne v případech, kdy RAŠII stojí v přívlastku a naznačuje, že subjekt se chová přesně tak, jak se předpokládá, že se chovat bude. To je případ druhé ukázky, kde autor popisuje muže, který je opravdovým mužem, zatímco v první ukázce se mluví o ženách, které muže jen připomínají.

最近、男のような女が多すぎる。短い髪、スカートをはかず、ズボンをはき、言葉遣いも
乱暴な女が多すぎる。

Saikin, *otoko no JÓ NA* onna ga ósugiru. Midžikai kami, sukáto wo hakazu, zubon wo haki,
kotobazukai mo ranbó na onna ga ósugiru. ⁵⁴⁶

Poslední dobou je příliš mnoho *maskulinních žen*. Je příliš mnoho žen, které mají krátké vlasy,
nenosí sukni, nosí kalhoty a mluví obhrouble.

私の世代で「男らしい男」といえば、高倉健か石原裕次郎です。

Wataši no sedai de „*otoko RAŠII otoko*“ to ieba, Takakura Ken ka Išihara Júdziró desu. ⁵⁴⁷

Jestliže se v mé generaci řekne „*muž chovající se jako muž*“, tak jsou to Ken Takakura nebo Júdziró
Išihara.

V hovorovém jazyce ovšem žádná omezení nefungují a není jasné, zda autorka následující ukázky měla na mysli vzhled nebo chování.

でもやっぱり男らしい女は恋愛できないのかな...? 裕典くん、男らしい女はどう思いますか!?

⁵⁴⁵ <http://www.mylohas.net/news/archive/2007/09/news0924.php>

⁵⁴⁶ <http://natto.2ch.net/test/read.cgi/soc/1022314532/>

⁵⁴⁷ http://karabon1234.cocolog-nifty.com/blog/2008/03/229_923b.html

De mo jappari *otoko RAŠII onna* wa ren'ai dekinai no ka na...? Jusuke kun, *otoko RAŠII onna* wa dó omoimasu ka!?⁵⁴⁸

Ale zjevně *žena, co je jako muž*, nemůže mít lásku...? Jusuke, co si myslíš o *ženách, co jsou jako muži*!?

6.1.8 SÓ DA

S modifikátorem SÓ DA jsem se již ve skupině modálního významu shrnutí setkali. To vyjadřoval zdání. Ovšem pokud jej připojíme za ucelenou větu,⁵⁴⁹ SÓ DA uvádí informaci z doslechu (prý). Svoji formou připomíná uvozování citací pomocí vypovídací partikule TO⁵⁵⁰ s tím rozdílem, že před SÓ DA nemůže stát přísudek ve zdvořilém stavu. Navíc výpověď obsažená před SÓ DA není doslovnou citací, ale převedeným obsahem sdělení. Pro přesnou citaci je nutné použít TO IU (říci, že).

ハリーポッター最終巻で、主要人物が2人死ぬそうですが（ハリーの可能性もあるそうで）、誰と誰だと思われますか？

Harí Pottá saišū maki de, šujó džinbucu ga 2ri ši-NU SÓ DESU ga (Harí no kanósei mo a-RU SÓ DE), dare to dare da to omowaremasu ka? ⁵⁵¹

V posledním díle Harryho Pottera prý zemřou 2 hlavní hrdinové (prý je i možné i Harry Potter), ale kteří dva to budou, co myslíte?

サルミアッキとは、松ヤニのような味と匂いの真っ黒なグミです。

フィンランドの人は、ばくばく食べているそうですが、日本人の口に合うかは微妙。好き嫌いがはっきり分かれるそうです。

Sarumiakki to wa, macu jani no jó na adži to nioi no makkuro na gumi desu. Finrando no hito wa, baku baku *tabe-TE IRU SÓ DESU* ga, nihondžin no kuči ni au ka wa bimjó. Suki kirai ga hakkiri *wakare-RU SÓ DESU*. ⁵⁵²

⁵⁴⁸ <http://www.s-woman.net/st/yusukecafe/vol21.html>

⁵⁴⁹ Za slovesné tvary s přítomnou částicí -(R)U nebo s minulou částicí -TA, sponové sloveso DA nebo minulý tvar DATTA, za slovníkový tvar přídavného jména nebo za jeho minulý tvar zakončený -KATTA, za adjektivní sloveso pomocí spony DA nebo v minulém tvaru DATTA.

⁵⁵⁰ Viz. kapitola Vedlejší věty obsahové.

⁵⁵¹ http://detail.chiebukuro.yahoo.co.jp/qa/question_detail/q138582258

⁵⁵² <http://www.1101.com/store/T/2008ss/2008-01-24.html>

Salmiakki chutná jako smrkový dehet a voní jako černá guma. Finové to *prý* ve velké míře *pojídají*, ale je otázka, zda to bude chutnat japoncům. Ti, co to mají rádi, a ti, co ji nesnáší, *jsou prý* jasně *rozděleni*.

オマーン直行便ができたそうです

Omán čokkóbin ga deki-TA SÓ DESU ⁵⁵³

Prý se zahájila lety přímá linka do Ománu

6.2 ZÁVĚR

První skupina sekundární modality se souhrnně nazývá shrnutí a vychází z objektivního či subjektivního posouzení děje mluvčím. Název „shrnutí“ ale plně nevystihuje významy modifikátorů, které do této skupiny patří. Z hlediska jejich zaměření se dají rozdělit do dvou skupin významů.

Jedna část popisuje stupeň pravděpodobnosti uskutečnění děje: DARÓ, KAMOŠIRENAI, NI ČIGAINAI, MAI. Druhá část vyjadřuje usuzování na charakter děje na základě vlastního přesvědčení nebo informace z doslechu: SÓ DA, JÓ DA, MITAI DA, RAŠII.

Všechny výrazy této skupiny jsou jakousi nadstavbou informace, kterou základní věta podává. Nestojí ale mimo význam přísudku věty, ale přímo jej modifikují z hlediska stupně jistotní modality.

6.3 DRUHÁ SKUPINA: VYSVĚTLENÍ

Pro vyjádření modality vysvětlení se používají podstatná jména HAZU (záhodnost), WAKE (důvod, smysl), TOKORO (místo), MONO (věc) ve spojení se sponou DA.

---

⁵⁵³ http://www.newsclip.be/blog/thai/2008115_017256.html

6.3.1 HAZU DA

HAZU DA uvozuje buď vlastní úsudek na základě aktuální skutečnosti a z ní vyplývající výsledek nebo vysvětlení dané skutečnosti. Následuje za slovesy a přídavnými jmény ve slovníkovém tvaru, za adjektivní slovesa se připojuje pomocí partikule NA, za podstatná jména pomocí partikule NO nebo NA. Může následovat i za prostými tvary minulého času nebo průběhovými tvar přítomnými.

審判員もサッカーを愛しているはずだ

Šinban'in mo sakká wo ai ši-TE IRU HAZU DA ⁵⁵⁴

I rozhodčí mají (by měli mít) rádi fotbal

パイプを買った後はそれでパイプを喫うはずだ。しかし、“パイプ”新品のパイプには色々
とやらなければならない“調教”がある。

Paipu wo katta ato wa sore de paipu wo su-U HAZU DA. Šikaši, „paipu“ šinpin no paipu ni wa iroiro
to jaranakereba naranai „čókjó“ ga aru. ⁵⁵⁵

Po té, co si koupíte dýmku, tak dýmku kouříte (se má za to, že budete kouřit). Ale u „dýmky“, nové
dýmky, jsou různé tréninky, které se musí udělat.

会場は 16:30。開演は 17:30。そして、終了は 21:30。そう書いてあったはずだ。しかし、物
販 30 分 + 公録 30 分 + ライブ 1 時間 + 物販 1 時間で 3 時間。確かに 1 時間あまる。

Kaiba wa 16:30. Kaiken wa 17:30. Sošite, šúrjó wa 21:30. Só kaite at-TA HAZU DA. Šikaši, bucubai
30pun+kóroku 30pun+raibu 1 džikan+bucubai 1 džikan de 3 džikan. Tašika ni 1 džikan amaru. ⁵⁵⁶

Otevření sálu v 16:30. Zahájení vystoupení v 17:30. A konec v 21:30. Tak to bylo (mělo být)
napsáno. Ale, prodej zboží 30 minut + veřejné natáčení 30 minut + živé vystoupení 1 hodina +
prodej zboží 1 hodina jsou 3 hodiny. Rozhodně 1 hodina přebývá.

Tvar záporu se tvoří od spony DA: HAZU WA NAI, v minulém čase HAZU
DE WA NAKATTA.

いや、そんなはずは無い！俺のことが大好きなはずだ！実際、俺が出かける時に泣くし

⁵⁵⁴ http://wsp.sponichi.co.jp/column/archives/2008/03/post_1031.html

⁵⁵⁵ <http://homepage2.nifty.com/frescoworld/arakaru3.html>

⁵⁵⁶ <http://www5e.biglobe.ne.jp/~motonuki/>

Ija, *sonNA HAZU WA NAI!* Ore no koto ga *dai suki NA HAZU DA!* Džissai, ore ga dekakeru toki ni naku ši⁵⁵⁷

Ne, *tak tomu není (nemůže být)!* Mě má přece moc rád! Ve skutečnosti, když jdu ven, brečí a

6.3.2 WAKE DA

Modifikátor HAZU DA je zaměnitelný s WAKE DA, pokud další věta obsahuje vysvětlení důvodu.

亀田一家のやっていることは、デビューしたときからそんなに変わったわけではない。
変わったのはマスコミの論調なのだ。

Kameda ikka no jatte iru koto wa, debjū šita toki kara sonna ni *kawat-TA WAKE DE WA NAI.*

Kawatta no wa masukomi no rončó na no da.⁵⁵⁸

To, co dělají Kamedové od svého debutu, *se tak moc nezměnilo (nemohlo změnit).*

To, co se změnilo, je tón médií.

WAKE DA vyjadřuje přirozený závěr pevně dané skutečnosti. Připojuje se za slovesa v prostém přítomném tvaru (IKU – jít) a přídavná jména ve slovníkovém tvaru (OIŠII – chutný), u adjektivních sloves za adjektivizující částici NA (GENKI NA – zdravý), za podstatná jména pomocí partikule NO nebo NA (SENSEI NO/NA – učitel). Může následovat i za prostými tvary minulého času.

楽譜が読めない人はこれгаできません。歌を耳から聞いて覚えるわけです。

Gakufu ga jomenai hito wa kore ga dekimasen. Uta wo mimi kara kiite *oboe-RU WAKE DESU.*⁵⁵⁹

Lidé, kteří neumí číst noty, tohle nedokáží. Píseň slyší, a *tak si ji zapamatují.*

上り始めたは良いものの、行けども行けども終わりが無いわけで、運動不足のワタシには非常にしんどいわけです。

Agarihadžimeta wa joi mono no, *ike domo ike domo owari ga NAI WAKE de*, undó busoku no wataši ni wa hidžó ni *šindo-I WAKE DESU.*⁵⁶⁰

⁵⁵⁷ <http://so-net.blog.so-net.ne.jp/>

⁵⁵⁸ http://piazzacapitanato.at.webry.info/200710/article_18.html

⁵⁵⁹ <http://www.sugis-english.com/method/kigou.html>

⁵⁶⁰ http://www.manboutsushinkyoku.com/archives/2004/11/c_1.html

Bylo sice dobře, že jsme začali stoupat, ale *tím, jak se šlo dál a dál bez konce*, pro mě, nezvyklého pohybu, to je neskutečně *vyčerpávající*.

「仕事と私と、どっちが大切なわけ？」

„Šigoto to wataši to, dočči ga taisecu NA WAKE?“⁵⁶¹

„Co je důležitější, práce nebo já?“ (jako řečnická otázka)

Na rozdíl od HAZU DA, kdy jím uvozená skutečnost je věc neznámá, a tudíž uvozuje jakýsi nový poznatek, skutečnost uvedená WAKE DA představuje věc známou a důraz je tedy kladen spíše na pochopení tohoto přirozeně vyplývajícího závěru.

6.3.3 TOKORO DA

Tento modifikátor tvoří spojení podstatného jména TOKORO (místo) a spony DA. Připojuje se za slovesa a přídavná jména v prostých tvarech přítomného a minulého času, za adjektivní slovesa pomocí partikule NA a za podstatná jména prostřednictvím TO IU.

同じような日々の繰り返したが、ポジティブに考えれば、家族ともども健康で大した事件もない”平穏な日々”というところか。決して今の暮らしに不満があるわけではない。

Onadži jó na hibi no kurikaeši da ga, podžitibu ni kaereba, kazoku to tomodomo kenkó de taišita džiken mo nai „heion na *hibi*“ TO IU TOKORO ka. Kešite ima no kuraši ni fuman ga aru wake de wa nai.⁵⁶²

Je to sice opakování stejných dní, ale pokud člověk uvažuje pozitivně, *jsou to* „klidné dny“, kdy žijete celá rodina ve zdraví a nic důležitého se neděje.

まあ簡単なものならばメールアドレスさえ覚えていればパスワードをメールで送信してくれるからいいが、厳しいところはちゃん と覚えていないと最悪問い合わせなければなら
ない。

Má kantan na mono naraba méru adoresu sae oboete ireba pasuwádo wo méru de sóšin šite kureru kara ii ga, hazukaši-I TOKORO wa čanto oboete inai to saiaiku toiwassenakereba naranai.⁵⁶³

⁵⁶¹ <http://journal.mycom.co.jp/column/rikei/156/index.html>

⁵⁶² <http://www2s.biglobe.ne.jp/~kei2/html/storytxt.html>

⁵⁶³ <http://confab.livedoor.biz/archives/64956395.html>

No pokud se jedná o jednoduchou věc, je to v pohodě, protože stačí, pokud si pamatujete emailovou adresu a oni vám emailem pošlou heslo, ale ostuda je, když si ji pořádně nepamatujete, nezbude vám, než se muset znovu zeptat.

彼の好きなところを書いておこう。付き合い始めてから時が経ち過ぎると忘れがちだから。
「こんなエピソードありました」みたいな感じで。

Kare no *suki NA TOKORO* wo kaite okó. Cukiaihadžimete kara toki ga tačisugiru to wasuregači da kara. „Konna episódo arimašita“ mitai na kandži de.⁵⁶⁴

Napíšu *to, co se* mi na něm *líbí*. Protože jak utíká čas od doby, co jsme spolu začali chodit, mám tendenci zapomínat. Tak nějak ve stylu „tohle se nám stalo.“

Pomocné podstatné jméno TOKORO bylo zmíněno již při popisu prostředků vyjadřování času ve vedlejších větách příslovečných časových.⁵⁶⁵ Podle Teramury by ale tento výraz by měl být kompletně chápán pouze jako modální prostředek zaostření výpovědi na určitou část právě probíhající skutečnosti.⁵⁶⁶ Jinými slovy řečeno je to výpověď o našem osobním nahlížení na momentální situaci.

Časový odkaz výpovědi není vázán pouze na aktuálně probíhající děje, ale i na děje minulé a budoucí. Ty minulé vyjadřují jejich završení, tedy dokončenost, ty budoucí naopak jejich blízké zahájení.

最近、知人がアニメーターを辞めました。腕はあるのですが、両親のために田舎に帰って出直すと行ったところです。

Saikin, čidžin ga animétá wo jamemašita. Ude wa aru no desu ga, rjóšin no tame ni inaka ni kaette denaosu to *it-TA TOKORO DESU*.⁵⁶⁷

Nedávno skončil známý s prací animátora. Je šikovný, ale kvůli rodičům se vrací na venkov. *Odešel* s tím, že pak začne znovu.

「あなたは何者なんです？」「まあまあ、山神様、それをこれから話すところです。・・・
・私は【思い出支援センター】の支援専門員です。」

„Anata wa nan ša nan desu?“

⁵⁶⁴ <http://koiutsu.blog54.fc2.com/blog-entry-16.html>

⁵⁶⁵ Viz. kapitola Vedlejší věty příslovečné časové.

⁵⁶⁶ Teramura (1984), str.290

⁵⁶⁷ <http://otasyou.cocolog-nifty.com/>

„Má má, Jamagamisama, sore wo kore kara *hana-SU TOKORO DESU*. ... Wataši wa (omoide šien sentá) no šien senmon'in desu.“⁵⁶⁸

Co jsi zač? No, to vám *ted'*, božstvo hor, *řeknu*.... Jsem odborný pracovník podpory (centra podpory vzpomínek).

Pokud před TOKORO předchází sloveso v průběhovém tvaru přítomném (TE IRU), je obsahem výpovědi právě probíhající děj (jako v následující větě) nebo stav výsledku děje. To samozřejmě závisí především na typu slovesa a kontextu.

BMW の新車の慣らし運転をしているところですが、オイルやフィルターをいつくらいの時期に交換すべきか、について迷っています。

BMW no šinša no naraši unten wo ši-TE IRU tokoro desu ga, oiru ja firutá wo icu kurai no džikan ni kókan subeki ga, ni cuite majotte imasu.⁵⁶⁹

Právě zajiždím nové BMW, ale nejsem si jistý, po jaké době se má měnit olej a filtr.

Jestliže před TOKORO stojí sloveso v průběhovém tvaru minulém, výsledná situace označuje minulý stav.⁵⁷⁰

奈良井宿には以前ツアーできたことがありました。しかしこのツアーが以外に欲張りだった為に最後の奈良井宿では暗い時間帯になって見学が出来ませんでした。そのときから一度来てみたいと思っていたところです。

Naraidžuku ni wa izen cuá de kita koto ga arimašita. šikaši kono cuá ga igai ni jokubari datta tame ni saigo no Naraidžuku de wa kurai džikantai ni natte kengaku ga dekimasen dešita. Sono toki kara ičido kitemitai to *omot-TE ITA TOKORO DESU*.⁵⁷¹

V Naraidžuku jsem už jednou se zájezdem byla. Ale protože ten zájezd toho chtěl ukázat výjimečně moc, tak v Naraidžuku, které bylo poslední, se už setmělo a nemohli jsme si jej prohlédnout. Od té doby *jsem si říkala*, že se tam chci jednou podívat.

⁵⁶⁸ <http://www2s.biglobe.ne.jp/~kei2/html/storyvtxt.html>

⁵⁶⁹ <http://q.hatena.ne.jp/1193755953>

⁵⁷⁰ Teramura (1984), str. 292

⁵⁷¹ <http://blog.livedoor.jp/s170507tu/archives/51101699.html>

6.3.4 KOTO DA

Tento modifikátor tvoří spojení podstatného jména KOTO (věc) se sponou DA. V předchozím textu bylo podstatné jméno KOTO uvedeno jako jedno z pomocných podstatných jmen, které v japonštině slouží jako prostředek substantivizace⁵⁷² nebo při vyjádření prožité zkušenosti.⁵⁷³

Na rozdíl od tohoto užití se modální KOTO DA nedá interpretovat jako součást přísudkové výpovědi. Nemá vazbu na podmět a ani nezastupuje nebo nenahrazuje žádný jiný větný člen.⁵⁷⁴ Modální KOTO DA funkčně odpovídá již uvedeným výrazům HAZU DA a WAKE DA, ale na rozdíl od nich popisuje děj s menším důrazem na subjektivní pohled. KOTO DA má v podstatě dva základní významy: nezbytnost a záhodnost. Způsob navázání KOTO DA na přísudek věty je stejný jako u TOKORO DA.

何が好きかを決めるのなんて一番簡単なことだと思うかもしれない。

Nani ga suki ka wo kimeru no nan te ičiban *kantan NA KOTO DA* to omou kamoširenai.⁵⁷⁵

Asi si myslíte, že rozhodnout se, co máte rádi, je přece to *nejjednodušší*.

別の言葉で言い替えると「大失敗」ということだ。

Becu no kotoba de iikaeru to „*daišippai*“ to *IU KOTO DA*.⁵⁷⁶

Když to řekneme jinými slovy, je to „*velká prohra*.“

U volných sloves se je možné KOTO DA nahradit spojením s významem záhodnosti BEKI DA (je záhodno, mělo by se). Jako je to mu v následujícím příkladu.

一番喜ばれる贈り物とは、あなた自身がそのテーマで研究しているときに「こういう論文があったら、すごく助かったのになあ」と思った、そういう論文を書くことです。

Ičiban jorokobareru okurimono to wa, anata džišin ga sono téma de kenkjú šite iru toki ni „kó iu ronbun ga attara, sugoku tasukatta no ni ná“ to omotta, kó iu ronbun wo *ka-KU KOTO DESU*.⁵⁷⁷

⁵⁷² Viz. kapitola vedlejší věty jmenné.

⁵⁷³ Větná konstrukce: -TA KOTO GA ARU.

⁵⁷⁴ Teramura (1984), str.293 - 295

⁵⁷⁵ <http://practical-scheme.net/trans/hs-j.html>

⁵⁷⁶ <http://practical-scheme.net/trans/hs-j.html>

⁵⁷⁷ <http://www.tatsuru.com/seminar/official.php>

Až vy sami si budete studovat ke svému tématu a pomyslíte si, že „kdyby taková práce byla, moc by mi byla pomohla,“ tak takovou práci *napište*. (*byste měli napsat*)

二番目に大きな後悔は、重要でないことを気にしすぎていたことだ。

Nibanme ni óki na kókai wa, džújó de nai koto wo *ki ni šisugi-TE ITA KOTO DA*.⁵⁷⁸

Druhým velkým zklamáním je, že *jsem si příliš brala k srdci* věci, které nebyly důležité.

明けない夜が来ることはない

Akenai joru ga ku-RU KOTO WA NAI⁵⁷⁹

Nepřijde noc, která by se nerozvedla

Ve tvaru KOTO NI NARU („stát se“, „dojít k něčemu“) je patrná silná snaha o objektivní popis skutečnosti.

株価が 1,500 円の銘柄を持っていたとするね。株式分割により 100 株 → 150 株 に分割されるケースでは、現物株の場合、株価が大体 1,000 円に調整される。1,000 円×150 株になるので、株主の所有する時価総額は変わらないことになるね。

Kabuka ga 1,500 en no meigara wo motte ita to suru ne. Kabušiki bunwari ni jori 100 kabu → 150 kabu ni bunwari sareru késu de wa, genbucu kabu no baai, kabuka ga daitai 1,000 en ni čósei sareru. 1,000 en ×150 kabu ni naru node, kabunuši no šojú suru džikasógaku wa *kawarana-I KOTO NI NARU* ne.⁵⁸⁰

Když stanovíme, že cena akcií byla 1500 jenů akcií. V případě, že při dělení akcií jsou akcie rozděleny 100 akcií → 150 akcií, tak v případě fyzických akcií bude cena akcie upravena na asi 1000 jenů. Protože to bude 1,000 jenů ×150 akcií, tak *se* celková tržní hodnota, kterou vlastní držitel akcií, *nezmění*.

6.3.5 MONO DA

Tento modifikátor vznikl spojením podstatného jména MONO (věc, předmět) a spony DA. MONO je konkrétností obsahu svého významu ekvivalentní pomocným podstatným jménům TOKORO a KOTO. Slouží jako prostředek substantivizace nebo

⁵⁷⁸ <http://practical-scheme.net/trans/hs-j.html>

⁵⁷⁹ <http://www.youtube.com/watch?v=WJ9S7kkTsos>

⁵⁸⁰ <http://tadaken.web.infoseek.co.jp/margin%20trading%205.html>

nahrazuje či zastupuje některý větný člen. Z významového hlediska vyjadřuje vlastnost podmětu nebo tématu věty.⁵⁸¹

Pro rozlišení významu obsažené vlastnosti a významu modálního navrhuje Teramura substituční zkoušku, kdy se vztažná věta, která podstatnému jménu MONO předchází, nahradí jedním přídavným jménem. Pokud i pak dává věta smysl, jedná se o vlastnost podmětu. Jestliže se věta stává nesmyslnou, je MONO DA použito ve významu modálním.⁵⁸² Ve svém modálním významu MONO DA vyjadřuje ideálního stav a žádoucí vlastnost podmětu výpovědi.

質問なんです。。。スタートアップセミナーへはスーツで行くものですか？

Šicumon nan desu ga... Sutáto appu seminá he wa súcu de *i-KU MONO DESU KA?*?⁵⁸³

Mám dotaz... *Chodí se* na zahajovací seminář v obleku??

大学の教科書だってひどいものだ。大学に入ってみれば、教科書の多くは(いくつかの輝ける例外を除いては) その分野の第一人者が書いたものじゃないことがわかるだろう。大学の教科書を書くのはあまり面白い仕事じゃないし、お金のために書かれることが多い。

Daigaku no kjókašo da tte *hido-I MONO DA*. Daigaku ni haitte mireba, kjókašo no óku wa (ikucuka no kagajakeru reigai wo nozoite wa) sono bun'ja no dai ičininša ga kaita mono dža nai koto ga waku daró. Daigaku no kjókašo wo kaku no wa amari omoširoi šigoto dža nai ši, o kane no tame ni kakareru koto ga ói.⁵⁸⁴

Vysokoškolské učebnice *jsou příšerné*. Jestli zkusíte jít na vysokou školu, tak pochopíte, že velká část učebnic (kromě několika světlých výjimek) není napsána předními osobnostmi oboru. Napsat vysokoškolskou učebnici není příliš zajímavá práce a často jsou psány pro peníze.

言葉って、自分の気持ちを伝えるものですが伝わっているのでしょうか？

Kotoba tte, džibun no kimoči wo *cutae-RU MONO DESU* ga cutawatte iru dešó ka?⁵⁸⁵

Slova jako taková *sdělují* vlastní pocity, ale jsou opravdu sděleny?

⁵⁸¹ Kore wa džagaimo no kawa wo muku MONO DESU. To je předmět, kterým se oškrábe bramborová slupka. (Teramura 1984, str.298)

⁵⁸² Teramura (1984), str.300

⁵⁸³ <http://www.wedding-job.com/bbs1.html>

⁵⁸⁴ <http://practical-scheme.net/trans/hs-j.html>

⁵⁸⁵ <http://ameblo.jp/kaneko-takatoshi/entry-10085672818.html>

Dále modální MONO DA podává popis příčin, průběhu předešlého děje, okolností a stavů, které k uvedenému výsledku vedly. V tomto smyslu se často používá v psané styly, především v novinových textech.

このプロジェクト（MobiLed）は、学校の子どもたちと先生たちがコンピューターと携帯電話を個人の情報システムとして利用すものです。ユーザー、学生、先生が、説明をしてもらいたい言葉をシステムに送ります。システムは、テキストメッセージを使って言葉を受け取り、ウィキペディアという百科事典を使って単語を調べます。そして音声合成を使って、その内容をその人に伝えます。このように高度技術を使って、知識にアクセスできないような人に対して答えを素早く提供するというものです。

Kono purodzəkuto (MobiLed) wa, gakkō no kodomotači to senseitači ga konpjútá to keitai denwa wo kodžin no džóhó šisutemu to šite *rijó su-RU MONO DESU*. Júzá, gakusei, sensei ga, secumei wo šite moraitai kotoba wo šisutemu ni okurimasu. Šisutemu wa, tekisuto messédži wo cukatte kotoba wo uketori, wikipedia to iu hjakka džiten wo cukatte tango wo širabemasu. Sošite onseigósei wo cukatte, sono naijó wo sono hito ni cutaemasu. Kono jó ni kódo gidžucu wo cukatte, čišiki ni akusesu dekinai jó na hito ni taišite kotae wo subajaku *teikjó suru to i-U MONO DESU*.⁵⁸⁶

V tomto projektu (MobiLed) školní děti a učitelé využívají počítače a mobilní telefony jako osobní informační systémy. Uživatelé, žáci, učitelé pošlou do systému slovo, které si chtějí nechat vysvětlit. Systém přijme slovo prostřednictvím textové zprávy a vyhledá slovo ve encyklopedii wikipedia. A pak prostřednictvím syntézy řeči sdělí tento obsah danému člověku. Tím *se (vlastně) nabízí* rychlá odpověď lidem, kteří nemohou použít vyspělé technologie a nemají přístup k vědomostem.

時間を無駄にする一番の要因は、気を散らすものだ。

Džikan wo muda ni suru ičiban no jóin wa, *ki wo čira-SU MONO DA*.⁵⁸⁷

Hlavní příčinou plýtvání časem je *rozptylování se*.

V kombinaci se sekundárním aspektem shrnutí může za MONO následovat například modifikátor NI ČIGAINAI (rozhodně, určitě).

「息子に北海道へ飛行機で連れていってもらったけど、今度行くときは番組のことを思い出しながら、青函トンネルを通りたいと思います」このような拮がりは、感動に対する渴

⁵⁸⁶ <http://www.asahi.com/sympo/061212/11.html>

⁵⁸⁷ <http://practical-scheme.net/trans/hs-j.html>

望、心が震えることへの期待感が、日本の社会に充満していることを示唆しているものにちがいない。

„Musuko ni Hokkaidó e hikóki de curete itte moratta kedo, kondo iku toki wa bangumi no koto wo omoidašinagara, Seikan tonneru wo tóritai to omoimasu“ kono jó na hirogari wa, kandó ni tai suru kacubó, kokoro ga furueru koto he no kitaikan ga, nihon no šakai ni džúman šite iru koto wo *šisa ši-TE IRU MONO NI ČIGAINAI*.⁵⁸⁸

„Syn mě sice vzal na Hokkaidó letadlem, ale až příště pojedu, chystám se jet Seikan tunelem a budu si vybavovat tento pořad,“ což *rozhodně ukazuje* na to, že japonská společnost je plná seriózní snahy o dojem a pocitu očekávání silných duševních zážitků.

Jako modální výraz se MONO DA také objevuje při popisu minulého děje, kdy si mluvčí nostalgicky vybavuje minulé zvyky a události.⁵⁸⁹ Teramura u tohoto užití klade velký důraz na pocit nostalgie a hlubokých emocí.

実はこの作品は20代中ころから好きだったものだ。そのころは車の免許も持っていなかったし、どうも人生がめっちゃめっちゃになりつつありながら、それがどうしてかははっきりと分かってなかった。

Džicu wa kono sakuhin wa 20daidžú koro kara *suki dat-TA MONO DA*. Sono koro wa kuruma no menkjo mo motte inakatta ši, dómo džinsei ga mečameča ni naricucu ari nagara, sore ga dó šite ka wa hakkiri to wakatte nakatta.⁵⁹⁰

Ve skutečnosti *jsem měl* toto dílo *rád* asi od dvacátých let. Tenkrát jsem ani neměl řidičák na auto a člověk se stával nějak bezstarostným, a ani přesně nevěděl proč tomu tak bylo.

僕が住んだのは、丸長の先にある古いマンションだったのだ。

お昼どきなどはちょっこの階段をのぼって、北口方面までラーメンを食べに行ったものだ。懐かしい階段が今もそこにあって、なんだか僕は感激で胸がいっぱいになってしまった。

Boku ga sunda no wa Marunaga no saki ni aru furui manšon datta no da. O hiru doki nado wa čotto kono kaidan wo nobotte, kitaguči hómen made rámen wo tabe ni *it-TA MONO DA*. Nacukašii kaidan ga ima mo soko ni atte, nanda ka boku wa kangeki de mune ga ippai ni natte šimatta.⁵⁹¹

⁵⁸⁸ <http://www.edagawakoichi.com/WAVETHEFLAG/w-nhkprojectxnikandosuru.html>

⁵⁸⁹ Užití „would“ v angličtině nebo česká nedokonavá slovesa typu chodíval, sedával apod.

⁵⁹⁰ <http://d.hatena.ne.jp/chiruru5150/20070220>

⁵⁹¹ <http://allabout.co.jp/travel/sanpo/closeup/CU20080218A/index2.htm>

Já jsem vlastně bydlel ve starém domě, který je před Marunagou. V době oběda *jsem stoupal* po těchto schodech a *chodíval* až na konec severního východu dát si rámen. I teď tam ty staré schody jsou a já jsem nějak dojatý.

昔話をするのは年を取った証拠だというのが、自分が子供の頃は家に電話のない友達というのが実際にいた。電話は電電公社の黒電話で。ダイヤルは回すものだった。子供が電話で友達を遊びに誘うと、「子供らしくない」といわれたものだ。子供は玄関先で「あそぼー」と叫ぶものだった。

Mukašibanaši wo suru no wa toši wo totta šóko da to iu ga, džibun ga kodomo no koro wa ie ni denwa no nai tomodači to iu no ga džissai ni ita. Denwa wa dendenkóša no kuro denwa de. Daijaru wa mawasu mono datta. Kodomo ga denwa de tomodači wo asobi ni sasou to, „kodomo rašiku nai“ to *iware-**TA MONO DA***. Kodomo wa genkan saki de „asobó“ to *jo-BU MONO DATTA*.⁵⁹²

Říká se, že když někdo mluví o starých časech, je to důkazem toho, je starý, ale když já jsem byl dítě, měl jsem skutečně kamarády, kteří neměli doma telefon. Telefon byl takový černý přístroj firmy Dendenkóša. Ten, kde se otáčelo číselníkem. Bylo mi řečeno, že to, že děti svolávají kamarády na hraní telefonem, není „dětský způsob“. Děti před vchodem *zavolají* „pojď si hrát“.

Další oblastí modálního významu, ve které se **MONO DA** používá, je vyjádření překvapení, údivu nad danou situací.

「こんなところをよくも車が通っていたものだ。」などと思いながら売山の中腹を左にトラバースしてコルに上がった。

„Konna tokoro wo joku mo kuruma ga *tót-TE ITA MONO DA*.“ nado to omoinagara jama no čúfuku wo hidari ni torabásu šite koru ni agatta.⁵⁹³

Příčně jsem se přesouval po straně hory doleva a přemýšlel, „jak tady mohla jezdit auta,“ až jsem vystoupal do sedla.

6.3.6 NO DA

Tento modifikátor tvoří spojení formálního jména/jmenného zástupce⁵⁹⁴ **NO** a spony **DA**. Stejně jako již uvedená podstatná jména této skupiny se **NO** také používá

⁵⁹² http://smatsu.air-nifty.com/lbyd/2004/04/post_2.html

⁵⁹³ <http://www7.plala.or.jp/gomaster/sub19-23.html>

⁵⁹⁴ Macuoka, Takuboku

k substantivizaci.⁵⁹⁵ V modálním významu se připojuje se za prosté přítomné i minulé tvary sloves a přídavných jmen a za adjektivní slovesa a podstatná jména ve spojení s prostým minulým tvarem spony DA (DATTA). V přítomném tvaru je spona DA u podstatných jmen nahrazena NA.

花はもともと土に根を張って生きているものである。それを途中から切り取って売っている。家に持って帰ったときはすでに半死半生なのだ。

Hana wa motomoto cuči ni ne wo hatte ikite iru mono de aru. Sore wo točú kara kiritotte utte iru.

Ie ni motte kaetta toki wa sude ni *hanšihanšó NA NO DA*.⁵⁹⁶

Květiny původně roztahují kořeny v zemi, a tak žijí. A oni je během toho uříznou a prodávají.

Když jsem je přinesla domů, už (*vlastně*) byly *více mrtvé než živé*.

僕が住んだのは、丸長の先にある古いマンションだったのだ。

お昼どきなどはちょっこの階段をのぼって、北口方面までラーメンを食べに行ったものだ。

懐かしい階段が今もそこにあって、なんだか僕は感激で胸がいっぱいになってしまった。

Boku ga sunda no wa Marunaga no saki ni aru furui manšon *dat-TA NO DA*.

O hiru doki nado wa čotto kono kaidan wo nobotte, kitaguči hómen made rámen wo tabe ni itta mono da. Nacukašii kaidan ga ima mo soko ni atte, nanda ka boku wa kangeki de mune ga ippai ni natte šimatta.⁵⁹⁷

Já jsem *vlastně* bydlel ve starém domě, který je před Marunagou. V době oběda jsem stoupal po těchto schodech a chodíval až na konec severního východu dát si rámen. I teď tam ty staré schody jsou a já jsem nějak dojatý.

自慢の子供を無視されて怒る。私は心底かわいいと思ったものしか誉められない。残念ながらそれは犬、猫、鳥、その他の動物の類いで、そのなかには子供は含まれていないのだ。

Džiman no kodomo wo muši sarete okoru. Wataši wa šinsoko kawaii to omotta mono šika homerarenai. Zannen nagara sore wa inu, neko, tori, sono hoka no dóbucu no tagui de, sono naka ni wa kodomo wa *fukumare-TE INAI NO DA*.⁵⁹⁸

Když chlubitivé děti ignorujete, zlobí se. Já dokáži chválit jen to, o čem si myslím, že má hezké srdce.

Bohužel to jsou psi, kočky, ptáci a ostatní druhy zvířat, děti tam v tom (*vlastně*) *zahrnutý nejsou*.

⁵⁹⁵ Viz. kapitola Vedlejší věty jmenné

⁵⁹⁶ Mure, str.61

⁵⁹⁷ <http://allabout.co.jp/travel/sanpo/closeup/CU20080218A/index2.htm>

⁵⁹⁸ Mure, str.99

Modifikátor NO DA vždy podává nějaké vysvětlení stavu, situace nebo děje. Buď na základě vnitřního předpokladu mluvčího nebo na základě vnějších okolností. Ovšem modifikátor jako takový součástí děje není, jen jej popisuje jako vysvětlení. To také znamená, že žádný způsobem neovlivňuje význam přísudku, který modifikátoru NO DA předchází.

父親はこんな人ではなかった。勤勉で無口でまじめを絵に描いたような人だったのだが、..
Čičioja wa konna hito de wa nakatta. Kinben de mukuči de madžime wo e ni kaita jó na hito *dat-TA*
NO DA ga,...⁵⁹⁹

Otec nebyl takový. *Byl (totiž) přesný obraz pilného, tichého člověka, ale...*

もちろん本もタイトルと内容が合致しないものが多いのです。

Močiron hon mo taitoru to najó ga gačči šinai mono ga *ó-I NO DESU*.⁶⁰⁰

Samozřejmě i u knihy se název a obsah (*vlastně*) často neshodují.

著作物は、ユーザーのためにあって、ユーザーが自主的に金銭的評価できるようになるしかないのだよ。白黒ハッキリしたルールじゃない。

Čosakubucu wa, júzá no tame ni atte, júzá ga džišuteki ni kinsenteki hjóka dekiru jó ni naru šika *na-I*
NO DA jo. Širokuro hakkiri šita rúru dža nai.⁶⁰¹

Dílo je pro uživatele a uživatelé *musí* mít možnost jej nezávisle finančně ohodnotit. Nejsou na to černobílá pravidla.

Vysvětlující NO DA se často objevuje v otázkách po vysvětlení významu nějakého slova nebo skutečnosti.

なぜ「梅雨」というのですか？

Naze „cuju“ to *i-U NO DESU KA*?⁶⁰²

Proč *se* (*vlastně*) říká „cuju“?

なぜ最近アホな親が増えているのですか？

Naze saikin aho na oja ga *fue-TE IRU NO DESU KA*?⁶⁰³

---

⁵⁹⁹ Mure, str.156

⁶⁰⁰ <http://ataraxia.blog20.fc2.com/blog-entry-316.html>

⁶⁰¹ http://kirik.tea-nifty.com/diary/2008/03/it_f110.html

⁶⁰² http://www.tbs.co.jp/morita/qa_ame.html

Proč (*vlastně*) v poslední době *roste* počet hloupých rodičů?

Spojení NO DA v modálním významu vyjadřuje obecně jakékoli vysvětlení. Možná i z tohoto důvodu je možné před NO DA postavit kterýkoli jiný výraz ze skupiny modifikátorů vysvětlení. Jakákoli jiná možnost vzájemné kombinovatelnosti neexistuje.

車だと歩くということがないから道の魅力を感じることがない、車にとっての道は単に目的地まで通過する道にすぎない、ところが歩くなり自転車なりで道をゆくと幾重にも道が別れてつづいている。一体この道はどこに行くのだろうと誘いこまれるように細い道まで行くことになる。歩くとか自転車の旅はこの幾重にも別れた細い道に行くことなのだ。

Kuruma da to aruku to iu koto ga nai kara miči no mirjoku wo kandžiru koto ga nai, kuruma ni totte no miči wa tan ni mokutekiči made cúka suru miči ni suginai, tokoro ga aruku nari džitenša nari de miči wo juku to ikue ni mo miči ga wakarete cuzuite iru. Ittai kono miči wa doko ni iku no daró to sasoikomareru jó ni komakai miči made iku koto ni naru. Aruku to ka džitenša no tabi wa kono ikue ni mo wakareta komakai miči wo *iku KOTO NA NO DA*.⁶⁰⁴

Protože se s autem se neprocházíte, nemůžete cítit kouzlo cesty. Pro auto není silnice nic jiného než jen cesta, kterou jedeme do cílového místa. Ale když jdete po cestě buď pěšky nebo jedete na kole, neustále se dělí na několik cest. A nakonec, jako byste byli vyzváni zjistit, kam asi tahle cesta vede, se dostanete až na úzkou cestičku. Pěšky nebo na kole *znamená jít* těmito rozmanitě dělenými cestičkami.

しかし先日部長に靴の裏で蹴られて起こされた時は「て いうかリストラですか」とか思ったくらいで、僕なりに危機感を 感じているわけなのだ。

Šikaši sendžicu bučó ni kucu no ura de kerarete okosareta toki wa „te iu ka risutora desu ka“ to ka omotta kurai de, boku nari ni kikenkan wo kandžite iru WAKE NA NO DA.⁶⁰⁵

Ale když mě tuhle šéf oddělení probudil nakopnutím podrážkou své boty, už jsem si myslel, že „dojde na snižování stavů“ a cítím nebezpečí vůči své osobě.

今さっきハリーポッターと謎のプリンスを読み終えたところなのですが、ダンブルドアがスネイプにアバダケダブラを受けたところを読んだときかなりショックでした。

Ima sakki harípottá to nazo no purinsu wo *jomioeta TOKORO NA NO DESU ga*, danburudoa ga suneipu ni abadakedabura wo uketa tokoro wo jonda toki kanari šokku dešita.⁶⁰⁶

⁶⁰³ http://detail.chiebukuro.yahoo.co.jp/qa/question_detail/q127803507

⁶⁰⁴ <http://www.musubu.jp/abukumichimiryoku.htm>

⁶⁰⁵ <http://homepage1.nifty.com/VET06031/read/es990421c.html>

Ted' před chvílí *jsem právě dočetla* Harry Pottera a prince dvojí krve, a byla jsem hodně šokovaná, když jsem četla, že byl Brumbál očarován Snapem.

セキュリティ対応というのは、被害に遭う前には、その必要性が理解しにくいものなのだ。
Sekjuritai taiō to iu no wa, higa ni au mae ni wa, sono hicujōsei ga rikai šinikui *MONO NA NO DA*.⁶⁰⁷
Nutnost ochranného zabezpečení *se těžko chápe*, dokud se nesetkáte s poškozením.

Modifikátor NO DA uvozuje také otázky po vysvětlení situace na základě jejího vnějšího zdání. Například ve chvíli, kdy vidíme někoho se oblékat, můžeme se zeptat: Doko he iku n desu ka. (Kam jdeš?) Nebo v situaci, kdy se třeba manžel chystá zapnout vysavač: Nani wo suru no? (Co budeš dělat?)

旅の途中で、イヌに出会いました。

「桃太郎さん、どこに行くのですか？」

「鬼ヶ島へ鬼退治に行くんだ」

Rjokó no točú de, inu ni deaimašita.

„Momotaró san, doko ni *iku NO DESU* ka?“

„Onigašima e onitaidži ni *iku N DA*.“⁶⁰⁸

Během cesty se setkal se psem.

„Kam *pak* jdeš, Momotaró?“

„*Víš, jdu* na Onigašimu zabít ďábly.“

「名前ですよ、名前。あるでしょ」

「ううん、別に.....」

「何て呼んでるんですか」

„Namae desu jo.“

„Uun, becu ni....“

„Nani te *jonde ru N DESU* ka“⁶⁰⁹

„Jméno, jo.“

„Hmm, no a....“

„Jak *ti přece říkají*?“

---

⁶⁰⁶ http://detail.chiebukuro.yahoo.co.jp/qa/question_detail/q1310664683

⁶⁰⁷ <http://www.microsoft.com/japan/protect/gymnasium/articles/virus.msp>

⁶⁰⁸ <http://d.hatena.ne.jp/ch5/20080413>

⁶⁰⁹ Mure, str.164

6.4 ZÁVĚR

Modifikátory druhé skupiny sekundární modalit s významem vysvětlení se skládají z pomocných podstatných jmen (HAZU, WAKE, TOKORO, KOTO, MONO, NO) ve spojení se sponou DA. Další společnou charakteristikou této skupiny je to, že nejsou významovou součástí děje vedlejší věty. Pouze její obsah nějakým způsobem zasazují do kontextu promluvy nebo celé okolní situace.

Výpověď věty těmito modifikátory uvedené lze obecně shrnout pod hlavičku „vysvětlení“. V rámci různých aspektů vysvětlení se význam modifikátorů pohybuje od podání děje jako očekávaného (HAZU), přes důvodově přirozená zjevná vysvětlení situace (WAKE), popřípadě jen důvodové (KOTO, MONO) nebo popisující (TOKORO), až po prosté zdůraznění obecného konstatování (MONO, NO), přičemž platí, že každý z modifikátorů může ve výše uvedené škále nabývat hned několika významů.

Stejně jako u první skupiny označované jako „shrnutí“, vyjadřují modifikátory skupiny „vysvětlení“ různé stupně subjektivního a objektivního pohledu.

7. Celkový závěr

V této práci jsem se pokusila zachytit strukturu různých typů a způsobů vyjádření aspektuálnosti (vidovosti) v japonštině. Jelikož každá kapitola nebo významnější podkapitola končí dílčím závěrem, v celkovém závěru bych chtěla shrnout schopnost a uplatnění jednotlivých aspektuálních významů a prostředků v rámci japonštiny.

Začnu od roviny začlenění výpovědi do kontextu ostatních vět, popřípadě okolní (i neverbální) situace. Zde se uplatňují modifikátory s modálním významem, které – na základě úsudku mluvčího, získaných informací nebo z doslechu – výpověď celé věty klasifikují z hlediska pravděpodobnosti jejího uskutečnění nebo ji nabízejí jako odpověď na vyvstálé nejasnosti. Pokud bychom tyto modifikátory vůbec nepoužívali, naše mluva by sice ztratila schopnost vyjadřovat naše relativní pocity a úsudky, ale pořád ještě bychom se domluvili.

Když budeme postupovat v souladu s prezentovaným členěním japonské věty a postupně přisudek zbavovat jednotlivých vrstev aspektuálních významů, je další v pořadí

sice kategorie času, ale já osobně bych napřed „odloupala“ sekundární a terciární aspekty z kapitoly kategorie vidu. Tyto modifikátory nám poskytují možnost se na děj přísudku podívat jako by pod mikroskopem a rozpitvat jej do nejmenších možných detailů. To, jak hluboko a kam vůbec se v rámci děje dostaneme ovšem velkou měrou závisí na typu slovesa a vazebných schopnostech jednotlivých modifikátorů této skupiny.

Ted' bych se vrátila ke kategorii času. Ta v japonštině rozlišuje pouze dvě formy: minulou a neminulou, přičemž neminulé tvary přísudku mohou podle typu sloves s příslovečným doplněním nebo i bez něj odkazovat na budoucnost. Minulé tvary sloves ve svém základním významu odkazují pouze na děje minulé. Existují ale ustálená spojení nebo výjimky, kdy přísudek v minulém čase popisuje děj, který teprve nastane. Stejně tak přísudek vedlejší věty může, přestože je v neminulém čase, ve výsledku sloužit k popisu dějů minulých. To závisí na času přísudku věty hlavní.

Kategorie času se vlastně pohybuje ve dvou časových soustavách, soustavě času absolutního a soustavě času relativního. V rámci té první si časové zakončení přísudku řídí mluvčí podle skutečného umístění děje na časové ose, ale v rámci té druhé mluvčí částečně svoji svobodu ztrácí a musí se podřídít jistým gramatickým pravidlům.

Po odstranění vrstvy kategorie času se dostáváme k samotnému slovesu.⁶¹⁰ To z hlediska aspektuálnosti představuje v japonštině ten nejtvrdší oříšek. Ve srovnání s češtinou, kde slovesa hned na lexikální úrovni na první pohled rozdělíme na dokonavá a nedokonavá, je aspektuální typologie sloves v japonštině mnohem složitější. Navíc jednotlivé typy sloves mají své specifické vlastnosti a ty se projeví v jejich schopnosti na sebe vázat další aspektuální významy.

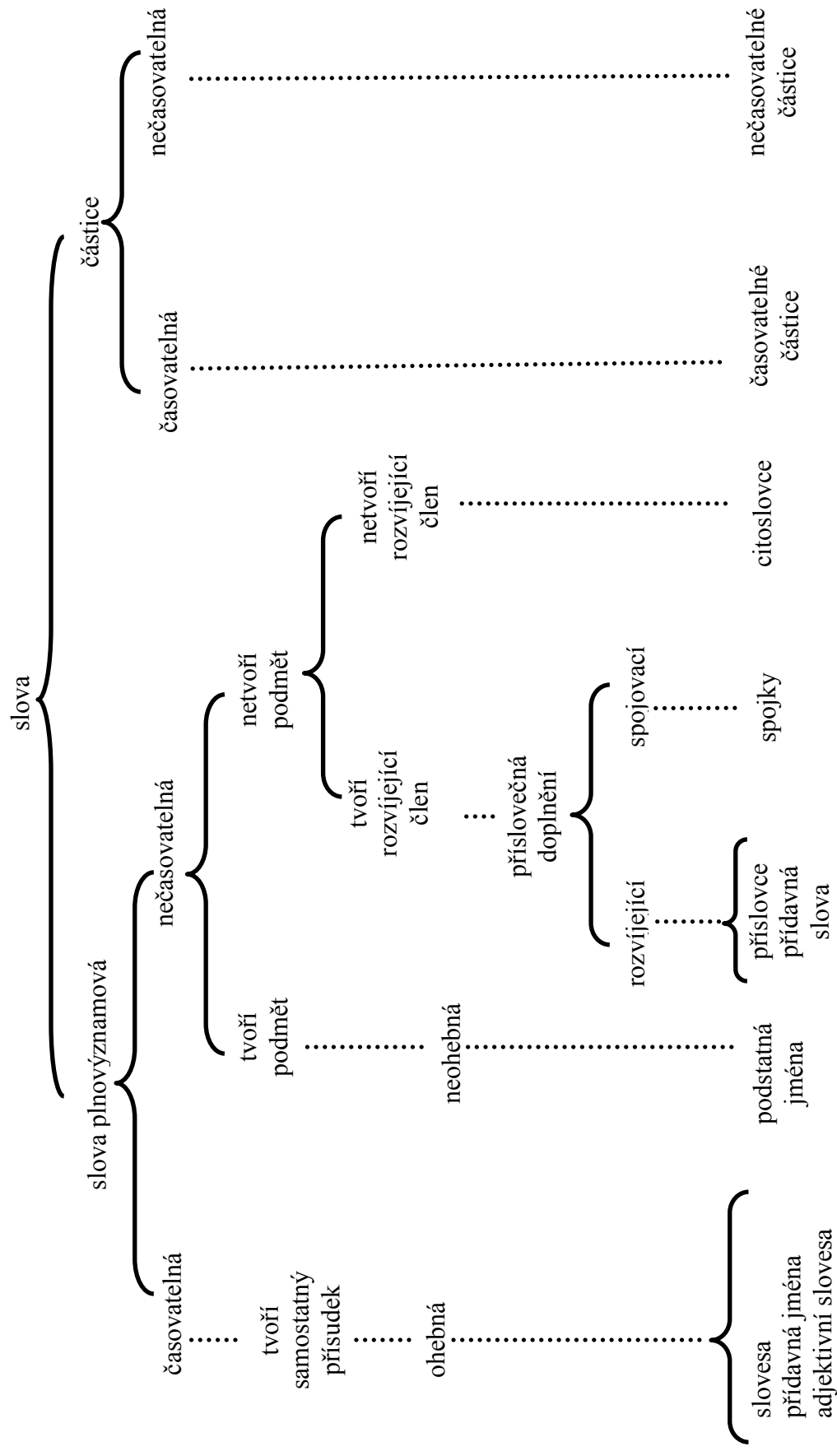
Aspektuálnost v japonštině je stejně jako v češtině v podstatě dána již slovesem samým. Na rozdíl od češtiny, kde je vidovost u sloves patrná již na první pohled, se však aspektuální stránky japonského slovesa stávají zřejmými až na konkrétních aspektuálních rovinách. Ty mohou být v japonštině vytvořeny nejen pomocí prostředků gramatických, ale pomocí prostředků i čistě lexikálních.

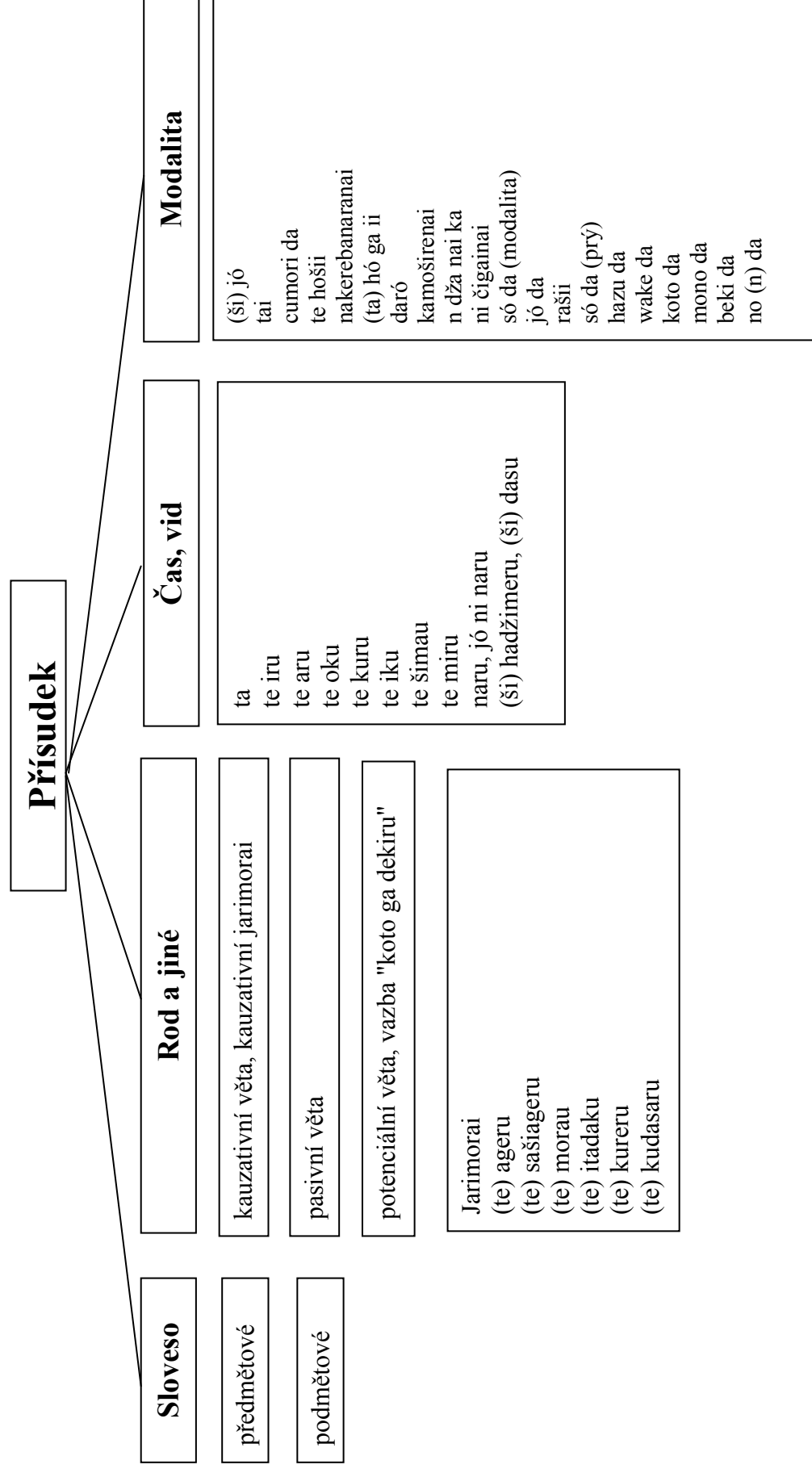
---

⁶¹⁰ Hodilo by se spíše říci přísudku, ale protože jmenné přísudky jsou neměnně stavové a stavová slovesa podle například Kinsuie aspektuálnost nevyjadřují, dovolila jsem si rovnou přejít k přísudku slovesnému.

Příloha 3 Sémantická klasifikace sloves a přídavných jmen

A. Stavová slovesa

Stavové sloveso se obvykle neobjevuje s pomocným slovesem IRU.

ある aru ((o neživých věcech) existovat),   いる iru ((o živých věcech) existovat),

できる dekiru (moci dělat),   いる iru (potřebovat)

(Stavová jsou všechna potenciální slovesa (například 飲める nomeru (moci pít))

B. Trvací slovesa

Trvací sloveso s pomocným slovesem IRU vyjadřuje aspekt rozvíjení.

食べる taberu (jíst), 飲む nomu (pít), 歩く aruku (jít pěšky), 走る haširu (běžet), 踊る odoru (tančit), 歌う utau (zpívat), 泳ぐ okovu (plavat), 待つ macu (čekat), 話す hanasu (mluvit), 聞く kiku (slyšet), 読む jomu (číst), 書く kaku (psát), 見る miru (vidět), 泣く naku (plakat), 教える ošieru (učit), 見せる miseru (ukázat), 使う cukau (použít), 作る cukuru (udělat), 笑う warau (smát se), 休む jasumu (odpočívát), 勉強する benkjó suru (učit se), 飛ぶ tobu (létat), 考える kangaeru (myslet), 会う au (sejít se), 住む sumu (žít)

C. Stavově trvací slovesa

Stavově trvací sloveso může být buď stavové nebo trvací.

見える mieru (být vidět), 聞こえる kikoeru (být slyšet), 分かる waku (rozumět), 違う čigau (lišit se), 似合う niau (slušet, hodit se)

D. Bodová slovesa

Bodové sloveso s pomocným slovesem IRU vyjadřuje opakovaný děj nebo stav po té, co bylo něco podniknuto nebo se něco stalo.

知る širu (dozvědět se), 死ぬ šinu (zemřít), 忘れる wasureru (zapomenout), 貸す kasu (půjčit), 借りる kariru (půjčit si), 飛ぶ tobu (skákat), 打つ ucu (udeřit), 出る deru (vystoupit), 入る hairu (vstoupit), 立つ tacu (stát), 座る suwaru (sedět), 起きる okiru (vstát), 結婚する kekkon suru (oženit se/vdát se), 行く iku (jít), 来る kuru (přijít), 帰る kaeru (vrátit se), 言う iu (říkat), あげる ageru (dát), もらう morau (dostat), 疲れる cukareru (být unaven), 困る komaru (dostat se do problémů), 乗る noru (nastoupit), 始まる hadžimaru (začít se, intranzitivní sloveso), 終わる owaru (končit se, intranzitivní sloveso), 開く aku (otevřít se, intranzitivní sloveso), 閉まる šimaru (zavřít se, intranzitivní sloveso), なる naru (stát se), 着く cuku (přijet, dorazit), 晴れる hareru (vyjasnit se), 覚える oboeru (pamatovat si), 寝る neru (jít do postele), 止まる tomaru

(zastavit se, intransitivní sloveso), ける keru (kopnout), 付く cuku (být připevněn), 合う au (odpovídat si), 止める jameru (přestat, tranzitivní sloveso)

E. Trvací bodová slovesa

Trvací bodové sloveso může být buď trvací nebo bodové.

着る kiru (nosit, mít na sobě), 取る toru (vzít), 変わる kawaru (měnit se, intransitivní sloveso), 注文する čumon suru (objednat)

F. Nevolní slovesa

Nevolní sloveso obvykle nenabývá volní, rozkazovací a potenciální formy. Nevolní slovesa se dělí na emocionální a neemocionální slovesa.

F-1. Nevolní emocionální slovesa

Většina nevolních emotivních sloves může mít jmennou frázi s partikulí O.

よろこぶ jorokobu (být potěšen), 悲しむ kanašimu (smutit), 怒る okoru (zlobit se), きらう kirau (nenávidět), 好む konomu (mít rád), 困る komaru (dostat se do problémů), 苦しむ kurušimu (trpět) (Komaru a kurušimu nemají jmennou frázi s partikulí O. Buď mají jmennou frázi s partikulí DE nebo jmennou frázi s partikulí NI)

F-2. Nevolní neemocionální slovesa

できる dekiru (moci dělat), いる iru (potřebovat), 知る širu (dozvědět se), 見える mieru (být vidět), 聞こえる kikoeru (být slyšet), 分かる wakaruru (rozumět), 違う čigau (lišit se), 似合う niau (slušet, hodit se), 疲れる cukareru (být unaven)

G. Reciproční slovesa

Přímý předmět recipročního slovesa má partikuli TO.

結婚する kekkon suru (oženit se, vdát se), けんかする kenka suru (hádat se), 会う au (sejít se), 合う au (hodit se), ぶつかる bucukaru (narazit do), 相談する sódan suru (poradit se)

H. Slovesa pohybu

Sloveso pohybu může nabývat formy Vmasu NI pro vyjádření účelu.

行く iku (jít), 来る kuru (přijít), 帰る kaeru (vrátit se), 入る hairu (vstoupit), 出る deru (vystoupit), (立ち) 寄る (tači)joru (zastavit se, zaskočit)

Příloha 4   **Tabulka slovesných typů a jejich časování**

TYP SLOVESA	PŘÍPONA SLOVNÍKOVÉHO TVARU	VZOR	ZÁKLADNÍ SLOVESNÉ MORFEMY							
			KOŘEN	KMEN	A-KMEN	I-KMEN				
SLOVESA SOUHLÁSKOVÁ	-Ku	kaku (psát)	KAK	KAI	KAKA	KAKI				
	-Gu	ojogu (plavat)	OJOG	OJOI	OJOGA	OJOGI				
	-aRu, -oRu, -uRu	uru (prodávát)	UR	UT	URA	URI				
	-Mu	jomu (číst)	JOM	JON	JOMA	JOMI				
	-Bu	jobu (volat)	JOB	JON	JOBA	JOBI				
	-Su	hanasu (mluvit)	HANAS	HANAŠ	HANASA	HANAŠI				
	-Cu	macu (čekat)	MAT(c)	MAT	MATA	MAČI				
	-Nu	šinu (umírat)	ŠIN	ŠIN	ŠINA	ŠINI				
SLOVESA SAMOHLÁSKOVÁ	-Eru	taberu (jíst)	TABE	TABE	TABE	TABE				
	-Iru	miru (vidět)	MI	MI	MI	MI				
SLOVESA VYŇATÁ	-eRu	heru (ubývat)	HER	HET	HERA	HERI				
	-iRu	širu (vědět)	ŠIR	ŠIT	ŠIRA	ŠIRI				
SLOVESA POLO-SAMOHLÁSKOVÁ	-iu	iu (říkat)	I	IT	IWA	II				
	-au	au (setkat se)	A	AT	AWA	AI				
	-uu	suu (sát)	SU	SUT	SUWA	SUI				
	-ou	tou (ptát se)	TO	TOT	TOWA	TOI				
SLOVESA NEPRAVIDELNÁ	-RU	suru (dělat)	SU,ŠI	ŠI	ŠI, SA	ŠI				
	-RU	kuru (přijít)	KU, KO	KI	KO	KI				
	-KU	iku (jít)	IK	IT	IKA	IKI				
	-RU	gozaru (nalézat se)	GOZAR	GOZAT	GOZARA	GOZAI				
KONCOVKY, které se k jednotlivým morfémům připojují: a) ohébné – označené * b) neohebné – označené •			-U/RU	•	-TA/DA	•	-NAI	•	* -MASU	
			přítomný čas		minulý čas		zápor		zdvořilost	
			-O/IO	•	-TE/DE	•	-RERU/RARERU	•	-TAI	•
			dobnostní způsob		přechodník		pasivum		přací způsob	
Poznámky: 1) Pokud jsou u koncovek pojičích se ke KOŘENU dvě varianty (např. –Ó/IO), platí druhá pro samohlásková slovesa a nepravidelná slovesa SURU a KURU. 2) Pokud jsou u koncovek pojičích se ke KMENU dvě varianty (např. –TA/DA), platí druhá pro vzory: OJOGU, JOMU, JOBU, ŠINU. 3) Sloveso ARU v moderní japonštině netvoří A-kmen			-U/RU + MAI	•	-TARA/DARA	•	-SERU/SASERU	•	* -TAGARU	
			zápor		podmiňovací způsob		kausativum		přací způsob	
			-EB/REBA	•	-TARI/DARI	•	-ZU	•	-NAGARA	•
			vací způsob		alternativní způsob		archaický zápor		souběžný děj	
			-U/RU + NA	•						
			záporný rozkaz							
			-ERU	*						
			potenciál							
			Pozn.: Slovesa samohlásková a potenciál netvoří							

Nečasovatelné částice:*a) k obecnému kmeni:*

-u/-ru	základní tvar slovesa
-umai/-mai	záporná pravděpodobnost
-ó/-jó	pravděpodobnostní způsob
-eba/-reba	I.kondicionál
-e/-jo	rozkazovací způsob

b) k redukovanému kmeni:

-te	přechodník
-ta	minulý čas
-tara	II.kondicionál
-taró	II.pravděpodobnostní způsob
-tari	alternativ

c) k I-kmeni:

-nagara, -cucu souběžnost děje

d) k A-kmeni:

-zu záporný neurčitý tvar

Časovatelné částice (jejich kmeny) :*a) k I-kmeni:*

-mas-	zdvořilostní způsob
-ta-	prací způsob

b) k A-kmeni:

-na-	prostý zápor
-re-/rare-	pasivum
-se-/sase-	kausativum

c) k obecnému kmeni souhláskových sloves:

-e- potenciál

 Příloha 1 Watanabe (1998), Kokugo kóibun ron – str.387

Příloha 2 Išikawa Jasuko (2000), A Dictionary of Japanese Language Learners' Errors – předsádka

Příloha 3 Makino S., Cucui M. (1986), A Dictionary of Basic Japanese Grammar – str.582

Příloha 4 Švarcová Z., Macumija H.(1992), Česko-japonská konverzace, sešit první – příloha

Příloha 5 Novák Miroslav (1978), Gramatika japonštiny I. – str. 75-76

BIBLIOGRAFIE

- Anzenbacher Arno**, 1991, *Úvod do filozofie*, Praha: Státní pedagogické nakladatelství.
- Ayer A.J.**, 1973, *The Central Question of Philosophy*, London: Penguin.
- Bache Carl**, 1995, *The Study of Aspect, Tense and Action*. Frankfurt am Main: Peter Lang.
- Brown Keith**, 1984, *Linguistics Today*. Suffolk: Fontana Paperbacks.
- Collick R.M.V., Hinata K.**, 1995, *Kenkyusha's New College Japanese-English Dictionary*. Kenkjúša: Tokio.
- Comrie Bernard**, 1985, *Tense*. Cambridge: Cambridge University Press
- Cudžimura Nacuko**, 1996, *An Introduction to Japanese Linguistics*. Oxford: Blackwell Publishers
- Čermák František**, 1994, *Jazyk a jazykověda*. Praha: Pražská imaginace
- Černý Jiří**, 1996, *Dějiny lingvistiky*. Praha: Votobia.
- Daneš František, Hlavsa Zdeněk a kolektiv autorů**, 1987, *Mluvnice češtiny 3*. Praha: Academia.
- Dokulil Miloš a kolektiv autorů**, 1986, *Mluvnice češtiny 1*. Praha: Academia
- Dušková Libuše**, 1974, *The Perfect Tense in English VS. The Perfective Aspect in Czech*. Praha: Academia
- Dušková Libuše**, 1983, *Has the English Verb System the Category of Aspect?* Praha: Academia
- Hacking Ian**, 1975, *Why Does Language Matter to Philosophy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Hanada Jasutoši**, 1993, *Dódžitekina fukusú no unro no hjógen*. In Honor of Tokuičiro Matsuda. Tokio: Iwasaki Linguistic Circle, pp.341-355.
- Iori Isao, Takanaši Šino, Nakaniši Kumiko, Yamada Tošihiro**, 2000, *Nihongo bunpó handobukku*. Tokio: 3A Corporation.
- Inoue Masaru**, 2001, „*Gengai nihongo no „TA“ – šubunmacu no „TA“ no imi ni cuite*. Cukuba gengo fóramu (hen): „TA“ no gengogaku. Hicudžišobó.
- Inoue Masaru**, 2002, *Nihongo bunpó no šikumi*. Kenkjúša, pp.122-132.
- Inoue Masaru**, Ogoši Naoko, Kimura Hideki 2002, *Tensu-Asupekuto no hikaku taišó*. Širízu gengogaku 4 taišó gengogaku (Ogoši Naoko hen). Tokio daigaku šuppankai.
- Inoue Masaru**, 2003, *Nihongo no bunpó 2: Dži hitei to toritate*. (Šohjó), Gengogaku 54-2.
- Išikawa Jasuko**, 2000, *A Dictionary of Japanese Language Learners' Errors*. Tokio: Isebu
- Iwazawa Kazuhiro**, 1995, *Učebnice japonštiny pro samouky, díl první, druhý, třetí*. Rožnov pod Radhoštěm: Centrum
- Jamada Sae**, 1984, *Asupekuto ron*. Tokio: Sanšúša.
- Jamaguči Gjodži**, 2003, *Džodóšiši wo saguru*. Ósaka: Izumišoin
- Kindaiiči Haruhiko**, 1950, *Kokugo dóši no ičibunrui*. Gengo kenkjú 15.
- Kindaiiči Haruhiko**, 1993, *Nihongo*. Tokio: Iwanami šinšo.

- Kinsui S., Kudó M., Nemata J.**, 2000, *Nihongo no bunpó 2: Dži hitei to toritate*. Tokio: Iwanami šoten.
- Kinsui Satoši**, 2001, *Tensu to džóhó, bunpó to onsei III*. Tokio: Kurošio šuppan.
- Kató Jasuhiko, Fukuči Cutomu**, 1989, *Tensu.Asupekuto.Múdo*. Tokio: Aratské šoten.
- Koh Chong-do**, 1997, *Temporal adverbs showing past events relative to the referential time (1)*. Osaka University: Gendai Nihongo Kenkjú, No.4, pp.99-116
- Kokuricu kokugo kenkjúdžo**, 1985, *Gendai nihongo dóši no asupekto to tensu*. Tokio: Šúhei šuppan.
- Komárek Miroslav, Kořenský Jan a kolektiv autorů**, 1986, *Mluvnice češtiny 2*. Praha: Academia
- Kudó Majumi**, 1991, *Asupekuto to Voisu*. Gendai nihongo no tensu asupekuto voisu ni cuite no sógóteki kenkjú. Jokohama kokuricu daigaku.
- Kudó Majumi**, 1995, *Asupekuto tensu taikai to tekisuto – gendai nihongo no džikan hjógen*. Hicudžišobó
- Kuno Susumu**, 1973, *The structure of the Japanese language*. Cambridge, Mass.: MIT Press
- Lone Takeuči**, 1999, *The structure and History of Japanese*. New York: Longman.
- Lyons John**, 1968, *Introduction to Theoretical Linguistics*. Cambridge.
- Lyons John**, 1981, *Language, Meaning and Kontext*. Suffolk: Fontana Paperbacks.
- Mačida Ken**, 1989, *Nihongo no džisei to asupekuto*. Tokio: Arc.
- Mačida Ken**, 2002, *Nihongo bunpó šikumi, Širizu: Nihongo no šikumi wo saguru (1)*. Tokio: Kenkjúša.
- Makino Seiči, Cucui Mičio**, 1986, *A Dictionary of Basic Japanese Grammar*. Tokio: The Japan Times.
- Makino S., Cucui M.**, 1998, *A Dictionary of Intermediate Japanese Grammar*. Tokio: The Japan Times
- Martinet André**, 1964, *Element of General Linguistics*. London: Faber and Faber Ltd.
- Masuoka Takaši, Takubo Jukinori**, 2003, *Kiso nihongo bunpó*. Tokio: Kurošio šuppan.
- McGinn Marie**, 1997, *Routledge philosophy guidebook to Wittgenstein and the Philosophical Investigations*. London: Routledge.
- Mikami Akira**, 1953, *Gendaigo hódžosecu*. Tokio: Kurošio šuppan.
- Miura Akira**, 1974, *The V-RU form vs. V-TA form*. University of Southern California: Papers in Japanese linguistics, vol.3, pp.95-122
- Nakamura Eiko**, July 1997, *A Study on the Iterative Interpretation of the teiru form of Action Verbs in Japanese*. Tokio: Nihongo kjóiku gakkai, No.93, pp. 73-84
- Nihongo bunkei džiten**, 1998, Tokio: Kurošio šuppan.
- Nihongo bunpó daidžiten**, 2001, Tokio: Meidžišoin.
- Novák Miroslav**, 1978, *Gramatika japonštiny, svazek I a II*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství
- Peregrin Jaroslav**, 1992, *Logika ve filozofii, filozofie v logice*. Praha: Herrmann a synové.
- Sandness Karen E.**, 1999, *The Evolution of the Japanese past and Perfective Suffixes*. Centre for Japanese studies, University of Michigan.

- Samuel E. Martin**, 1991, *A Reference Grammar of Japanese*. Vermont + Tokio: Charles E. Tuttle Company Inc. of Rutland
- Saussure Ferdinand de**, 1989, *Kurs obecné lingvistiky*. Praha: Odeon
- Sluga Hans – Stern, David G.**, 1996, *The Cambridge Companion to Wittgenstein*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Soga Macuo**, 1983, *Tense and Aspect in Modern Colloquial Japanese*. Vancouver: University of British Columbia
- Sunakawa Juriko**, 1996, *Suru/šita/šiteiru*. Tokio: Kurošio šuppan
- Storig H.J.**, 1991, *Malé dějiny filozofie*. Praha: Zvon.
- Šibatani Masajoši**, 1990, *The Languages of Japan*. Cambridge University Press.
- Šibatani Masajoši**, 1973, *Where Morphology and Syntax Clash: A Case in Japanese Aspectual Verbs*. Gengo kenkjú (Journal of Linguistic Society in Japan), No.64, pp.65-96
- Švarcová Zdenka, Macumija Hiroko**, 1992, *Česko-japonská konverzace, sešit první*. Rožnov pod Radhoštěm: PCentrum.
- „TA“ no gengogaku**, 2001, Hicudži Linguistics Workshop Series No.5. Tokio: Hicudži šobó.
- Tanaka**, 1990, *Nihongo gaisecu*. Tokio: Bunka šobó hakubunša.
- Teramura Hideo**, 1971, „TA“ no imi to kinó. Gengogaku to nihongo mondai. Tokio: Kurošio šuppan.
- Teramura Hideo**, 1992, *Teramura Hideo ronbunšú I, II*. Tokio: Kurošio šuppan, pp.34-35
- Teramura Hideo**, 1984, *Nihongo no šintakusu to imi II*. Tokio: Kurošio šuppan.
- Wittgenstein Ludwig**, 1993, *Tractatus logico-philosophicus*. Praha: Oikoymenh.
- Wittgenstein Ludwig**, 1993, *Filozofická zkoumání*. Praha: Filozofický ústav AV ČR.
- Wittgenstein Ludwig**, 1979, *On Certainty*. Oxford: Basil Blackwell
- Watanabe Minoru**, 1996, *Nihongo gaisecu*. Tokio: Iwanami šoten
- Watanabe Minoru**, 1996, *Kokugo bunpó ron*. Tokio: Kasama šoin

Literární díla:

- Endó Šúsaku**, 1982, *Umi to dokujaku*. Tokio: Kadokawa bunko.
- Endó Šúsaku**, 1980, *Moře a jed*. Praha: Vyšehrad. (přeložila Libuše Boháčková)
- Ibuse Masudži**, 1970, *Kuroi ame*. Tokio: Šinčóša.
- Kawabata Jasunari**, 1947, *Jukiguni*. Tokio: Šinčóša.
- Mijazawa Kendži**, 1990, *Čúmon no ói rjóriten*. Tokio: Šinčóša.
- Mure Jóko**, 1990, *Binbógusa*. Tokio: Šinčóša.
- Nacume Sóseki**, 1988, *Bočan*. Tokio: Šinčóša.
- Šiba Rjótáró**, 1999, *21 séki ni ikiru kimitači e*. Tokio: Asahi šuppanša.